

EMILY WU – LARRY ENGELMANN

madártoll a szélben

GENERAL PRESS

Madártoll a szélben

Emily Wu & Larry Engelmann
General Press (2008)

Címke: Családtörténet, Életrajz, Kína, Kommunizmus, Memoár, Történelem

Egy embertelen korszak megrendítően emberi krónikája. Így összegezhethetnénk Emily Wu (Vu Ji-mao) drámai visszaemlékezését gyermekkorára, jobban mondva arra a korra, amely elvette tőle gyermekkorát. A regény Mao Ce-tung diktatúráját, s benne a Kínai Kommunista Párt ideológiai megtisztítására irányuló kulturális forradalom (1966-76) kíméletlen időszakát örökíti meg személyes, mégis történelmileg hiteles és tárgyilagos formában. A vörösgárdisták tébolyult brutalitása és milliók Mao elnökhöz fűződő erős ideológiai és érzelmi kötődése szövi át a regényt, amely nem csupán ezernyi kiszolgáltatott élet szívszorító nekrológja, hanem a szellemi, érzelmi, eszmei ártatlanság elvesztésének drámája is. A gyermekéletnek sem kegyelmező „forradalmi” időszakban az emberi sors annyit ért, s annyira volt irányítható, mint egy madártoll a szélben.

Emily Wu egy távoli világ általunk alig ismert korszakába kalauzolja az olvasót, felfedve a kínai diktatúra arcát és logikáját, a forradalom természetét, a kommunizmus ideológiai fordulatait, és az emberi kérdésekre adott politikai válaszait. Az önéletrajzi regény a szerző ifjúkorát örökíti meg hároméves korától Mao elnök 1976-ban bekövetkezett haláláig.

Emily Wu Larry Engelmann

Madártoll a szélben

Egy viharban elveszett gyermekkor története

**A kötetet szeretett gyermekeimnek,
Jasmine-nek és Eriknek ajánlom,
valamint a káoszban elveszett gyermekeknek
és azoknak, akik szerették őket.**

**Oly zavaros korban élünk, mikor szeretni
lehetetlenség.**

Mao Ce-tung

A szerző előszava

Hosszú idő telt el azóta, és már megtanultam, nem igaz, hogy a múltat csak úgy el lehet temetni: vaskarommal kapaszkodik a jelenbe*

Khaled Hosseini: Papírsárkányok

A Madártoll a szélben a családom történetét meséli el. Szerencsés vagyok, hogy elmondhatom, hiszen többmilliónyi hozzám hasonló gyermek története maradt mindörökké elmondatlan, a mi generációnk ugyanis egy embertelen, kegyetlen forradalom kellős közepén született, és az alatt is nőtt fel. E könyv megírásába csak több, Kínába tett látogatás után mertem belefogni, amelyek során végiglátogattam azokat a városokat és falvakat, ahová a forradalom vetett az évek során. Sokat beszélgettem Kínában élő nagybátyáimmal és nagynénéimmel is, valamint legkedvesebb gyermekkori pajtásommal, Csin Hsziao-lannal.

A korai gyermekkoromból fölidézett beszélgetéseket a legszabatosabban úgy szerepeltethetném, ha mindegyik mögé odaírnám megjegyzésként: legalábbis így emlékszem, hiszen a regényemben olvasható számos eszmecsere szereplői már nincsenek köztünk, így azok esetében csak a saját emlékeimre támaszkodhattam. Bizonyos eseményeket, például apám meglátogatását a koncentrációs táborban, szüleim elbeszéléséből ismertem meg, az ezekkel kapcsolatos tények és adatok egytől egyig tőlük származnak. Az ő emlékeiken keresztül emlékezem én is.

Több beszélgetés, például a Szun család gyermekeivel folytatott párbeszéd, viszont mélyen belém ivódott: a mai napig hallom, ahogy az iskola egyik termének ajtaján dörömbölve ócsárolnak, s könnyen fel tudom idézni az engem üldöző lábak dobogását is. Ahogy cseperedtem, az élet különböző helyekre sodort: iskolákba, városokba, falvakba vetődve kötöttem új barátságokat, új ismeretségeket; ezeknek a felidézéséhez pedig már nem volt szükségem megerősítésre, pontosan tudtam, ki és mit mondott, hogyan mondta, hogy éreztem iránta és mit válaszoltam.

Ez a könyv tehát inkább tényregény, még akkor is, ha néhány családnevet az érintettek védelmében megváltoztattam. A nagyobb események leírásaihoz minden esetben kortársaim segítségét kértem, a könyvben előforduló összes helységbe újra ellátogattam, és többször elolvastam éveken át gondosan vezetett naplómát és feljegyzéseimet, hogy minél pontosabban fel tudjam idézni a történeteket. Több, ma is Kínában élő baráttal és ismerőssel beszéltem, ismerős ajtókon keresztül olyan szobákba nyitottam be, amelyekben évtizedekkel korábban jártam utoljára. Gyakran csak merengtem hosszú órákon keresztül, s próbáltam felidézni a helyhez kapcsolódó emlékeimet. Újra hallottam a hangokat, amelyek kislányként megszólítottak, hallottam a nevetést és a sírást, míg végül minden eszembe nem jutott: az események, az emberek, a helyek, a hangok, a szagok...

*Khaled Hosseini: Papírsárkányok. Hazatérés Afganisztánba. Ford.: Vajda György. Tericum, Budapest, 2005.

Természetesen könnyen előfordulhat, hogy egyik-másik párbeszédre a többi érintett másképp emlékszik. Mindössze azzal nyugtathatom magam, hogy ha az ember gyermekkorra úgy telik, mint az enyém, sokkal élénkebben maradnak meg az emlékei és az érzései, mint egy nyugodt, békés környezetben cseperedő gyermeknek.

Ezért emlékszem pontosan mindenre, ami velem történt. Ezért törnek rám az emlékek újra és újra, ahányszor csak lehunyom a szemem. Az évek során megtanultam bízni az emberek eredendő jóságában, és a mindenkit megillető emberi jogokba vetett hitem is erősebb lett. Könyvem azonban azokról az időkről szól, amikor ezekben hinni egyszerűen képtelenség volt; ez a korszak pedig pont életem azon szakaszával esett egybe, amikor a legártatlanabb és legsebezhetőbb voltam, és amikor a legnagyobb szükségem lett volna a fentiekre: a gyermekkorom éveire. A gyermekkorunkra, amelynek olyan korán voltunk kénytelenek búcsút inteni, hogy szinte fel sem fogtuk, mi történik.

Túléltem a kínai kulturális forradalom zűrzavarát. Sok millió embernek ez nem sikerült. A holtak között rengeteg a gyermek, sokan közülük a barátaim voltak. Ártatlan, mégis gyakran szándékos célpontjai voltunk a sötét időket uraló erőknek.

Azt remélem, ez a könyv emléket állít a forradalom zűrzavarában elsodródott gyermekeknek, és emlékezteti a túlélőket arra a borzalomra, amelynek során hozzám hasonló apróságok milliói veszítették el alapvető jogukat a minden kisgyermeket megillető boldogsághoz. Történetem talán segít, hogy ez soha többé sehol a világon ne fordulhasson elő.

Emily Wu
Cupertino, Kalifornia

ELŐSZÓ

Látogatók

Amikor kislefiú voltam, a nagymamám mesélt egy távoli nagybácsiáról, aki Kínában élt a kulturális forradalom idején. Azt ígérte, küld egy képet magáról az amerikai rokonoknak, amelyen, ha minden rendben van, állni fog. Ha viszont gondok vannak, akkor ülő képet küld. Nagymama hangja elcsuklott, amikor a földön fekvő ember fényképéről mesélt.

David Henry Wang

A koncentrációs tábor hat kilométerre van a vasútállomástól. Tömegközlekedés híján a látogatóknak gyalog kell megtenniük a távot. A néni, aki engem cipel, egyik oldaláról a másikra csúsztat, és mielőtt utunk utolsó szakaszának nekivágnánk, megkérdezi, hogy kényelmesen utazom-e. Megállunk pihenni. Seholy egy pad, se egy fa, de füvet sem látni, sőt még gázt sem. Körös-körül csak a tikkasztó, könyörtelen napsütés perzselte, egyhangú, élettelen táj. Szombat van, 1961. június 3. A harmadik születésnapom. Megyek, hogy életemben először találkozzak az apámmal.

Az út mellett sorokba rendezve földhányások látszanak. Minden kis dombból egy-egy karó áll ki, rajtuk tábla egy rákapart számmal. A rabok sírjai – férfiaké, nőké és gyerekeké. A kormány nem engedi, hogy a rabok a halottak eltemetésére pazarolják a drága időt; a rokonokat küldik oda, hogy elhantolják szeretteiket, és elvigyék hátramaradt holmijukat. Emberek közelednek. Lassan mozgó szellemek, akik kis zsákokat és lapátokat cipelnek a táborból jövet és menet. Tekintetük üres és szomorú.

Egy órája indultunk, de még csak félúton járunk. A néni megáll, és letesz a karjából. A távolba mered, és azon gondolkodik, odaérünk-e a rövid látogatási idő letelte előtt.

Egy öregember közeledik lovas kocsin. Drapp rongyokat és kopott sapkát visel. A nap kicserzette ráncos bőrét. Fogatlan, az arca apróra aszott. A kocsi roskadásig púpozva szalmával, a ló csont és bőr, minden lépést úgy tesz meg, mintha az utolsó lenne, amelyre még futja az erejéből. A néni az út közepére lép, és int a kocsisnak, hogy álljon meg. Az meghúzza a gyeplőt, türelmetlenül ránk néz, de nem szól egy szót sem.

– Elvinne minket a táborig? – kéri a néni. – Teljesen kimerültem, és nem késhetünk el. A lányomat viszem, hogy életében először találkozzon az apjával.

A kocsis a lovat nézi, egy percre elgondolkodik a kérésen, majd hozzánk fordulva így szól: – A lovam beteg és gyenge, nem bír el több súlyt.

– Kérem! – fogja könyörgőre a néni. – Legalább a lányomat vegye fel! Én majd megyek a kocsi mellett, és fogom őt. Már ezzel is nagyon sokat segítene, amúgy is szűkre szabott az időnk.

– Rendben – szólal meg a férfi. – Tegye fel a lányt!

A néni csinál egy kis helyet a szalmában, hogy fel tudjon tenni. A lábam lelóg a kocsi oldalán. Amikor kész vagyunk, a férfi csettint egyet, és a ló roskadozó léptekkel folytatja útját a tábor felé. A néni a lábamon nyugtatja a kezét, miközben vánszorogva haladunk. Hosszas hallgatás után a kocsis felénk fordul.

– Honnan jöttek?

– Anhuj tartományból – hangzik a válasz.

– Nagy utat tettem meg.

– Úgy van.

– Mennyi idős a kislánya?

– Pont ma lett három.

A férfi a bakon hátrafordulva rám néz.

– Hogy hívnak? – kérdi. Nem válaszolok.

– Ji-mao a neve – mondja a néni. – Madártollat jelent. Az apja egy Tu Fu-versről adta neki ezt a nevet. Ismeri? „Madártoll mindörökké a mennyekben”.

– Igen – válaszolja a kocsis ismét hátrafordulva. – Én is olvastam Tu Fut. De az már rég volt.

– A közelben lakik?

– Nem a közelben. Itt lakom.

– Mivel foglalkozott, mielőtt idekerült volna?

– Általános iskolai tanár voltam – válaszolja.

– Régóta van itt?

– Nyolc éve.

– Vannak gyermekei?

– Igen.

– Hazatérhet hozzájuk a közeljövőben?

A férfi megfordul, és hosszan a nénire bámul, mintha azt latolgatná, komoly-e a kérdés. Végül így válaszol: – Nem, soha.

A válasz felzaklatja a nénit. Nem kérdez többet.

– A férje... – kérdi a lovas – a lány apja... Vele mi van? Ő mivel foglalkozott?

– Egyetemi professzor volt Pekingben.

– Egy professzor – bólogat a kocsis a szót ismételve. – És mit oktatott?

– Angol nyelvet. Amerikában járt egyetemre.

– Amerikai egyetemre járt, és most itt van – folytatja a férfi az utat bámulva. – Sok professzor van itt. És még több ott – mutat a fejével a kis földhalmokra, a karókra erősített táblákkal.

Ahogy egy kis emelkedőhöz közelítünk, a kocsis megállítja a szekeret.

– Eddig tartott a fuvar – szólal meg. – Dühösek lesznek, ha rájönnek, hogy felvettem a kislányt. Innen menjenek gyalog!

– Messze van még? – kérdi a néni.

– Nem – válaszolja a férfi előremutatva.

A nő levesz a szekérről, majd a kocsishoz fordul.

– Ön kedves ember – mondja. – Mi a neve?

– A nevem? A nevem 905131-es – mosolyog szomorúan, mielőtt csettint egyet, és továbbindul.

Ahogy a dombtetőre érünk, egy hatalmas épületet pillantunk meg a távolban. Körülötte fényes szögesdróttal védett, magas, vörös téglás fal látható. A sarkokon őrtornyok emelkednek.

A nő megáll, hogy szemügyre vegye mindezt, majd felsóhajt, és így szól.

– Menjünk, látogassuk meg a Papát, Mao-mao!

Ahogy közeledünk a táborhoz, a legközelebbi toronyban lévő örök távcsöveiken figyelni kezdenek minket. Egészen addig nem veszik le rólunk a szemüket, amíg a kapu előtti őr-bódéhoz nem érünk, ahol a látogatóknak le kell jelentkezniük, hogy bemehessenek.

A távolban apró alakok százai nyüzsögnek. Folyamatos jövésmenésükkel porfelhőt kavarnak, amely barna fellegként lebeg felettük. Egyforma ruhát viselnek, és egyébként is túl messze vannak még ahhoz is, hogy a férfiakat a nőktől meg lehessen különböztetni, nemhogy ahhoz, hogy a néni megtalálja köztük a férjét. Türelmetlenül átnyújtja papírjait az őrnek.

– Nem késtünk el, ugye? – kérdi.

ELSŐ RÉSZ

A káosz

Olyannak láttam Kínát, mint egy boszorkányt, amely feneketlen éhségében, mint egy örült, felfalta saját gyermekeit. Múlhatatlan étvágya miatt rengeteg életet zabált fel korábban is, most azonban, az új húson és véren csámcsogva, nem hagyott kétséget afelől, hogy még messze nem lakott jól. Képtelen voltam elnyomni ezt az érzést; egész nap csak azt ismételtettem magamban: Kína egy kivénhedt szuka, amely felfalja a saját kölykeit.

Ha Csin: Az örült

1.

Az éhínség negyedik évében visszakerültem a családomhoz. Január utolsó hetében történt, pár nappal a kínai újév előtt. Három és fél éves voltam.

Egy nagy házban éltünk Tiencsinben. A nagymamámmal laktam egy szobában az első emeleten. Apám, anyám és a három nővérem egy abból nyíló szobában aludt. Felettünk három nagynéni és nagybácsi élt családotul, összesen kilenc felnőtt és tizenkét gyerek osztozott tehát a házon.

A házban töltött utolsó hajnalon gyengéd érintésre ébredtem. Papa állt az ágyam mellett, és szája elé tett ujjával jelezte, hogy ne ébresszük fel Nagymamát. Kivitt a szobából, és felültetett az asztalra a folyosón, összeszedte néhány ruhámat és az egyetlen játékomat, egy babát, majd mindent betett egy táskába. Rám adta a télikabátomat, megkötötte az állam alatt a gyapjúsapkámat, és a nyakam köré tekerte a sálamat. Feladta a téli cipőmet és a kesztyűmet, majd ő is felvette a kabátját, felkapta a táskát, és megfogta kesztyűbe bújtatott kezemet. Hang nélkül, résnyire nyitotta az ajtót, épp csak annyira, hogy ki tudjuk préselni magunkat rajta, mögöttünk pedig rögtön bezárta.

A reggel hideg és csendes volt. A levegőben számtalan hópehely táncolt, az udvart friss hó takarta. Amikor Papa látta, hogy nehezen botorkálok a csúszós köveken, a karjaiba vett. Ahogy felegyenesedett, fény gyúlt a hálószobában, ahol Nagymamával aludtam, és egy tompa kiáltás hallatszott: – Mao-mao!

Megfordultam Papa karjaiban, és vissza akartam kiáltani, hogy itt vagyok, Nagymama, de Papa suttogva rám szólt: – Maradj csendben! – Kisieltünk a házból a Boldogság útra, miközben a nyugtalan hang tovább szólongatott. – Mao-mao! Hol vagy?

Az utca végéig szinte futottunk. Két sarokkal lejjebb Papa megállt, hogy kifújja magát. Átöleltem a nyakát, és a vállába fúrtam a fejem. Várnunk kellett egy darabig, mire megjött a busz. Csendben utaztunk keresztül az alvó városon, egészen a vasútállomásig.

Miután jegyet váltottunk, Papa egy zsúfolt váróterembe vitt. Meghúztam a fülét, és azt kérdeztem:

- Hová megyünk, Papa?
 - Hazaviszlek – válaszolta.
 - De hiszen itthon vagyunk, Papa.
- Válasz helyett ismét csak a szája elé tette az ujját.

A tömeg hirtelen mozgolódni kezdett. Egymás után több fülsértő sípszó és parancs utasította az embereket, hogy szálljanak fel a vonatra. A tömeg a peron felé sodort minket.

Papa szorosan tartott. Ahogy a tömeg apadt, végigrohant a várakozó szerelvény mellett, hogy szabad helyet találjon. Több tucat zsúfolásig telt kocsi után az egyikben végül megpillantott egyet. Felugrott a lépcsőn, és sietve megindult felé. A kupében szemből egy nő közeledett két nagy zsákkal a hátán és egy gyermekkel a karján. Egy pillanatra az egyik ülés hátán pihentette a zsákokat, hogy le tudja tenni őket, így Papa két lépéssel előbb ért oda, és bedobta magát az üres helyre. A nő idegesen nézett körbe. A tömeg mindkét irányból körbezárta, lehetlenné téve kijutását a kocsiból.

Miután kifújta magát, Papa felrakta a csomagunkat a rácsra, és az ölébe vett. A mellettünk ülő nő egy velem egykorú lányt tartott az ölében. A kislány arca piros volt, folyt az orra, és vizenyős szemével folyamatosan engem bámult. Hirtelen kiabálás és sípszó hallatszott odakintről, mire az emberek eszeveszett rohangálásba kezdtek a peronon.

A vagonok összekapaszkodva csikorogtak. Az ülések között állók egymásnak dőlve próbáltak fogódzkodni a fejük felett és az ülések támlájába. A vagon morgolódás és káromkodás hangjai töltötték be, de ahogy felgyorsultunk, az emberek zúgolódása állandó, egyhangú duruzsolássá szelődött.

A vonatnak rengeteg megállója volt. Minden állomáson tömve volt a peron. Legtöbbjük egyszerű paraszt volt, úton a városba, hogy a feketepiacon eladja a portékáját. Kosarakat, hálókát és ketrecekbe zárt állatokat cipeltek. Ha valaki leszállt, a többiek beljebb húzódtak, így minden szabad teret azonnal új ember töltött be, még jobban összenyomva azokat a kevésbé szerencséseket, akik az ülések közt álltak.

Minden megállóhelyen újra és újra korom, dohány és állatok szaga töltötte be a fülkét. Az emberek veszekedtek, a gyerekekkel pöröltek és hangosan vitatkoztak, miközben megpróbálták keresztülverekedni magukat a tömegben. A koncert a malacok és csirkék folyamatos zajával lett teljes. Én remek helyről, Papa öléből figyeltem az egymáshoz préselődve utazó emberek zűrzavaros masszáját.

A gyomrom korgása hamarosan eszembe juttatta, hogy nem reggeliztem. – Papa – mondtam –, éhes vagyok.

A zsebébe nyúlt, és kivett egy összekötött újságpapírt. Két kemény tojás volt benne. Az egyiket nekem adta, a másikat visszatette a zsebébe. Levettem a kesztyűmet, és a héjat a földre szórva meghámoztam a tojást. Sírás tört föl a közelemben. A mellettem ülő lány a kezét nyújtva könyörgött a tojásomért. Haboztam, mielőtt beleharaptam volna. A kislány sikoltva bőgött. Az ülések között álló sovány, éhes emberek mind engem bámultak. A kezembe rejtettem a tojást. Az anyja valamit a lány fülébe súgott, mire elhallgatott. Úgy döntöttem, inkább alszom evés helyett.

Később arra ébredtem, hogy csend van. Kinyitottam a tenyerem, és... üres volt. Eltűnt a tojás! Lenéztem a földre, de csak a héj darabkáit láttam. A lányra néztem. Aludt. Az állán egy darab tojássárgáját vettem észre.

Suttogva szóltam Papának, hogy még mindig éhes vagyok. Odaadta a másik tojást, meghámoztam, és egy pillanat alatt

befaltam.

Kértem Papát, hogy vegye elő a táskából a babámat. Elmeséltem neki mindent az utazásunkról, hogy milyen nagy tömeg volt, és hogy milyen éhes voltam. Megígértem, hogy ő is kap egy tojást, amint hazaérünk.

– Szereted őt? – kérdezte Papa.

– Igen, nagyon.

– Anyukádtól kaptad ajándékba.

– Nem, nem tőle – mondtam.

Erre Papa valamit mondani akart, de végül inkább elfordult, és tovább bámult ki az ablakon.

Eszembe jutott, amikor a babát kaptam pár hónappal korábban. Egy néni jött hozzánk egy kisfiúval. Nagymamával és Papával beszélgettek. Aztán, egy kora reggelen vonatra szálltunk, és a néni elvitt magával egy olyan helyre, ahol rengeteg félelmetes ember volt. Sírtam, és egy pad mögé bújva kiabáltam, hogy haza akarok menni.

Mielőtt a néni elment volna a kisfiúval, odaadta a babát, és azt mondta, születésnap ajándék. A baba alig volt több, mint egy összevarrt rongyokba bugyolált textildarab. Sem arca, sem ruhája nem volt. Később Papa igazi szép babát csinált belőle nekem.

Talált egy műanyag gömböt, amely pont illett az arca helyére, félbevágta, és nagy szemeket, pirospozsgás arcot és vörös száját festett rá.

Néztem, ahogy életet lehel a babába. Nagymama ruhát és papucsot készített neki ugyanabból az anyagból, és átadta a kész babát.

Olyan sokat játszottam vele, hogy a festett arc megkopott, félig már lejött róla a rajzolat. Ahogy jobban megnéztem, láttam, hogy az arca el van törve, és a varrás is elengedett egy helyen. Megnyugtattam, hogy Papa készít neki új arcot, amint hazaérünk.

2.

Utazásunk a következő napfelkeltével ért véget. A hangosbemondó recsegve tudatta, hogy megérkeztünk Hofejbe.

– Mindjárt hazaérünk, Mao-mao – mondta Papa. Levette a csomagunkat, szoroson magához ölelt, és azt kérdezte: – Készen állsz?

– Igen – válaszoltam, bár igazából fogalmam sem volt, mire kellene készen állnom, azon kívül, hogy újra Nagymamával, Mamával és a nővéreimmel legyek. Papa szorosan átölelte velem a nyakát, kipréselődöttünk a kocsiból a peronra, majd onnan az utcára. A hideg téli szél megcsapta a lábamat. Akkor jutott csak eszembe, hogy éjszaka lerúgtam a cipőmet a vonaton, és hagytam a földre esni. Ottfelejtettem a kupéban.

Meghúztam Papa gallérját.

– A vonaton maradt a cipőm!

– Micsoda? – kérdezte hitetlenkedve, ahogy a csupasz lábamra pillantott. Visszanézett a zsúfolt állomásra, majd felsóhajtott: – Vennünk kell neked egy újat! – Kigombolta a kabátját, és bedugta alá a lábamat, hogy melegen tartsa valamennyire. Felszálltunk egy buszra, fél órát utaztunk rajta az ülések közt állva, aztán egy szürke épületekből álló tömbnél leszálltunk. Elindultunk az egyik felé.

Papa elolvasta a bejárat fölötti számot, és így szólt:

– Édesanyád és édesapád lakik itt a fivéreddel. Mostantól te is itt fogsz lakni.

Megrémültem a szavai hallatán.

– Nem – mondtam. – Nem lakhatnak itt. Tudom, hol lakik Papa és Mama!

– Látogassuk meg őket – válaszolta.

– Haza akarok menni! – mondtam a sírás határán. – Vigyél haza Nagymamához!

– Mao-mao – mondta –, figyelj rám! Ne szólíts többé Papának! Nem vagyok az apád. A nagybátyád vagyok.

Kétségbeesve kerestem a tekintetét. Vártam, hogy kiderüljön: ez csak egy játék.

– Mostantól szólíts bácsikádnak! – mondta.

Könnyek folytak végig az arcomon. Szorosan átöleltem a nyakát.

– Ne! – zokogtam. – Ne adj oda nekik, Papa! Jó kislány leszek! Soha többet nem mondom, hogy éhes vagyok! Ne... ne... ne!

Sírva lógtam a nyakán. Gyengéden megveregette a vállam, és így szólt: – Minden rendben lesz, Mao-mao. Minden rendben lesz.

Papa felvitt a második emeletre, és bekopogott egy ajtón. Egy kisfiú nyitott ajtót. Papa bemutatkozott, mire sietős, izgatott léptek zaja hallatszott a lakásból, majd egy bácsi és egy néni tűnt fel az ajtóban.

– Micsoda meglepetés! – zihálta a néni. Papa kabátjába fúrtam az arcomat. – Gyere a Mamához, Mao-mao!

Kedvesnek látszott.

A bácsi vastag, fekete keretes szemüvege mögül nézett rám.

– Kicsi Mao-mao, emlékszel rám? – kérdezte. Megráztam a fejem.

– A papád vagyok.

Teljesen összezavarodva vizslattam a két felnőttet és a fiút. A néni így szólt: – Gyere be, biztosan éhes és fáradt vagy.

– Letérdelt, és felvette a babámat, amelyet leejtettem, anélkül hogy észrevettem volna. Amikor átnyújtotta, így szólt: – Tőlem kaptad ezt a babát, Mao-mao. Emlékszel?

– Meg van ijedve – mondta Papa. – Kis félénk egyébként is. Egy szobába vitt, ahol terített asztal várt ránk, körülötte székekkel.

– Hol van a Nagymama? – kérdeztem. Nem érkezett válasz.

– Mao-mao, gyere hozzám! – mondta a néni. Papa átadott neki. Próbáltam kapaszkodni a nyakába, de lefejtette magáról a kezemet. Ahogy a néni magához húzott, meglátta, hogy mezítláb vagyok. – Hol van a cipője? – kérdezte.

– Attól tartok, a vonaton elveszítettük – mondta Papa.

– Keríték valamit gyorsan – válaszolta a néni, és átvitt egy másik szobába. Az ágyra ültetett, és egy méretes papucsot húzott a lábamra. Majd így szólt: – Mao-mao, ha lassan jársz, a lábadon marad, és nem fázol fel.

Megfogta a kezemet, és lesegített az ágyról. Ahogy szorosán a néni mellett mentem a másik szoba felé, a lábam valahogy mégis kicsúszott. Megálltam, és a kezemet nem is használva, a lábujjaimmal visszaügyeskedtem magam a papucsba. A néni nevetett. Kéz a kézben, egymás mellett araszolva haladtunk, és a papucs rajtam maradt. Csatlakoztunk a többiekhez.

3.

Észre sem vettem, milyen éhes vagyok, amíg az asztalnál étel nem került elém. Lelkesen befaltam az egész adagot. Amikor felemeltem a tányéromat, és kértem még, mindenki rám bámult.

– Nincs több, Mao-mao – mondta Mama, majd odafordult a többiekhez: – Halljátok ezt a tiencsini tájszólást? Az itteni gyerekek meg sem fogják érteni.

Azon az estén nagybátyám és Papa fából összetákolt nekem egy kiságyat. Mama belefektetett. Az új testvérem, akit Ji-tingnek hívtak, a szüleimmel hált egy ágyban, a nagybátyámnak pedig a kiságyam mellett ágyaztak meg. Az ágyamban fekve a szomszéd szobából átszűrődő beszélgetést hallgattam.

– Emlékszem, amikor lehoztad Tiencsinbe – mondta a nagybátyám.

– 1960 februárjában – mondta Mama. – A szívem szakadt bele... de mit tehettem volna! Ha magunknál tartjuk, mindannyian éhen haltunk volna.

– Tudom – sóhajtott a nagybátyám.

– Másfél éves volt akkor – mondta Mama.

– Két évig volt nálunk – bólintott a nagybátyám. – Minket ismer családjaként. Időre lesz szüksége, hogy megszokja az új környezetet.

Gyufa sercenését hallottam, majd füst szaga szállt át a szobámba.

– Anyánk megtagadta magától az ételt, hogy Mao-maót etethesse – mondta a nagybátyám. – Megpróbáltam lebeszélni róla, megpróbáltam rávenni, hogy egyen, de valahogy mindig megtalálta a módját, hogy Mao-maónak adja minden ételét, amelyet csak szerezni tudtunk. Ő szinte semmit nem evett. Testvéreinkkel meghánytuk-vetettük a dolgot, és úgy találtuk, a legjobb lesz, ha visszahozom hozzátok.

Szavai egy pár nappal korábbi esetet juttattak eszembe. A nővéreimmel bújócskáztam. Bemásztam a szekrényembe, és a

ruhák mögé bújtam. Lépteket hallottam, és pillanatokkal később Nagymama és a nagybátyám hangját hallottam pár méterről.

– Megöl téged – mondta a nagybátyám.

– Dehogya! – válaszolta Nagymama. – Nem gond ő, sokkal inkább áldás.

– Látom, amit látok – mondta a nagybátyám. Rövid hallgatás következett, amelyet papírzörgés tört meg. – A feketepiacon vettem. Minden ételedet neki adod, pedig ő egészséges, te pedig nem vagy az. Ígérd meg, hogy ezt te eszed meg!

– Ígérem – fogadta Nagymama.

Nagybátyám kiment. Előjöttem a szekrényből, Nagymama rám nézett, és mosolygott.

– Gyere ide! – suttogta. Odafutottam hozzá, és így szólt: – Gyorsan edd ezt meg! – Egy marék pörkölt mogyoró volt a kezében egy papírdarabba csomagolva.

A számba tömtem egy adagot. Nagymama tartotta a többit, én pedig gyorsan megrágtam és lenyeltem az egészet. Ő közben sürgetett: – Gyorsan!

Mielőtt befejeztem volna, Nagybátyám visszatért.

– Mi történik itt? – kérdezte. Megszagolta a leheletemet.

– Mao-mao az unokám – mondta Nagymama, mintha ezzel mindent megmagyarázott volna.

– Ez így nem mehet tovább! – válaszolta a nagybátyám, és kiment a szobából. Nagymama egyesével megetette velem az összes mogyorót. Csak nézte, ahogy befalom. Az arca örömteliből szomorúvá vált. Odahúzott magához, megsimogatta a hajamat, és sírni kezdett. A kezében ringatott, és egyre csak azt ismételte:

– Nem akarom, hogy elvegyenek tőlem, Mao-mao. Suttogó szavaitól én is elpityeredtem.

– Én sem akarok elmenni tőled, Nagymama. Veled akarok maradni. – Fogalmam sem volt, kik azok az űk, akik el akarnak vinni, és hova visznek, de féltem, és Nagymamába kapaszkodtam. Jóval később megtörölte a szemét, és felszárította az én könnyeimet is.

– Menj, játssz tovább a nővéreiddel! – mondta. – Nagymamának pihennie kell.

A tiencsini emlékeket a másik szobából átszűrődő hangok zavarták meg.

– Sajnálom – mondta Mama.

– Mama időközben nagyon lefogyott, de ez sem érdekelte. Szereztünk egy orvost, aki megvizsgálta, és azt mondta, hogy az alultápláltság miatt ödémája lett. Szinte minden ételét Mao-maónak adta. Nem hagyhattuk, hogy elpusztítsa magát az unokájáért.

– Jól tettétek – mondta Papa.

– Hogy fogadta, amikor megmondtátok neki, hogy visszahozzátok ide Mao-maót? – kérdezte Mama.

– Nem tudtuk, hogy mondjuk meg neki.

– Szóval nem szóltatok neki... semmit? – kérdezte Mama.

– Ji-kai – szólt a nagybátyám –, hidd el, nekünk sem volt könnyű, de úgy döntöttünk, később mondjuk csak el neki. Sírni fog, össze lesz törve, de idővel elfogadja majd. Aztán talán újra enni kezd, és az egészsége is rendbe jön.

– Milyen súlyos az éhínség Tiencsinben? – kérdezte Mama.

– Nincs elég élelem – mondta a nagybátyám. – Senkinek nincs. De élünk. Az éhínség mindenhol ugyanolyan. – Halkabban folytatta: – Már négy éve tart. Négy hosszú éve. A parasztok bejárnak Tiencsinbe, és eladják, amijük csak van. Koldulnak. Eladják a gyermekeiket is. És amikor nem találják rájuk vevőt... Belegondolni is borzasztó! Néha az utcán találjuk meg őket. Néha a folyókban. Néha a vasúti síneken.

– Itt is ugyanez a helyzet – mondta Mama –, csak a feketepiac áll köztünk és az éhezés között. Semmi más. Hárman... akarom mondani, már négyen... négyen élünk az én fizetésemből.

– Akad valami munka számodra is, Ning-kun? – kérdezte Papától a nagybátyám.

– Nem tudom – válaszolta Papa. – Nincs munkahely, nincs fizetés, nincs orvosi ellátás.

- Sok halott van? – kérdezte Mama.
 - Több millió – mondta Papa. – Legalábbis ezt beszélik, és én el is hiszem.
 - Én is így hallottam – válaszolta a nagybátyám.
 - Hogy történhetett ez? – kérdezte Mama. – Meg tudod magyarázni?
 - Hát nem hallottad? Az időjárás miatt van – mondta a nagybátyám. – Ez a hivatalos magyarázat.
 - Miért, mi van az időjárással? – kérdezte Mama.
 - Talán megváltozott errefelé a klíma? – kérdezte a nagybátyám.
 - Volt itt árvíz vagy szárazság?
 - Nem – válaszolta Papa és Mama egyszerre.
 - Tehát semmi köze az időjáráshoz – mondta a nagybátyám.
 - Lesz valaha jobb? – kérdezte Mama.
 - Reménykedjünk! – válaszolta a nagybátyám.
 - Már csak a remény maradt nekünk – sóhajtott Mama.
 - Így van – helyeselt a nagybátyám.
- Hosszú csend következett. Aztán eloltották a lámpát, a nagybátyám bejött a szobámba, és lefeküdt a mellettem lévő ágyra.
- Papa? – kérdeztem.
 - Mao-mao, még nem alszol?
 - Láthatom holnap Nagymamát?
 - Mao-mao – mondta –, én a nagybátyád vagyok, emlékszel?
 - Bácsikám – mondtam –, találkozunk holnap Nagymamával?
 - Nem, nem fogunk.
 - Itt kell maradnunk?
 - Ez az otthonod, mostantól itt fogsz élni.
 - De én Nagymamát akarom! – sírtam el magam. – Vigyél haza Nagymamához, kérlek. Megígérem, hogy soha többé nem eszem meg a mogyoróját.

– Aludj most már, Mao-mao! – mondta. – Szép álmokat! – A fal felé fordult, és magára húzta a takaróját.

Másnap reggel az ember, aki korábban a papám volt, majd a nagybátyám lett, elment. Egyedül maradtam az új családommal.

4.

Mama rizskását készített nekem reggelire. – Boldog leszel itt, biztosított. – Ma egyből valami különlegeset fogunk csinálni. Csak Mao-mao és Mama, kettesben! – Mosolygott, és kisimította a hajamat az arcomból. – Eljössz velem dolgozni.

Mama gépírónő volt az egyetem nyelvi tanszékén. Bár tökéletesen beszélt angolul, Papa politikai megítélése miatt eltiltották a tanítástól. Az irodában a kollégái körém gyűltek, és megállapították, hogy nagyon csinos kislány vagyok.

– Mondd meg, hogy hívnak és hány éves vagy! – mondta Mama.

– A nevem Mao-mao – mondtam. – És... majdnem négyéves vagyok.

Egy nő nevetett. – Hallgassátok ezt a tájszólást! – Egyikük kotyogni kezdett, a kezét a füléhez téve. – Mit mondtál, hány éves vagy? – kérdezte egy másik kíváncsian felém hajolva.

– Majdnem négy – válaszoltam, mire a két nő a táj szólásomat utánozva megismételte a szavaimat, és hangos kacagásban tört ki. Mama gyengéden megsimogatott.

Este Mama azt mondta, hogy másnaptól Papával fogom tölteni a napjaimat, testvéreimet pedig az egyetemi gyermekközpontba adják. – Egyszerűen nem engedhetjük meg, hogy mindkettőtöket beírassuk – magyarázta.

Miután Mama elment dolgozni, Papa mindig felsöpörte a lakást. A napi vásárlás után ebédet főzött kettőnknek. Ha jó idő volt, délután az egyetemvárosban sétálgattunk. Néha bújócskáztunk is, és sokat mesélt. Egy idő után viszont mindig elfáradt, és inkább olvasott. Csak akkor lett ismét elevenebb, amikor a bátyámat hazahozta a gyermekközpontból.

A lakásunk kicsi volt, három szobából és egy konyhából állt. Az egyik szobában laktunk mi a bátyámmal. A másik nappali és étkező volt egyben, ott aludtak a szüleim. A harmadik szoba, amely nagyjából akkora volt, mint egy ping-pong asztal, kamraként szolgált. Bútoraink újabb darabjait az egyetemtől kaptuk kölcsön, kivéve azt a bölcst, amely két emberöltő óta Mama családjának a tulajdona volt.

Vacsora után a bátyám a kínai írásjegyeket gyakorolta az asztalnál, Papa közben egy hokedlin ült, és egy széket használt asztalnak. Amikor a bátyám végzett, Papa foglalta el az asztalt, ahol késő éjszakáig dolgozott.

Hallgattam, ahogy Papa esténként az írógéppel ír, fészkelődik a széken, és a papírjait rendezgeti. Mama gyakran elaludt, miközben angol nyelvű regényeket fordított. Papa néha megjelent a szobánk ajtajában, és nesztelenül figyelte, ahogy alszunk.

– Papa? – suttogtam.

– Aludj, Mao-mao! Felébreszted a bátyádat.

Papa olcsó cigarettát szívott, Nagy Vashíd márkájút, amelyet dobozonként kilenc fenért vett. Fanyar szaga folyamatosan belengte a lakást, és sárgára festette Papa ujjainak végét. Maradandó nyomot hagyott ugyanakkor a Nagymamától nászajándékba kapott szőnyegen is, amely az asztal alatt volt.

Egyik éjszaka szokatlan mozgolódásra, és a szomszéd szobából hallatszó kiabálásra ébredtem. A lakást füst kezdte betölteni. Papa elaludt az asztalnál, a cigarettája pedig a szőnyegre hullott, és lángba borította. Mama gyorsan eloltotta a tüzet, egy termoszból vizet öntve rá, de már késő volt, a cigaretta nagy lyukat égetett a közepébe.

Az asztalunk szintén különleges hely volt. Minden családi esemény a körül zajlott, azon ettünk, és gyakran játszottunk is rajta. Papa egyik baklövése azonban az asztalon is otthagytta a nyomát.

Papa gyakran magával vitt az utcai árusokhoz. Néha sétáltunk, ha pedig messzire kellett mennünk, felültetett a bicikli kormányára, és úgy zötykölődtünk keresztül a városon.

Az élelmiszerhiány, és a tény, hogy Papa nem keresett pénzt, erősen korlátozta vásárlási lehetőségeinket, így néha muszáj volt messzire mennünk vásárolni.

Az étel hiányzott, a pénz pedig még annál is jobban. Mama készpénzben kapta a havi fizetését. Ebből minden hónapban levontak egy központilag meghatározott összeget a lakbérre, a bútorok bérletére, a víz, áram, szén és egyéb költségekre, valamint a bátyám gyermekközponti felügyeleti díjára. A fizetése ötvenkilenc jüan volt, vagyis nagyjából százkilencvenhat fen naponta. A tojás feketepiaci ára darabonként ötven-hatvan fen volt, a költségvetésünk tehát nem egész négy tojást engedélyezett egy napra az egész család számára – mindezt a levonások előtt.

Papa egy nap talált egy kereskedőt, aki apró halakat árult. Nagyjából másfél centisek voltak, rendes időkben a macskákat etették volna ezekkel. Papa egy egész kilót vett belőlük. Otthon aztán néztem, ahogy a kése hegyével nagy gonddal pucolja őket. – Jó vétel volt, sok fehérje van benne, emelte ki. – Egészséges, a kicsi pedig néha igenis elég.

– Mint a kicsi Mao-mao? – kérdeztem.

– Nocsak, érted hát! Pont, mint a kicsi Mao-mao – válaszolta mosolyogva.

A halakat pucolva számolni tanított, és mindig kijavította a kiejtésemet, hogy végre elhagyjam a tájszólást. A kész halakat az asztalra rakosgatta. Kicsivel több, mint négyszáz darabot. Megmutatta, hogy rendezzem őket hússzor húszas, szabályos négyszög alakú csoportokba, mindegyiket ugyanabba az irányba fordítva. A fél tucat megmaradt halat egy sorban a csoportok alá rendezgette, majd hátralépett, és büszkén szemlélte műünket. – Ha kiszáradnak, nagy lakomát csapunk!

Gyorsan kiszáradtak, a lakoma azonban elmaradt. Ahogy Papa megpróbálta felszedni a halakat, kiderült, hogy beleragadtak az asztal vörös festékébe. Ahogy felkapargálta őket, minden egyes kis teremtmény apró lenyomata ott maradt az asztal lapján. Úgy nézett ki, mintha egy különösen ügyes asztalos keze munkája lett volna a sok apró minta. A négyszáz halacska katonás rendjének lenyomata – szabályos négyszög alakú csoportokban, mind egy irányba úszva,

alattuk néhány tévelygővel – kövületként borította étkezőasztalunkat. Ahogy a bátyámmal végighúztuk az ujjainkat az asztalon, érezni lehetett a halacskák festékben hagyott nyomát. Bár Papának újra meg kellett pucolnia a halakat, a festékes bőr alatt pedig szinte semmi ehető nem maradt, mi mégis nagyon jól mulattunk.

Bátyámmal játékok színterévé alakítottuk a díszes asztalt. Ezen tanultunk később számolni, sőt bátyám sakktáblaként is remekül hasznosította az asztal mintázatát. Órák hosszat játszottunk rajta. Az öröm, amelyet a halak a kiszáradásukkal okoztak, sokkal nagyobbak bizonyult, mint amit a rajtuk maradt kevés ehető rész jelentett.

5.

1962 nyarán Papa engedélyt kapott, hogy újra tanítson az Anhuji Egyetemen. Úgy kezelték, mint akit a három és fél éves kényszermunka a koncentrációs táborban részben megszabadított bűnös múltjától. Két kurzust kapott – az egyiket angol fogalmazást tanított, a másikat szövegértelmezéssel foglalkozott. Azt a beosztást, amelyet a Peking Egyetemen betöltött, természetesen nem kapta vissza. Határozott idejű szerződést kötöttek vele, amelyet negyedévente megújítottak. Politikai szempontból változatlanul gyanús elemnek számított,

kétszeresen megbélyegzett, azaz levethetetlen címkét viselő személyként tartották számon. Az állam és az egyetem szemében szélsőjobboldali és átnevelésben részt vevő egyén volt. Hatvan juanos fizetése korábbi bérének a harmadát sem érte el. Nem volt jogosult a járulékos juttatásokra, például nem vehette igénybe az orvosi ellátást és az egyetemi gyógyszertárat sem. Azon a tavaszon beírták a gyermekközpontba, bátyám pedig a Mejsanlu Általános Iskola első osztályában kezdte az évet. Nem sokkal az iskolaév kezdete előtt Papa mostohaanyja is hozzánk költözött. Korábban, még a pekingi időkben, lakott már Mamával és Papával. Most a bátyámmal közös, apró szobánkba költözött be.

Papa csodálatos tanár volt. Az Anhuji Egyetem minden tanára és diákja, sőt a környékbeli egyetemek hallgatói is az ő óráira akartak járni. A tantermek zsúfolásig megteltek, még a folyosón is tolongtak az érdeklődők. Sokan a terem ablakai alatt gyülekeztek, és ott hallgatták Papa előadásait. A diákjai fecnikre írt üzeneteket küldözgettek neki, hogy mennyire élvezték az óráit, és milyen hálások, amiért rányitotta a szemüket a szépirodalom csodáira. Papa összetépte a leveleket, és megkérte a diákokat, hogy ne írogassanak neki, mert ezzel őt, és vele együtt magukat is könnyen bajba sodorhatják.

Pár héten belül – pusztán irigységből – más karok vezetői elérték, hogy korlátozzák Papa óráinak a látogathatóságát. Csak az adott szak hallgatói, vagy az Anhuji Egyetem más diákjai lehettek jelen az órákon. Néhány tanársegéd kapta a feladatot, hogy politikai

szempontból megfigyelje Papa óráit, és részletes jelentést készítsen róluk.

Mama aggódott Papa népszerűsége láttán. – A legnagyobb fát támadja legerősebben a szél – mondta neki aggódva, és azt kérte, saját biztonsága érdekében kerülje a feltűnést, húzódjon inkább háttérbe. Papának is be kellett látnia, hogy az irodalom iránti elkötelezett szeretete felkeltette a szak felügyelőinek mindig kritikus figyelmét, ez a figyelem pedig hatalmas kockázatot jelentett. Papa tudta, hogy – ahogy ő fogalmazott – vékony jégen jár. Ennek ellenére bízott benne, hogy idővel a bírálói is belátják, célja nem több, mint a színvonalas oktatás és az irodalom szeretetének átadása. Elfelejtette azonban, hogy a vékony jég a legkisebb melegedéstől azonnal beszakad.

A tanszék egyik fiatal oktatója felügyelte Papa átnevelését, és átvette vele a kommunista párt tanait, miután látta, hogy Papa gondolkodása milyen veszélyeket rejt. Cserébe Papa angol irodalmat tanított neki. Furcsa helyzet volt mindkettőjük számára. A fiatalember könyvkritikákat és irodalmi tanulmányokat írt Papának, ő pedig politikai vitaanyagokban bírálta felül saját korábbi gondolkodásmódját.

Két év kiváló tanítói munka után a párt titkára tudatta Papával, hogy a politikai státusát megváltoztatják. Kétszeres bélyegét – szélsőjobboldali és ál-nevelésben részt vevő egyén – eltörölték a neve mellől, és visszahívták a mellé kijelölt politikai megfigyelőt is.

1964. július 4-én, koncentrációs táborból való hazatérésének harmadik évfordulóján Papa hivatalosan is „tisztá” lett, és visszakapta helyét a nép soraiban. Ám ez nem teljesen volt igaz. Ahelyett, hogy teljes jogú állampolgárrá válhatott volna, igazából csak egy immár meg nem bélyegzett, átnevelésben részt vevő lökés ellenforradalmár lett. Egy másikra cserélték korábbi, lealacsonyító címkéjét, ez volt minden.

A bélyeget pedig nem más, mint maga a nép, azaz a párt – ütötte rá. S még azt is joguk volt visszavonni, és visszahelyezni őt előző státusába, amikor csak kedvük tartotta.

Értesítették Papát, hogy státusának megváltoztatása anyagi előnyökkel is jár. Ezenkívül Mama újra engedélyt kapott, hogy angol nyelvet tanítson az egyetem nyelvi tanszékén. Mama engedélye azonnal hatályba lépett, Papa fizetésemelésének jóváhagyását azonban az év utolsó hetéig elodázták. A Papának címzett értesítés arról szólt, hogy gondolkodás módjának megváltoztatásában elért eredményeinek és kiváló tanítói munkájának elismeréseként a fizetését havi tíz jüannal megemelték. Csalódtunk. Azt reméltük, több ételre futja majd a változások után. Mama igyekezett tartani bennünk a lelket. Azt mondta, a kis csodákért is ugyanolyan hálásnak kell lennünk. Tíz jüan – emlékeztetett minket – sokkal több, mint a semmi!

Egy kicsivel több tojás minden napra és ritkán némi hús, ennyit jelentett.

6.

Az egyetemvárost magas fal vette körül. Négy kapun keresztül lehetett bejutni a területére. A falakon belül rengeteg tanterem, adminisztrációs helyiségek, a tanárok lakrészei és a gyermekközpont voltak.

A gyermekközpontot az egyetemváros északi szélén álló, egyszintes betonépületben rendezték be. Közel kétszáz gyerek járt ide, az egészen apróktól a hétévesekig. Az annál idősebbeket már az egyetemváros falain kívüli, de onnan mindössze negyedóránnyira lévő általános iskolába vitték. Mama négyéves koromban, 1962 őszén íratott be.

A gyerekeket életkoruk szerint osztották be a négy tanterem valamelyikébe. Minden teremben két tanár dolgozott. A csoportszobákon kívül volt még ott egy konyha, ahol a napközben kiosztandó ételt elkészítették. Az étkezés szintén a termekben zajlott. A nevelők és a felügyelők mind nők voltak. Az egyetlen férfi az épületben Liu bácsi volt, a szakács.

Napjaink alapvető dolgok tanulásával teltek: kínai írásjegyeket írtunk, egyszerű számolási feladatokat oldottunk meg, rajzoltunk és papírt hajtogattunk. Mindennap volt kijelölt játékidő is, ilyenkor a gyerekek kimehettek a játszótérre. A három év alattiak csúszdáztak, körhintáztak, vagy a homokozóban játszottak. A négy és hét év közötti gyerekek ugróköteleztek, ami igazi kötél hiányában igencsak próbára tette a találékonyságunkat. Befőttes gumikat kötöttünk össze, ezzel játszottunk valódi ugrókötel helyett. Amikor elszakadt, egy másik gumival újra összekötöttük, és folytatódhatott a játék.

Mondókákat énekelni és számolni a játszótéren tanultam meg, és itt vált kedvenc játékkommá az ugrókötelezés is. Hamarosan olyan jól ment, hogy már nem is kellett nézmem a kötelet ugrálás közben, elegendő volt a velem szemben álló társam mozgását figyelmem. Megtanultunk ketten egyszerre ugrálni úgy, hogy ne tévesszünk ritmust, és ne essünk el a

kötélben. A játék kezdetben csak mókás időtöltésnek tűnt, utólag azonban rájöttem, hogy ideális felkészítés volt arra, amit a mindenben egységesített szocialista életmód majdani életünk során

megkövetelt tőlünk: Tedd, amit a többiek, és Úgy, ahogy a többiek! Amikor bekerültem a gyermekközpontba, három nehézséggel találtam szembe magam.

Az első a tiencsini táj szólásom volt. A tanárok és társaim hangos nevetésben törtek ki, valahányszor megszólaltam.

A második gondom hasonlóan kétségbeejtőnek tűnt. Bal kézzel dobtam a labdát, azzal fogtam meg az evőpálcikákat, és ballal írtam. Ez tilos volt. Ahogy a kommunista életmód más területein, a megfelelő kéz használatában is roppant fontos volt az egységesség. Mindenkinek a jobb kezét kellett használni mindenhez. Balkezességem helytelen választás volt, amelyet ki kellett javítani. Egy idő után a tanárok észrevették, hogy durván megsértem az erre vonatkozó szabályt. Először csak kivették a kezemből a tollat vagy az evőpálcikát, és átrakták a jobb kezembe, ám én szinte azonnal visszatettem. Aztán már a kezemre ütöttek érte. – Fejezd ezt be, Vu Ji-mao! – mondták, miközben a kezemet csapkodták. – Miért nem tanulsz már meg? Miért nem tudsz úgy viselkedni, mint a többiek?

Egy idő után belefáradtak, és kijelöltek mellém egy lányt, Csin Hsziao-lant, hogy szemmel tartson evés és írásgyakorlás közben. Amikor megpróbáltam valamit bal kézzel csinálni, odasúgta: már megint kezded, Mao-mao? Türelmes volt és kitartó, így egy idő után, figyelmeztetései hálá, megtanultam használni a jobb kezemet. A kézírásom azonban csúnya maradt, és jobb kézzel a mai napig nem tudom rendesen használni az evőpálcikát.

A harmadik gondomra viszont nem volt megoldás. Fekete családból származtam. A fekete családok – jobboldaliak, reformisták és ellenforradalmárok – gyermekei szüleik bűneinek súlyos terhét cipelték.

A saját köreinkbe zártak minket.

Egészen addig fogalmam sem volt arról, hogy én is e csoport tagja vagyok, amíg először meg nem hallottam társaim susmusát a hátam mögött a gyermekközpontban. A tanárok tisztában voltak családi hátteremmel, és határozottan a saját, fekete családok gyermekeiből álló csoportom irányába tereltek. Értésünkre adták, hogy rossz fajtából származunk. Fekete családból származónak lenni olyan volt, mint egy fertőző betegséget hordozni, amely mindenféle érintkezési formában veszélyes ártatlan társainkra.

A vörös – azaz párttagok és magas rangú tisztségviselők alkotta – családok gyermekei szintén zárt csoportba tömörültek. Az órákon egymás mellett ültek, együtt játszottak, együtt ettek, és együtt sétáltak a központ falain belül. Hsziao-lant nemcsak azért jelölték ki mellém, mert jó tanuló volt, hanem azért is, mert szintén fekete családból származott, így elfogadhatónak ítélték, hogy szorosabb kapcsolatba kerüljön velem.

Lassan kezdtem leküzdeni a kezdeti nehézségeket. Megtanultam jobb kézzel írni és enni, és az akcentusomat is elhagytam. Tudtam, hogy a családom fekete, és megértettem, hogy ez ellen semmit nem tehetek. Elfogadtam családomként új szüleimet és testvéreimet. Amikor az új nagymamám érkezett meg hozzánk Pekingből, őt is elfogadtam.

De soha, egyetlen percre sem feledtem el a tiencsini családomat. Rengetegszer gondoltam Nagymamára, álmaimban pedig még hosszú ideig a Boldogság úton találtam magam.

7.

1963. július 2-án megszületett a második fivérem. Papa a Ji-cun nevet adta neki, ami Egy Falut jelent. A név a híres költő, Lu Ju egyik versében szerepel, ahol az egy falu a visszatért reményt jelképezi. Az újabb fiútestvér születése engem még hátrébb vetett a családi rangsorban, hiszen apám a természetesnek vélt kínai értékrend szerint többre becsülte fiait, mint a lányát. Büszkeséget és örömet lelt fiaiban, míg leánya csak a gyermeke volt. Törődött velem is, de egyáltalán nem úgy, ahogy fivéreimmel.

Odaadóan tanult a bátyámmal, az öcsémén pedig szinte majomszeretettel csüngött. Tőlem soha nem kérdezte, mi történt az iskolában, vagy hogy vagyok éppen. Nem érdekellek a játszótársaim sem. A fivéreim mellett az a szerep jutott nekem, hogy vigyázzak rájuk, óvjam őket, és a házimunkák elvégzése után szüleim és nagyanyám mellett őket is kiszolgáljam.

Mama megtanított takarítani, mosogatni, törölgetni és asztalt teríteni, Papa pedig arra, hogy kell vásárolni és alkudni. Az első önálló feladatomból tojásvásárlás volt. Papa adott egy jüant, és elküldött a közeli piacra. Hazafelé nagyon óvatosan lépkedtem, nehogy felbukjak egy utcakőben, amikor pedig az ép torsokkal és némi aprópénzzel hazaértem, Papa megdicsért, és egy újabb vásárlási feladatot bízott rám.

Minden reggel nekem kellett elhoznom Ji-cun tej fejadagját. Hajnalban egy idős árus jelent meg a házunk előtt biciklivel, és kiabálni kezdett: Tejet tessék! Jöjjenek a tejért! Amikor meghallottam a kiáltozást, fogtam egy kis edényt, és lerohantam. Letettem az edényt a földre, ő pedig adott két üveg tejet. Mindegyik tejesüveg tetejét egy kék-fehér viaszos papírdarab zárta le, amelyet egy gumigyűrűvel rögzítettek. Leszedtem, és a csuklómra húztam a gumiszalagot, majd levettem a papírt, amely alatt egy kartonból készített dugó volt. Kipiszkáltam, majd gondosan tisztára nyaltam a dugót, mielőtt a tejet edényembe öntöttem volna. Aztán visszatettem a dugót és a papírt, a gumiszalagot pedig megtartottam, hogy ugrókötelet készítek belőle.

Néha a tejesember fintorogva megkérdezte: – Biztos, hogy nem hagytaál benne egy cseppet sem, kislány? – Ilyenkor még egyszer ellenőriztem, hogy nem maradt-e az üvegben valahol egy csepp, mire ő rendszerint kinevetett. A teli tejesedényt mindig veszteség nélkül vittem fel a lépcsőn. Azt is megtanultam, hogyan kell aprófával begyűjtani a szenet a sparheltban, hogy a tejet megmelegítsem.

Délutánonként, miután végeztem a takarítással és a mosogatással, kint játszottam a sportpálya melletti kis homokozóban. Ott építettem fel a saját városomat és árkaimat, sőt a saját kínai nagy falamat is. A szomszéd lányok is odajártak, velük játszottam. A szüléinkről és a testvéreinkről beszélgettünk, és rájöttem, hogy az életük ugyanolyan, mint az enyém – ők sem kaptak több figyelmet, az enyémekekhez hasonló feladatokkal és elvárásokkal éltek együtt fivéreik árnyékában. Barátok lettünk.

A napköziből hazaérve Nagymamát néha a két ház között lévő kis konyhakertben találtam, amint paradicsomot, babot és répát gyomlálgatott. Járásáról messziről fel lehetett ismerni. Lassan mozgott, hiszen kislánykora óta kötést viselt a lábán. Gyerekkorában szokás volt eltörni a kislányok lábfejét, majd szorosan bekötözni, hogy olyan kicsi maradjon, amennyire csak lehetséges. Ennek volt köszönhető eltéveszthetetlen, billegő járása, amellyel jött-ment a kertben, s görnyedten locsolt.

Egyik este, amikor az apró lábait mosta, észrevettem, hogy a bal lábán hat lábujja van.

– Nagymama, hogy lehet hat lábujjad? – kérdeztem, miközben nem tudtam levenni a szemem a különös látványról.

– Szerencsét hoz – mondta.

Megvizsgáltam a saját lábamat, de csak öt lábujjat találtam. Végigtapogattam a lábfejemet, hátha valahol találok egy ujj kezdeményt, amelyből később kinőhet a hatodik, de nem leltem semmit. Levontam a következtetést: nem vagyok szerencsés. Megkérdeztem a dolgról Papát is.

– Ez csak egy ősrégi babona – magyarázta. – Nem jelent semmit, Mao-mao, ostobaság az egész. – Megjegyeztem, amit mondott, és újra megkérdeztem a dolgról Nagymamát.

– Én tudom, hogy szerencsét hoz – mondta. – A fiammal és annak két fiával élhetek együtt. Ez olyan szerencse, Mao-mao, amelyet a hat lábujjnak köszönhetek!

Megkérdeztem Hsziao-lant is, de az ő anyukája szerint egyáltalán nem hoz szerencsét, sőt, rossz sorsot jelent, azt mondta.

A hofeji nagymamám egészen más volt, mint a tiencsini nagy. Amikor ő hozzánk költözött, az éhínség már a vége felé közeledett, bár még mindig hiányt szenvedtünk élelmiszerből. Nagymama minden reggel kapott egy tojást – nagy kincs volt az abban az időben –, mert cukorbeteg volt, és Papa szerint szüksége volt rá. Miután felmelegítettem az öcsém tejét, megsütöttem nagymamának a tojást. Tiencsinben a dolgok egészen másképpen mentek. Ott Nagymama az én védelmezőm volt, aki magától vonta meg az ételt, hogy engem jóllakasson. Csorgott a nyálam, ahogy evés közben néztem ezt a Nagymamát.

Egyik reggel, amikor a szüleim már dolgoztak, és Nagymama vigyázott ránk, elkészítettem a tojását, és megálltam az asztal túloldalán, vele szemben. Ekkor ő, ahelyett hogy megette volna, odahívta Ji-tinget, leültette maga mellé, majd felvágta a tojást kis darabokra, és megetette vele. Én meg csak bámultam. Szinte éreztem a tojás ízét a számban. Előrehajoltam, hogy jobban lássak, amikor nagymama hirtelen szigorúan nézett rám, és felcsattant: – Menj a másik szobába, ez nem lányoknak való!

Micsoda igazságtalanság! Arra azonban megtanított, hogy a legjobb étel és egyáltalán mindenből a legjobb a miénkhez hasonló családokban először a fiúké és utoljára a lányoké.

8.

Négy nappal Papa megjelölésének a visszavonása után, 1964. július 8-án távirat érkezett a nagybátyámtól. Ez állt benne: Mama beteg. Gyere azonnal! Siess! Hozd Mao-maót! Izgatott lettem a váratlan lehetőségtől, hogy Hofejbe érkezésem óta először viszontláthatom Nagymamát. Korábban gyakran kérdezgettem, hogy meglátogathatom-e, vagy eljöhet-e hozzánk vendégségbe, de Mama mindig azt válaszolta, hogy az út nagyon drága – csaknem egyhavi fizetésbe kerül –, és egyébként is nagyon nehéz lenne Nagymamának az ő korában egy ilyen hosszú utazás.

Minden hónapban kaptunk levelet tőle és a nagybátyámtól. Mama néha az ágyra ültetett, és felolvasta nekem a leveleket, mindig hozzátéve: – Nagymama üzeni, hogy nagyon hiányzol neki, Mao-mao. – A szívem szaporábban vert, amikor ezt hallottam, és mindig ugyanazt válaszoltam: – Üzenem Nagymamának, hogy ő is nagyon hiányzik nekem, és hogy szépen egye meg a mogyorót!

Mama összecsomagolt néhány dolgot, és másnap reggel felszálltunk a Tiencsinbe induló vonatra. Egész úton be nem állt a szám. Fecserészve mondtam Mamának, mi mindent kell elmesélnem Nagymamának, milyen dalokat fogok énekelni neki, és milyen játékokat fogunk játszani. Mama gondolatai azonban másfelé jártak, csak bólintással jelezte, hogy hallja, amit mondok. Egész éjszaka fent voltam, bámultam ki az ablakon, néztem az embereket, beszélgettem a babámmal, és tiencsini terveimet szövögettem.

Másnap reggel érkeztünk meg a Boldogság útra. Nagybátyám komoran köszöntött minket. Azonnal a régi szobámba siettem Nagymamát keresve. Az ágya szépen be volt vetve, ruhái pedig szabályosan sorakoztak a szekrényben, de Nagymamát sehol nem találtam. Megnéztem magam az antik tükörben, belemosolyogtam, és körbefordultam egyszer, pont úgy, ahogy annak idején számtalanszor. Szantálfailat csapott meg, ahogy a padló ismerős nyekergésétől kísérve visszamentem a nagyszobába.

Mama és a többiek az előszobában beszélgettek. Nagybátyám azt mondta, hogy Nagymamának nagyon komoly fájdalmai voltak, be kellett vinniük a kórházba. Azonnal megműtötték.

– Az orvos megállapította, hogy májrákja van, s a rák időközben szétterjedt a testében – mondta. – Belső vérzése volt, az orvos csak annyit tudott tenni, hogy a fájdalmát enyhítette. Ahogy megtudtam, azonnal sürgönyöztem. Mama elsírta magát.

A kórházban a nagybátyám azt mondta, hogy Nagymama engem akart látni, és megígértette vele, hogy Mama magával hoz.

– Olyan hirtelen történt az egész – mondta a nagybátyám. – Együtt üldögéltünk, minden rendben volt. Vicces történeteket mesélt Mao-maóról, egy órával később pedig már fájdalmai voltak.

Sürgönyöztek Csangsába is, Mama másik nővérének, mesélte a nagybátyám. De azt válaszolta, hogy nem tud jönni, mert, hamarosan szülni fog.

Mama csak évekkel később mondta el, mi is történt igazából aznap. Nagymama szörnyen megöregedett az eltelt két év alatt. Sovány volt és sápadt, a haja megőszült, és olyan erőtlén volt, hogy mozdulni sem bírt. Annyi fájdalomcsillapító volt benne, hogy a szemét is alig tudta nyitva tartani.

– Hát itt vagy – suttogta elhalóan, amikor meglátta anyámat. – Hol van Mao-mao?

Mama megfogta a kezét, és elmondta neki, hogy otthon maradtam, mert elfáradtam a hosszú vonatozástól. – A te ágyadban alszik, anyám – mondta Mama elcsukló hangon.

– Látni akarom! – mondta Nagymama.

– Holnap elhozom – ígérte Mama.

– És hogy van? Hiányzik neki a Nagymama?

– Minden este utánad sír.

– Kap eleget enni?

– Igen, kap, anyám. Szépen cseperedik és makkegészséges.

Mama elmesélte, hogy Papa újra taníthat az egyetemen.

Nagymama megkönnyebbült. Aztán Mama elmondta, hogy a másik lánya nem tud eljönni Csangszából, mert egy gyönyörű, nagy fiúnak adott életet a napokban.

Nagymama mosolygott.

Meleg, párás nap volt. A kórházban nem volt légkondicionálás, sem ventilátorok. Egy nővér azt tanácsolta Mamának, hogy vegyen jeget Nagymamának a közeli piacon. Mama elment, s kisvártatva egy tál zúzott jéggel tért vissza. Az apró jégdarabokkal hűtötte Nagymama homlokát és karjait. Vele maradt egész délután és éjszaka, csak a piacra ment le kétszer jeget venni. Hajnal négykor a nagybátyám leváltotta Nagymama mellett.

Mindenkinél korábban keltem aznap reggel. Felöltöztem, megfésülködtem, megmostam az arcomat, és vártam, hogy Mama felébredjen.

Nagybátyám jelent meg az ajtóban. A szeme dagadt és vörös volt. A felkelő nap fényénél meglátta, ahogy a babámmal a kezemben az ágyon ülök.

Egy szó nélkül ment el mellettem, és Mama szobájába sietett. Rövid beszélgetés hangjai szűrődtek ki, majd Mama sikoltását hallottam: – Nem! Nem! Nem!

Mindenki felébredt a házban, és rövidesen minden szobából sírás hallatszott. Az ágya szélén ülve találtam Mamát, fejét a kezébe temetve zokogott.

– Indulhatunk végre Nagymamához? – kérdeztem.

– Nem – válaszolta Mama. – Nagymama ma reggel eltávozott.

Nem értettem, mit jelentett az, hogy eltávozott. Mama magához húzott, szorosán átölelt, és tovább sírt.

Nem értettem, mit jelent a halál. Igazából csak a véglegessége volt sok nekem, azt nem tudtam felfogni. Egyszer hallottam, amint Papa azt mondja Mamának, hogy amikor kiengedték a koncentrációs táborból, visszatért a halálból. Ezért azt gondoltam, a halál csak átmeneti távollétet jelent. Együtt sírtam a többiekkel.

De közben abban reménykedtem, hogy egyszer elfogynak a könnyek, és újra láthatom Nagymamát; visszatér a kórházból, átölel és játszik velem. Vártam azt a napot. Aztán sok idő elteltével felfogtam, hogy soha többet nem láthatom.

Csendes búcsúztatót tartottunk. Megtudtuk, hogy nagynéném Csangsában kislányt hozott világra. Nagybátyáim és nagynénéim úgy gondolták, ez elkeserítette volna Nagymamát, ezért mondta neki Mama, hogy fiút szült. De én tudtam, hogy ugyanúgy szerette volna azt az unokáját is. A szívem mélyén éreztem.

Augusztus végén visszatértünk Hofejbe. Folytattam a ház körüli munkáimat, és visszakerültem a gyermekközpontba is.

Mama visszament dolgozni, ezért Nagymama vigyázott az öcsémre. Papa folytatta a tanítást az egyetemen. Ji-ting iskolába járt.

Egy idő után úgy éreztem, biztonságban élek, hiszen eseménytelen napok követték egymást, hónapok teltek el mindenféle kellemetlen vagy rossz élmény nélkül. Azt gondoltam, ha mindent pontosan úgy teszek, ahogy mondják, ha jó és engedelmes lány leszek a szüleimnek, akkor a világ akár Nagymama nélkül is egészen jó helyé válhat.

9.

1965 nyarán, néhány héttel hetedik születésnapom előtt kezdődtek gyakori heves fejfájásaim. Az ízületeim fájtak, nem volt étvágyam. Ennek ellenére heteken keresztül nem panaszkodtam senkinek, szótlanul tűrtem a fájdalmakat.

Egy különösen meleg estén Hsziao-lannal játszottam a lakasunkhoz közeli homokozóban, amikor olyan hevesen tört rám a fejfájás, hogy megszédültem tőle. A fejemhez szorítottam a kezemet, hogy elmulasszam. Rettenetesen megijedtem, és sírni kezdtem. Hsziao-lan kézen fogott, és hazakisért, aztán elszaladt Mamáért a munkahelyére. Bemásztam az ágyamba, behúztam a szúnyoghálót, és vártam, hogy elmúljon a fájdalom.

Mire Mama hazaért, a fejfájás mellé magas lázam is lett. Mama a homlokomra tette a kezét, és kérdezgetni kezdett. Egy nedves ruhával végigtörölgetett, hogy csillapítsa a lázamat. Olyan rosszul voltam, hogy gondolni sem bírtam az evésre. Aznap éjszaka a fájdalom enyhült ugyan, de a lázam nem ment lejjebb. Másnap kora reggel Mama felöltöztetett, és elvitt az egyetemi klinikára.

Hosszú várakozás után megvizsgált egy orvos, és így szólt Mamához:

– Csak egy enyhe vírusfertőzés. Semmi ok aggodalomra. – Egy gyógynövényből készült gyógyszert írt fel, és hazaküldött minket. A gyógyszer nem használt. A fejfájás nem múlt el, a lázam pedig tovább emelkedett. Mondtam Mamának, hogy túl gyenge vagyok ahhoz, hogy reggel lemenjek a tejért, ezért a bátyám vette át a feladatot.

Ahogy megérintette az arcomat, hogy ellenőrizze, nem csillapodott-e a lázam, ránéztem és azt mormoltam:

– Nagyon rosszul vagyok, Mama.

– Irány a klinika – mondta Mama növekvő aggodalommal a hangjában.

Járni is alig bírtam. Ahogy leértünk a lépcsőn, elsírtam magam. Lerogytam a legalsó lépcsőfokra, és az arcomat a kezembe temetve azt zokogtam:

– Nem bírok továbbmenni, Mama!

Lehozott a lakásból egy hokedlit. Pár lépést tudtunk csupán megtenni, szorosan összekapaszkodva, máris elgyengültem, és a hokedlire rogytam. Újabb néhány lépés következett, aztán megint le kellett ülnöm. Mamára támaszkodva, remegő léptekkel lassan elértünk a klinikáig.

Az orvos nem örült, hogy újra lát minket. Gyors és felületes vizsgálat után még több, gyógynövényből készült gyógyszer írt fel. Bevettem ezeket is, de nem használtak, így másnap ismét az orvosnál jártunk. Majd a hét minden egyes napján újra és újra. A doktor kötötte az ebet a karóhoz, hogy semmi komoly bajom nincs. Sokkal jobban idegesítették állandó látogatásaink, mint amennyire az állapotom nyugtalanította. A testem időközben teljesen legyengült, és mivel változatlanul nem tudtam enni, csonttá és bőrré soványodtam.

Egyszer a hokedlimen ücsörögtem a klinika várótermében, amíg Mama bejelentett minket. Vártunk, majd egy nővér szólított minket a vizsgálóba, ahol ugyanaz az orvos fogadott. Elfintorodott. – Már megint itt vannak? – kérdezte.

Mama elmagyarázta neki, hogy változatlanul nem tudok enni, és a székletem fehér. Hozzátette, hogy a munkahelyén azt hallotta, az egyik tanár gyermeke hepatitis B-fertőzést kapott, és attól tart, hogy nekem is ez a bajom.

Az orvos megvető pillantást vetett rá. – Mit tudhat maga? – csattant fel hidegen és önérzetesen. – Maga talán orvos?

Mama elvörösödött.

– Én az vagyok, és csak én tudom megmondani, mi baja van a kislánynak – harsogta. – Én vagyok az orvos!

Mama csendben maradt. Én az orvos kirohanásától megrettenve ültem. El akartam jönni onnan. Az orvos leült a székre, és alaposan megvizsgált tetőtől talpig: megnézte a szememet, a fületem, és belenézett a torkomba is, majd meghallgatta a szívemet.

– Nézz rám! – mondta. – A bőre és a szeme fehérje sárgás színű. Hepatitis B-je van. Beutalom a Tasusan Kórház fertőző osztályára. Azonnal vigye be!

– Rendben – mondta Mama.

Az orvos kitöltötte a megfelelő papírokat és a beutalót, Mama kezébe nyomta azokat, és kiment.

Az út hazafelé ismét lassú és fájdalmas volt. A mellettünk elhaladó emberek megbámultak, és azt kérdezgették egymástól. – Láttad, milyen sovány? – De aztán csak mentek tovább. Miközben többször is úgy éreztem, hogy el fogok ájulni, és Mamába kellett kapaszkodnom.

A lépcső alján ültem, amíg Mama felrohant a lakásba, hogy a babámat és tiszta ruhákat csomagoljon be. Mivel vissza kellett mennie a munkahelyére, Papa vitt be a kórházba.

– Hagyjuk itt a székedet – mondta Papa, miközben talpra segített.

– Papa – suttogtam –, képtelen vagyok járni.

– Semmi baj, kicsim – mondta. – Majd én viszlek. Letérdelt, és azt mondta, öleljem át a nyakát, a derekán pedig kulcsoljam össze a lábamat. A hátára vette a táskámat, és összekulcsolta a kezét rajtam, hogy jobban tudjon tartani. Felegyenesedett, majd előregörnyedt, hogy könnyebben rácsimpszkodhassak. Kapaszkodnom sem igen kellett így.

– Minden rendben, Mao-mao? – kérdezte.

– Azt hiszem, Papa – suttogtam. – De kérlek, menj lassan. Mindenem fáj.

Úgy indult el a hatalmas zsákkal a hátán és a beteg gyerekekkel az ölében, mintha púpos volna. Elvitt a buszmegállóig, amely egyórányi járásra volt tőlünk. A busz tele volt, és senki nem adta át nekünk a helyét. Papa karjában töltöttem a negyvenperces utat. Olyan szorosan bújtam hozzá, ahogy csak bírtam, miközben behunytam a szemem. Meleg volt, úgy éreztem, szinte lángolok.

A busz a Tasusan Kórház fertőző osztálya mellett tett le, messze a városhatáron kívül, ahol a betegeket biztonságos távolban szigetelheték el a város lakóitól.

Papa a váróterembe vitt. Egy padra ültetett, majd megmutatta az orvos által írt papírokat a recepción, és várta, hogy valami történjen. Fél óra telt el, mire megjelent egy orvos. Alaposan megnézett, maga felé fordította az arcomat, belenézett a szemembe és a számba, megtapogatta a kezemet, a lábamat és a nyakamat. Megfordult, és haragosan Papára nézett.

– Miféle szülő maga! – csattant fel.

– Nem értem, mire céloz – mondta Papa szelíden. A váróteremben lévő emberek megálltak, és minket bámultak.

– Arra célzok – lassította le a beszédét az orvos, minden egyes szót jelentőségteljesen megnyomva –, hogy ez a kislány nagyon beteg. Miért nem hozták be már jóval korábban?

Hogy hagyhatta, hogy a kislánya ilyen válságos állapotba kerüljön?

– Mindennap bevittük az egyetemi klinikára – mondta Papa. – Megvizsgálták, gyógynövényeket írtak fel neki, és hazaküldtek minket.

– Ó, ne másban keresse a hibát! – dühöngött az orvos. A maga gyereke, a maga felelőssége!

– Mit tehattünk volna? Hiszen az orvosnak kell beutalót írnia, hogy máshová vihessük! – emelte fel a hangját Papa is.

Az orvos egy pillanatra elgondolkodott Papa válaszára, majd megrázta a fejét.

– Rendben – mondta nagyot sóhajtva. – De valakinek akkor is tudnia kellett volna... Ez nagyon nincs így rendben, tudja?

A padon ülve el akartam sülyedni, gyengének éreztem magam. Az orvos keserűen indulatos szavai visszhangoztak az előcsarnokban. Szégyelltem magam, és meg voltam rémülve. Az orvos igazságtalan volt. Azt persze nem tudhatta, hogy Papa a karjában cipelt át a városon a kórházig. A betegségem nem Papa hibája volt. A másik orvos nemtörődömsége miatt nem kerültem korábban kórházba. Az ő hibája volt. Ha ez az orvos tudta volna az igazat, ha valahogy megmondhattam volna neki, biztosan nem beszélt volna ilyen hangon a papámmal.

– Megteszem, amit tudok, de nem ígérhetek semmit mondta az orvos némi sajnálattal a hangjában. – A legjobb esetben is hosszú ideig lesz nálunk a kislány. Maga most elmehet.

Papa felém nyúlt, és megfogta a kezemet. Valamit mondani akart, de habozott, az ajkába harapott. Meg akartam neki mondani, hogy ne haragudjon, amiért beteg lettem. Meg akartam mondani neki, hogy igyekeztem jó kislánya lenni, és hogy nem akartam gondot

okozni. Meg akartam mondani neki, mennyire sajnáltam, hogy a buszig sem tudtam elgyalogolni. Az erőm elhagyott, nem jöttek ki szavak a torkomon. Ha képes lettem volna beszélni, akkor sem tudtam volna szavakba önteni a büntudatomat és őszinte sajnálatomat. A szemébe néztem, és valami mosolyszerűséget préseltem ki magamból.

Mielőtt Papa elment, kivette a táskából és a kezembe nyomta a babámat.

– Hamarosan meglátogatunk Mamával, Mao-mao – mondta elcsukló hangon. – Légy jó kislány, és tégy meg mindent, amit mondanak!

Bólintottam. Hallgattam távolodó lépteit, aztán az ajtó kinyílt majd bezárult mögötte. Az orvos odahívott egy nővért, és utasította, hogy vigyenek fel egy kórterembe.

10.

A nővér egy apró, második emeleti szobába vitt, ahova négy ágy volt bezúfolva. Befektetett az egyikbe, és betakart. A szobában három másik lány volt, mind engem bámultak, és suttogtak egymás között. Az orvos azt mondta a nővérnek, hogy a betegség negyedik stádiumában vagyok. – Remélem, meg tudjuk menteni – tette hozzá.

Sem beszélni, sem enni nem tudtam, amikor bekerültem a kórházba. Négy héten keresztül egy csövön keresztül tápláltak. Folyamatosan injekcióztak, vizsgáltak, rengeteg gyógyszert és mindenféle port diktáltak belém. Mindent bevettem, amit csak adtak. Lassan kezdtem visszanyerni az erőmet, az étvágyamat, s legvégül a hangomat is.

Hamarosan rájöttem, hogy fájdalom nélkül ki tudom húzni a tűt a karomból, ha az infúzió kiürült. A szobában lakó lányok, akik természetesen rettegtek és viszolyogtak a tűnek még a látványától is, imádták nézni, ahogy zokszó nélkül kihúzom a karomból az infúziót. Néha még egy mosolyra is futotta, miközben kiszedtem a tűt. Ilyenkor az arcukra pillantottam, és harsányan nevettem rajtuk, ahogy hitetlenkedve és szemüket eltakarva izgulták végig a mutatványt. Egy idő után arra a következtetésre jutottak, hogy vagy hihetetlenül bátor, vagy tökéletesen érzéketlen vagyok. Élveztem a figyelmet, és a döbbenetüket, ahogy az ágyam köré gyűlve nézték, amint az orvosok és a nővérek munkáját végzem el magamon.

Két héttel később már szilárd ételt ettem. Nem sokkal ezután fel bírtam kelni az ágyból, és egyedül ki tudtam menni a mosdóba. A nővérek Kiscicának hívtak, mert – ahogy mondták – én voltam a legkisebb gyerek a kórházban, soha nem csaptam zajt, lopakodva másztam ki az ágyamból, a nevem hangzása pedig nagyon hasonlított a macska szóra mandarin nyelven.

Szerettem, ha így szólítanak. Az orvosok és a nővérek mind szeretettel mondták ki új nevemet. Minden reggel, amikor beléptek a kórterembe, azt kérdezték: – Hogy van ma a mi Kiscicánk? – Amire én általában egy visszafogott miauval válaszoltam.

Csak vasárnaponként fogadhattunk látogatókat. Papa és Mama felváltva jöttek be hozzám. Minden alkalommal megpróbáltak valami

különleges ajándékot hozni. Egyik alkalommal Mama egy doboz drága hofeji süteménnyel a kezében érkezett, amely egyszerre volt gyönyörű és hihetetlen finom. Megkóstoltam egyet, és azonnal a rabjává váltam. Legszívesebben egy ültő helyemben befaltam volna az egész dobozzal, de Mama figyelmeztetett, hogy inkább próbáljam beosztani. Megígértem, hogy így lesz. Ennek ellenére alig lépett ki az ajtón, máris magával ragadott a kísértés, hogy még egyet megegyék.

Éppen ki akartam venni a dobozából, amikor egy ápolónő lépett be, hogy megmérje a lázamat, és hőmérőt dugott a számba. Amint kiment, kivettem egy sütit, és megpróbáltam beleharapni a hőmérővel a számban. Sikerült, a hőmérő eltört. Páni félelemmel szedegettem ki a számból az üvegdarabokat, miközben sütit, üvegszilánkot és higanyt prűszköltem a padlóra. A többi lány segítségért kiáltozott. Amikor a nővér rájött, mi történt, még nálam is jobban megijedt.

Kiszedte a számból a törött üveget és a higanyt, majd amikor megbizonyosodott róla, hogy semmit nem nyeltem le belőle, tréfásan odaszólt a többi lánynak, hogy vigyázzanak, mert olyan éhes vagyok, hogy felfalom az összes hőmérőt. – Furcsa kiscica vagy te – mondta. – Egymagad kihúzod a tűt a karodból, aztán hőmérőket eszel, mégis állandóan éhes vagy. – Válaszom nem is lehetett más, mint a már szokásosnak számító miau.

Összebarátkoztam néhány felnőtt beteggel is, amikor már képes voltam önállóan mászkálni a kórtermekben. Örültek, hogy látnak, néha még édességet is kaptam tőlük, és meséltek nekem. Felfedeztem a kórház egész épületét, és megállapítottam, hogy pont olyan rettenetesen koszos, mint amilyen a mi kórtermünk volt. Amint elmozdítottam valamit, csótányok szaladtak szét alóla.

Azoktól csak undorodtunk, de az éjszaka beköszöntével előbújó patkányok már igazán félelmetesek voltak. Egy éjszaka sikoltozásra ébredtem. Felültem, és a lányokat pillantottam meg, ahogy ülnek az egyikük ágyán összekapaszkodva, takarójukat az orrukig felhúzva. A szoba túlsó sarkába mutattak, ahol a hajnali fényben kövér patkányokat pillantottam meg, amint szabályos menetoszlopban vonulnak az ajtó felé. Olyan merészek voltak, hogy még a sikítozás sem rettentette meg őket. Katonás rendben masíroztak, mindegyikük pár centire az előtte haladótól, mintha a terem az ő tulajdonuk lenne – mintha ők lennének az épület főbérői, mi pedig pusztán holmi betolakodók volnánk náluk.

– Ne féljete! – mondtam. – Ezek csak patkányok! Hagyjátok békén őket, és ők is békén hagynak titeket! Tiencsinben rengeteg volt a pincénkben.

Az egyik idősebb lány így szólt: – Hát persze hogy nem félsz tőlük, hiszen te kiscica vagy, a macskák pedig nem félnek a patkányoktól.

– Milyen igazad van! – mondtam, és egy hangos miaut küldtem a patkányok felé. A lányok összekapaszkodtak, és riadtan nevettek. Pár perccel később már annyira felbátorodtak, hogy az ágy végébe másztak, és a rácson áthajolva a példámat követve ők is nyávogni kezdtek. Macskakvartettünk egyre hangosabb lett, mire az egyik patkány idegesen ránk pillantott. Ekkor a lányok megdermedtek és elcsöndesedtek. De nem úgy én! Még hangosabban nyivákkoltam, ám a patkányok semmi fenyegetőt nem találtak a zajongásomban, csak mentek a dolgukra.

Egy darabig még ébren maradtunk, hátha ismét felbukkannak. Nem kellett csalódnunk! Ugyanaz a hosszú farkú csoport jelent meg az ajtóban, ám ezúttal szemetet és ételdarabokat cipeltek magukkal, leghátsó tagjuk pedig egy használt fáslit húzott maga után. Határozottan vágtak át a szobán, és eltűntek egy hasadékban, amely a fal és a padló találkozásánál tátongott.

Megpróbáltam megnyugtatni a lányokat, de nem jártam sikerrel. Minden egyes alkalommal, amikor éjszakai vendégeink megjelentek, rettegve figyelték őket, és ragaszkodtak hozzá, hogy én vegyem kézbe a kórterem védelmének az irányítását. Vakmerőségemből mindig erőt merítettek.

A legrosszabb kórházi élmény, amely később még sokáig kísértett, egy halott látványa volt. Egy különösen meleg vasárnapon történt. A szobatársaimmal sétáltunk a kórtermek között, amikor felbolydult a váróterem, sikoltozás és kiabálás hallatszott a földszintről. Lerohantunk a lépcsőn, hogy megnézzük, mi történik odalent. Egy férfit láttunk az előcsarnokban egy kerek ágyon fekvő. Orvosok és nővérek nyüzsögtek körülötte. Kétségbeesve nyomkodták a mellkasát, közben a száját tisztogatták, és az arcába kiabáltak. Az orvosok körül apró gyerekek egy csoportja álldogált, akik hisztérikusan sírtak és kiabáltak. Lejjebb jöttünk a lépcsőn, hogy jobban lássunk, de egy nővér ránk szólt, hogy menjünk vissza a szobánkba. Visszavonultunk a lépcsőfordulóig, és összekapaszkodva lestünk tovább.

Egy nőt figyeltem, nagyjából Mama korabeli lehetett. Mindenképp hangosabban sírt és sikoltzott. Az orvosok nagyjából tizenöt percig dolgoztak a férfin, majd megálltak, és egymásra nézve megcsóvázták a fejüket. Leterítették a férfit egy lepedővel. A nő és a gyerekek felnyögtek, és még hangosabban sírtak. A nő megpróbálta megérinteni a férfit, de elhúzták a testtől, és kivezették az előtérből. Az egyik nővér eltolta az ágyat.

Később megkérdeztünk egy nővért, mi történt a férfival. A kórház közelében volt egy víztározó, a két fiú ott úszkált az apjukkal, amikor a gát egy része meglazult, és a hirtelen kiömlő víz erős örvényt kavart. Ahogy a gyerekek a rés közelébe úsztak, az örvény lehúzta és a sziklához szorította őket. Az apa a segítségükre sietett. Kihúzta a gyermekeit a víz alól, de ahhoz már nem maradt ereje, hogy a saját életét is megmentse. A gát előtti örvény lehúzta, és megfulladt.

Életemben először láttam halottat. Békésnek látszott, mintha csak aludna. Csak lassan értettem meg a történet igazi jelentőségét: a férfi odaadását a gyermekei iránt.

Azt adta az életükért cserébe, amit csak adhatott: a saját életét. Amikor tovább kérdezősködtem a nővérnél, csak annyit mondott: – A fiaiért halt meg.

Mélyen megérintett az eset, még napokkal később is hallottam a gyerekek, kisfiúk és kislányok keserű zokogását szerencsétlen, megfulladt apjuk mellett állva.

Megbeszéltük a dolgot a szobatársaimmal is. Az egyik lány elmondta, hogy aznap látta az egyik nővért a váróteremben egy székre rogyva zokogni. Amikor láttam, milyen keményen küzdenek az orvosok és nővérek a férfi életéért, még jobban megszerettem őket. Még azt is, amelyikük Papával oly csúnyán beszélt. Eszembe jutott, hogy a kórház felé tartva Papával, a buszon senki nem adta át a helyét. Aztán felrémltettem a Papával kiabáló doktor. Az orvos Papa iránt érzett dühé pedig, ahogy közben ráébredtem, nem gyűlölet volt, hanem az én egészségemért való aggodás jele. Ez új volt nekem. Szobatársaimmal bevallottuk egymásnak, hogy nagyon megszerettük az értünk dolgozó orvosokat és nővéreket. Már-már családtagként szerettük őket. Talán ennek volt köszönhető, hogy hiába lettem sokkal jobban, nem igazán kíváncsi voltam el a kórházból.

Szépen sorban, egyenként kiengedték a szobatársaimat. Végül, hatvan nap elteltével rám került a sor. Az orvosok azt mondták, már elég jól vagyok ahhoz, hogy hazamenjek. Papa jött értem. Amikor eljött az indulás ideje, az orvosok és nővérek odagyűltek, hogy elbúcsúzzanak az ő kiscicájuktól. Sírni akartam. Ehelyett egyszerűen csak integettem nekik. Aztán nagy szomorúságomban egyszer csak eszembe jutott valami: visszafordultam és egy hosszú, finom miauval búcsúztam tőlük.

Az összesereglett orvosok és nővérek nevetve tapsoltak.

11.

Azon a télen engem is beíráttak a Mejsanlu Általános Iskolába. Amikor nem az otthoni teendőimet végeztem vagy tanultam, rendszerint Hsziao-lannal és a többi barátommal játszottam, és a kórházi élményeimről meséltem nekik.

Egy örömteli változás történt otthon, amíg távol voltam. Papa szokásává vált, hogy esténként hosszú órákon keresztül mesélt a fivéreimnek. Öcsémet a bölcsőjébe tette, odahúzott mellé egy széket, bátyám pedig mellé ült egy hokedlire. Papa eloltotta a lámpát és mesélni kezdett a sötétben.

Én is odahúztam egy széket, hogy hallgassam, de Papa megtiltotta, hogy ott maradjak.

– Ez csak fiúknak szól, Mao-mao – mondta. – Menj a szobádba!

Hiába erőlködtem, a szobámból nem hallottam semmit. Nagymama és Mama eközben a bátyám ágyán ülve beszélgetett vagy olvasott. Néha Mama elaludt, mielőtt Papa befejezte volna az esti meséjét, ilyenkor gyengéden felrázta, befektette fiát az ágyába, Mamát pedig átvitte a saját szobájukba.

Egy idő után kitaláltam, hogy tudnék az esti mesék közelébe férközni. Miután elmosogattam és a helyükre tettem az edényeket, láttam, hogy Papa még dolgozik, bátyám pedig tanul. Egy pokrócba burkolózva bebújtam öcsém bölcsője alá. Szorosan a falhoz lapultam, így takarómba rejtőzve senki nem fedezhette fel illetéktelen jelenléteimet.

Papa csodálatos mesélő volt. Lenyűgözve hallgattam gyönyörű idézeteit, hangszíneinek emelkedését és süllyedését, ahogy ellenállhatatlan történetek sorát adta elő fiainak. Néha, amikor vicces történeteket mesélt, a szám elé kellett tennem a kezemet, hogy elnyomjam a feltörő nevetést, miközben fivéreim a hasukat fogva kacagtak tőlem egy karnyújtásnyira. A másik szobából beszűrődő halvány fényben néztem Papa táncoló papucsát és a bátyám lábát, ahogy előre-hátra dülöngél a nevetéstől. Hallottam a bölcső rugóinak nyikorgását, ahogy a felettem fekvő öcsém a másik oldalára fordult.

Papa elbűvölt minket, különösen azzal, amikor egy szereplő hangját utánozta. Menthetetlenül megbabonázott mindnyájunkat.

Néhány története régi kínai mese volt, amelyeket hallottunk már az iskolában is, de ahogy Papa adta elő, szinte ismeretlennek hatottak, annyival jobbak voltak. A Nyugati utazás, a Majomkirály története lett a kedvencünk. Legszívesebben mégis azokat a történeteket hallgattuk, amelyek Papa Amerikában töltött diákéveiből származtak. Nem is a kalandok voltak lebilincselően viccesek, sokkal inkább a szereplők furcsa, mulatságos nevei.

Egyik korai kedvencünk A gyöngy volt. Papa fordította le a történetet angolról, amely aztán országszerte nagy népszerűsége tett szert az osztálytermekben.

– Volt egyszer, hol nem volt... – kezdte Papa – egy boldog család. A Papát Kinónak, a Mamát Juanának, a babájukat pedig Coyotitónak hívták.

Ahogy kimondta a nevet, fivéreim felnevettek.

– Mondd újra a nevet, Papa! – könyörgött kacagva a bátyám.

– Kino, Juana és Coyotito, a baba.

A történetet ugyan nem nagyon értettük, de imádtuk a neveiket, különösen Coyotitót. Fogalmam sem volt róla, mi az a gyöngy, és miért olyan értékes, no és hogy lehet oka egyszerre szomorúságnak és öröme. De nem is számított. Imádtam minden olyan történetet, amelyben boldog családok és vicces nevek voltak.

Papa képes volt kedve szerint lerövidíteni vagy meghosszabbítani egyes történeteket. Csak évekkel később tudtam meg, hogy A gyöngy története egyáltalán nem boldog véggel zárul: a kis Coyotito meghal a végén. Papa kihagyta ezt a részt.

Sok minden mást is kihagyott, tulajdonképpen csak a könyvben szereplő neveket használta fel, hozzájuk pedig olyan kalandokat talált ki, amelyeket mi is könnyen megérthettünk. Történeteinek hála mind nyugodtan aludtunk ebben a boldog befejezéseket biztosító világban.

Amikor elmondott egy történetet, Papa visszavitte bátyámat a szobánkba. Ilyenkor gyorsan kimásztam a bölcső alól, és a sötét konyhában vagy az átjáró falához tapadva vártam, hogy Mamával együtt visszavonuljanak a saját szobájukba, és én is visszalopakodhassak az ágyamba.

Papa sokat mesélt a Copperfield Dávidról és a Twist Olivérről, amelyek mindennél jobban lenyűgöztek minket. De a Huckleberry Finnt még náluk is jobban szerettem. Ez a történet volt a kedvencem, hiszen egy fekete férfiről és a családjáról szólt. A miénk is fekete család volt. Velünk is rosszul bántak, bennünk sem bíztak, minket is megfigyeltek, és amikor minden rosszra fordult, minket hibáztattak érte. Nem értettem a dolgot, de nem is kellett többet érteni belőle, mint amennyit az ember egyáltalán felfoghat az éhezésemből, a betegségből és a halálból. Teljesen megérteni úgysem lehet, ezek csak úgy vannak maguktól.

Az iskolában hallott történetek vörös családokról és azok hőseiről szóltak. De Papa története otthon egy hősies, fekete emberről és az ő fekete családjáról szólt. Annyira szerettem ezt a történetet, hogy meséltem Huckleberry Finnről és a fekete Jimről Hsziao-lannak, aki ugyanúgy el volt ragadtatva tőlük, mint én.

Papa történetében hallottuk, hogy Huckleberry és a fekete Jim egy tutajon sodródtak lefelé az amerikai Mississippifolyón. Imádtuk a Huckleberry, Polly, Jim szavak hangzását, de mind közül a kedvencünk a lenyűgözően dallamos Mississippifolyó volt. Testvéreim mindig megkérték Papát, hogy a számukra ismeretlen szavakat mondja el újra és újra, és minden egyes alkalommal kacagtak. Az én szemembe pedig könnyek szöktek a bölcső alatt, annyira igyekeztem elfojtani a kitörni készülő nevetést.

Amikor Papa a fekete férfiről és a fiúról mesélt, ahogy a Mississippifolyó sodródik lefelé a tutajukon, minden alkalommal azt képzeltem, hogy a történetben a férfi és a fiú egy rossz helyről egy jó hely felé tart, s ez az igencsak ismerős téma mindig boldoggá tett.

Azt akartam, hogy a mese örökké tartson. Egyik éjszaka Papa meséje úgy ért véget, hogy Huckleberry és Jim végül partot értek Chicagóban, ahol mindkettőjüket felvették a chicagói egyetemre.

Ez a varázslatos befejezés teljesen lenyűgözött minket. Imádtam, ahogy Papa lefordítja a Chicago szót. Úgy ejtette ki, hogy Csi-ka-go, amely mandarin nyelven nagy testvért jelent. Ettől melegség fogott el, és úgy éreztem, az a távoli város igazából egy kedves ember. Talán azért is lehetett így, mert eközben a saját nagy testvéremmel, Ji-tinggel egyre közelebb kerültünk egymáshoz. Sokszor sétált velem az egyetemvárosban, és együtt játszottunk a sportpálya melletti homokozóban. Olyan volt, mint ahogy Huckleberry talált magának egy nagy testvért az egyetemen. A város kiválasztása egyébként nem volt véletlen, Papa három évig lakott Chicagóban, amíg a doktori disszertációján dolgozott az ottani egyetemen. Mindig szeretettel és büszkeséggel a hangjában beszélt a városról.

És Papa csak mesélt és mesélt, míg már maga sem tudta, hol tart éppen. Voltak éjszakák, amikor a fivéremeim már régen aludtak, de Papa folytatta a történetét, mintha tudná, hogy a bölcső alatt rejtőzöm. Máskor csak ült, és hosszú ideig nem szólt egy szót sem. Egy ilyen éjszakán a bölcső alatt fekvé hallgattam a felettem heverő öcsém szuszogását. Egy idő után Papa elhúzta a székét a bölcsőtől, és hallottam, ahogy egy cigarettát vesz elő a dobozából, majd előkotor egy gyufát a skatulyából. Rágyújtott, töltött magának egy pohár bort, és csendben ülve iszogatót és dohányzott.

Rejtekhelyemről néztem, ahogy a cigaretta parazsa, mint egy lusta szentjánosbogár, táncol a sötétben. Papa egyikről a másikra gyújtott, és előre-hátra dülöngélt a székén. Jó néhány pohár bor után dúdolni vagy halkán énekelni kezdett érthetetlenül hadarva a szavakat. Amikor elunta, ült tovább csendben. A csendet egy idő után hirtelen sírás törte meg. Előfordult, hogy neveket sorolt, azokét, akikkel a koncentrációs táborban találkozott.

Ismertem a neveket, mert hallottam, ahogy Mamának mesél róluk. – Én ástam meg a sírjukat – mondta. – Soha nem bocsátom meg azoknak! Minden tél halált hozott, és én a jeges földbe temettem a szerencsétleneket.

Azt mondta Mamának, álmaiban visszatértek hozzá. Megszólították, ő pedig újra hallotta a hangjukat, ahogy távoli családjukról mesélnek. Újra látta fagyott könnyeiket. – Fiatalabbak és erősebbek voltak nálam – sóhajtott fel. – Ők mégis meghaltak, én pedig élek... Miért? Az élet néha annyira érthetetlen.

Ha Papa tudta volna, hogy a szobában vagyok, biztosan elfenekel. Nem akarta, hogy halljam a történeteit, és azt sem, hogy a benne rejlő fájdalomról tudjak. De hallottam őket, tudtam róluk. Csak én. Hívatlanul ugyan, de éjszakáról éjszakára tanúja lehettem Papa mély fájdalmának.

Csak annyit értettem az egészből, hogy ez Papa másik arca. Éjszaka, amikor úgy hitte, egyedül van, levetette a napközben viselt álarcot. Ilyenkor aztán nemcsak a Papámat láthattam, hanem egy végtelenül szomorú, rémálmoktól gyötört férfit is.

Egy gyakran ismételt mondását nem értettem. Meg akartam kérdezni róla, de ez csak úgy lett volna lehetséges, ha leleplezem, hogy végig a szobában voltam. A mondás így hangzott: „Még nincs vége. Visszajön... Látom, tudom!” Néha lemondón ejtette ki a szavakat, néha bánatosan, néha félelemmel, néha pedig furcsa, egyáltalán nem mulattató humorral.

Elképzeltem, ahogy Papa kinéz az ablakon este, és meglát valakit az utcán. Akárki is volt, meglátta Papát, mielőtt elléphetett volna az ablakból. Most már tudja, hol lakunk! Talán éppen a lépcső alján kúszik felfelé. Vagy csak vár. A megfelelő pillanatra. És akkor lecsap.

Sikoltani akartam, és elrohanni. Nem tudtam, mit tegyek. És ami még rosszabb volt, hogy azt láttam, Papa sem.

Elmeséltem Hsziao-lannak, mit mondott Papa. Megkérdeztem, szerinte mit jelent. Azt mondta, ő még soha nem hallotta ezt a mondást a szüleitől, de nem gondolja, hogy ez bármi rosszat jelentene.

Papának fogalma sem volt róla, hogy történeteinek, emlékeinek, fájdalmának, dúdolásának és keserű könnyeinek éjszakánként hívatlan tanúja volt. Soha nem tudta meg, hogy lánya a kisfia

bölcsője alatt rejtőzik. Hiszen végül mi haszna lett volna egy csapdába esett angyalnak, vagy sarokba szorított, tehetetlen istennek, aki csak hallgatni és figyelni képes, segíteni nem?

12.

1966. január 20-án este Papa tósztot mondott a ló évének tiszteletére. Felemelte borospoharát, és így szólt:

– A változások évére! Idén minden jóra fordul. – Az asztal körül ülve mind felemeltük teáscsészéinket, és egyetértően zajongtunk.

– A ló éve mindig csupa jó változást hoz... Boldog évünk lesz – tette hozzá Mama.

Egymást túllicitálva soroltuk, milyen kedvező változásokat remélünk az előttünk álló évtől. De Nagymama lehűtött minket:

– A ló éve káoszt és felfordulást is hozhat, ezt nem szabad elfelejtenünk! – Szavai egy pillanatra lecsendesítették az ünneplést, de Papa gyorsan válaszolt:

– Akár azt is hozhat, anyám, de miért ne a legjobban reménykedjünk?

Ji-ting felpattant, az oldalamba bökte az ujját, és az arcomba kiabált:

– Boldog idők! Boldog idők! – Majd elfutott. Leugrottam a székről, és a nyomába eredtem a folyosón, miközben Ji-cun hahotázva engem kezdett üldözni. Ki-be rohangáltunk a szobákból egymást kergetve, amíg annyira kifáradtunk a nagy futásban és nevetésben, hogy a földre rogyva már csak egymás csiklandozására maradt erőnk, s közben teli szájjal kacagtunk.

Éjfélkor kimentünk a folyosóra, és meggyújtottunk néhány petárdát. Sikongatva neveltünk, és eltakartuk a szemünket, ahogy vörös és sárga csóvák csaptak ki tűzijátékunkból, a környező házak pedig visszaverték a durranások fülsértő zaját. Szomszédaink is kint voltak, ők is hasonlóan ünnepeltek. Megpillantottam Hsziao-lant; nem messze tőlünk éppen összeölelkezett a családjával, majd ők is petárdákat gyújtottak. A pillanatnyi csöndet kihasználva odakiabáltam nekik: – Boldog új évet! – Hsziao-lan meghallotta kiáltásomat, és játékos táncot lejtve visszaintegetett.

Május közepén a Kommunista Párt Központi Bizottsága bejelentette a nagy proletár kulturális forradalom kezdetét. Mao elnök leleplezte azokat a párthoz közeli tisztségviselőket, akikről kiderült hogy a tőkésék bérencei, és mindenkinek felhívta a figyelmét a köztünk élő és a párt soraiba is beépült ellenforradalmár revizionistákra. Azt mondta, eljött az idő, hogy megtisztítsuk a pártot, kivájjuk belőle azt a rothadó részt, amelyet a nép ellenségei alkotnak.

A Peking Egyetemen kifüggesztettek egy óriási plakátot, amelyen arra szólították fel a diákokat, hogy könyörületet nem ismerve, alaposan és teljes egészében irtsák ki maguk közül az ellenforradalmár, revizionista démonokat és szörnyetegeket. A Zsenmin Zsipao, a kommunista párt hivatalos újságja a plakát szövegével a címlapján jelent meg, és felszólított minden igaz forradalmárt, hogy kövesse dicső vezetőjét, Mao elnököt. Azokra pedig, akik ellenállnak, könyörület nélkül sújtsa le.

Más egyetemek és középiskolák diákjai szimpátia tüntetéseket szerveztek, és nagy egyetértésben özönlötték el az utcákat. Tanáraiknak, az egyetem személyzetének és a helyi kormányzatok tisztségviselőinek azzal a váddal kellett szembesülniük, hogy ők alkotják Mao elnök ellenzékét. Forradalmi tanácsok jöttek létre, amelyek később hivatalos formában is vádat emelhetek a leleplezett ellenforradalmárok ellen.

A szebb jövőbe vetett hitünk olyan gyorsan illant el, akár az újévi tűzijáték füstje.

Június elsején, reggel, a pekingi hírekről szóló rádióadás után nem sokkal az Anhuji Egyetem diákjai elhagyták a tantermeket, villámgyorsan forradalmi tanácsokat alapítottak, és megszállták az egyetem területét.

Papa bement az iskolába, hogy megtartsa irodalom-előadását, de csak üres termeket talált. A diákjait keresve bejárta az egész épületet. Végül a felső szinten találta meg őket, amint a forradalom hevében egymást tüzelve éppen plakátokat készítettek.

Jelentette a helyzetet a kar rektorának, aki így válaszolt: – A legjobb, amit tehet, hogy visszamegy a terembe, és megvárja a diákjait. Ha ma nem mennek, majd mennek holnap. Ha pedig holnap

sem, akkor majd a jövő héten. Legyen türelemmel. Egypár nap alatt vége lesz az egésznek.

Papa visszatért az osztálytermébe, és leült az egyik asztalra. A feje fölött léptek dübörgése, izgatott kiáltozás, indulókat bömbölő hangok és jelszavak kántálása hallatszott. Aggódva hallgatta a zajongást, furcsa félelem futott végig a gerincén, ahogy nézett kifelé az ablakon. Átlapozta az órára készített jegyzeteit, majd szépen rendben visszatette őket a mappájába. Egy óra múlva hazaindult.

A következő reggel ismét elment órát tartani, de a diákjai megint nem jelentek meg. Meg sem várva az óra végét hazajött.

Jó néhány évig elmaradtak az előadásai az Anhuji Egyetemen.

Legközelebb akkor találkozott a diákjaival, amikor azok kirángatták a lakásunkból, hogy megverjék és vád alá helyezzék bűneiért, vagy kollégáival és a többi egyetemi dolgozóval együtt egy kollégiumi szobába zárják, hogy ott újra és újra megalázhassák és leköpdöshessék.

A nagy proletár kulturális forradalom elérte Hofejt.

13.

Június 4-én reggel, egy nappal a nyolcadik születésnapom után, korán keltem és a közeli piacra mentem, hogy bevásároljak a családnak. A hajnali óra ellenére rengeteg diák mászkált az utcán kis csoportokba verődve, izgatottan vitatkozva. Az egyetemváros falait ekkor már plakátok százai borították, ezek előtt gyülekeztek.

Mire hazaindultam, diákok és idegenek ezrei özönlötték el az egyetem körüli utakat és parkokat, énekelve, kiabálva és nagy hangon mozgalmi felhívásokat hirdetve. A szerdán kitört kisebb zavargás rögeszmés örületté változott szombatra. A harsány utcai felvonulás forgószélként söpört végig a városon. A diákok a kifeszített plakátok között jöttek-mentek, mindet megbámulták, az érdekesebbek előtt pedig kisebb-nagyobb csoportokba verődve elidőztek. Felismertem közöttük Papa néhány tanítványát.

Idővel az egyetemváros összes falát, oszlopát, sőt fatörzsét is plakátok borították el, míg végül a rengeteg felirat és tábla összefüggő palánkként vette körbe az iskolát. A fák, oszlopok és épületek közé köteleket, drótokat feszítettek ki, amikor elfogytak az üres helyek. Ezekre rajztáblákat erősítettek, így újra volt szabad felület, ahová a frissen készített plakátok kikerülhettek. A legtöbb akkora volt, mint két-három újságpapír széthajtva, de akadt lepedőnyi méretű is, amelyet több újságlap összeragasztásával készítettek. Ami közös volt bennük, hogy teljes egészében fekete és vörös betűkkel írt jelmondatok, vádak, felismert igazságok, karikatúrák és megkérdőjelezhetetlen tények borították őket.

A vásárlásból hazafelé menet, az árut cipelve keresztülvágtam a lelkesen hullámozó tömegben. Otthon gyorsan a helyére tettem mindent, majd sietve visszamentem az egyetemvárosba, hogy az embereket hallgassam, sétáljak közöttük, és plakátok szövegeit olvasgassam.

A diákok szinte eltapostak, ahogy egyik plakáttól a másikig törték át magukat a tömegben. Az épületekből hosszú sorokban özönlöttek ki az emberek újabb és újabb feliratokkal a kezükben, amelyekről az utcakőre csöpögött a friss festék. Hamarosan térdig vörös és fekete festékes voltam. A diákok ruhája, keze, lába szintén úszott a

tintában. Egy újabb csoport tört utat magának a tömegben, izgatottan azt kiabálva: – El az útból! Utat! – Egy frissen festett plakátot tartottak a fejük felett. Találtak egy üres helyet, kiszegezték, és azon nyomban fel is olvasták művüket az összegyűlteknél.

Először azt hittem, ez a rengeteg ember mind remek mókának tartja az egészet. Úgy nézett ki a környék, mint egy hatalmas játszótér a felnőtteknek. Rövidesen azonban meglepve vettem észre, hogy senki nem nevet vagy mosolyog. Amikor mi készítettünk plakátokat az iskolában, mindig nagyon élveztük, remek mókának tartottuk.

A feliratok nagy része Mao elnököt és az ő elveit dicsőítette, vagy a „négy régi” – régi gondolkodás, régi kultúra, régi beidegződések, régi szokások – gyökerestül való kiirtására szólított fel.

Más feliratok sokkal határozottabban fogalmaztak: azt követelték, hogy a nép soraiból azonnal pusztítsák ki írmagját is az ökördémonoknak és a kígyószellemnek, amelyek a kínai mitológiában a nép ellenségeit jelképezték. Az új démonok és gonosz lelkek a földbirtokosok, gazdag parasztok, reakciósök, kapitalisták, jobboldaliak, árulók, kémek és a velük egy követ fújó kutyák voltak. Ezek közül a kutyák közül is legelvetemültebbek az értelmiségiek és tanárok, akik – mint arra fény derült – a tanítást használták eszközként, hogy aláássák a forradalom tisztaságát, és visszaállítsák a nacionalisták és a kapitalista tőkés uralmát. – Az értelmiségiek azt gondolják magukról, hogy ők testesítik meg a nép elméjét – írták egy plakáton. – Pedig ők nem az elménk, hanem a fekáliánk!

Egy órán át figyeltem, amint a diákok újabb feliratokat tesznek a régiek helyére, amikor azon kaptam magam, hogy földbe gyökerezett lábbal állok egy plakát előtt. A szívem olyan hevesen vert, hogy attól tartottam, meghallják a körülöttem állók. A plakáton egy hatalmas ugró tigris volt látható, de emberfeje volt, amelyből nagy agyarak álltak ki. Tátott szájából vér csöpögött. A felirat alatta pedig így szólt: Vu Ning-kun, a papírtigris még nem halt meg.

A rajz eltűlözve, de minden kétséget kizáróan Papát ábrázolta fekete keretes szemüvegében, és a tigris sörénye is úgy bomlott a homlokára, ahogy Papa fésülte a haját. Arcára egy amerikai zászlót pingáltak. Gyorsan a következő plakáthoz

léptem, de megdöbbenve láttam, hogy ez is egy ronda karikatúra Papáról. A következő azzal vádolta, hogy aláássa diákjai szocialista erkölcsét azokkal a burzsoá szövegekkel, amelyekkel a szellemüket mérgezi. Egy másik a Gulliver és a Nagy Gatsby kötelező olvasmánnyá tételét róta fel neki nem kevésbé durva stílusban.

Egy teljes sorozat azt a vádat hirdette, hogy Papa rádióadások bejátszásával próbálta megingatni diákjainak a kommunista pártba vetett hitét. Annyi valóban igaz volt, hogy engedélyt kapott bizonyos BBC-és VOA-adások* felvételére és lejátszására, amelyeket szövegértési feladatokhoz használt. Mivel bűncselekménynek számított ellenséges rádióadókat hallgatni, Papának a helyi Közbiztonsági Hivatal kivételes engedélyére volt szüksége, hogy felvehesse az adásokat. Papa volt az egyetlen egykori nép ellensége egész Hofejben, aki valaha engedélyt kapott ilyesmire. Ennek következtében most nemcsak Papa vált gyanússá az ügyben, hanem azok a hivatalnokok is, akik segítségére voltak az engedély megszerzésében.

A vicsorgó tigris melletti plakát elmagyarázta, miért maradt Papa a megbélyegzés visszavonása után is a nép ellensége. Vu Ning-kun – szólta a plakátszöveg – múltja bűnöktől szennyes. Már 1943-ban az imperialista Amerikai Repülő Tigriseknél és a nacionalista légierőnél szolgált tolmácsként. Nyolc évet töltött Amerikában, ahol titokban kémme képezték ki. Magát angol professzornak kiadva tért vissza. 1951-ben a Jen-csing Egyetem tanára lett, de fény derült bűneire, és szélsőjobboldali elemként 1958. április 17-én börtönbe vetették.

Én csak annyit tudtam, hogy Papa nem volt velünk, amikor kicsi voltam, mert egy koncentrációs táborba küldték valahova északkeletre. Abban sem voltam biztos, hogy jól tudom, mi az a koncentrációs tábor.

Olvadás közben körbepillantottam, mert attól tartottam, hogy valaki felismeri bennem a plakáton szereplő ember lányát, vádlón rám mutat, és elfog. Azt akartam, hogy egy hirtelen támadt szélvihar fújja el a plakátokat. Azt akartam, hogy zápor mossa le a gyűlöletes szavakat és képeket. Azt akartam, hogy a körülöttem állók azonnal hagyják abba a plakát olvasását, menjenek haza, és felejtsenek el mindent, amit láttak. Menekülni kezdtem a tömegből. Már nem tudtam visszatartani a könnyeimet, azért a kezemmel eltakartam a

szememet. A semmiből hirtelen egy kéz nyúlt felém, és megragadta a vállamat. Felnéztem, és Papa egyik diákját pillantottam meg, egy olyan fiatalembert, aki korábban még a lakásunkon is járt. Társaival közrefogtak, és engem néztek. Mindannyian mosolyogtak.

– El tudod már olvasni, ugye? – kérdezte a fiatalember a legközelebbi plakátra mutatva, miközben fogta a vállamat.

– Nem – válaszoltam félénken.

A plakát alján lévő írásjegyekre mutatott, és hangosan felolvasta az odaírt szöveget: Nagy vezérünk, Mao elnök szerint az amerikai imperialisták és reakciós elemek csak papírtigrisek.

A plakátra néztem, de nem szóltam egy szót sem.

– Ne félj tőlünk – mondta, miközben a többiek bátorítóan néztek rám. – Mi a barátaid vagyunk. Vu Ning-kun az ellenséged!

A csoport szószólója átszellemülten így szólt: – Szereted Mao elnököt. Mi is szeretjük Mao elnököt. Elvtársak vagyunk. Összeköt minket a kommunizmus szelleme.

Egyikük a fülébe súgott valamit, mire felragyogott az arca és azt mondta: – Gyere velünk! Készítsünk együtt egy ilyen plakátot. Segítünk. Szeretnéd te is, ugye?

Túlságosan meg voltam ijedve ahhoz, hogy nemet mondjak.

Az egyik lány határozottan megfogta a kezemet, és átvezetett a tömegben. A többiek, akik velünk jöttek, izgatottan tervezgették a plakátunkat. Az egyikük nekem szegezte a kérdést:

– Te forradalmár vagy ellenforradalmár vagy?

Tudtam, mi az egyetlen helyes válasz, hát alázatosan kiböktem:

– Forradalmár.

Mire mindenki felnevetett.

A kollégium második emeletén volt egy óriási polc, amelyen régi újságok voltak. A polc mellett hosszú sorokban vörös és fekete festékes dobozok álltak. A csoport vezetője így szólt:

– Ji-mao, kis forradalmárunk! Olyan plakátot fogsz készíteni, amin szembesíted apádat a bűneivel.

– Nem tudom, hogy kell – válaszoltam remegő hangon.

– Megmutatjuk – mondta a vezető.

A fiatalok gyorsan szétterítettek néhány újságot, majd egy nagy lappá ragasztották össze. Az egyik diák a fekete festékbe mártott egy íróecsetet, és felém nyújtotta. – Segítek -mondta, megfogta a csuklómat és a kezemet vezetve nagy írásjegyeket kezdtünk rajzolni a papírra. Ahogy egyet befejeztünk, mindig hangosan ki is mondta a jelentését. Mikor végeztünk közös írományunkkal, ez volt a plakátra írva: Le az ördögdémonokkal és kígyószellemekkel! Vu Ning-kun, amerikai kém, vigyorgó papírtigris, szélsőjobbaldali ellenforradalmár vagy! Éljen soká nagy vezérünk, Mao elnök! Az aljára pedig odaírtuk a nevemet: Vu Ji-mao. A többiek egyetértően olvasták fel a plakát szövegét.

Ketten óvatosan felemelték, és mindannyian visszaindultunk az egyetemváros megbolydult terére. Kirakták a plakátomat. A tömeg pillanatok alatt odagyűlt, és tanulmányozni kezdte.

Ezután a diákokat már nem érdekelttem, úgyhogy a történetek miatt a félelemtől reszketve, a tömegen keresztülágva hazasiettem. Imádkoztam, hogy Papa és Mama ne lássa meg a plakátot, és senki ne szóljon nekik róla. Reméltem, hogy valaki gyorsan egy másikat tesz fel a helyére.

Vacsoránál Ji-ting azt mondta, hogy látta a plakátokat az egyetemen. Megkérdezte Papát, hogy kik azok az ördögdémonok és kígyószellemek. – Semmiség, ne is törődj velük! felelte Papa.

Abban a pillanatban úgy éreztem, Papa látta a plakátomat. Be akartam vallani, hogy én készítettem, és hogy nagyon sajnálom, de ők csináltatták velem az egészet. De nem volt hozzá bátorságom. Összeszorított fogakkal az asztalt bámultam.

* Voice of America: amerikai rádiós hírcsatorna. – A szerk.

14.

Az utcákon minden éjjel felvonulásokat tartottak. A diákok forradalmi dalokat énekeltek, dobokkal és cintányérokkal felszerelve vonultak, és jelszavakat kántáltak. Az állandó éjszakai hangzavar miatt aludni sem tudtunk.

A figyelmes és odaadó diákok, akik egykor egymás sarkára taposva próbáltak bejutni Papa óráira, és Chips úrnak szólították, egy éjszaka leforgása alatt gyűlölködő csöcselékké változtak. Felvonásaik, akár egy kitörni készülő vihar, jeges félelemmel töltöttek el. Nem sokkal később a felfegyverkezett diákok annyira felbátorodtak, hogy már az utcán kezdték összefogdosni azokat, akiket osztályellenségnek tartottak, majd az egyetemi sportpályára vitték őket, ahol nyilvános tárgyalás után azonnali büntetést róttak ki rájuk. Felesküdtek a nép összes ellenségének felkutatására.

Papáért június 6-án éjszaka jöttek el.

Ahogy a lárma közeledett a házunkhoz, az ablakok remegni kezdtek a gyűlölettel teli zúgólódás és féktelen üvöltözés ritmusára. Aztán hirtelen abbamaradt a kiabálás és a dobolás. Egyetlen ember hangja hallatszott csak, ahogy parancsokat osztogat. A tömeg hirtelen felüvöltött: – Le Vu Ning-kunna! Le az amerikai kémme!

A szörnyeteg, amelyet számtalanszor elképzeltem, és amely miatt Papa rémálmoktól gyötörve, éjszakáról éjszakára sikoltva ébredt fel, most lent állt a kapunk előtt, és hangosan a nevére szólította. A ház kapuja nagy recsenéssel engedett utat a dobogó lépteknek, amelyek máris sietve közeledtek a lépcsőre. El akartam futni, hogy elbújjak. De hova? El akartam repülni. De hogyan? Dörömbölés hallatszott az ajtó felől. Egyszerre több hang üvöltötte: – Engedj be minket, vagy betörjük az ajtód, te mocskos amerikai kém!

Nagymama félrehajtotta a szúnyoghálót, kimászott az ágyából, és végigbotladozott a sötét folyosón az ajtóhoz. Abban a pillanatban, amikor elhúzta a reteszt, az ajtó úgy vágódott be, mintha egy hirtelen támadt szélorkán feszült volna neki kívülről. Diákok özönlöttek el az előszobát, majd a szobák felé futottak. Egyikük felkapcsolta a lámpát a szobánkban, és dühödten ordította: – Hol van az a fattyú Vu Ning-kun?

Felismertem, Csen Csung-tő volt az. Többször járt nálunk korábban, hogy beszéljen Papával, és különórákat vegyen tőle. Papa azt mondta róla, hogy jó paraszti sorból származik, de lassú felfogású, s őt arra jelölték ki, hogy különórákon zárkóztassa fel. Egy pillanatra találkozott a tekintetünk. Az általam ismert, egykor tiszteletteljes, visszahúzódó fiút hiába kerestem a szemében.

– A Kulturális Forradalmi Tanács elnöke vagyok – üvöltötte. – Hol bujkál a bűnöző Vu Ning-kun?

Kiáltás hallatszott a másik szobából:

– Megtaláltuk, itt van!

Csen Csung-tő átrohant a másik helyiségbe. Két diák rángatta ki a karjánál és a hajánál fogva Papát, miközben az arcába üvöltöttek: – Velünk jössz, amerikai kém!

A diákok szorosan tartották Papát, amikor megpillantottam. Csak alsónadrágot és pólót viselt, mezítláb volt.

A torkom összeszorult, s egy hosszú, kétségbeesetten elnyújtott kiáltás hagyta el a számat: – Papa! – Bátyám sírva ölelt át. Nagymamát eközben a falhoz szorította egy magából kivetkőzött diák. Az idős asszony arcából kifutott a vér. Ajkai szavakat formáltak, de egy hang sem jött ki a torkán.

– Ne félj, Mao-mao! – mondta Papa felém fordulva. – Hamarosan itthon leszek újra.

Kipréselt magából egy bátor mosolyt, majd az egyik diák a nyakánál fogva durván taszított rajta egyet. Papa botladozva eltűnt a szemünk előtt. Kibálás és éljenzés tört ki az udvaron, amikor a lakásunkba betörő fiatalok megjelentek a kapuban Papával. A tömeg tucatnyi professzort tartott már fogva, akiket korábban gyűjtöttek be. Papát az ő csoportjukhoz taszigálták, és a menet dobolva elindult, győzedelmesen cipelve magával zsákmányát, az elfogott imperialistákat.

Az egyetemi sportpályára mentek, ahol közel négyezer diák várta türelmetlenül a látványosságot. A tanárokat felsorakoztatták a kosárlabdapályán, majd térdre kényszerítették. Kínzóik leköpködték, megpofozták őket, ököllel az arcukba vágta, beléjük rúgtak. Csen Csung-de gyakorta félbeszakította a verést, hogy nagyobb figyelem

mellett adhasson hangot Papa iránti megvetésének. Minden egyes vádjának egy Papa arcán csattanó pofonnal adott nyomatékot.

A csócselék Papát és kollégáit ökördémonoknak minősítette. Csen Csung-tő sűvöltve tudatta a tömeggel, hogy az ökördémonok célja minden kétséget kizáróan a szocialista forradalom és a proletárdiktatúra megbuktatása volt, terveiket azonban megghiúsította a diákok összefogása az ellenforradalom leverésére.

A vádak nyomán fellángoló hisztéria percről percre nőtt. Majd hirtelen, majdnem olyan gyorsan, ahogy jött, el is enyészett. A diákok kántálásban törtek ki: – Éljen soká nagy vezérünk, Mao elnök! Éljen, éljen soká nagy vezérünk, Mao elnök! – A kórust Csen Csung-tő vezette, minden sornál a magasba lendítve öklét. Amikor végeztek, önelégülten végignézett a térdelő professzorok során, és elsétált.

A diákok szétszéledtek, magukra hagyva a sportpálya szélén térdelő ökördémonokat. Rövidesen egyesével feltápászkodtak, bár néhányuknak nem ment könnyen. Anélkül, hogy egyetlen szót is váltottak volna egymással, hazavonszolták magukat.

Ébren feküdtem a sötétben, a távoli dobokat és hangokat hallgattam. Amikor hirtelen csend lett, szinte hallottam szívem kalapálását. Mama kisöcsémmel a karján az ágyamhoz jött, és biztosított minket, hogy minden rendben lesz. Röviddel ezután csoszogás hallatszott kintről, és a szűnyoghálón át Papa görnyedt alakját pillantottam meg.

– Mi történt? – kérdezte Mama.

– Semmi – felelte fáradtan Papa, majd kajánul hozzátette: – Holnap reggel nyolckor politikai oktatásra kell mennem. De nem leszek egyedül. A tanszéken mindenkit bűnözőnek és gyanúsítottak kiáltottak ki. Mindannyian ökördémonok vagyunk.

Másnap reggel néztem Papát, ahogy induláshoz készülődik. Az arca felduzzadt, horzsolások voltak rajta, a járás nehezeére esett, mintha neki is elkötték volna a lábát kiskorában, hogy ne nőjön meg.

A tanszék negyven dolgozóját zsúfolták be egy tanterembe, ahol egy pártfunkcionárius felhívta figyelmüket bűneik roppant súlyos mivoltára. A tisztségviselő az öklével hadonászott, és kijelentette: a

diákok tegnapi akciója teljesen jogos volt. Mindezt csak maguknak köszönhetik. A kizsákmányoló rendszer visszaállítására irányuló tervüket leleplezték, és porrá zúzták.

Szónoklatát csend fogadta. A vádlottakat felszólították, hogy menjenek haza, és fogalmazzák meg, az ütlegelés milyen módon érintette meg lelkük legmélyét, és vallják meg, mivel érdemelték ki a verést. – A diákok megmentették magukat a további súlyos bűnök elkövetésétől – harsogta a szónok. – Ezért csak dicséretet érdemelnek önöktől. Holnap reggel nyolcra legyenek készen a vallomásaikkal!

Papa üres kézzel ment a másnapi gyűlésre. Ő volt az egyetlen. A többi professzor engedelmesen elkészítette terjedelmes vallomását. Össze sem szedték őket. A párttisztviselő beszélgetést kezdeményezett a sportpályán történetekkel kapcsolatban. Egymás után mindannyiuknak el kellett ismernie, hogy csodálatos dolog történt aznap. – A diákok rányitották a szemünket bűneink súlyos voltára – mondta egy idős professzor.

A többiek – Papa kivételével – egyetértően mormoltak. Ekkor egy másik jelentkezett szólásra. – Mind bűnözők vagyunk – mondta. – A diákok helyesen tették, amit tettek. Tulajdonképpen sokkal elnézőbbek voltak annál, amit valójában érdemeltünk volna, és én hálás vagyok ezért.

Papa egyre csüggedtebben figyelt.

– Valójában – ömlengett tovább a professzor – megérdemelnénk, hogy lelőjenek minket.

Szavait a többiek kitörő egyetértéssel fogadták. Épphogy nem jelentkeztek azonnal, egymással versengve, hogy ki lövesse le magát elsőként.

– Jóvá kell tennünk a nép ellen elkövetett bűneinket -vetette közbe egy professzornő. – Jóvá kell tennünk bűneinket... és... meg kell követnünk a diákokat, amiért cserbenhagytuk őket... Ahogy cserbenhagytuk az embereket is.

– így van! így van! – kiabálták kórusban a többiek.

A párttisztviselő elégedetten hallgatta vallomásaikat:

– Nagyon jó. Remek. Jobb nem is lehetne! Kiváló!

A gyűlést a hangosbeszélő szakította félbe, amely tudatta, hogy az egyetem dolgozóit felmentették feladataik alól, és az iskola irányítását azonnali hatállyal a Népi Felszabadító Hadsereg, vagyis az NFH vette át.

Mielőtt elengedte volna a professzorokat, a pártfunkcionárius így szólt:

– Ma nagyot léptek előre. Most menjenek haza, és írják le a vallomásaikat!

Elfelejtette, hogy ezt a feladatot egyszer már kiadta. A következő napon a professzorok ismét összegyűltek, de a tisztviselőt hiába várták. A tanárok – megint csak Papa kivételével – mind magukkal hozták kibővített vallomásaikat, és igen csalódottak voltak, hogy nem volt kinek előadni őket.

Mama munkatársai szintén vallomásokot írtak, és elmélyültek a napi politika tanulmányozásában. A tanítást felfüggesztették, majd szép lassan el is felejtették. A következő napokban katonák sokasága szállta meg az egyetemvárost, és átvették az iskola

irányítását. Elözönlötték a fontosabb városi hivatalokat, és ott is magukhoz ragadták a hatalmat.

A nyári vakáció közeledtével azonban a diákok nagy része elhagyta a várost, így a forradalom lángja, úgy tűnt, Hofejben szinte ki is aludt.

15.

Mivel a tömegközlekedés azon a nyáron ingyenes volt, a diákok csapatostul szállták meg a vonatokat. Körbeutazták az országot, hogy forradalmi emlékhelyeket látogassanak meg, és megnézzék, hogy diáktársaik Kína más részein hogyan robbantják ki a forradalmat. Az első számú célpont a forradalom bölcsője, Peking volt, ahol szívünk legeslegvörösebb csillaga, Mao elnök székel. Diákok százezrei utaztak oda plakátokat készíteni vagy nézegetni, eszmét cserélni a forradalomról, és elkötelezettségükről biztosítani egymást.

Papa újra megkapta bélyegét mint jobboldali személy. Azt mesélte Mamának, hogy a kar összes dolgozója gyanússá vált. Megbélyegezett vagy jelöletlen – sorsuk egyformán bizonytalan volt. A szüleim fojtott hangon beszéltek egymással, mintha attól tartanának, hogy valaki a folyosón vagy az ajtó előtt állva kihallgatja őket. Nagymama feszült volt. A legkisebb zajra is riadtan talpra ugrott. Éjszakánként az ágya szélén ülve, a félelemtől és zavarodottságtól bénultan a falat bámulta. Bátyám képes volt órákon át sakkozni saját magával.

Néha, ahogy néztem, irigykedtem rá, hogy ennyire bele tud feledkezni a játékba. Öcsém megállás nélkül Papa vagy Mama nyakában lógott. Nagyon féltem, hogy újra megrohanják az otthonunkat. Rémálmaim voltak.

Az utcákon és az egyetemvárosban lévő katonák miatt viszonylag biztonságban éreztem magunkat, hiszen a Népi Felszabadító Hadsereg a nép bajnoka volt. Egy katona látványa mindig megnyugvással tölti el az embert. Úgy gondoltam, ők azok, akik jelenlétükkel rendet tartanak, és megvédenek minket az igazságtalanságtól. Azt tanultam, hogy a katonák hősök. Titkon irigyeltem a vörös családok gyerekeit, akik egy nap beléphetnek az NFH soraiba.

Június harmadik hetében történt, hogy erős fogfájás kezdett kínozni, de nem akartam Papát és Mamát terhelni a gondjaimmal. Megvizsgáltam a számat a tükörben, és mélyen hátul egy fekete fogat vettem észre, körülötte pedig az ínyem vörösre duzzadt a

gyulladásától. Megpróbáltam kihúzni a fogamat az ujjammal, de megmozdítani sem tudtam. Megkértem Hsziao-lant, hogy segítsen, de ő sem járt sikerrel. Elhatároztam, hogy elmegyek egy fogorvoshoz.

A következő reggelen elindultam a város egyetlen fogászata felé, amely Hofej belvárosában, tőlünk mérföldekre volt. Csak egy útra volt elég pénzem. Úgy döntöttem, hogy az odaútra használom fel, hogy időben érkezzek, és biztosan sorra kerüljek. Hazafelé majd sétálok. Némi kérdezősködés után megtaláltam a fogászat hatalmas épületét. Besiettem, kivártam a soromat, és kifizettem az öt fent a vizsgálatra. Egy óra múlva behívtak egy terembe, amelyben rengeteg fogorvosi szék állt, mind körül orvosok és nővérek szorgoskodtak. Csinosan voltam öltözve, a piros-fekete pöttyös blúzomat és a fekete nadrágomat vettem fel. Megbízható, jó kislánynak akartam látszani.

– Mi a gond? – kérdezte egy nővér.

– Fáj a fogam – mondtam a számat kitárva, és a fekete fogra mutatva. Azt mondta, várjak, azonnal jön egy fogorvos, és segít.

Körülöttem mindenhol orvosok sűrögtek betegeik körül, a székekben ülők közül néhányan hangosan nyögdécseltek, ahogy a fehér köpenyese a szájukban turkáltak. Kezdtém feszült lenni. Egy doktor lépett a székemhez, és megvizsgálta a fogat. – Ez teljesen szuvas – mondta. – Legjobb lesz, ha kihúzzuk.

– Rendben van – mondtam bátran.

– Fájni fog – figyelmeztetett. – Ha gondolod, gyere vissza az anyukáddal.

– Szeretnék túl lenni rajta – mondtam makacsul.

– Bátor kislány vagy – válaszolta meglepetten. Egy novokain injekciót kért a nővértől, majd megvárta, amíg hatni kezd. Sem az orvos, sem a nővér nem kapott megfelelő képzést, így hát nem meglepő, hogy a fogam a sokadik próbálkozásra sem akart kijönni a helyéről. Az orvos a szék egyik oldaláról a másikra állt, új és újabb szögből próbálkozott, mire több sikertelen kísérlet után végül kihúzta a fogat. Meg sem nyikkantam. Az orvos diadalittasan mutatta fel a kihúzott, fekete fogat.

– Tartsd tisztán a seb környékét! – utasított. A nővér szólta, hogy öblítsem ki a számat a csapnál, majd egy vattapamacsot tömött a fogam helyére, hogy elállítsa a vérzést. Mielőtt elmentem, adott még néhány darabka vattát, hogy cserélni tudjam, ha a számban lévő átvérzik. Szédültem. A fogászat előtt le kellett ülnöm egy kicsit, mielőtt nekivágtam volna a hosszú gyalogútnak hazáig. Gyakran tapogattam a számban lévő vattát, hogy átvérzett-e. Amikor úgy éreztem, kicseréltem egy tisztára.

Egyre melegebb és párásabb lett az idő, a nyári égbolton fekete felhők gyülekeztek. A hirtelen kitörni készülő hatalmas vihar teljesen meglepett; felpillantva láttam, ahogy egy villám éppen ezüstszínűre festi az égboltot. Szaporáztam a lépteimet, remélve, hogy még a vihar előtt hazaérhetek. Nem sikerült, elkapott a zápor. Emberek futottak el mellettem, fejüket

újságpapírral óva az esőtől. Csuromvizes szandálom nagyokat cuppant a pocsolyatengerré változott járdán.

Emlékeztem egy kis parkon átvezető ösvényre, amelyen keresztül gyorsabban hazaérhettem. Úgy döntöttem, arra megyek. Elindultam a sáros csapáson a fák felé, és igyekeztem az útnak azon a felén maradni, amelyen a fenyők némi oltalmat nyújtottak a zuhogó eső elől. Ahogy közeledtem az egyetem felé, egy a Népi Felszabadító Hadsereget dicsőítő, népszerű dalocskát kezdtem énekelni.

NFH-s bácsi a legjobb barát,
Fegyverrel védi meg a hazát,
Ágyút tölt és puskával lő,
Jól kiképzett hősünk ő.
Nem féli az ellenséget,
Mindenkitől megvéd téged.

Ahogy a pocsolyákat kerülgetve iparkodtam hazafelé, a semmiből hirtelen egy férfi – egy NFH-katona – tűnt fel. Az egyik pillanatban még egyedül szaporáztam lépteimet, a következőben már ő lépdelt mellettem. Magas volt és komor. Egy esernyőt tartott a fejem fölé. Meglepődtem, de nem ijedtem meg, hiszen egy népünket szolgáló katona volt.

– Hallottam, ahogy énekelsz – mondta. – Hol tanultad ezt a versikét, kis pajtásom?

– Az iskolában – válaszoltam felnézve rá, miközben félresöpörtem az arcomból vizes hajamat.

– Nagyon helyes – simogatta meg a fejemet. – Merre tartasz?

– Hazafelé megyek, NFH-s bácsi.

– Tudják a szüleid, hogy merre jársz?

– Nem tudják, NFH-s bácsi. Körbepillantott, mintha keresne valakit.

– Hány éves vagy?

– Nyolc.

Egy ideig csend volt. Végül így szólt:

– Lehet, hogy van nálam valami egy ilyen kis énekes forradalmár számára. – A zsebébe nyúlt, és egy fémtárgyat húzott elő belőle. – Tetszik?

Egy jelvény volt, amelyen ezüstösen domborodott ki a Nagy Vezér, Mao Cetung elnök arcéle. Az ehhez hasonló jelvények igen népszerűek lettek azokban a hetekben. Komoly összegekért lehetett csak hozzájuk jutni. Láttam már ilyeneket a vörös családból származó diákokon az iskolában. Ez azonban nagyobb és szebben díszített volt, mint bármelyik, amit korábban láttam.

– Nagyon tetszik, NFH-s bácsi.

– Szeretnéd, ha neked adnám? – kérdezte, és a kezembe nyomta a jelvényt.

– Igen, szeretném, NFH-s bácsi – mondtam. – De nincs rá... – Mennydörgés szakított félbe.

– Mid nincs rá? – kérdezte a kezét a füléhez emelve és közelebb hajolva.

– Pénzem – válaszoltam.

– Szóval nincs pénzed? – kérdezte. – Hát, mit tehetünk akkor?

Nem tudtam, mit tehetnék, úgyhogy csendben vártam, hogy megválaszolja saját kérdését.

– Gyere velem! – Megfogta a kezemet, és levezetett az ösvényről, be a fák közé, ahol a vastag ágak jobban védtek az esőtől. Összecsukta az esernyőjét, és a földre tette. – Na, máris sokkal jobb – mondta. – Szóval szeretnéd ezt a gyönyörű Mao elnökös jelvényt, de nincs rá pénzed. Jól mondom?

– Igen.

Közelebb hajolt, hogy az arcunk szinte összeért, és a szemembe nézett. Kényelmetlenül éreztem magam, hogy olyan közel hajolt hozzám; éreztem az arcomon a leheletét. Elfordítottam az arcomat, és inkább a fákat bámultam.

– Mi baja van a szádnak? – kérdezte.

– Kihúzták egy fogamat.

– Hadd lássam – mondta, miközben megfogta a csuklóm, és még beljebb vezetett a fák közé. – Mutasd, hol volt az a rossz fog! – Letérdelt a lehullott tűlevelek közé. Kitértettem a számat, és megmutattam a szuvas fog helyét.

Megragadta a vállamat, és belenézett a számba. – Ez, úgy tűnik, rendben van – mondta. – Semmi másod nem fáj?

– Azt hiszem, nem – válaszoltam.

– Lássuk csak... – szólt.

– Miért... – akartam kérdezni, de mielőtt kinyöghettem volna egy szót is, gyorsan kioldotta a nadrágom madzagját, és lehúzta rólam. Határozottan félrehúzta a bugyimat, és a lábam közé dugta az ujját. A másik kezét a vállamról a nyakamra csúsztatta, az ujjával a torkomat szorította. – Meg se nyikkanj! – sziszegte. – Meg kell vizsgálnom, hogy minden rendben van-e veled.

Megpróbáltam elhúzódnival tőle, de erősen tartott. A hirtelen elborító félelem szinte szétrobbant a belsőmben. Torkomra kulcsolt kezével erősen fojtogatott, a lábam közé dugott ujjával pedig ismeretlen fájdalmat okozott. Fészkelődni kezdtem, hogy kiszabadítsam magam, majd olyan erősen összeszorítottam a lábamat, ahogy csak bírtam. Nem kaptam levegőt. Az arcom szinte lángolt. Égtek a szemeim, a látásom elhomályosult. Minél jobban próbáltam kiszabadulni, annál szorosabbra fonta ujjait a nyakamon.

Valahogy kipréseltem egy kétségbeesett sikolyt, majd a csuklóját kezdtem ütlegelni, és a zubbonya ujját cibáltam.

– Aaah! – kiáltott fel hirtelen, majd elengedett. Hitetlenkedve nézte a csuklóját, amelyből ömlött a vér. Hátratántorodtam, és amilyen gyorsan csak tudtam, felkaptam a nadrágomat, de mielőtt meg tudtam volna kötni, villámgyorsan elkapta a blúzomat, és magához húzott. A számra tapasztotta a kezét. – Meg ne merj mozdulni! – parancsolta.

Nyöszörögve kapkodtam levegőért. A félelemtől bénultan zokogni kezdtem. A katona fölém magasodott. Nadrágjának térde csurom víz és sár lett. A keze, az ujjai úsztak a vérben. Egy zsebkendőt vett elő, és letörölte. Gonoszán nézett rám, ahogy az egyik kezemmel a nadrágomat tartottam, a másikkal pedig a nyakamat tapogattam. Felemelte véres kezét, és így szólt:

– Nézd, mit tettél az NFH-s bácsival!

– Bántott engem – szipogtam.

– Senkinek egy szót se arról, ami itt történt! – mondta furcsán gyengéd hangon. – Mert ha mégis... – hangja acélossá vált – hát én megtalálalak. Ezt ne felejtsd el! Érted, amit mondok?

– Igen – böktém ki.

– Hozok neked egy jégkrémet – mondta. – Jót fog tenni a fogadnak. Maradj itt, amíg vissza nem jövök.

– Rendben – mondtam.

A nadrágja szárát néztem, ahogy távolodik, ahogy a csizma kilép az ágak menedékéből, és elindul a sáros ösvényen. Vártam és füleltem. Hamarosan már csak a fák tetején kopogó eső hangját hallottam. Nem tudtam abbahagyni a sírást, a lábam közé nyúltam, ahol égető fájdalmat éreztem. A torkom szinte lángolt.

Óvatosan kiléptem a fák közül, az ösvény széléhez mentem, és amint körbenéztem, megpillantottam a katona távolodó alakját. Az eső miatt homályosan láttam, de megismertem az esernyőjéről és a zöld egyenruhájáról.

Még mindig zokogva megkötöttem a nadrágomat, amikor éles fájdalmat éreztem a tenyeremen. Ránéztem, és szúrás nyomát láttam rajta. Egy csillogó tárgyat vettem észre a tűlevelek között a

földön. A Mao elnökös jelvény volt. Azt markoltam, amikor az NFH-s bácsi megragadott, és lehúzta a nadrágomat. Az volt a kezemben, amikor ütni kezdtem a csuklóját. Azzal ütöttem vérző sebet rajta, majd a hegyes tű a kezembe állt, és elejtettem. Felvettem a földről. Mao elnök mosolygó arcéle úszott a vérben.

A zsebembe tettem a jelvényt, és kiléptem a zuhogó esőbe. Vér ízét éreztem a számban, a nyelvemmel a vattapamacsot keresve rájöttem, hogy nincs a számban. Lenyeltem. Körbenéztem a földön, és megtaláltam a többi pamacsot. Nagy részük sáros lett, de néhány tiszta maradt. Betettem egyet a számba.

Elnéztem az ösvényen mindkét irányban. Senki nem járt arra. Olyan gyorsan rohantam haza, ahogy csak tudtam.

Mama meglepetten nézett rám, amikor csuromvizesen, levegőért kapkodva berobbantam a lakásba.

– Hol voltál? – kérdezte. Közelebb jött, és azonnal észrevette, hogy az arcom piros és fel van dagadva. – Mi történt veled? – kérdezte növekvő aggodalommal a hangjában.

– Kihúzták egy fogamat.

– Hol?

– A belvárosi fogászaton.

– Hát ezeket a horzsolásokat hol szerezted? – kérdezte közelebb hajolva, a nyakamon és arcomon lévő sebeket vizsgálva.

Egy pillanatra elbizonytalanodtam, mielőtt hazudtam volna.

– A nővérnek le kellett fognia, amikor az orvos a fogamat húzta, mert nem akart kijönni. – Miközben beszéltem, elfordítottam az arcomat, nehogy a szemem eláruljon.

Úgy éreztem, kimondott szavaim a szobában lebegnek tovább, miközben Mama a sebeimet vizsgálta.

– Milyen különös! – kiáltott fel. – A nővér okozta ezeket?

– Igen.

– Látom, hogy sírtál, Mao-mao. Miért?

– Mert nagyon fájt.

– Ez minden? – kérdezte megenyhülve, miközben az arcomat nézte.

– Igen.

Megérintette a nyakamat, engem pedig megkísértett, hogy elmondom neki, mi történt valójában. De féltem, hogy ha így teszek, a katona rájön, valóban megtalál, és még durvábban fog bántani. Senkinek nem mondtam el, mit tett velem aznap NFH-s bácsi. A fejből viszont soha nem tudtam kiverni a hangját és a szemét, a torkomat fojtogató kezét és lábam közé dugott ujjait. Soha.

Kivettem a Mao elnökök jelvényt a zsebemből. Nem tudtam, mihez kezdjek vele, végül a párnám alá rejtettem. Aznap éjszaka verejtékezve ébredtem álmomból, amelyben újra hallottam NFH-s bácsi hangját. Remegtem a félelemtől. Hajnalig ébren feküdtem, és azon gondolkodtam, mit tett velem. Amikor meghallottam a tejesember hangját, kipattantam az ágyból. Ahogy öltözködtem, vércseppeket vettem észre a lepedőmön és a bugyimon. Átcseréltem az alsóneműmet, a véreset pedig elrejtettem, mert féltem, hogy ha Mama meglátja, kérdezősködni fog. Délután, amikor a szüleim távol voltak, kimostam a véres ruhadarabot és a lepedőt.

Azon a héten Mama a közelben lévő, olcsó fényképészhez vitt minket fivéreimmal. A legszebb ruháinkat adta ránk. Én ugyanazt a fekete-piros pettyes blúzt viseltem, amely a fogászaton volt rajtam. Mao elnök iránt érzett szeretetünk bizonyítékeként mindannyian jelvényt viseltünk. A fivéreimé kicsi volt, én viszont a nagy jelvényt tűztem magamra. Mamának azt mondtam, hogy az utcán találtam a fogorvostól hazafelé jövet.

Mama két héttel később ment el a képért, amelyet aztán a családi albumba ragasztott. A képen bátyáim között állva szélesen mosolygok, büszkén feszítve hatalmas Mao elnökök jelvényemben. Papa és Mama el voltak ragadtatva a fényképtől. Én csak egyszer néztem meg, akkor, amikor Mama hazahozta. Csak az érdekelt, hogy a nyakamon lévő zúzódások látszanak-e rajta. Nem látszottak. Ezután hosszú ideig rá sem pillantottam a képre.

A következő hetekben még több NFH-katona érkezett Hofejbe. Mindegyiküknek volt egy története számunkra a katonák hősiességéről. Hallgattam őket és velük ismételtam az iskolában tanult sorokat, amelyek a bátorságukról és az önzetlenségükről szóltak. Együtt énekeltem velük az NFH-s bácsit dicsőítő dalokat.

Pedig ahogy rápillantottam egy katonára, mindig a támadóm arcát véltem látni.

16.

Azon a nyáron a diákok Vörös Gárdákat alapítottak. Ezek olyan katonai csoportok voltak, amelyek tagjai mindhalálig tartó hűséget fogadtak Mao elnöknek. A Vörös Gárda, a kulturális forradalom zászlóvivőjeként, mindig szerephez jutó, rettegett félkatonai szervezetté vált. A vörösgárdisták zöld katonai egyenruhát és vörös karszalagot viseltek. A tagoknál mindig ott volt a Mao elnök gondolataiból összeállított műanyag borítás vörös könyvecske, amely időközben az egész ország szent könyvévé vált.

Peking a forradalmi hev tüzeiben égett. Augusztus közepén Mao elnök személyesen jelent meg a Tienanmen téren, ahol több millió vörösgárdista ünnepi felvonulása után elfogadta a Vörös Gárdák tábornoki kinevezését. Lin piao védelmi miniszter szintén megjelent a felvonuláson, és figyelmeztette a gárdistákat, hogy ne ismerjenek kegyelmet a „négy régi” teljes elpusztításában.

A közbiztonságért felelős miniszter kijelentette, hogy a Kínai Népköztársaság törvényeit hatályon kívül helyezték. Felszólította a rendőrséget, hogy semmilyen módon ne gátolják a Vörös Gárdák tevékenységét. A rendőrség feladata a vörösgárdisták támogatása, jelentette ki, majd hozzátette, hogy a rendőrség köteles minden rendelkezésére álló információt megosztani velük, ezek közül is elsősorban a fekete családokról szólókat. A bejelentéseket követően kezdetét vette a vörösteror, amely a Vörös Gárda által kezdeményezett és irányított tisztogatás finomabb megnevezése volt. Szabadon betörhettek a fekete családok otthonaiba. Egy Peking közelében lévő kis faluban történt vérengzés során több száz embert mészároltak le. A kulturális forradalom meglelte halálos ösvényét, és hozzá a nélkülözhetetlen hóhérok.

A Vörös Gárdákról szóló hírek gyorsan terjedtek. Mama azt mondta, hogy a Papa 1958-as koncentrációs táborba hurcolása utáni kiűzetés Pekingből valójában egy sorcsapásnak látszó áldás volt, amely Hofejbe menekítette a családot. Kétség sem férhet hozzá – tette hozzá Mama –, hogy ha Pekingben maradunk, a nevünk előkelő helyen szerepelne a vörösgárdisták ellenséglisztáján, sőt talán már le is mészároltak volna bennünket.

Az utcán és a parkokban láttam, ahogy általános és középiskolás gyerekek vörös könyvecskékkel hadonászva gyülekeznek zöld egyenruhákban, forradalmi jelszavakat kántálva. Hsziao-lannal úgy döntöttünk, jelentkezünk a Vörös Gárdához. – Miért engednék a nép ellenségeit a sorainkba? -kérdezte a csoport vezetője. – Tartsátok távol magatokat tőlünk! – Széttépte a jelentkezésünket, a fecniket pedig elénk dobta a földre.

Amint nyár végén a vörösgárdisták visszatértek Hofejbe, azonnal hozzáláttak a gyanús elemek házainak felforgatásához, ahol a „négy régi” és bármiféle ellenforradalmi összeesküvés nyomai után kutattak. Minden gyanús dolgot a helyszínen megsemmisítettek vagy elkoboztak, hogy később bizonyítékként használhassák fel a tulajdonos ellen. A könyvek, kéziratok és minden műalkotás a „négy régi”-hez tartoztak, és vagy az utcán végezték nagy halmokban, lángolva, vagy a szeméttelpre verve. Mindent, amire a vörösgárdisták azt mondták, hogy szükségük van rá a forradalomhoz, azonnali hatállyal elkoboztak. Az ellenszegülést letartóztatással, veréssel, börtönnel, sőt több esetben kivégzéssel büntették.

Szenvedélyes utcai felvonulásokat tartottak, amelyek szinte mindennapos előjátékává váltak az ellenforradalmárok nyilvános leleplezésének és elpusztításának. A vörösgárdisták reggel, délben és este hatalmas tömegekben özönlöttek el az utcákat a velük rokonszenvező embereket buzdítva, lázítva és az övékhez hasonlatos örületre hergelve. Az emberek fegyverbe szólítása pillanatnyi szünet nélkül történt. A fekete családok összehúzódva reménykedtek, hogy a feléjük közelítő viharfelhők irányt változtatnak vagy szétoszlanak, mielőtt elevenen elsöpörnék őket.

Ehelyett a vihar napról napra egyre növe tomboló erejűvé vált. Az egyetem hangosbeszélői recsegve adták parancsba a korábban tanároknak szólított ökördémonoknak és kígyószellemeknek, hogy gyülekezzenek a sportpályán, ahol június folyamán számtalanszor verték össze és alázták meg őket.

Amikor Papa megérkezett az egyetemi sportpályára, már egy hadosztálynyi vörösgárdista és több ezer szimpatizáns várta. Egy hatalmas bohócsapkát húztak a fejére, a nyakába pedig bűnlajstromot akasztottak. A Papával együtt a sportpályára vezényelt emberek lakásait előző este felforgatták. A tőlük elkobzott tiltott tárgyak halmokban összedobálva heverték a pálya mellett. A zsákmány igen sokszínű volt, rádiók, ruhanemű, fényképek, egyetemi oklevelek és bizonyítványok, könyvek, hanglemezek és magazinok heverték szerteszét. Bizonyos dolgokat, például jó minőségű ruhát és cipőt a vörösgárdisták szintén elkoboztak, mondván, hogy azok a dekadens, burzsoá életmód jelképei.

Miután ismételten szembesítették a professzorokat elkövetett bűneikkel, és figyelmeztették őket arra, hogy mi az ellenállás büntetése, a Vörös Gárda parancsnoka kijelentette, hogy túl magas a fizetésük. Igazságtalanul túlfizetik őket a nép igazi gyermekeihez – a munkásokhoz és parasztokhoz – képest. – A fizetések egyensúlyba hozását ezennel megkezdjük – mondta.

Papa fizetése ekkor havi hetven jüan volt, sokkal kevesebb, mint egykori kollégái közül bárkinek. Papa egyik kollégája jelentkezett szólásra, és önként felajánlotta, hogy felezzék meg a bérét. Amikor Papára került a sor, a Vörös Gárda parancsnoka olyan közel hajolt hozzá, hogy az orruk szinte összeért.

– Nos? – ordította.

– Havi harminc jüan – mondta Papa szelíden.

– Igen – kiáltott fel a parancsnok. – Nagyon jó! – mondta, s máris lépett a következő áldozathoz.

Papa hitehagyottan és szomorúan tért haza. A sarokba vágta bohócsapkáját, és megállt az asztal mellett. Mielőtt leült volna, arcán egyszerre elkeseredett és zavarodott kifejezéssel mérte végig asztal körül ülő családját.

Elmondta Mamának, mi történt. – Havi harminc jüan? -sóhajtott Mama. – Hogyan éljünk meg ennyiből? – tette félre Mama sikerrel a kézenfekvő politikai problémát egy még annál is sürgetőbb gazdasági kedvéért. – Van még más is -mondta Papa megbicsakló hangon. – Nagyon sok minden más van. Tegnap délután a Nyelvi Lektorátus egyik idős vezető professzora öngyilkos lett; kiugrott a második emeletről, miután a vörösgárdisták feldúlták a lakását. Elkoboztak tőle háromezer kötetnyi kínai klasszikust, és a lakása előtt az utcán halomba hordva elégették.

– Mikor lesz már vége ennek? – kérdezte Mama.

17.

A következő reggelen az ajtónk előtti kiabálásra és dörömbölésre ébredtem. Ahogy Mama kinyitotta az ajtót, tomboló vörösgárdisták özönlöttek el a lakást. Egy magas fiatalember Papa egy másik volt tanítványa – követelte, hogy Mama és Papa azonnal álljanak elé.

– Mao elnök arra tanít minket, hogy a forradalom csak erőszakkal vihető győzelemre – jelentette ki. – Az egyik osztály erőszakkal átveszi a hatalmat a másiktól. Éljen soká Mao elnök!

– Éljen soká Mao elnök! – üvöltötték a többiek Vörös könyvecskéjüket a levegőbe emelve.

– Forradalmár elvtársaim! – kiáltott a fiatalember a követőihez. – Azért jöttünk, hogy cselekedjünk. Minden egyes napon cselekednünk kell! A „négy régi” nyomait kutatva semmi nem kerülheti el figyelmünket.

Felültem az ágyamban, félrehúztam a szúnyoghálót, és kábán megdörzsöltem a szemem.

– Vu Ning-kun – mondta a vezető. – Add elő a külföldi kémekhez eljuttatott jelentéseidet!

– Forradalmár elvtársam – válaszolta Papa nyugodtan. – Semmi ilyesmim nincs.

– Ne tagadd meg ellenforradalmi tetteidet! – kiáltotta a fiatalember. – Ül le! Írj egy névsort azokról az emberekről, akikkel bármelyik ellenséges országban kapcsolatba léptél azóta, hogy 1951-ben visszatértél az imperialista Egyesült Államokból.

Papa engedelmesen leült az asztalhoz, és írni kezdett. A vörösgárdisták szétszéledtek a lakásban, és megkezdték a házkutatást. Kihúzták a fiókokat, kinyitották a szekrényeket, még a családi fényképalbumba is belenéztek, mielőtt az összes többi holmival együtt a földre szórták volna őket. Bemásztak az ágy alá, és titkos rekeszek után kutatva végigtapogatták a falakat és a plafont.

A vezető és egy fiatal vörösgárdista leány figyelmét Papa könyvei keltették fel, amelyeket az asztalán és mindenféle dobozokban tárolt.

A dobozok mellé ülve belelapoztak a könyvekbe. Amikor végeztek eggyel, félredobták, vagy egy dobozba tették. Végül a vezető a tele dobozokra mutatott, és így szólt:

– Elégetni őket! – Két vörösgárdista azonnal fogta, és kihúzta azokat a folyosóra.

Kérlek, ne égessétek el Papa könyveit! – kiáltottam fel magamban, hangtalanul.

Mintha csak meghallotta volna ki nem mondott szavaimat a csoport vezetője, Mamára, Nagymamára, testvéreimre és rám mutatott, ahogy összeölelkezve kuporogtunk a sarokban.

– Ti pedig kifelé! – parancsolta. – Irány a folyosó! Hagyjátok nyitva az ajtót, hogy szemmel tarthassalak benneteket!

A könyvek dobozai körül bújtunk össze a folyosón. Ott heverték előttem Papa kincsei: Hugó, Zola, Tu Fu, Li Taj-po, Lawrence, Stendhal, Dumas, Cao Hszüe-csin, Balzac és Shakespeare. Sírni tudtam volna. Romain Rolland Jean-Christophe-jának egykötetes, vastag kiadása feküdt a halom tetején, egészen közel a lábamhoz. A regényt Papa egyik kedves barátja, Fu Lej fordította franciáról kínaira, akit nem sokkal azelőtt a vörösgárdisták folyamatos zaklatása feleségével együtt öngyilkosságba kergetett. A könyv dedikálva volt, Papa az asztala sarkán őrizte. Gyakran abbahagyta az írást, hogy csak belelapozzon, vagy elolvasson belőle egy fejezetet.

Miközben a vörösgárdisták figyelmét teljes egészében lakásunk szétverése kötötte le, közelebb csúsztam a dobozhoz. Reszkető kézzel nyúltam a csúnyán összegyűrt Jean-Christophe felé. Sanda pillantást vettem a lakásra, hogy biztosan nem figyele senki, majd gyorsan az ingem alá csúsztattam a könyvet, és visszadőltem a falhoz.

Egy vörösgárdista jött kifelé a lakásból Mama biciklijét tolván magam mellett.

– Szükségem van rá a forradalom érdekében – vetette oda. Mama az ajkába harapott, és elfordította tekintetét.

Az ablakon benézve láttam, hogy két vörösgárdista leány a szobám padlóján ülve nézi át a ruháinkat, játékainkat és ágyneműnket. Egyikük megtalálta a kis tükrömet, amelyet az ágy

alatt tartottam. Felnézett, hogy meggyőződjön róla, a másik nem figyel, majd belemosolygott a tükörbe. Minden irányból alaposan megnézte magát, csücsörített, grimaszolt és az ujjával megfésülte a haját. Amikor befejezte a szépítkezést, a tükröt a zubbonya zsebébe tette, és folytatta a házkutatást.

Eközben a másik megtalálta a Mao elnökös jelvényemet, amelyet a katonától kaptam. Gyönyörködve nézte egy darabig, majd a zsebébe csúsztatta.

A vörösgárdisták mindent elkoboztak, amit burzsoának, a „négy régi”-hez tartozónak, vagy ellenforradalminak bélyegeztek. Papa Smith Corona márkájú írógépét, Kodak fényképezőgépét, a fonográfját, a nyakkendőűit, képeket, amelyeket Amerikában készített, és egy százwattos villanykörtét, amelyre azt mondták, hogy merő energiapocsékolás, mind egy hatalmas halomba szórták, és magukkal vitték. Amikor elindultak, Papával cipeltették ki a dobozokat.

Ahogy kitették a lábukat, a fürdőszobába rohantam. Elővettem a könyvet, amely közben az izzadságtól nedves hátamhoz tapadt. A verejték nagy, sötét foltot hagyott a borítón.

Kiabálást és kántálást hallottam az udvarról. Kinéztem a fürdőszoba ablakán. A vörösgárdisták és szimpatizánsaik egy tábortűz körül álltak, Papa pedig a kör közepén állva egyesével szórt a lángokba könyveit. Ahogy egy példány lángra kapott, a csöcselék örömteli kántálásba kezdett. Könnyek szöktek a szemembe. Ne sírj! – mondtam magamnak.

Amikor Papa szomorúan visszajött a lakásba, némán ült le az asztalához. Óvatosan közelebb mentem hozzá, és megálltam mellette.

– A könyveim – nyögött fel. – Mind odaveszett! – Erősen tartotta magát, hogy ne omoljon össze a lánya szeme láttára.

Óvatosan letettem elé az asztalra a Jean-Christophe kötetet.

– Nagyon sajnálom, hogy összevizeztem a borítóját, Papa – mondtam.

Lementem az udvarra. Bár Papa legtöbb könyve szénné égett, két doboz elkerülte a figyelmüket, amelyek érintetlenül álltak az egyik sarokban. Visszacipeltem őket a lakásba. Összeszededegettük a

vörösgárdisták által szétszórt holmikat, és a helyükre tettük. Mama közben felfedezte, hogy az elkobzott burzsoá tárgyak között volt a kosztpénzünk is, amelyet egy borítékban tartott az asztal fiókjában.

A házkutatást követő hetekben Papa az egyetemi kollégáival együtt naponta továbbképzésekre járt, ahol Mao elnök munkásságát tanulmányozhatta, vagy személyesen elkövetett bűneit ismerte be. Amikor a rájuk felügyelő vörösgárdisták megunták az ücsörgést a termekben, kihajtották a tanárokat az osztályokból, és fizikai munkát végeztettek velük.

Az egyik feladat, amelyet a vörösgárdisták különösen nagy örömmel adtak ki, a nyilvános vécék éjszakai termésének összegyűjtése volt, amelyet aztán az ültetvényekre cipel-tettek foglyaikkal, hogy azzal trágyázzák meg a földet. A professzorokat nemre és korra való tekintet nélkül osztották be. A munka abból állt, hogy rövid fakanalakkal merték vödörbe a latrinák tartalmát. Amint a vödörök megteltek, hosszú rúdra akasztották, a vállukra vették, és megindultak az ültetvények felé, miközben a vörösgárdisták folyamatosan az arcukba üvöltöttek. Azt követelték, hogy az ökördémonok kántálják saját bűneiket, miközben terhük súlya alatt botladozva cipekedtek.

Ha egy professzor elesett, és kilocsolta a vödre tartalmát, azonnal vörösgárdisták gyűltek köré, és azt ordították az arcába, hogy pusztá kézzel szedje össze a kiömlött ürüléket. Ez volt a vörösgárdisták napjainak legvidámabb része. Féktelenül röhögve társaik hátát lapogatták nagy boldogságukban, miközben egymással versengve alázták meg egykori tanáraikat.

18.

1966 őszén az egyetemi előadások még szüneteltek, mert a diákok a forradalommal voltak elfoglalva, az általános és középiskolákban viszont már megkezdődött a tanítás. Bátyámmal újra iskolába jártunk, öcsémet, Ji-cunt pedig szüleink beírásták a gyermekközpontba. A kulturális forradalom azonban egyre jobban meghatározta mindennapi életünket. A fekete családok gyermekeit minden korábbinál határozottabban különítették el a többiektől, és még durvább zaklatásoknak, még igazságtalanabb büntetéseknek voltak kitéve. A tanárok úgy tettek, mintha nem látnák, mit művelnek társaikkal a vörös diákok, vagy ami annál is rosszabb volt, még bátorították is őket. Az üldözöttek csak saját csoportjukban találhattak némi nyugalmat. Gyűlöletük még a Ji-cunhoz hasonló, hároméves gyerekeket sem kímélte. Öcsém csendessé, visszahúzódomá vált, otthon sem szólt szinte egy szót sem, reggelenként pedig, amikor indultunk vele a gyermekközpontba, úgy kellett magunk után vonszolnunk. Mindennap Mamába kapaszkodva sírt, amikor ott akarta hagyni.

Egyik reggel Mama visszament a központhoz, és belesett az ablakon. Szinte belebetegedett a fájdalomba, amikor látta, hogy a tanár egy sarokban álló, rozzant bilihez küldi Ji-cunt, és azt parancsolja neki, hogy lehúzott nadrággal hosszan üljön rajta. Azután már nem foglalkozott öcsémmel, sőt a többi gyerek sem játszott vele. Magára hagyatottan ült a sarokban egész nap. Szüleim igyekeztek minél több figyelmet szentelni Ji-cunnak otthon, hogy az iskolai zaklatások ne okozzanak maradandó törést, hiszen öcsémmel kapcsolatban nem volt senki, akihez fordulhattak volna, nem ismertek senkit, akinek érdemes lett volna elpanaszolni a látottakat.

A szüleim nem tudták, én min mentem keresztül az iskolában, és bár nem tudhattam biztosan, úgy gondoltam, hogy bátyám sem járt sokkal jobban nálam. Ji-ting magával sakkozott egész délután, ha a leckéjével végzett. Hétfvégén pedig egész napját ez töltötte ki: a játékba teljesen belefeledkezve, gépies mozdulatokkal ült át az

asztal egyik oldaláról a másikra. Irigyeltem, hogy így el tud vészni a játékban.

Szenvedéseimben társra találtam – legjobb barátnőmre, Hsziao-lanra. Az iskolában ugyanazt a címet viseltük, az átkozottak gyermekei voltunk. Az ő apja a megjelölés alapján történelmi ellenforradalmár volt, mivel a nacionalista hadseregben szolgált a japánok elleni háborúban. Hsziao-lan neve Kis Liliomfát jelentett, amely tökéletesen illett rá. Kedves, őszinte arca volt és rengeteg fekete haja, amelyet hosszú lófarokba kötve hordott. A bőre szinte ragyogott, valahányszor elmosolyodott. Úgy nézett ki, mint azok a gyerekek, akik a Kína dicsőségéről szóló propagandafilmszerepekben szerepeltek.

Amikor azon az őszön Hsziao-lannal megkezdtük a harmadik osztályt, a többi diák gyűlölete irányunkba, apró ökördémonok és kígyószellemek irányába, az állandó szekálásban nyilvánult meg. A fiatalabb és idősebb diákok gúnynevekkel illették minket mindennap, a bátrabbak pedig kövekkel dobáltak, amint hátat fordítottunk nekik. Amikor visszaneztünk, hogy ki volt az, rendszerint egy egész csoporttal találtuk szembe magunkat, akik kihívóan néztek ránk, és mutogattak.

A fiúk a hajunkat cibálták, és megpróbálták lehúzni a nadrágunkat és a bugyinkat. Gyorsan felbátorodtak. Egyik reggel, amikor megérkeztem az iskolába, kihúztam a fiókomat, és egy hatalmas döglött patkányt találtam benne. Ijedtemben felugrottam a helyemről. Az osztálytársaim kárörvendve figyelték a reakciómat. Dacosan felemeltem a patkányt hosszú farkánál fogva, kimentem a teremből, és az iskola udvarára dobtam. A következő néhány napban rendszerint elhullott állatok – mókusok, egerek és békák – vártak reggelente a fiókomban.

Amikor úgy tettem, mintha nem zavarnának az állattetemek, bedühödtek. Látták, hogy a Vörös Gárda egyre durvább zaklatásait is szó nélkül hagyják, sőt, bátorítják, ha a célpont nem hajlandó alázasatosan viselkedni. A tanárok és a diákok is pontosan tudták, mi történik velünk. A tanárok válasza annyi volt, hogy elfordították a fejüket. A diákokat viszont boldoggá tette. Kis vörösgárdistáknak hívták magukat, amelyre igencsak méltónak bizonyultak, hiszen áldozataik kínzásában nem voltak kevésbé kegyetlenek, mint felnőtt

társaik. Elfordultak, ahogy beléptem a terembe, nézték, ahogy kihúzó a fiókomat, és hangosan röhögtek, amikor visszahőköltem a tartalma miatt. Szemmel tartottak akkor is, ha kimentem a teremből, folyamatosan azt az örömteli pillanatot várták, amikor elveszítem higgadtságomat. A többi fekete gyerek az asztalára szegezte a tekintetét, mert attól félt, talán ő lesz a következő.

Hsziao-lan ugyanilyen kegyetlen bánásmódban részesült. Hozzám hasonlóan ő is küzdött, hogy erősnek mutassa magát.

Egyik nap egy halom emberi ürülékkel találtam a fiókomban egy papírba csomagolva. Egyetlen szót sem szóltam. A közelemben ülő gyerekek befogták az orrukat, rám mutogattak, fújogni kezdtek, majd elfutottak. Letettem az asztalra a könyveimet, megfogtam a papírt a széleinél, kimentem vele a teremből, és a latrinára dobtam a csomagot. Egy pillanatra megálltam, hogy visszafojtsam a feltörni készülő sírást. Hsziao-lan jött oda. Megölelt, és így szólt: – Ne sírj! Attól csak boldogabbak lesznek. – Visszatértem az osztályterembe, leültem a helyemre, és mintha mi sem történt volna, csatlakoztam a Mao elnök gondolatait kántáló csoporthoz.

A világ pont annyira a tiéd is, amennyire a miénk, de végső soron leginkább a tiéd. Ti, fiatalok, telve vagytok energiával és életerővel, a szép jövő ígéretét hordozzátok, mint a felkelő nap. Ti vagytok a mi reménységünk. A világ a tiétek. Kína jövője a ti kezetekben van.

A tanár kiemelt néhány szót a szövegből, mi pedig utánaordítottuk. Minden nap ezt csináltuk, így egy idő után több száz idézetet tudtunk fejből.

Amit nem tudtunk korábban, azt megtanulhatjuk. Nemcsak a régi világ elpusztításában járunk élen, hanem az új megépítésében is.

Iskolai zaklatásunk nemsokára az utcákra is áttért. Vörös gyerekek vártak iskola után, és hazafelé menet végig a nyomomban voltak olyanokat kiabálva, mint „kis jobboldali”, vagy „bűdös kis kilencedes”. A nép ellenségeit kilenc kategóriába sorolták: földbirtokosok, gazdag parasztok, ellenforradalmárok, kétes személyek, jobboldaliak, árulók, kémek, kapitalista gondolkodásúak, és végül a kilencedik, a legrosszabb kategória: az értelmiségiek. Egyenesen előreszegeztem tekintetemet, és tovább sétáltam.

De makacs nemtörődömségem csak még jobban felbosszantotta zaklatóimat. Napról napra közelebb merészkedtek hozzám, míg

végül körbe álltak, és lökdösni kezdtek. Egyikük le is köpött.

Ahogy a kulturális forradalom egyre erőszakosabbá vált a felnőttek között, úgy durvultak el a gyerekek támadásai is a társaik ellen. Hazafelé menet mindennap ugyanaz a látvány fogadott: vörösgárdisták tereltek hosszú sorokban férfiakat és nőket, mint egy csordát, közben az arcukba üvöltöttek, megütötték, a földre vetették őket, és azt parancsolták nekik, hogy hangosan kántáljanak Mao elnöktől származó idézeteket vagy kiáltozzák saját bűneiket. Felnőttek és gyerekek felsőbbbséges vigyorral és boldog odaadással az arcukon, csoportokba verődve nézték az emberi szenvedés előttük elvonuló karneválját.

Egy délután hazafelé tartva észrevettem, hogy egy csapat osztálytársam követ. Az egyik fiú mögém lépett, és tiszta erőből hátba vágott. Elakadt a lélegzetem.

– Rohadt jobboldali! Rohadt jobboldali – kiabálta az egyik lány körülöttem szaladgálva.

A fiú újra hozzám lépett, és ezúttal a tarkómra ütött egy nagyot. – Hülye lány! – üvöltötte az arcomba. – Tartsd magad távol az osztályunktól!

Csengett a fülem. Úgy éreztem, az utca megindul a lábam alatt. Ránéztem a fiúra, feneketlen gyűlöletet és kéjes gyönyört láttam a szemében.

Az egyik lány megfogta a táskámat, és a földre szórta belőle a noteszemet, a könyveimet és a papírjaimat. Felkaptam a táskát, és kapkodni kezdtem az utcán szerteszét heverő dolgaim után. Az egyik papírdarab mindig kisiklott a kezemből, ahogy lehajoltam érte.

– Nézzétek, egy táncoló bohóc! – mondta az egyik fiú, s a többiek hangosan felröhögtek. Egy másik lány gyűlölködő arccal odajött, rátaposott a papírdarabra, és kitépett egy nagy csomót a hajamból. A betonra rogytam. Aztán feltápászkodtam, összeszedtem a piszkos papírokat a földről, és a táskámba gyűrtem őket. A lány és a társai körbeálltak. Lábukat szétvetve, csípőre tett kézzel és tátott szájjal körbevettek, és nem hagyták, hogy kiszabaduljak közülük. Amikor az egyik irányba léptem, azonnal egy fiú termelt előttem. Kántálni kezdték:

– Kis fekete lotyó, kis fekete lotyó, kis fekete lotyó!

Akkor valami elpattant bennem. Megpördültem, és a táskámmal arcon csaptam a fiút. Előrevettem magam, megragadtam az egyik lány haját, a földre rántottam, és ide-oda rángattam, miközben sikítva próbált menekülni. A többiek egy szempillantás alatt a nyakamban voltak, rángattak, a hajamat húzták és a karomat ütlegelték, miközben én megszállottként kapaszkodtam a lány hajába.

Nem féltem. Ahogy körbevettek, a táskámmal csapkodtam őket, és az öklömmel vadul ütlegeltem, aki elég közel jött. A fogamat csikorgattam, mutatva, hogy harapni is kész vagyok. Végül egyikük elgáncsolt, én pedig elterültem a hátamon. Beütöttem a fejem. Jó néhány pillanatba is beletelt, mire kitisztult az agyam. Elbizonytalanodva álltak felettem, nem tudták, mitévők legyenek. A lány azt sikította, hogy öljenek meg, de közben olyan messzire kúszott tőlem, amennyire csak tudott.

A legnagyobb fiú ökölbe szorított kezét a csípőjére téve bámult rám gyűlölködve, és szinte köpte felém a szavakat:

– Bűdös kis jobboldali lotyó! Megfordult, és átölelte hangosan síró társát. A csoport Mao-idézeteket kántálva otthagyt.

A karom, a lábam és a kezem tele volt horzsolásokkal és sebekkel. Sírtam, és úgy szédültem, hogy lábra állni sem tudtam. A padkán ültem levegőért kapkodva. Keményen harcoltam ellenük, védtem magam, ahogy csak tudtam. Hogy történhetett ez meg? – kérdeztem magamtól. Honnan költözött belém ilyen erő és elszántság, honnan jött ez az emésztő düh, amellyel a lányra támadtam?

Otthon kimostam összepiszkított ruhámat, és megvarrtam az ingemen lévő szakadást, mielőtt Mama megláthatta volna.

Megnéztem magam a tükörben, és egy kopasz foltot találtam ott, ahol a lány kitepte a hajamat. Összehúztam körülötte a hajszalakat, és lófarcokba kötöttem, hogy ne látsszon, de azért Hsziao-lannak elmondtam később, mi történt. Derült rajta, amikor meséltem, hogy szembeszálltam velük, de figyelmeztetett: – Mao-mao, most aztán biztosan jól megkapod.

Elhatároztuk, hogy együtt kerüljük el a bosszújukat. Körbejártuk az egész egyetemvárost, hogy olyan helyet találjunk, ahol ki tudunk surranni a falon, hogy ne kelljen a főkapun át hazamennünk. Végül

rábukkantunk egy omladozó részre a kerítésen, amelyet ráadásul egy bokor félig eltakart. A malter szétmállott, így a téglákat könnyen ki tudtuk szedni, és már készen is volt a saját kijáratunk, amely épp csak akkora volt, hogy át tudtuk préselni magunkat rajta. Kimásztunk a lyukon, és egy másik útvonalon kezdtünk iskolába járni.

Aznap senki nem követett minket. A következő reggelen Hsziao-lanék előtt találkoztunk, és együtt siettünk a titkos bejáratunkhoz. Miután átpréseltük magunkat, körbenéztünk, és a főkapunál egy csoportot vettünk észre. A bejáratnál azok lézengtek, akik korábban követtek. A szánk elé tett kézzel fojtottuk vissza a nevetésünket, ahogy rájuk mutattam. Olyan sikátorokon és eldugott utcákon jártunk az iskolába, amelyeknek korábban a létezéséről sem tudtunk. Ettől fogva ez lett a szokásos útvonal, sőt el is neveztük a falba vájt szűk lyukat mégpedig Holdkapunak.

Egy pár hétre sikerült kicseleznünk kínzóinkat, és bíztunk benne, hogy egy idő után belefáradnak az üldözésünkbe.

De még mielőtt ebbe beleélhettük volna magunkat, egy másik csoporttal találtuk szembe magunkat.

19.

Az osztályunkba járó diákok leggonoszabbja egy magas, heves vérmérsékletű lány, Szun Mao-mao volt. Az apja felügyelő volt az egyetemen. Nagy hatalmú ember, aki habozás nélkül vetette be a befolyását a saját előrejutása érdekében. A családja luxuskörülmények között élt, a legnagyobb éhínség közepette is mindig volt mit enniük.

Szüleim előkelő helyen szerepeltek a listáján. Évekkel korábban egy egyetemi politikai gyűlésen a felügyelő hosszú beszédben – amely egyszerre tartalmazott utasításokat és éles kritikákat – fejtette ki a születésszabályozás fontosságát. Szüleimnek akkor két gyermeke volt, Mama akkor várta a harmadikat. Egyenesen Mamának címezve mondta, hogy a fekete családok számára a legjobb döntés, ha csak egy gyermeket vállalnak. – Egynél több gyerek – kezdte a hatszoros apa -egyszerűen felelőtlen és hazafiatlan tett egy fekete család részéről. Azok, akik több mint egy gyereket nemzenek közülük, szigorú következményekre számíthatnak.

Egyik reggel Hsziao-lannal játszottam tanítás előtt az iskola parkjának egyik sarkában ücsörögve. Észrevettük, hogy ha az apró ujjasmuhar tövét letisztogatjuk, és megrágcsáljuk, finom, édes levet ereszt. Ahogy a szárat rágcsáltuk, a megmaradt szálakból és fűből madárfészket fűztünk össze, és a földön térdelve egy madárról beszélgettünk, amely majd ide rakja a tojásait. Elképzeltük, hogy fognak kinézni a tojások, milyen szép színük lesz, mekkorák lesznek, és milyen sok és szép kismadár fog kikelni belőlük, amelyeket később kedvünkre nézegethetünk majd.

A városban szinte nem éltek madarak. Mao elnök parancsára ugyanis nyolc évvel korábban hajtóvadászat indult a városban és környékén élő madarak ellen, amelyek szerinte kártékonyak voltak, mert megették a termést, amely az embereket volt hivatott táplálni.

Hsziao-lan az új fehér blúzában volt, rajta kis kék virágokkal. Az édesanyja varrta neki, Hsziao-lan pedig nagyon szerette a ruhadarabot. Megszólalt a harang, s mi futni kezdtünk az épület felé. Hsziao-lan a kezébe vette a fészkünket, mert nem akarta ledobni a

földre, de azt is tudta, hogy bajba kerül, ha magával hozza a terembe. – Nézd, Mao-mao! – kiáltotta.

Ahogy megfordultam, úgy dobta fel a levegőbe a fészket, mintha csak egy kismadár lenne, amely egyből szárnyra kap és elszáll. De a fészek nem szállt el, ahogy elengedte, hanem darabokra esett, és már nem volt egyéb, csak egy csomó nedves gyökérdarab és fűszál. Szun Mao-mao mögöttünk ballagott. A fészek darabjai a fejére záporoztak. Éktelen haragra gerjedt, odaugrott Hsziao-lanhoz, megragadta a blúzát a gallérjánál fogva, és két hatalmas pofont adott neki. – Hogy merészeled, te rohadt kis bűnös múltú ellenforradalmár! – rikoltotta.

Ahogy Hsziao-lan megpróbált elhúzódni, Szun Mao-mao maga felé rántotta. A nagy ráncigálásban Szun Mao-mao egyszer csak elszakította Hsziao-lan blúzát. Közéjük ugrottam, és ellöktem Szun Mao-maót, aki elbotlott a saját lábában, és elterült. – Te kis jobboldali szuka! – üvöltötte felém. Éppen rám akart támadni, amikor Hsziao-lan ugrott elé. Szinte félmeztelen volt, a blúzából kitépett darab még mindig Szun Mao-mao markában volt. Egy szempillantás alatt támadásba lendült, és akár egy megvadult macska, eszeveszetten karmo-lászta Szun Mao-mao arcát, aki felsikoltott, eldobta a blúzcafátját, és az arcához kapott. – A szemem! – sikoltotta. – Kikapartad a szememet! – Hsziao-lan hátrébb húzódott, majd felkapta, ami a blúzból megmaradt, és hazarohant. Szun Mao-mao összegörnyedve feküdt a földön.

Szun Mao-mao mind az öt testvére a mi iskolánkba vagy a mellettünk lévő középiskolába járt. Bosszújukat olyan aprólékosan tervezték meg, akár a felnőttek abban az időben.

A következő délutánon Hsziao-lannal az iskolai Mao Ce-tung Eszméi Propagandacsoport előadásának próbáján voltunk.

Az iskola legjobb énekeseit és táncosait választották be a csoportba, hogy az utcai ünnepeken és más iskolákban fellépjenek. Egy óra éneklés és táncoktatás után a diákok és a tanárok elmentek, mi pedig Hsziao-lannal ott maradtunk, hogy felsöpörjük a termet és letöröljük a táblákat. Még nem tiltottak el minket a próbák látogatásától, de a lehetőségért cserébe mindig akadt számunkra valami különmunka. Amikor végeztünk, összeszedtük a könyveinket, és a kijáráshoz sétáltunk, ahol Szun Mao-maót pillantottuk meg, aki fivéreivel és nővéreivel – azaz az egész Szun klán együtt – ránk várt.

– Ott vannak! – kiabálta Szun Mao-mao, amint meglátott minket. A család támadásba lendült, mire mi gyorsan visszafutottunk a terembe, behúztuk az ajtót, és egy asztallal torlaszoltuk el magunkat. Hátunkat az asztalnak vetve tartottuk magunkat a túlerővel szemben, miközben a Szun család fenyegetések és káromkodások özönében próbálta berúgni vagy betörni az ajtót. Amint sikerült egy pár centis rést nyitniuk, mi minden erőnket összeszedve azonnal visszavertük a támadást. A rés lassan egyre kisebb lett, míg egyszer csak a káromkodás és szitkozódás ricsaján túl a zár kattánását hallottuk, ahogy becsukódott az ajtó.

– Biztos, hogy csak ketten vannak? Egészen biztos vagy benne?
– hallottuk az egyik Szun kérdését. Kétségbeesésünk megsokszorozta erőnket.

– Ha kell, örökké itt fogunk várni rátok, kis fekete lotyók! – üvöltötte be az egyik Szun fiú. – Minél tovább várunk rátok, annál nagyobb bajba kerültök, ha elkapunk. Gyertek ki, és nézzetek szembe a büntetésetekkel!

Ehhez egyikünk sem érzett kedvet. Aztán Szun Mao-mao legidősebb bátyja kijelentette:

– Addig várunk, amíg ki nem jöttök. Legalább kipihenten verhetünk benneteket félholtra. – Hosszabb szünet következett, majd Szun Mao-mao rikoltozása hallatszott.

– Ti kis fekete lotyók, jobban teszitek, ha kijöttök, mert... mert szólok a bátyáimnak... hogy gyűjtsák rátok az épületet. Végignézzük, ahogy elégték, lotyók!

Nem tudtuk, mi vár ránk, ha kimerészkedünk, de a közelmúlt eseményei élénk képzelőerővel láttak el bennünket, így inkább csöndben vártunk, miközben a Szun család kint ricsajozott az ajtó előtt.

Órák teltek el így. Hallottuk a suttogásukat, ahogy időről időre odalopóztak az ajtóhoz, hogy megnézzék, nem engedték-e el belülről. Lemenőben volt a nap. Hamarosan koromsötét lett, mi pedig arról beszélgettünk fojtott hangon, hogy vajon a szüleink mikor indulnak a keresésünkre.

Egy idő múlva csend lett odakint. Résnyire nyitottuk az ajtót, és kilestünk a folyosóra. Nem láttunk senkit, így kitártuk az ajtót, hogy ezzel előcsaljuk az esetleg lesben álló Szunokat a rejtekhelyükről. Senki nem mozdult, hogy ránk vesse magát, így elhatároztuk, hogy kirohanunk. Kiléptünk az ajtón, és tovább hallgatóztunk, de egy hang sem hallatszott. A Szun család aznap elveszítette a türelmét. De tudtuk, hogy visszatérnek, a büntetést el nem kerülhettük, csak elodázhattuk.

Hsziao-lannal szinte versenyt futva rohantunk hazáig. A távolból kántálás hangjai hallatszottak. A falakra feszítve vagy a fákról lógó kötelekre erősítve hatalmas plakátok lengedeztek a lusta szellőben, mintha csak lobogók lennének egy ünnepségen. Ahogy elfutottunk alattuk, a plakátokra festett komor arcok úgy bámultak le ránk, akár a szellemek.

Egy vasárnap reggel épp a piacról tartottam hazafelé, amikor Szun Mao-mao és a testvérei termettek előttem egy sikátorból kilépve. Körbevettek, Szun Mao-mao elkapta a hajamat, a család többi tagja pedig ütni-verní kezdett. A frissen vásárolt étel szétgurult az utcán, a tojások összetörték. A legidősebb fiú hangosan mondta ki az ítéletet: – Te Hsziao-lan barátja vagy. Minden szál hajért, amelyet Hsziao-lan a nővéremtől kitépett, tízzel fizetsz a sajátodból!

Megtépték a hajamat, és a földön fekvé addig rugdostak, amíg már nem mutattam ellenállást, és elunták. Összeszedték a még használható zöldségeimet, majd nevetve elfutottak. – Éljen soká a nagy proletár kulturális forradalom!

Hsziao-lannal továbbra is szemmel tartottuk a Szun testvéreket. Többször fordult elő, hogy hazafelé megtámadtak minket, nekünk

pedig menekülnünk kellett. Hsziao-lant egyszer egyedül lepték meg az utcán, és pont úgy bántak el vele, mint korábban velem.

Az egyetlen vigaszom az volt, hogy – hála megpróbáltatásainknak – Hsziao-lan és én nagyon közel kerültünk egymáshoz, megértő, hű barátokká váltunk. Hsziao-lan minden reggel tisztán, frissen mosott öltözékben, megvarrt vagy megfoltozott ruhában jelent meg, ha éppen az egyik támadás során elszakadt volna valamije. Mindig boldog volt, ha velem találkozott. Együtt kúsztunk be saját kis Holdkapunkon abba a barátságtalan és gonosz világba, amelyben nővérekként váltunk a nagy forradalom apró áldozataivá.

Ahogy az iskola felé futottunk, lepedők és lelógó papírdarabok között kellett utat törnünk magunknak, az időjárás ugyanis nem kímélte a kiaggatott politikai feliratokat és plakátokat. Néha a szél egészben szakította le azokat, hogy egy pillanat alatt beléjük kapjon, és a levegőben táncoltatva sodorja magával az utcán mindenfelé. Remek játék volt a szél által letépett plakátokkal versenyt futni, ahogy piruetteztek és pörögtek a levegőben, mi pedig boldogan futkároztunk a papírfecnikké silányult politikai jelmondatok között. Néha a feliratok bizonyos szavai olvashatók maradtak: ellenség, jobboldali, áruló, halál, megölni! Néha pedig egész mondatrészek maradtak egyben; általában vádak, amelyek még értelmetlenebbé váltak így, mint amilyenek akkor voltak, amikor valakinek a nyakába varrták őket. A lábunkra tekeredtek, mi pedig kacagva táncoltunk közöttük, és a levegőben rúgkapálva próbáltunk megszabadulni a szakadt, koszos maradványoktól.

Aztán az iskola felé kezdtünk futni, könyvekkel megpakolt táskáinkat lóbálva, miközben más embereket kárhóztató irományok darabjai süvítettek el mellettünk összegyűrve, szétszakadva, megsemmisülve, a fák ágán vagy biciklik küllői között vergődve. A felnőttek annyira tartottak a plakátoknak még a darabjaitól is, hogy hozzájuk sem mertek érni, mintha méreggel lennének átitatva vagy meg lennének átkozva, de mi Hsziao-lannal vakmerően gázoltunk keresztül rajtuk.

Amikor esni kezdett, a festék leázott a plakátokról, a megfestett emberek pedig csodálatos virágokká és felhőkké változtak, amelyek végül színek kavalkádjaként az utcára csöpögve végezték. Néha próbáltuk kitalálni a maradványokból, hogy kit vagy mit ábrázolt a

plakát korábban, máskor az elfolyó tinta szörnyeteget formázva állt újra össze rajtuk. Ilyenkor mókás rémülettel menekültünk a plakát alól, és tovább rohagáltunk a színes papírdarabok gyönyörű forgatagában.

Azon az őszen és télen időnk nagy részét ezzel a játékkal töltöttük, miközben újabb terveket eszeltünk ki, hogy tartsuk távol magunkat a ránk leselkedő veszélyektől. Biztonságot reméltünk bajtársiasságunktól, távol a ránk vadászó Szun család karmaitól.

Az egyik fagyos téli reggelen a lakásuk előtt vártam Hsziao-lanra, hogy szokás szerint együtt menjünk iskolába. Amikor megjelent, szomorúnak látszott.

– Mi a baj? – kérdeztem.

– Papa megtiltotta, hogy mától veled járjak iskolába. Azt is mondta, hogy nem játszhatok és nem is beszélhetek veled – válaszolta.

– Miért? – kérdeztem döbbenten.

– Csak, Mao-mao. Csak úgy – babrált a könyveivel. – Papa szerint, ha együtt látnak minket, azt gondolják, hogy a szüléinkről mondunk el egymásnak ezt-azt.

– De mi nem is! – mondtam.

– Szun Mao-mao apja figyelmeztette Papát. Szóval... nem lehetünk mától barátok.

Felesleges lett volna vitatkozni vele.

– Rendben, Hsziao-lan – mondtam elcsukló hangon. – Távol tartom magam tőled. De mindig a barátod leszek. Tudod, ugye?

– Ég veled, Mao-mao – sóhajtott fel, és elsietett. Néztem, ahogy bemászik a Holdkapun. Vissza sem nézett. Attól a naptól kezdve egyedül néztünk szembe a Szun családdal.

Novemberben történt, hogy a politikai életben ismét a feje tetejére állt a világ. Szun Mao-mao apját súlyos vádakkal illette a Vörös Gárda, amelyek értelmében hatalmával visszaélő kapitalista kollaboráns lett. Megfosztották a ráruházott hatalomtól és az avval járó kiváltságaitól, elveszítette korábbi kényelmes helyét és szép jövőt ígérő státusát. Egy éjszaka leforgása alatt a családja vörösből feketébe változott. A vadászból vad lett, Szun Mao-mao és testvérei

pedig a vörös gyerekek támogatott és jóváhagyott célpontjaivá váltak. Ettől kezdve már nem féltém tőlük. Sőt, szinte sajnáltam őket.

Egyik nap az iskolából hazafele menet láttam az apjukat pellengérré állítva. Bohócsapkát viselt, a feje le volt borotválva. Az őt körbevevő egykori kollégák és elvtársak köpködték és ütötték, ahol érték, elfeledve, hogy ezen a színpadon bármikor nekik is könnyen juthat szerep. Másnap láttam, ahogy Szun Mao-mao fivéreit egy csapat fiú kergeti az utcán, és kővel dobálják őket. Egy másik alkalommal pedig kárörömmel a szívemben pillantottam meg, ahogy Szun Mao-mao a Holdkapun keresztül oson ki az iskolából, és rejtve iszkol haza.

A Szun család azonban egy nagyon fontos dologban egészen más volt, mint mi vagy Hsziao-lan családja. Nem bírták a szenvedést. Arra ítélni valakit sokkal jobban ment nekik.

Egyik délután, amikor Szun Mao-mao apját, akár egy kutyát, pórázon húzták végig az egyetemvároson, összeomlott. A vörösgárdisták azt gondolták, csak megjátssza magát. Összerugdosták, majd talpra rántották és tovább ütötték, végül egy vödör vízzel próbálták magához téríteni, de nem jártak sikerrel. Szomorúan vették tudomásul, hogy a játék véget ért, és a lábánál fogva a lakásáig húzták, majd a sorsára hagyták a férfit. A feleségének több mint egy órába telt, mire segítséget tudott szerezni, és kórházba tudta őt juttatni. Az orvosok megállapították, hogy nem a kimerültségtől esett össze, hanem agyvérzése van.

Visszanyerte az eszméletét, de sem mozogni, sem beszélni nem tudott többé. Hazavitték, és a családja gondjaira bízta. Pár hét alatt falfehérré vált és csontsovánnyá fogyott, tekintete zavarossá vált, haja megőszült, majd kihullott. Napjait egy székbe szíjazva, üres tekintettel a padlót bámulva töltötte.

Szun Mao-mao legidősebb bátyja egy reggel felkelt, és a közeli tóhoz ment. Begyalogolt, alámerült, és vízbe fojtotta magát. Másnap reggel vörösgárdisták akadtak rá a holttestére, szidalmazni kezdték, majd a városfalon kívülre cipelték, és a maradványait vad, kóbor kutyákkal falatták fel.

A Szunok bukásával ismét biztonságossá vált, hogy újra találkozzak Hsziao-lannal. Megint sokat játszottunk együtt, és kéz a kézben jártunk iskolába, mint annak idején. Egyik reggel Szun Mao-

mao mellett mentünk el, aki a házuk elé kitett széken ült. Hangos, fülsértő rikácsolással teljesen összefüggéstelenül énekelt. Amikor meglátott minket, abbahagyta az éneklést, és úgy bámult ránk, mintha soha nem látott volna minket korábban. Elmentünk mellette, ő pedig a szemével követett minket, majd egyszer csak torkaszakadtából üvölteni kezdett, miközben hisztérikusan tépte a haját. Hsziao-lan és én addig futottunk, míg Szun Mao-mao sikoltozása el nem halt a hátunk mögött.

Szun Mao-mao elméje soha többé nem tisztult ki.

20.

Egy délután újra a közelgő csöcselék hangját hallottam az utcáról. Hallgattam, ahogy közeledik az ismerős, gyűlölettel teli morajlás, míg végül már a szavaikat is értettem.

Azt kántálták: Le Csiang Csung-csiével!

Csiang Csung-csie, a nagyanyám, kisunokájával az ölében ült mellettem az ágyán. Ránéztem, ő pedig az ajtó felé fordította tekintetét. Öcsém kővé dermedt.

A kapu recsegve nyílt ki, s pillanatok múlva öklök dörömbölése és kiabálás hallatszott az ajtón túlról. – Kinyitni!

Papa az ajtóhoz sietett. Ahogy elhúzta a zár nyelvét, a lakást ismét vörösgárdisták özönlöttek el. – Le a földbirtokos Csiang Csung-csiével! Merre van? Hol bujkál a bűnöző? harsogták. Kinyomozták, hogy Nagymama családjának az 1949-es kommunista hatalomátvétel előtt földjei voltak Jangcsou tartományban.

Két lány észrevette Nagymamát, megragadták a karját, és szorosan közrefogták. – Tűnés! – mordult rá egyikük az öcsémre, aki nyöszörögve fölpattant Nagymama öléből. A vörösgárdisták talpra rántották Nagymamát.

Ő alázatosan kiprészelt egy mondatot:

– Kimehetnék a fürdőszobába, kérem?

– Húzni akarod az időt, amíg lehet, te földbirtokos kutya? – üvöltött rá az egyik vörösgárdista.

Mama jelent meg, és elmagyarázta, hogy Nagymama cukorbeteg, ezért gyakran kell WC-re mennie. – Majd én segítek neki – mondta. Az épületünkben minden szinten volt egy közös használatú mellékhelyiség. A vörösgárdisták vezetője egy gonosz arcú, szűk, kígyószemű lány volt, olyan lapos arccal, mint egy rajztábla. – Tud ügyelni rá, hogy ne ugorjon ki az ablakon? A forradalmi igazságosztást nem lehet öngyilkossággal elkerülni!

– Igen, tudok – válaszolta Mama. – Magukkal fog menni, de a bekötözött lábával nem tud sokat gyalogolni.

Mama kisegítette Nagymamát a WC-re. Láttam, hogy egyből három vörösgárdista ugrik a folyosóra, hogy a kötözött lábú idős

asszony menekülését eleve lehetetlenné tegye. Pár perccel később Nagymama csoszogott ki a WC-ből, majd eltűnt a szemem elől az egyenruhás fiúk és lányok hömpölygő masszájában.

Moccanni se tudtam: Az öcsém felsírt: – Nagymamát akarom! – Mama odasietett hozzá, és szorosan átölelte. Egyikőnk sem tudta, mit tegyünk.

Három órával később Nagymama ismerős lépteit hallottam lassan közeledni a lépcsőn. A haja, amit mindig gondosan copfba kötve hordott, most kócosan, megtépázva állt szerteszét, a szalagja kioldódott. Az arca izzadságtól csillogott. Papa az asztalhoz segítette, leültette, és hozott neki egy pohár vizet.

– A sportpályára vittek – kezdte lassan Nagymama, mint aki egy rémálomból ébred. – Sok idős ember volt ott. Sorba állítottak minket, és bohócsapkát húztak a fejünkre. A vörösgárdisták felpofoztak, és mindenféle vádakkal illettek. Kiengedték a hajamat, és azzal fenyegetőztek, hogy levágják.

Nagymama megpróbált egy korty vizet inni, de annyira remegett a keze, hogy nem tudta a szájához emelni a poharat anélkül, hogy kilocsolta volna a tartalmát. Mama megitta.

– A parancs szerint huszonnégy órám van, hogy elhagyjam Hofejt – folytatta. Elsírta magát. – Mi lesz most velem? -zokogta. – Mivel érdemeltem ezt ki hetvenéves koromra?

Dörömbölés hallatszott a folyosóról. Papa felugrott, és szelíd arccal ajtót nyitott. Amikor visszajött a szobába, egy magas, izmos vörösgárdista volt vele makulátlan zöld egyenruhában. Vádlón Nagymamára emelte az ujját, és kijelentette: – A földbirtokos osztály tagjainak mától nincs helye az Anhuji Egyetem területén. Ha holnap estig nem távozik, a család fizet meg érte. – Meginyithatatlan, könnyöretet nem ismerő arccal állt előttünk, hangjából düh és harag sugárzott. Húsba maróan könnyörtelen tekintettel végigmért minket, majd hirtelen megfordult, és kiment a lakásból, tárva-nyitva hagyva maga mögött az ajtót.

Papa és Mama egész éjszaka azon gondolkodott, hogyan lehetne megoldani, hogy Nagymama mégis velünk maradhasson. Mama úgy döntött, személyesen keresi fel a helyi Vörös Gárda parancsnokát,

hátha sikerül meggyőznie. Egyedül kellett mennie, hiszen Papa jelenléte csak rontotta volna az esélyeket.

Elment a főhadiszállásra, ahol megdöbbenve látta, hogy a parancsnok nem más, mint az előző nap nálunk járt magas fiatalember. Amikor meglátta Mamát, felhorkant: – Maga! Biztosan azért jött, hogy az időmet fecsérelje!

Mama megpróbált higgadt maradni, csöndesen és alázatosan előadta Nagymama sajátos helyzetét. – Az anyósom nagyon idős már, és cukorbeteg is – kezdte. – 1951 óta a fiával él, ő ápolja és viseli gondját. Nélkülünk már nem képes ellátni saját magát.

– Elég legyen! – szakította félbe a parancsnok nagyot csapva az asztalra. – Fogja be a száját!

Mama elhallgatott, és leforrázva állt a parancsnok előtt.

– Osztályellenség és kész! – vetette oda durván. – Maga pedig... tűnjön a szemem elől!

Hazaérve Mama elmesélte, mi történt. Félelemmel vegyes szomorúsággal hallgattuk.

A döntés az volt, hogy Nagymamának vissza kell költöznie Jangcsouba, Csiangszu tartományba, ahol született és nevelkedett. Papa azzal próbálta vigasztalni, hogy amint a zavaros helyzet kicsit rendeződik, azonnal megy, és visszahozza. – Csak idő kérdése – mondta Nagymamának.

A következő reggelen Mama elindult, hogy töröltesse Nagymama letelepedési engedélyét, Papa pedig segített neki csomagolni. Nagymama holmiját kartondobozokba tették, majd testvéreimmel összekötöttük, hogy ne essenek szét útközben. Szívünkben rettenetes fájdalommal és félelemmel próbáltuk felvidítani Nagymamát, amennyire ez lehetséges volt. Papa és Mama megvárták, amíg besötétedik, és csak akkor indultak el. Nem akartak vörösgárdistákba botlani az utcán, akik szokásuk szerint zaklatni kezdték volna őket. Ji-ting már aludt, amikor Nagymama elment, én viszont ébren néztem, ahogy szedelőzködik. Zokogva simogatta Ji-ting fejét, gyengéden megfogta az öcsém kezét, a másik karjával pedig engem ölelt át, majd csöndesen elköszönt. A hat lábujjú, apró, bekötött láb kicsoszogott az ajtón, és eltűnt.

Papa kocsit hívott, hogy kivigye Nagymamát a vasútállomásra. Sürgönyözött az egyik távoli unokatestvérének, hogy várja őt a jangcsoui állomáson, és viselje gondját. A lelkére kötötte Nagymamának, hogy jelentkezik, amint megérkezett.

A távoli unokatestvér valóban várta az állomáson, majd elvitte a helyi pártirodára, hogy kiállítsák az új letelepedési engedélyét.

A titkár rossz szándékú, hirtelen haragú ember volt. – Maga földbirtokos! – mondta dühösen. – Mit keres Jangcsouban? Anhuj tartomány nem kér magából? Hát vegye tudomásul, hogy Csiangszu tartomány sem!

– Gyermekkoromban Jangcsouban laktam, itt nőttem fel – válaszolta Nagymama remegő hangon. – Ez volt az otthonom.

– Átkozott vén sárkány, nem hallotta, amit mondtam? horkant fel a titkár. – Süket, vagy mi?

– De hiszen nincs hová mennem! – fogta könyörgőre Nagymama.

– Az már nem az én gondom! – válaszolta legyintve, majd egyetlen kézmozdulattal berekesztette a beszélgetést, és elzavarta őket.

Papa unokatestvére azonban tudta, hogy orvosolja a bajt. Régóta Jangcsouban lakott, így tisztában volt vele, melyik párttisztviselőt lehet apró szívességekkel megvesztegetni. Egy kis arany ékszer és egy ezüst karkötő cserélt gazdát, amelyek a tisztségviselőé és a gyermekéé lettek. Nagymama két nappal később megkapta a letelepedési engedélyt, egy másik, háttérben folytatott ügyletnek köszönhetően pedig a fejadagjának megfelelő élelmiszerjegyeket is.

Nagymamát annak a hatalmas háznak az egyik szobájába költöztették be, amelyben felnőtt. Miután az állam elkobozta a házat, lakrészekre osztották, és tíz családot szállásoltak el benne. A lakók megvetéssel tekintettek Nagymamára, nem segítettek neki semmiben, szóba sem álltak vele.

Nagymama jól ismerte azt az apró szobát, amelyet kijelöltek számára. Azért készült, hogy ükapja az egyik folyosó végén egy kis családi szentélyt rendezhessen be. Fény csak egy keletre néző, apró körablakon keresztül jutott a szobába. Egy kőfaragómesterrel annak idején a szobába helyezett fekete gránittömbbe vésették a tizenkilenc generációt felölelő családfát. A gránitdarab két méter

magas, egy méter széles és fél méter vastag volt, és egy fekete talapzaton állt. A családi szentély falait egykor az elődök festményei díszítették, amelyekre már csak hűlt helyük emlékeztetett, amikor Nagymama beköltözött a félhomályos helyiségbe.

Amikor a házat felosztották, a festményeket elvitték, de a hatalmas gránittömb túlságosan nagynak bizonyult ahhoz, hogy a fal megbontása nélkül ki lehessen vinni a szobából. Az állami káderek némi tanakodás után úgy döntöttek, hogy hagyják az egészet, ahogy van, és lezárták a helyiséget, benne a nagy kődarabbal. A kulturális forradalom kitörésekor a vörösgárdisták megpróbálták kicipelni valahogy, de számukra is túl nagynak és nehéznek bizonyult. Köztes megoldásként fel-döntötték, és néhány nevet megpróbáltak lecsiszolni róla, mielőtt ők is felhagytak volna a hiábavaló erőfeszítéssel, hogy megmozdítsák. A felborított gránittömb szinte az egész szobát elfoglalta; az egyik sarkától az ajtót is csak annyira lehetett kinyitni, hogy épp átpréselje magát az ember a résen. Nagymama ezen az apró nyíláson közlekedett. Mivel a szobában egyáltalán nem voltak bútorok, a gránitlapon aludt.

Rettegésben teltek napjai. Félt a ház többi lakójától. Félt a vörösgárdistáktól. Félt a helyi párttagoktól. De a legjobban attól rettegett, hogy az inzulin, amelyet naponta kétszer kellett magába fecskendeznie, elfogy, elérhetetlenné válik, vagy egyszerűen megtagadják tőle a patikában.

Megfelelte az adagját.

Később tudtuk meg, hogy a nem megfelelően adagolt inzulin miatt olykor hosszú időre sokkos állapotba került. Ha a folyosón érte a rosszullét, összeesett, a ház többi lakója pedig egyszerűen átlépett a földön fekvő, magatehetetlen öregasszonyon.

Szüleim rendszeresen küldtek neki pénzt, de Papa fizetését közben annyira lecsökkentették, hogy a Nagymamának juttatott segítség sem bizonyult elégnek. Egyik hónapban a pénz késve érkezett meg, és Nagymama aggodalma tovább nőtt. Még kevesebb inzulint adagolt magának. Testi leépülése immár megállíthatatlanná vált.

1967 egyik nyári délutánján Nagymama lefeküdt fekete gránitágyára, és az inzulin hiánya miatt ismét sokkos állapotba

került. Órákon keresztül feküdt ott magatehetetlenül, anélkül, hogy valaki észrevette volna.

Magányosan halt meg aznap éjszaka. Abban a házban, amelyben egykor a családjával élt. Azon a gránitdarabon fekvő, amelyen híres, megbecsült őseinek a nevei álltak. A halálos ágyába vésett nevek sorában dédapjai mellett többek között ükapja unokatestvére, Csiang Cö-min, a későbbi kínai elnök neve is ott állt.

Papát sürgönyben értesítették édesanyja haláláról. Kérelemmel fordult a helyi önkormányzathoz, hogy leutazhasson Jangcsouba, de mire sikerült megszereznie az engedélyt, unokatestvére már meg is tartotta a búcsúztató szertartást Nagymama lelkéért. De a temetésre még odaért. Visszatért abba a városba, amelyet 1937-ben maga mögött hagyott. Megrohanták az emlékei a gyermekkorában megismert emberekről és helyekről.

Amikor hazatért, elmesélte Mamának, hogy zajlott a temetés, és hogy milyen gondolatok kavargtak a fejében, miközben Jancsou utcáin sétált. Azt mondta, Nagymama szomorú, magányos özvegyként élte életét abban a tíz évben, amíg ő távol volt, majd amikor visszatért Kínába, Nagymama hozzá költözött, hogy életének utolsó éveit békében és nyugalomban élje le.

Mama megkérdezte Papát, sírt-e a temetésen. – Nem, nincs már elég könnyem a halottak számára -válaszolta Papa. – Már csak az élőkért tudok sírni.

21.

1967 vége felé a Vörös Gárdán belül szakadás következett be. Háború tört ki közöttük, melynek során a kardoktól az automata fegyvereken át a gránátokig mindennel gyilkolták egymást a szemben álló felek. Hofej valamennyi szakadár csoportja magát tartotta a Jó oldalnak, ellenfeleit pedig Bűnös oldalnak nevezte. Mindkét csoport középiskolásokból és egyetemistákból állt. Néhány gyerek alig volt idősebb nálam. A zavargások akkor durvultak el, amikor a gyárak dolgozói is beszálltak a csetepatéba. Az ipar megtorpant, de nemcsak Hofejben, hanem egész Kínában. Az utcák egyik napról a másikra csatatérré változtak.

Nem sokkal azután, hogy a csoportok között kitört a fegyveres harc, az iskolát vörösgárdisták szállták meg, bejöttek a termekbe, és mindenkit kizavartak. – Az iskolának vége, mindenki kifelé! – kiáltották, és a fegyvereikkel hadonászva minden teremből kihajtották a gyerekeket. A diákok és tanárok halálra rémülten menekültek, mindenüket hátrahagyva rohantak ki az épületből. A vörösgárdisták órák leforgása alatt erőddé változtatták az iskolát. A megszálló csoport Csingkangsan Vörös Gárdájának nevezte magát az után a hegy után, ahol Mao elnök rejtőzött el a polgárháború alatt. Őrszemeket és mesterlövészeket küldtek fel az épület második emeletére.

Éjjel-nappal folyamatosan lövések és robbanások döreje hallatszott. Amikor foglyokat ejtettek, vagy letartóztattak valakit, azonnal nyilvános kivégzéseket tartottak. Fiúk és lányok lógtak mindenfelé az épületekről, nyakukban táblákkal, amelyekre a bűneiket vésték föl. A halottakról készült fotók töltötték meg az újságok címlapjait, a harcok állását részletező röplapok jelentek meg, amelyeken a forradalom mártírjainak a neveit is felsorolták.

Az étel egyre drágább lett. A hús szinte teljesen eltűnt a piacokról. Zöldségeket és lisztet kis mennyiségben még lehetett venni azoktól a bátor árusoktól, akik rendszertelenül ugyan, de megjelentek, majd hosszú napokra eltűntek. A tömegközlekedés szintén megszűnt. Bárki, aki az utcára lépett, azt kockáztatta, hogy elfogják, letartóztatják, leszúrják, kivégzik vagy felakasztják.

A rettentő káosz kellős közepén, egy reggelen meglepve hallottam a tejesember hangját az udvarról. Hetek óta nem járt már felénk. Villámgyorsan lerohantam hozzá a lépcsőn. A tejes azonban már nem volt sehol. A biciklijé ott feküdt az udvar közepén. Törött üvegek heverték egy nagy tejtócsában. A közelben egy kis csoportban ácsorgó vörösgárdistákat láttam meg, mindannyian egy-egy üveg tejet kortyolgattak éppen. Kettőjüknek is puska volt a vállára vetve, egy másikon pedig egy hatalmas vascsövet láttam.

A járdán, ahová a tejes a biciklijét szokta támasztani, most egy nagy vérfolt terjengett. Az egyik vörösgárdista észrevett. Szeme összeszűkült, ahogy haragosan nézett felém, mondott valamit a többieknek, mire mindannyian rám néztek. – Hordd el magad, mielőtt kitorjűk a nyakadat! – kiáltotta felém az egyikük.

Eldobtam az edényemet, és felrohantam a lépcsőn. Amint beértem a lakásba, lábujjhegyen az ablakhoz tipegtem, és a vörösgárdistákat figyeltem, ahogy magasra dobálják az üres tejesüvegeket, és együtt röhögnek, ahogy visszahullva az utcán összetörnek. Egyikük felült a tejesember biciklijére, és eltekert vele. A többiek nevetve futottak utána, és próbáltak felugrálni rá.

Kimerészkedtem az utcára az edényemért, és hogy megkeressem a tejesembert. A vérnyomok a ház mögé vezettek, ott pedig nagy pocsolóvá gyűltek. Szólítgatni kezdtem a tejest. Nem érkezett válasz.

A növekvő erőszak megjelenésével a politikai gyűlések és vallatások elmaradoztak. Sok diák és egyetemi dolgozó elmenekült Hofejből, hogy távoli vidéken élő rokonoknál húzza meg magát.

Mama családja Tiencsinben lakott, és a szüleim azon gondolkodtak, vajon jobb-e a helyzet abban a távoli városban, mint nálunk. A vonatok még jártak, bár mindegyik tömve volt vörösgárdistákkal, akik az országot járva szítottak újabb és újabb harcokat a forradalom nevében. Szüleink egyáltalán nem voltak meggyőződve, hogy egy ilyen vonatút szerencsés kimenetelű volna a család számára. Egyik délután mégis elsétáltak a vasútállomásra, ahol óriási tömeget találtak a váróteremben, és további ezreket a peronok előtt sorakozva.

Az állomásra beérkező vonatokat azon nyomban megrohanta a felbolydult tömeg. A kocsikban olyan szorosan préselődtek egymásnak az emberek, hogy az ablakok közelébe jutók félig kiültek, hogy legalább a felsőtestüket ne passzírozza össze a tömeg. Mások a kocsik tetejére másztak fel. Papa és Mama szinte sírva jöttek haza azon az éjszakán. Azt mondták, Hofejt elhagyni még annál is veszélyesebb, mint itt maradni. Csapdába estünk, nem volt kiút.

Később hallottuk, hogy amikor a szerelvény Hofej határában egy szűk alagúthoz ért, az ablakokban ülőket és a tetőn utazókat egyszerűen kettévágta, lefejezte a robogó vonat.

22.

Az egyik családi teendőm akkoriban az volt, hogy gyújtósnak valót keresgéltem az utcákon a széntüzelésű sparhelthez. Mivel a tanítás szünetelt, azzal teltek a napjaim, hogy a campus utcáin járkáltam törött faágak és fadarabok után kutatva, miközben próbáltam észrevétlen maradni. A katonákat, vörösgárdistákat, diáktársaimat és egyáltalán bárkit, ha csak tehettem, elkerültem. A város legtöbb fáját akkorra már kivágták és eltűzelték, a megmaradtak a kérgüktől és az ágaiktól megfosztva kornyadoztak a parkokban. Bármilyen fából készült holmi, amely őrizetlenül hevert az utcán, pár órán belül jó eséllyel valakinek a kályhájában vagy a tűzhelyében végezte.

Egy elhagyott sikátorban keresgéltem egyik délután. Az utca felől nem látható, elkerített részen jártam éppen, amikor egy gyanús, ponyvával letakart halomra bukkantam. Csend volt, az egyetlen hang, amelyet hallottam, a hangosbeszélő recsegő propagandaüzenete volt. A forradalmi jelmondatokat harsogó, szenvedélyes hang a szomszéd házokról visszaverődött, majd egypár másodpercig az épületek között visszhangzott, mielőtt elhalt volna.

A titokzatos halom majdnem olyan magas volt, mint én magam, az épület bejáratát is szinte eltorlaszolta. Felemeltem a ponyva egyik sarkát, és egy összedobált könyvkupacot pillantottam meg. Úgy tűnt, csak elodázták megsemmisítésüket, más oka nem lehetett, hogy kiszórták őket az utcára. Kikaptam közülük egyet, belelapoztam, majd visszatettem, és ki-vágtattam a sikátor bejáratához, hogy alaposan körbenézzek. Amikor megbizonyosodtam, hogy senki nem lát, visszaosontam a könyvekhez, és lerántottam róluk a ponyvát. Néhány vaskosabb kötetből kis ülőkét készítettem, majd lehuppantam rá, és olvasni kezdtem.

Bár nem értettem minden szót, de a könyvekben lévő csodálatos képek teljesen lenyűgöztek. Az egyik gyönyörű kötésű, vaskos enciklopédiában lélegzetelállító képeket találtam mindenféle hófödte hegycsúcsról, füves síkságról, fákkal borított tájról és jégmezőről. Alig akartam elhinni, hogy ilyen szépség egyáltalán létezik. Találtam képeket furcsa, hatalmas épületekről, és közöttük járkáló, még

furcsábban öltözött emberekről is. A legkékebb tavak, a legszebb égbolt, amelyeket valaha láttam, képek gyerekek csoportjairól, akik színes ruhákban boldogan játszva nevetgélnek, és fülig érő szájjal pózolnak a fényképésznek. Néhány képen a szüleikkel voltak a boldog gyerekek, másokon a társaik között, de kivétel nélkül mindenki mosolygott. Csodálatosnak láttam őket, ugyanakkor gyanakodva szemléltem ezt a nagy boldogságot.

A könyvek ablakot nyitottak egy másik világra. Elvesztem ebben az új világban, minden, amit el tudtam olvasni, új és lebilincselő volt. Úgy éreztem magam, mintha a saját, soha nem látott álmaim elevenednének meg előttem. Hogy lehetnek ezek a gyerekek ilyen gondtalanok? Kik ők egyáltalán? Hol vannak most? Hogyan lehetnék én is egy közülük? Órákon át ültem ott új kincseim között, újabb és újabb csodákat fedezve fel.

Tudtam, hogy egyik könyvet sem vihetem haza. Ha elfognak, miközben hazacsempésem, vagy később, otthon találják meg a vörösgárdisták, az egész családot megbüntetik érte. Viszont ha ott látna meg valaki a könyveket olvasva, talán el tudnék menekülni, vagy hazudhatnám azt is, hogy WC-papírnak akartam elvinni a könyveket. Ez volt akkoriban a könyvek egyetlen államilag jóváhagyott felhasználási módja. Mivel azonban az utcáról nem látszott sem a halom, sem a könyvekből emelt olvasószékem, nem is gondoltam rá, hogy bárki észrevétlenül meglephet olvasás közben. Szinte biztonságban éreztem magam. A trónomon ücsörögve vadul faltam a tiltott gyümölcsöt. Amikor lement a nap, és már olyan kevés fény volt, hogy semmit sem láttam a betűkből, vonakodva leraktam a kezemben tartott könyvet a halom tetejére, és visszahúztam a ponyvát a csodás kincseket rejtő dombra, majd hazaszaladtam.

A következő napokban gyakran mentem vissza. Olvasás közben végre ki tudtam zárni a körülöttem lévő világot, hogy a képeken látható gyerekeknek, vagy a történetek szereplőinek életét éljem. Saját, fájdalomokkal teli, keserves életemből egyszerűen átlebegtem egy olyan világba, amelyet korábban elképzelni sem mertem. Az olvasástól izgalomba jöttem, azt akartam, hogy a történetek soha ne érjenek véget. Néhány történeten hangosan nevettem, máskor

pedig, amikor a szereplőknek gondjai akadtak, őszintén elszomorodtam. Életük az enyém részévé vált, sorsunk összeolvadt.

Nem mindegyik történet volt ismeretlen. Több címet is felismertem, amelyeket korábban Papa gyűjteményében is láttam. Megtaláltam például a Gullivert, és Jonathan Swifttel utaztam olyan furcsa országokba, amelyek gondjai pont olyanok voltak, mint a mi országunké. Sokat gondoltam Papára olvasás közben. Tudtam, mennyire szereti a könyveket, és gyakran eszembe jutott, milyen jó lenne megosztani vele kincseimet. Napokig olvastam Edmond Dantés történetét, aki pont úgy szenvedett egy börtönbe zárva, mint egykor Papa a koncentrációs táborban. Olvastam Jean Valjeanról is, akit nemcsak börtönbe vetettek, de szabadulása után is tovább kínozták, ahogy Papát is. De a legjobban Anne Frankot kedveltem, aki a gonosz emberek elől egy szobába rejtőzve élt a családjával. Eltéveszthetetlen volt a hasonlóság az én életemmel, úgy éreztem, akár a nővérem is lehetne.

Egyik késő délután pont akkorra fáradt el a szemem, amikor befejeztem a Monté Cristo grófját. Letettem a vaskos könyvet a földre, és Dumas utolsó sorait ismételtettem magamnak: „Várni és remélni!”* Mama és Papa ugyanezt mondta az újévi vacsora után. Azon gondolkodtam, vajon olvasták-e a könyvet, és ha igen, őket is annyira lenyűgözte-e, mint engem. Felálltam és nyújtózkodtam egyet. Úgy döntöttem, körbenézek a halom melletti romos épületben, hátha odabent is találok még könyveket. Hetek óta jártam oda olvasni, de soha egyetlen hangot sem hallottam az épületből. Senki nem jött ki, és nem ment be.

Megpróbáltam benyitni, az ajtó engedett. Egy hosszú folyosón találtam magam, amelyet csak a tulsó végén lévő törött ablakon átszűrődő tompa fény világított meg. Búzlott a málló vakolattól és a penésztől. Az egyetlen hang, amelyet hallottam, a cipőm surranása volt a mocskos, vakolattal vastagon borított padlón. Elsétáltam a folyosó végéig, majd befordultam a sarkon, és egy feliratot vettem észre az egyik ajtó fölött: Rádiós szoba. Megérintettem az ajtót. Puha volt, mintha egy vastagon kitömött párnához értem volna. Fejemet oldalt fordítva rátapadtam, hátha hallok valamit bentről. Hirtelen egy kásás hang ütötte meg a fületem. Ismerősnek tűnt.

Kíváncsi lettem. Résnyire kinyitottam az ajtót, és egy embert pillantottam meg, aki egy széken ülve egy elé tett mikrofonba beszélt. Hatalmas fülhallgató volt a fején. A vele szemben lévő asztalon vörös és zöld fények villódtak, a földön pedig mindenféle kábelek és vezetékek futottak. A férfi a vörös könyvecskéből olvasott fel, szinte kiabálva. Felismertem a hangot. Mindennap hallhattuk az egyetem hangosbeszélőiből, ahogy a gyűlölet hullámhosszához tökéletesen illő lüktetéssel és hanglejtéssel rikoltozott.

Lenyűgözve néztem őt. Vadul gesztikulált, drámai mozdulatokat tett, miközben előre-hátra dülöngélt a székén, mintha csak élő közönségnek produkálná magát. Szenvedélyes gesztikulációi, hangjának emelkedése és süllyedése egy kínai operajátékra emlékeztettek, csak épp maszkok és igazi cselekmény nélkül. Gyorsan visszacsuktam az ajtót, és folytattam az épület felfedezését. Másik négy szobába mentem még be, de mindegyik üres és sötét volt. Az egyikben hosszú sorokban üres könyvespolcok sorakoztak. Arra gondoltam, az egyiket hazaviszem tűzifának. Megpróbáltam megmozdítani, de észrevettem, hogy szorosan a falhoz vannak erősítve.

Elindultam, hogy a hátsó ajtón kimenjek, de amikor a rádiós szoba mellett haladtam el, megláttam, hogy a fal egy jó nagy darabon elkezdett szétrohadni. A vakolat nagy foltokban mállott le, mögötte pedig hosszú falécek bukkantak elő szép sorban egymás mellett. Megnéztem közelebbről, úgy tűnt, elég lazán állnak a falban, könnyen ki lehet szedni őket. Megragadtam az egyiket, és egy határozott, de finom mozdulattal megrántottam, hátha ki tudom szedni egyetlen hang nélkül. Nem jött ki. Arra gondoltam, hagyom az egészet, inkább visszamegyek olvasni. De eszembe jutott, mennyire örülne Mama, ha egy jó nagy adag fával térnék haza.

Két kézzel megragadtam egy lécet, kitámasztottam a lábamat, és gyors egymásutánban többször megrántottam. A fa elhajlott, de sem el nem tört, sem a helyéről nem jött ki. Megnéztem közelebbről, és megláttam, hogy apró szögekkel rögzítették a helyére. Megpróbáltam meglazítani a szöveget, egyik a másik után jött ki, és hullott a földre. Nekiveselkedtem, és egy nagyot rántottam a lécen. Hatalmas robaj támadt. Vakolat és fadarabok záporoztak a vállamra és a fejemre, a kezemmel próbáltam védeni magam. A

robbanásszerű hangtól kótyagosan tápázkodtam fel, de a lábam megbicsaklott, és elestem. A felszálló porfelhő fojtogatott, semmit sem láttam, csapdába estem. Levegőért kapkodtam, és próbáltam valami fogódzót találni. Hirtelen egy fénycsóva jelent meg a folyosón, majd egy emberi alak körvonalazódott a tompa fényben.

A rádiós volt az. A folyosó és a szobája közti falszakasz egy része beomlott, hatalmas lyuk tátongott a két helyiség között. A rádiós a szobájában ült a mikrofonnal a kezében, és a fülhallgatójával a fején, mikor a nyakába zúdult a vakolat. Láttam, hogy mozog a szája, de a fülem csengésén kívül semmit nem hallottam. Egymásra bámultunk, miközben mindketten próbáltuk kitalálni, mi történhetett. Ahogy visszatért a hallásom, a rádiós hangja szinte belerobbant a fülembe: – Mi a franc történik itt?

Az ajtóhoz rohantam.

A rádiós kitört a lyukból és utánam kapott, de elbotlott a fal omladékaiban, és kizuhant a résen, bele a földön heverő törmelékkupac közepébe. Még több vakolat és fadarab hullott rá a plafonról. Felkiáltott fájdalomában, amely aztán szinte azonnal alpári káromkodásba és fenyegetésekbe fordult. Ahogy kirohantam az ajtón, visszafordultam, és a por ködén keresztül láttam, amint tető-és faldarabokkal borítva botladozik utánam. A feje fölött rázta a mikrofonját felém, mintha valami csatabárd lenne. Az elszakadt zsinór összevissza csapkodott a férfi feje körül, ahogy a ködbe veszve eltűnt a szemem előtt a törmelékben.

A könyves halmom mellett futottam el. A Monté Cristo grófja kinyitva feküdt a földön, néhány lapot rebegetett benne a szél. Egy pillanatra kísértésbe estem, mielőtt villámgyorsan kifutottam volna a sikátorból az utcára, majd a sarkon befordulva rohantam tovább a járdán. Az oszlopokra és fákra erősített hangosbeszélőkből egyenletes sistergés hallatszott csupán, a járókelők meglepve mutogattak rájuk, és izgatottan találgatták, mi történhetett. Én csak rohantam. Az egész estém rettenetes félelemben telt, hogy a rádiós talán felismert, hamarosan dörömbölnek az ajtónkon, és vörösgárdisták masíroznak be, hogy elvigyenek.

Másnap reggel szenvedélyes hangú bejelentést tettek a hangosbeszélőn. „Forradalmár elvtársak! Lelepleztünk egy magát rendkívül okosan álcázó osztály ellenségét. Ma este hét órakor

nyilvános kihallgatást tartunk a sportpályán. A forradalmi ifjúságnak, tanáraiknak és a személyzetnek a megjelenés kötelező.

Vacsora után a sportpályához sétáltam, hogy megnézzem a látványosságot. A tömeg közepén álltam, de onnan is felismertem az embert, aki bohócsapkával a fején, a színpadon állt. A rádiós volt az. A kezei hátra voltak kötözve, a vörösgárdisták pedig felhúzták a csuklóját, hogy fájdalmas pózban előregörnyedve kelljen állnia. Jól láttam, hogy az arcán friss sebek vannak, az egyik szeme pedig annyira be volt dagadva, hogy szinte nem is látszott. A nyakában egy felirat lógott, amelyen a neve állt áthúzva, és a címke: leleplezett ellenforradalmár.

A vörösgárdisták parancsnoka tudatta a tömeggel, mi a rádiós bűne:

– A Népi Köztájékoztatási Rendszer alkalmazottjaként ez a leleplezett ellenforradalmár tegnap félbeszakította hatalmas kormányfőnk, szívünk legeslegvörösebb napjának, Mao elnöknek a szavait, és otromba káromkodásba kezdett.

A vörösgárdisták minden egyes kimondott szava után megütötték a rádióst. – Valld meg bűneidet! – üvöltöttek.

– Figyelmeztetek – kiabálta a Vörös Gárda parancsnoka –, hogy jobban teszed, ha vallasz. Aki itt van, mindenki hallotta ellenforradalmi kirohanásodat tegnap.

Egy vörösgárdista a férfi szájához tartotta a mikrofont, ám ő nem tudott beszélni, csak sírt.

A parancsnok folytatta: – Nem elég, hogy ez az osztályellenség megpróbált elmenekülni a forradalmi igazságszolgáltatás elől, még egy nagy halom elmét mérgező, burzsoá könyvet is találtunk az épület mellett. Minden biztonnal azokból olvasott, mielőtt meggyalázta Mao elnök szavait.

– Vallj! Vallj! Vallj! – kántálta a tömeg.

A parancsnok felemelte a kezét, mire a tömeg elhallgatott. A vörösgárdista a férfi szájához emelte a mikrofont.

– Én... én... én... – habogta. – Volt ott egy lány. Vagy egy fiú. Egy gyerek. Betörte a stúdióm falát...

A vörösgárdista szájon vágta a mikrofonnal, a rádiós feje hátrabicsaklott, majd újra előrehanyatlott. A szájából és az orrából

ömlő vér csupasz mellkasára folyt. Bohócsapkája félrecsúszva lógott a fejről.

– Enyhe büntetés azoknak, akik megvallják bűnüket, teljes szigor azoknak, akik azt megtagadják! – üvöltötték a vörösgárdisták egy emberként. A tömeg megismételte a jelmondatot.

Félelem és szájalom öntötte el a szívemet. Azonnal el akartam menni onnan. Átfurakodtam a hangosan kiabáló felnőtteken és gyerekeken, és amilyen gyorsan csak tudtam, magam mögött hagytam a csődületet, miközben a tömeg tovább kántálta: – Teljes szigor azoknak, akik ezt megtagadják!

*Alexandre Dumas: Monté Cristo grófja. Ford.: Csetényi Erzsébet. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1963.

23.

1968 tavaszán az egyetem adminisztrációs feladatai a katonák és ipari munkások alkotta szövetség, a Mao Ce-tung Eszméi Propagandacsoport kezébe kerültek. A vörösgárdistákat utasították, hogy fejezzék be egymás öldöklését, és a propagandacsoportok fennhatósága alatt egyesüljenek újra.

Az így létrehozott csoport minden figyelmét a nemkívánatos elemek ellehetetlenítésére összpontosította. Elsődleges célpontjaik az ökördémonok és kígyószellemek voltak. A propagandacsoport ugyanolyan gyűlölettel viseltetett az értelmiségiek és maga az oktatás iránt, mint a vörösgárdisták, az Anhuji Egyetemen szervezett csoport pedig azzal kezdte ténykedését, hogy katonai rendszerű egységekbe szervezte a tantestületet és az egyetem dolgozóit.

Apám csoportjában nagyjából száz férfi és nő kapott helyet. Hajnaltól napnyugtáig dolgoztatták őket, akiről pedig azt feltételezték, hogy gondolkodásmódja bűnös, vagy egyszerűen csak lemaradt a munkában, azokat verésekkel és kínzásokkal térítették észre. A professzorokat ilyenkor mindig összeterezték, hogy szemtanúi legyenek a brutális ütlegetésnek, és ők maguk is forradalmi hévvel a vétkes fejére kiáltsák a bűneit. Szeptemberben a propagandacsoport úgy döntött, hogy elszeparálja a többiektől a legveszélyesebb ökördémonokat és kígyószellemeket. Nyolcvan férfit és nőt emeltek ki közülük, akiket az egyetemi kollégium egyik termébe tereltek, amelynek aztán a démontanya nevet adták. Aztán nyolcfős csoportokra osztották őket, így laktak együtt a kis szobákban. A kényszermunkával végzett napok után éjszakánként a bezárt embereket folyamatos ellenőrzésekkel és kikérdezésekkel zaklatták, a nem megfelelő válaszok pedig azonnali büntetést vontak maguk után.

Az egyik fiatal tanár megpróbált elmenekülni. De hova mehetett volna? Egész Kína egyetlen börtönné változott.

A vasútállomáson fogták el, visszahurcolták a démontanyára, csuklójánál fogva felakasztották, és egész éjszaka ütötték-verték. A többi foglyot felsorakoztatták, hogy mindezt végignézzék, és közben

Mao elnök gondolatait idézzék fennhangon, ezzel nyomják el a szerencsétlen fiatalember üvöltését.

Több helyről is hallottunk olyan híreket, hogy egy férfit és egy nőt addig vertek, míg mindketten megbolondultak. Sokan voltak, akik nem bírták. Az egyik matematikaprofesszor nő egy egész doboz patkánymérget evett meg, és a saját konyhájában halt meg. Egy történelemtanár a fürdőszobájában akasztotta fel magát a feleségével együtt. Egy francia irodalmat tanító professzor a démontanyán vágta fel az ereit, egy kémikus pedig kiugrott a második emeleten lévő lakása ablakán. Másokat a saját ágyukban találtak holtan, a testükön mindenféle verések nyomai látszottak, de senki nem mert rákérdezni, hogy öngyilkosok lettek-e, vagy a folyamatos testi fenyítés áldozatai voltak. Az öngyilkosság ugyanis vétek volt a párt és a nép ellen. Amikor az áldozatokat megtalálták, felvonulásokat szerveztek, hogy holtukban gyalázzák azokat, akik az egyszerűbb utat választották. Ezután a testeket a város határában lévő szemétdombra vetették, ahol vad kutyák falták fel őket. Azokat, akik a verésekbe haltak bele, elhamvasztották, földi maradványaikat pedig egyszerűen szétszórták.

Amikor Papa először beszélt Mamával egy ilyen látogatás során, azt kérte, ne aggódjunk érte. Biztosított minket, hogy fejben és szívben nagyon erős. – Az élni akarásomat – mondta – nem törheti meg semmi. – Elmondta Mamának, hogy azok, akik megölték magukat, mind fiatal tanárok és más egyetemi dolgozók voltak. – Az idősebbek – mondta –, ahogy én is, már estek túl hasonlón. Tudjuk, hogy egyszer vége lesz ennek is.

A fiatalok viszont azt hiszik, ez már mindig így lesz. Nem látnak okot, hogy éljenek, de nekem ott vagy te és a gyerekeim. Számomra van remény.

– Számomra is – nyugtatta meg Mama.

Ji-cun és én is meglátogattuk Papát a születésnapján, elzárásának második hetében. Mama ajándékot készített neki, egy nagy tál húsgombócot. Néztem, ahogy Mama a gombócokat főzi, és csorgott a nyálam. Nem is emlékeztem, mikor ettem utoljára húst. Kísértést éreztem, hogy egyet – nem többet, csak egyet – kérjek Mamától. Aztán úgy döntöttem, hogy nem kérek. A kész gombócokat egy alumíniumdobozba tette, szorosán átkötötte, hogy ne csöpögjön ki a szaftja, és egy törülközőbe csavarta az egész csomagot, hogy meleg maradjon. Ji-cunnal és az ajándékkal érkeztünk meg a démontanyára. A bejáratnál egy civil őr állított meg minket, és ránk mordult: – Tűnés innen, kölykök! Ez nem játszótér.

– A papánkhoz jöttünk látogatóba. Vu Ning-kunhoz -válaszoltam.

– Mi van abban? – kérdezte a dobozra bökve.

– A születésnap ajándéka.

– Nyisd ki!

Kibontottam rajta a kötést, az őr pedig kivette a kezemből a dobozt, és belenézett. Az orrához emelte, és nagyot szippantott az illatából, majd gyanakodva méregetett minket. Beledugta a szószba az ujját és megkeverte vele a gombócokat.

– Húsgombóc, mi? Papa születésnapjára, mi?

– Igen – válaszoltam. – És éppen most hűlnék ki. Kihalászott egy gombócot, a szájába vette, megrágta, és élvezettel lenyelte.

– Azokat Papának hoztuk – mondtam dacosan. Kivett még egyet.

Megragadtam a kezét, és felkiáltottam: – Hagyja abba! Elkapta a kezemet és durván hátracsavarta. Fájdalmas sikoltás hagyta el az ajkamat.

– Te kis szaros! – üvöltötte. Ji-cun kiabálni kezdett.

– A francba veletek – szitkozódott az őr. – Csend legyen már! Azt próbálom kinyomozni, nem csempészték-e valami ellenforradalmi üzenetet a gombócokban.

Mozgolódás támadt odabent, kiáltoztak kifelé: – Mi a baj? Mi történik odakint?

Az őrszem elengedte a karomat, és a kezembe nyomta a dobozt. – Menjetek! – parancsolta hidegen, és a bejárat felé intett.

Bent férfiak és nők vártak ránk egy csoportban, elkerekedett szemmel bámultak.

Papa rohant oda hozzánk, és a karjába vette Ji-cunt. – Jól vagy? – kérdezte.

– Nem vagyok jól, Papa – hüppögte Ji-cun. Átadtam neki a gombócokat. – Mamától – mondtam a könnyeimen keresztül. – Boldog születésnapot, Papa.

A többiek csendben álltak körülöttünk, és a gombócokat bámulták sóvár tekintettel.

Nem egészen öt percig lehettünk Papával, amikor az őr beüvöltött a terembe:

– Lejárt az idő!

Megfogtam a testvérem kezét, és hazamentünk.

Hazafelé menet egy új plakátot láttam a mellettünk lévő ház homlokzatára akasztva, amelynek felirata így szólt: Le Liang Nannal, a leleplezett ellenforradalmárral!

Liang Nan, vagy ahogy mi hívtuk, Liang néni Hsziao-lan mamája volt. A Papánál tett látogatás alkalmával láttam a démontanyán szegény Hsziao-lan apukáját is. Elolvastam a plakát teljes szövegét, így tudtam meg, hogy Liang nénit egy Anhuji Napilapon ülve fogták el. Az újság címlapján Mao elnök volt látható. Liang néni azzal vált ellenforradalmárrá, hogy rá talált ülni Mao elnök képére.

24.

1968 őszén a kulturális forradalom újabb fordulatot vett: a párt új irányelveket fogalmazott meg, a Nép ellenségeinek megtisztítása haladéktalanul elkezdődött. Ez alatt azt kellett érteni, hogy a leplezett osztályellenségeket, miután a párt soraiból eltávolították, nem elpusztítják vagy bebörtönzik, hanem átnevelésben részesítik. Mamát arra kötelezték, hogy részt vegyen egy tömeggyűlésen, ahol kijelölték az új politikai irányvonalat az egyetem számára.

– Nemzetünk kapitalista értelmiségi rétege városainkban él, és palotáiban henyélve kapitalista életmódot folytat – jelentette ki a propagandacsoport vezetője. – Ezt a gondtalan életmódot a szegény néposztály, a parasztok kemény munkája teszi lehetővé számukra. Emiatt egy értelmiségi soha nem foghatja fel az igazi értékét annak az életmódnak, amelyet mások munkáján élőködve folytat. Gondolkodásmódjuk a jelenlegi helyzetben teljességgel megváltoztathatatlan, hiszen a múlt tapasztalataira épül. Ha pedig önerőből képtelenek megváltoztatni saját gondolkodásmódjukat – vontak le végül a következtetést –, akkor alkalmatlanok arra, hogy gyermekeinket tanítsák. Mostantól az összes tanárt és minden felsőoktatási hallgatót arra kötelezünk, hogy vidékre költözve a parasztok között éljen, osztozva munkájukban, ételükben, hajlékaikban és napi teendőikben, hogy megtanulják tőlük az élet valódi értékét azáltal, hogy az ő mindennapjaikat élik. Ez az egyetlen módja annak, hogy olyan változást érvényesítsünk el a gondolkodásmódjukban, amely után maguk is tevékeny részesei lehetnek a forradalom győzelemre vezetésének.

Az Anhuji Egyetem tanárait és diákjait a Hofejtől több száz kilométerre északra eső Hohszien megyébe, a Vucsiang Népi Kommunába irányították. A döntés alól egyedül a gyerekek képeztek kivételt, számukra az egyetemi gyermekközpont két nagy termében alakítottak ki különleges szálláshelyeket. A gyerekek fenntartási költségeit szüleik fizetéséből vonták le.

Mama mély aggodalommal a hangjában számolt be otthon a dologról.

– Ti itt maradtok – mondta nekünk –, de Papának és nekem el kell mennünk.

– Mikor? – kérdeztem idegesen.

– Mennyi időre? – tette hozzá Ji-ting.

– Nem tudom – válaszolta Mama.

Ahogy Ji-cun elsírta magát, Mama gyorsan az ölébe vette, és ringatni kezdte. – Ji-mao és Ji-ting vigyázni fog rád, kicsim. Papával gyakran írunk majd nektek.

Mama azt mondta, már elég idős vagyok ahhoz, hogy gondot viseljek fivéreimre, ügyeljek rá, hogy mindig legyen mit enniük, és intézkedjek, ha betegek, és orvosi segítségre van szükségük.

Ötéves öcsém szülőjévé és tizenkét éves bátyám gondviselőjévé váltam. Ami megmaradt a gyermekkoromból, az ott és akkor véget ért. Tízéves voltam ekkor.

Rengeteg gyűlést tartottak azon a héten, amelyen tudatták az érintettekkel, hogy jutnak majd el kijelölt új lakhelyeikre, és milyen körülményekre kell felkészülniük vidéken. A lakásokat a lakók távozása után lezárták, s amint valaki letöltötte az idejét a falujában, és gondolkodásmódjában megújulva visszatért, visszaköltözhetett egykori otthonába. Addig a napig azonban az egyetemváros szellemvárossá változott, a gyermekközponton kívül semmi nem működött az egykor élettől pezsgő campusban. December 20-án, egy nappal a kijelölt indulásuk előtt, Papát kiengedték a démontanyáráról. Ji-cun egész nap szünet nélkül a nyakában lógott. Aznap délután Mama a városba buszozott, hogy kenyeret és némi édességet vegyen nekünk, amelyet magunkkal vihettünk a gyermekközpontba.

Nagy gonddal csomagolta be a ruháinkat, majd a táskákra erősítette az összecsavart alvómatracokat, lepedőket és takarókat. Vacsora után Mama a nyakamba akasztott egy szalagra kötözött lakáskulcsot, hogy ha valamelyikünknek még több ruhára vagy bármi másra lenne szüksége, vissza tudjak jönni érte. Amikor eljött az indulás ideje, Ji-ting és én a vállunkra dobtuk a táskánkat a matracokkal. Ji-ting azt mondta búcsúzóul: – Papa, Mama... Ne aggódjatok, mi rendben leszünk.

– Nyugodj meg, Mama, mindenre gondom lesz – erősítettem meg én is. Keményen tartottam magam, nehogy a hangom eláruljon. Sírni akartam, a saját ágyamban akartam aludni, otthon akartam maradni. Mama szemébe néztem, és láttam, hogy ő maga is a könnyeivel küzd. Búcsút intettünk szüleinknek, majd elfoglaltuk új otthonunkat.

A központban egy szobába hat lányt irányítottak, a fiúkat pedig tizenötös csoportokban szállásolták el. A hat év alatti gyerekek három külön teremben aludtak. Amikor beléptem a szobába, Hsziao-lant pillantottam meg a matracán fekve, és a plafont bámulva.

– Hsziao-lan! – kiáltottam fel hirtelen örömben.

– Mao-mao! – felelte ő is felugorva.

Kiterítettem az övé mellé a matracomat, és órákon keresztül üldögéltünk egymás mellett arról beszélgetve, vajon mi fog történni itt velünk, milyen élet vár ránk a megváltozott gyermekközpontban.

Szüleim fából készült transzparenst készítettek, amelyet a rendelet értelmében magasra tartva kellett vinniük, miközben a városból meneteltek kifelé. Papa azt írta a transzparenseire: „Az embernek nehéz hibátlanul élnie, de mindenkinek kötelessége, hogy minél kevesebbet vétsen. Ha valaki hibázik, javítsa ki tévedését! Minél gyorsabban és alaposabban teszi ezt, annál jobb.”

Mama Ji-cunhoz fordult, és gyengéden, de határozottan közölte vele, hogy ideje indulniuk a gyermekközpontba. A karjaiba vette őt, Papa pedig az összecsomagolt holmiját és a matracát kapta fel, majd kísérták a hideg, csillagok nélküli, téli égbolt alá. Ji-cun szorosán átölelte Mama nyakát. A központ felé vezető úton egyszer csak elsírta magát. – Veletek akarok maradni – bömbölte. – Félek!

– Ji-ting és Ji-mao is ott lesz veled a központban, drágám – emlékeztette Mama. – Ők majd vigyáznak rád.

– Nem akarom, hogy elmenjeteK – szipogta. Megálltak. Papa átvette Ji-cunt, mire az öcsém Papa vállába temette az arcát.

A központban egy nő volt a vezető – Pan elvtársnő –, aki azzal fogadta őket: – Hol voltak idáig? – Egyike volt azoknak a tanároknak, akik Ji-cunt korábban egész napra a bilire ültették, és nem engedték a többiekkel játszani. Kövér asszony volt, kicsi orral, nagy szemekkel és előreálló fogakkal. Párttag volt, szenvedélyes beszédeivel többször szerepelt gyűléseken. Amikor ideges volt, a szemei szinte összeértek, és olyan közel hajolt tárgyához, hogy az embernek az volt az érzése, mindjárt bekapja. A gyerekek rettenetesen féltek tőle.

– Sajnálom – válaszolta Mama nyugodt hangon. – Nagyon sok mindent kellett elintéznünk.

– Nekünk kell sok mindent elintéznünk itt – fröcsögte Pan elvtársnő. – Na, mozgás!

– Hol lesz a helye? – kérdezte Mama.

– A kettőtől négyévesek helye ott van – mondta Pan elvtársnő egy nagy terem felé mutatva, amelyben tucatnyi kisgyerek ücsörgött széthajtott matracain.

Mama letérdelt, és gondosan kihajtotta Ji-cun matracát. Az öcsém Papa karjaiból nézte. Papa letette a matracra, gyengéden lefejtve magáról a nyakába kapaszkodó apró kezeket. Ji-cun ekkor belekapaszkodott Papa lábába, és ujjait összezárva a nadrágján üvölteni kezdett. A többi gyerek felült, és őket nézte. Pan elvtársnő ideges lett a sírástól, és durva hangon lehordta szüleimet és öcsémet.

Amint sikerült kissé megnyugtatni Ji-cunt, Papa és Mama megfordultak, és elindultak kifelé. Ji-cun az oldalára fordult, arcát a párnájához szorította, és könnyein keresztül hangtalanul könnyörgve nézett utánuk. A szüleink kiértek az épületből, némán baktattak egymás mellett a földet bámulva. Mama hirtelen megfordult, és visszarahant az épület ablakához. Papa követte őt. Nézték a földön fekvő Ji-cunt, aki könnyörgő szemmel bámulta az ajtót. Mama szívét keserű fájdalom öntötte el. A kezébe rejtette az arcát. Papa elsírta magát.

Én eközben a folyosón bujkáltam, hátha egy utolsó pillantást vethetek rájuk, mielőtt elmennek. Néztem őket, ahogy egymásba kapaszkodva tántorognak a sötét kollégiumépületek között, amelyek úgy sorakoztak az út mentén, mintha egy elpusztult civilizáció romjai lennének, melyet már csak szellemek laknak.

Megölelték egymást, mielőtt Papa visszatért volna a démontanyára.

25.

A központban lakó gyerekeket másnap korán reggel felébresztették a felügyelőik. Reggeli nem volt. Az utcára vezettek bennünket, és mindegyikünk kezébe egy papírlapot nyomtak, amelyen idézetek voltak Mao elnöktől. Ezt kellett a levegőbe emelve lengetnünk, ahogy a menetoszlop elhalad előttünk. Felügyelőink figyelmeztettek, hogy nagyon figyeljünk, és amikor jelt adnak, teli torokból kiabáljuk a jelszavainkat.

Eközben a sportpályán mintegy háromezer felnőtt gyülekezett. A sor elején a forradalmi tanács tagjai álltak, őket az egyetemi személyzet és a diákok követték, a végén pedig az ökördémonok és az egyetem kétes elemei álltak. Hosszú sorokban, egymás mellett ácsorogtak, amikor a propagandacsoport vezetője így szólt: – Utunk százhatvan kilométer hosszú lesz. Ennek leküzdéséhez hat nap áll rendelkezésünkre. Induljon hát a mi hosszú menetelésünk! – Megadta a jelet, mire mindenki boldogan a levegőbe emelte vörös könyvecskéjét, és örömittasan kántálni kezdett. A sorok elfordultak, az út megkezdődött.

Mintha egy közelgő vihar hangját hallottam volna a házak mögül. Kiléptem a gyerekek sorfalából, és egy férfiakból és nőkből álló közelgő menetoszlopot pillantottam meg. A sor elején haladók vörös könyvecskéjüket rázták a levegőben, és a jelmondatok kiabálása közben a magasba emelgették öklüket. Ahogy a menet közelebb ért, a kántálásba bekapcsolódtak az út mentén összegecsődített emberek is. Egyik fülrepesztő jelmondat követte a másikat. Több százan – akiket nem küldtek el a városból, tehát a hofeji campuson maradhattak – az út mentén állva dobokkal és cintányérokkal tették még elviselhetetlenebbé a zajt. A tömegeből felhangzó minden egyes kiáltásra azonnal jelszavakkal válaszolt a menet. Ji-cun a fülére tapasztotta a kezét, és kérdően nézett rám, hogy mi ez a nagy zűrzavar. Megpróbáltam elmagyarázni neki, de a saját hangomat sem hallottam. Amikor a menet már csak pár méterre volt tőlünk, felügyelőink kiabálva ugrálni kezdtek, megadva a jelet a felsorakozott gyerekeknek, hogy csatlakozzanak a jelmondatok

kántálásához. A kisebb gyerekek elsírták magukat. Felemeltem Ji-cunt, hogy a tömeg fölött lássa, mi történik az úton.

– Éljen soká nagy vezérünk, Mao elnök! – vonyította az egyik tanár, mi pedig torkunk szakadtából ismételtük: – Éljen soká nagy vezérünk, Mao elnök!

– Éljen soká Mao elnök forradalmi útja! – üvöltöttek vissza a menetből, mire tanáraink válaszként megismételték a jelmondatot: – Éljen soká Mao elnök forradalmi útja! – Majd megadták a jelet a gyerekeknek, hogy amennyire csak vékonyka hangjuk bírja, mondják utána ők is: Éljen soká Mao elnök forradalmi útja!

Pan elvtársnő ugrándoza hadonászott, miközben hisztérikusan az éppen elhangzó jelmondatot vagy idézetet üvöltötte. Úgy rángatta a fejét jobbra-balra, mint egy kutya, ha legyet üldöz, miközben a közelebb állókat bőséges forradalmi nyálfürdővel permetezte nagy lelkesedésében. Pan elvtársnő lendületet vett a következő szocialista hevületű ugrásához, amelyből földet érve egy másik felügyelő lábára zuhant. Mindkét nő felkiáltott. Pan elvtársnő elveszítette az egyensúlyát, és kiterült az utca közepén, a menetelő tömeg pedig egyszerűen átlépett felette. Senki nem állt meg, hogy segítsen neki. Lassan feltápáskodott, és kibicegett a menet útjából; úgy tűnt, teljesen össze van zavarodva. Egy másik felügyelő odament hozzá, és közel hajolva az arcába üvöltött egy jelmondatot. Pan elvtársnő átvette a kántálást, de már kevésbé lobogott benne a tűz, és a forradalmi ugrándozást is mellőzte az eset után.

Hirtelen megpillantottam Mamát, és nem sokkal mögötte Papát is, ahogy a csomagjuk súlya alatt görnyedve közelednek. – Ott van Mama és Papa! – mondtam Ji-cunnak.

Gyorsan letettem a földre, megfogtam a kezét, és odaszaladtunk a szüléinkhez. Ők is észrevettek minket, és a sort megbontva elindultak felénk.

– Mama – sírtam. Megölelte Ji-cunt, megvizsgálta az arcát, és egy zsebkendőt vett elő, hogy letörölje vele a könnyeit, és kifújja a meghűlése óta állandóan folyó orrát. Szorosán megfogta Ji-cun kezét, és így szólt: – Légy jó fiú, Ji-cun! Hamarosan újra találkozunk. – Felállt, és visszasielt a helyére a sorban.

Megfordultam, Papát kerestem a szememmel. Amikor megláttam, integetni kezdtem. Papa kétségbeesetten nézett ránk, kipréselt magából egy mosolyt, de láttam, hogy a könnyeivel küzd. – Viszontlátásra, Papa! – kiáltottam oda neki integetve. Pillanatokkal később elveszítettem szem elől.

Papa csoportjának a végén egy nagy szekeret toltak a menetelők. Köztük volt az egyetem egykori dékánja és az egyetemi párttitkár is. A szekéren a vörösgárdisták és a propagandacsoport csomagjai és alvómatracái voltak. A sor legvégén pedig egy busz gurult a menet nyomában, amelyen a sofőrön kívül senki nem ült. A busz arra kellett, hogy felvegye az esetleg elájuló, összeeső menetelőket, akiket a vörösgárdisták nem tudnak jobb belátásra bírni. Helyesen is tette mindenki, hogy nem hagyta el magát, hiszen ezt később minden bizonnyal ellenforradalmi kimerülésnek bélyegezték volna, amely a legsúlyosabb büntetést vont maga után.

Hat nappal később a menet megérkezett kijelölt végállomásához, az embereket pedig szétosztották a falvak között. Mama egy Liusan faluban lakó családhoz került. Egy fiatal vörösgárdistát küldtek vele, akinek az volt a feladata, hogy figyelje Mama munkáját, és jelentést írjon előmeneteléről a feletteseinek. Papát tizenkét másik ökördémonnal együtt Nan faluba, egy parasztkunyhóba irányították. A férfiak a napi munka elvégzése után esténként politikai gyűléseken vettek részt, éjszaka pedig a koszos földön aludtak – ahogy azt a parasztoktól láthatták. A tanulás megkezdődött.

Mama betegre aggódta magát hármunk miatt. Még soha nem volt távol a fivéreimtől. Érzéseit azonban nem árulhatta el a minden mozdulatát éberén figyelő vörösgárdistának, hiszen minden bizonnyal burzsoá szentimentalizmus vádjával illették volna, ha kiderül, hogy aggódik a gyermekeiért. Pedig annyira nyomasztotta, hogy nem tudta, mi van velünk, hogy néha attól tartott, belebolondul. Félt, hogy az aggodalom annyira legyengíti, hogy nem fog tudni gondoskodni rólunk, ha majd újra együtt leszünk.

Amint a menetelők elfoglalták kijelölt helyüket, a propagandacsoport vezetője bejelentette a vastörvény életbe lépését. – Senki, semmilyen körülmények között nem térhet vissza Hofejbe – mondta. – Aki meg talál halni, az itt lesz eltemetve! – Ez, gondolta Mama, bizonyára arra szolgál, hogy az ökördémonok és

kígyószellemek öngyilkosságainak elejét vegye. Elveszett a remény, hogy élve vagy holtan, de hazajusson az ember.

A vastörvény természetesen nem vonatkozott a propagandacsoport tagjaira. Az új uralkodó osztály tagjai kedvük szerint járhattak vissza Hofejbe, ahonnan aztán meleg ruhákkal és élelemmel tértek vissza maguk és elvtársaik számára.

26.

Szép lassan mindhárman hozzászoktunk a gyermekközponthoz. A kicsikkel együtt ettünk az osztálytermekben, ahova mindig a felügyelők vezettek át minket. Az ebéd szinte kivétel nélkül rizskása volt, a gyerekek koruktól függetlenül egyforma adagokat kaptak.

Mindenki kapott egy bádogcsajkát, inni pedig a hálótermek elé termoszkban kitett meleg vízből lehetett reggelente.

Egyetlen latrina volt, egy fiúk és lányok részére kettéválasztott helyiség, ahol apró fülkékben betonba vájt lyukak szolgáltak WC-ként. A falon mindenfelé vascsövek futottak, végeikkel a lyukak fölött, így lehetett öblíteni. De ezek fölött kellett fogat mosnunk, tisztálkodnunk, és a ruháinkat is itt mostuk. Meleg víz nem volt. A szappant fejadagban kaptuk, egy család havonta egy darabot. A fogkrém, amelyet szintén fejadagokban kaptunk, úgy nézett ki – és az íze is olyan volt –, mintha hófehér csiriz lett volna.

A szakács, Liu bácsi, középkorú férfi volt. Paraszti sorból származott, egész életét a földeken dolgozva töltötte. Sötét, ráncos bőre volt, és bajuszt viselt, amelyet soha azelőtt nem láttam senkin. Kevéssel azután, hogy beköltöztünk a gyermekközpontba, Ji-ting Liu bácsi segédje lett. Minden vacsora után ételt csempészett be Ji-cunnak, Hsziao-lannak és nekem. Néha egy marék rizst, máskor zöldséget, nagy ritkán pedig némi húst hozott a konyháról, amelyet Liu bácsi a munkájáért adott neki. A teremben viszont nem ehettünk, mert a többi gyerek jelentette volna a felügyelőknek, úgyhogy minden alkalommal kimentünk az udvarra.

Havi egy szüleinknek szóló levél megírására volt engedélyünk. Minden gondolatunk elé és után Mao elnököt dicsőítő idézeteket kellett írunk a levélbe. Valahogy mégis sikerült híreket csempészni a soraimba hogylétünkkel kapcsolatban. Leveleink azonban nem tettek jót Mamának, csak még jobban aggódott értünk.

Több hónappal azután, hogy a vörösgárdisták békét kötöttek egymással, az iskolában újra megkezdődött a tanítás. Reggeli után általában Hsziao-lannal sétáltam be az iskolába, ebédelni pedig mindig visszajártunk a központba. Együtt írtuk a házi feladatunkat a matracainkon ülve. Eközben gondot viseltem fivéremeimre, kézzel

mostam a ruhájukat és ágyneműjüket, és ha szükség volt rá, meg is varrtam és foltoztam őket.

A vörös és fekete családok gyermekei közötti ellentét ekkor már a legkisebbek között is érzékelhető volt. Egyik délután Ji-cunt a teremben találtam, fejét a hideg ablakpárkányhoz szorítva nézett ki az ablakon, miközben a társai kint játszottak.

– Ji-cun – szólítottam meg. – Menjünk ki mi is!

Felkaptam, és kivittem a játszótérre. Nagyon szerette a körhintát, amely valójában csak egy kézzel hajtható kerék volt, rajta néhány fából faragott állatfigurával. Felsegítettem az egyik lóra, meglöktem, és futottam mellette. Lassan felengedett, szomorúsága elpárolgott, és vidáman kiabálta: – Gyorsabban! Gyorsabban! – Eszembe jutott, milyen boldog volt mindig, amikor a szüleink ide hozták játszani hétvégén.

Ahogy teltek a hetek, az ételfejadagjaink egyre kisebbek lettek. A zöldségfélék napokig teljesen kimaradtak az étrendünkből, és volt, hogy hetekig nem láttunk húst. Előfordult, hogy heteken keresztül folyamatosan csak bébiételt kaptunk, de még ilyenkor is mindig tisztára nyaltuk a tányért. Mama küldött élelmiszerjegyet, így az iskolából a központ felé menet felkerekedtem, hogy feketepiaci árusokat keressek. Amikor sikerrel jártam, az összes ételt a testvéreimnek adtam, pontosan úgy, ahogy annak idején Nagymama adta nekem a sajátját. Mama küldött egy csomag mogyorót, amelynek az elosztásáért Ji-ting volt a felelős. Amíg tartott, napi egy darabot adott mindkettőnknek.

Hsziao-lannal mindig az étel volt a téma, folyamatosan édesanyáink főztjéről és a családi étkezések hangulatáról beszélgettünk. Ételről álmodtunk.

Egyik éjszaka arra ébredtem, hogy az éhség fájdalmas görcsbe rándítja a gyomromat. Mivel mindenki aludt, kinyitottam a táskámat, és egy nagy adag fogkrémet passzíroztam a számba, amelyet aztán olyan sokáig rágtam, amíg csak lehetséges volt, majd lenyeltem a borzalmas ízű pasztát.

Minden este átmentem Ji-cunhoz, hogy betakarjam, és a matraca szélén ülve addig meséljek neki, amíg el nem alszik. A kedvencei Papa meséi voltak, amelyeket én a rejtekhelyemre bújva hallgattam végig. Az idősebbek is meséltek egymásnak, ilyenkor egy külön teremben gyűltek össze, és egymás után mindenki előadott egy történetet. Hsziao-lan gyönyörű kínai népmeséket mondott, én pedig a Monté Cristo grófját akartam elmondani, de rájöttem, hogy időközben a történet számos részét elfelejtettem, ezzel pedig teljesen összezavartam odaadó hallgatóságomat. Megpróbáltam saját kútfőből kitölteni a történetben keletkezett lyukakat, az utolsó mondatra azonban pontosan emlékeztem. – Várni és remélni! – suttogtam, akár egy minden bajra orvosságot jelentő varázsigét.

Ji-ting volt köztünk a legjobb mesélő. Amint belekezdett egy színes történetbe, azonnal köré gyűltünk. Egyik éjszaka olyan sokat mesélt, hogy egészen hajnalig fent voltunk mindannyian. Másnap nem tudtak minket felkelteni, hogy reggelizni menjünk. Az egyik felügyelő megkérdezte, hogy mitől vagyunk ilyen fáradtak, mire az egyik fiú bevallotta: – Fent voltunk hajnalig, mert Ji-ting történeteit hallgattuk. – Erre a felügyelők dühbe gurultak, és megtiltották Ji-tingnek, hogy meséljen. A következő pár napban Pan elvtársnő feje rendre megjelent éjszakánként az ajtóban, hogy megbizonyosodjon róla, senki nem beszélget.

Az idő hidegebbre fordult. A ruháink foszlottak voltak, hiába varrtam és foltoztam, amikor csak szükség volt rá. Visszamentünk a lakásunkba Ji-tinggel, hogy még több ruhát hozzunk magunknak. Az épület üres volt. Észrevettük, hogy a bejárati ajtónk üvegét betörték, de egyébként minden olyannak tűnt, ahogy Mama hagyta. Egy deszkalapot raktunk a szilánkokra, azon mentünk be, összeszedtük az összes téli ruhánkat, és visszamentünk a központba. Hogy

melegen tartsuk magunkat, az összes ruhánkat magunkra vettük, és egy halom takaró alatt összeölelkezve feküdtünk Hsziao-lannal, közben hallgattuk, hogy veri az ablakot a kint dühöngő szél és a havas eső.

Ji-cun azt mondta, annyira fázik, hogy még aludni sem tud. Folyton érte aggódtam; ahogy teltek a hetek, egyre visszahúzódóbbá vált. Éjszakánként nem mert egyedül kimenni a sötét latrinára, a matracára pisilt. A felügyelők éktelen haragra gerjedtek, arra kényszerítették, hogy a nedves szivacson aludjon. Amikor pedig egyik éjjel bekakilt, Pan elvtársnő fúriává változva azt kiabálta, hogy az utcára dobja Ji-cunt. Ji-cun elsírta magát, és Mamáért kiabált.

Pan elvtársnő és a többi felügyelő úgy találta, az egyetlen módja, hogy ez ne ismétlődjön meg, az, hogy nem adnak neki vacsorát. Ji-cun a matracán ült, és nézte, ahogy a többi gyerek eszik. Amikor aznap éjszaka átmentem hozzá, azt suttozta: – Nővérekém, haza akarok menni. És éhes vagyok!

– En is az vagyok – akartam válaszolni, de még időben elhallgattam. A szobámba mentem, és egy nagy adag fogkrémet nyomtam a tenyerembe, aztán visszamentem Ji-cunhoz azzal, hogy édességet hoztam neki. – Csukd be a szemed! -mondtam. A nyelvére kentem a fogkrémet, mire megízlelte, és rágcsálni kezdte, majd megkérdezte: – Biztos, hogy ez édesség?

– Hát persze hogy az – válaszoltam. – Hsziao-lantól kaptuk.

Elmosolyodott, megnyalta a szája szélét, és kért még. Búcsúzóul azt mondtam neki, hogy Papa és Mama hamarosan visszatérnek, mi pedig hazaköltözünk velük, és annyit eszünk majd, amennyi csak belénk fér.

27.

A kínai újév közeledtével, február második hetében a vörösgárdisták, gyári munkások és katonák megkezdték a készülődést a hazatérésre az egyhetes munkaszünet idejére. A kakas éve egy hétfői napon, 1969. február 17-én kezdődött meg. Azt reméltük, hogy mivel a kakas kukorékolása a hajnali napfény hírnöke, amely világosságot hoz a sötét éjszaka után, talán a kakas éve is fényt hoz annak a sötét korszaknak a végére, amelyben éltünk. Mama mindenesetre abban reménykedett, hogy az új évben nem kell családjától és férjétől távol élnie.

Egy héttel az ünnepek előtt a liusani propagandacsoport vezetője váratlan bejelentést tett. A kommunista párt vezetősége úgy döntött, hogy azok a fiatal tanárnők, akiknek kisgyermekük van, hazatérhetnek az ünnepek idejére. A részleteket később tudatjuk – tette hozzá. Mama beleszédült az izgalommal vegyes boldogságba. Alig tudta kivárni, hogy megtudja, pontosan mikor indulhat haza. Találgatni kezdett magában. Az asszonyokat a falu kázinjába terelték össze, a propagandacsoport vezetője pedig felolvasta azoknak a neveit, akik engedélyt kaptak a hazautazásra. Mama neve nem volt a listán. Odament a propagandacsoport vezetőjéhez, és megkérdezte, miért maradt ki a neve. – Három kisgyermekem van Hofejben – emlékeztette.

– Li Ji-kaj, maga is nagyon jól tudja, hogy a férje a démontanyán van a többi ökördémonnal – válaszolta. – A férje súlyos bűnöket követett el, így magát nem engedhetjük haza.

Mama egész éjjel az ablaknál álldogált. Megpróbált erőt meríteni az emlékeiből, amikor a család még együtt ünnepelte az új év beköszöntét, hogy ne bolonduljon bele a fájdalomba.

A gyerekek hazamentek szüleikkel a központból, hogy otthon ünnepeljék a kínai újévet. Minden egyes napon, amikor az iskolából visszatértem a központba, meglepetésben reménykedtem; elképzeltem, ahogy Mama és Papa az ajtóban vár ránk, és hazavisz minket ünnepelni. Végül a lányok szobájában Hsziao-lan és én

maradtunk csak. Egyik délután a matracainkon ülve olvastunk, amikor egy ismerős hangot hallottunk.

– Hsziao-lan!

– Mama! – kiáltott fel Hsziao-lan, és talpra ugrott. Liang néni jelent meg az ajtóban. Hsziao-lan odarohant hozzá. A barátnőmért is eljöttek.

– Mama és Papa nem jön haza, Liang néni? – kérdeztem.

– Nem hiszem, Mao-mao – válaszolta. – Nagyon sajnálom.

Rettenetesen elszomorodtam. Liang néni azt mondta, Mama egy pár héten belül talán hazajöhet, ha jól alakulnak a dolgok.

A központ személyzete is hazament aznap délután. Liu bácsi visszautazott a falujába, úgyhogy vacsora sem volt. Ji-ting jött be a szobába, majd együtt átmentünk Ji-cunhoz. Már csak mi hárman maradtunk az épületben. Ahogy leszállt az éjszaka, nevetés és ünnepi tűzijáték hangját hallottuk az utcáról.

Újév éjszakája volt.

Pokrócokba burkolózva álltunk a kapunál, és az utcán folyó féktelen ünneplést néztük. Nevettünk, amikor tűzcsíkok jelentek meg az éjszakai égbolton, és egyszerre ugrottunk fel ijedtünkben, amikor a közelben durrantak a petárdák. Az emberek újévi jókívánságokat kiabáltak az emeletekről, majd egész tűzijátékfüzéreket lógattak ki az ablakon, és gyújtottak be. A konfettik, akár a hópelyhek, táncoltak a fejünk felett a levegőben. Hallgattuk az ünneplő embereket, és azon gondolkodtunk, vajon milyen lehetne az ő életüket élni. Nem szóltunk egy szót sem, kivéve a feltörő örömujjongást.

Addig maradtunk kint az ajtóban, míg dideregni nem kezdtünk. Végül Ji-cun szobájába mentünk, és alaposan betakaróztunk az összes nálunk lévő pléddel.

Nem tudtam aludni. Fáztam és éhes voltam. Az ablakhoz mentem, és a sötét éjszakát bámultam odakint, amely néma volt immár, mint egy temető. Fejemet a jeges üveghez szorítottam, és elsírtam magam. Úgy döntöttem, ha csak egy napra is, de hazaviszem a fivéreimet. Úgysem volt ott senki, aki ellenőrizhette volna, hol vagyunk, merre járunk. Senkit sem érdekeltünk. Volt még néhány liszt-és húsjegyet, és két jüanom, amelyet a párnám alatt rejtegettem, úgyhogy másnap korán keltem, és felkerekedtem, hogy zugárusokat keressek az utcán. Találtam is egyet, vettem tőle némi húst, káposztát és lisztet, majd visszatértem a testvéreimhez, és elmondtam nekik a tervemet. Lelkesen fogadták. Hazafelé menet megígértették velem, hogy olyan gombócokat csináljak, amelyeket Mama szokott az ünnepi vacsorához.

A lakásban némi keresgélés után találtunk egy kevés szenet a tűzhelyhez. Megpróbáltam begyújtani egy darab papírral, de nem sikerült; csak azt értem el, hogy a papír elégett, és füst terjengett a lakásban. Nemsokára mindannyian vörös szemmel köhécseltünk, ráadásul elfogyott a gyufám, és már jegyet sem maradt, hogy vegyek.

Eszembe jutott, hogy Hsziao-lan otthon van a mamájával. Átszaladtam hozzájuk, és bekopogtam az ajtón. Liang néninek nem volt felesleges tüzelője, sem gyufája, de azt mondta, menjünk át hozzájuk a testvéreimmel, és költsük el együtt az ünnepi vacsorát. Hazaszaladtam értük és az ételért, majd együtt visszasiettünk Hsziao-lanékhoz.

Liang néni igazi ünnepi lakomát készített. Mivel nem volt áram az épületben, egy kis petróleumlámpát gyújtott meg, amikor besötétedett. Amint az étel elkészült, a kis asztal köré gyűltünk. Ji-cun úgy falta be a levesét és a gombócait, hogy egy pillanatra sem emelte fel a fejét a tányérból. Hsziao-lannal oldalba bökdöstük egymást, összevissza mutogattunk, és nagy boldogan nevetgáltunk. Liang néni két fogást készített; hetek óta először úgy éreztem, jóllaktam. Vacsora után elmeséltük neki, hogy a tanuláson kívül mennyire nincs semmi dolgunk a központban, hogy milyen szép

történetekkel és mesékkel szórakoztattuk egymást, és hogy ringattuk álomba a legkisebbeket. Elmondtuk, hogy Ji-ting történetei annyira lenyűgöztek minket, hogy gyakran csak hajnalban feküdtünk le. Szokatlanul beszédesekké váltunk, sőt még Ji-cun is előjött a maga kis csigaházából, hogy nagy hangon elmesélje Liang

néninek, mennyire élvezte a körhintázást a parkban, és hogy milyen szép forradalmi verseket tanult.

Miután végighallgatott minket, és velünk nevetett a történeteken, Liang néni azt mondta, hogy vissza kell vinnie minket a központba, mert az utasítás szerint másnap reggel köteles visszatérni a számára kijelölt faluba. Ezt nagyon furcsállottam, mert tudtam, hogy más gyerekek szülei egy egész hétre hazajöhettek. Éppen rongyosfoltos kabátjainkat gomboltuk be, és sállal a nyakunkban vártuk az indulást, amikor Liang néni kotorászni kezdett a hálószobában lévő dobozokban. Visszatérve így szólt: – Nézzétek, mit találtam! Közelebb tartotta a kézfejét a lámpa fényéhez. A kisujján egy jade köves gyűrű volt. Az ékszer tiltott dolognak számított akkoriban, a vörösgárdisták burzsoá jelképnek tekintették, és azonnal elkobozták. Elbűvölve bámultuk a gyűrűt, felé nyúltunk, hogy megtapinthatassuk. – A dédanyámé volt – suttogta sóváran Liang néni.

– Gyönyörű! – kiáltottam fel elragadtatottan. Mindannyian megbabonázva meredtünk az apró ékszerre.

Miután megmutatta a gyűrűt, Liang néni megpróbálta levenni, húzta-rángatta, de sehogy nem akart lejönni. – Nem baj – mondta –, később leveszem, most viszont indulnunk kell.

Nyakába tekerte hosszú, vörös sálját, és kiterelt minket az ajtón. Odakint zuhogott a hó, az egyetemváros fehérre változott, a levegőben hópelyhek táncoltak a fejünk felett. Liang néni az ég felé fordította az arcát, és kinyújtotta a nyelvét, hogy hópelyheket kapjon el. Beszaladtunk a közelben lévő sportpályára, amelyet érintetlen hótakaró borított.

– Ide süssetek! – kiáltotta Liang néni. – Pillangó lettem! Hanyatt feküdt a hóban, karjait és lábait kitérte, majd összezárta, aztán feltápászkodott, és megmutatta, milyen nyom marad utána. Olyan volt az, mint egy fehér pillangó.

– Csináljátok ti is! – mondta, mi pedig örömmel követtük. Épp olyanok voltunk, mint azok a boldog családok a rádiós szobánál talált könyvekben. Végre megtudtam, mit éreznek, és mitől mosolyognak olyan szélesen azok a gyerekek a képeken.

Az utcai lámpák tompa fényénél azt figyeltem, milyen gyönyörű asszony valójában Liang néni. Kedves pír volt az arcán, csodálatos fekete haja és ezüstösen csillogó, barátságos szeme volt. Abbahagytam a pillangóm megformálását, és a hóban ülve néztem, ahogy Liang néni hógolyózik Hsziao-lannal és a fivéreimmel. Mintha maga is egy kislány volna. Közöttünk ugrándozott, néha megölelt, majd megforgatott maga körül, amíg el nem csúszott, hogy aztán fekve újra a karjaiba vegyen minket. Felemelte Hsziao-lant, és megcsókolta, majd addig forgatta a levegőben, míg sikítózni nem kezdett örömeiben. A nevetéstől kifáradva hanyatlottunk egymásra a friss hóban.

Néztem Liang nénit és Hsziao-lant, és a lelkem mélyén irigységet éreztem. A szüleimmel akartam játszani én is, hallani akartam a nevetésüket. Mama karjaiban akartam lenni. Az idő nem számított, teljesen megfelejtkedtünk róla, mígnem Liang néni egyszer csak talpra állított minket, és lesöpörte rólunk a havat. Megfogtuk egymás kezét, és táncolva indultunk el a központ felé.

Egy felügyelő és néhány gyerek már visszatért, mire beértünk. Lefektettük Ji-cunt. Ji-ting is elköszönt, és a szobájába ment. Liang néni velünk maradt. A takarók alatt összebújva feküdtünk hármásban, Liang néni egészen az állunkig felhúzta a plédeket, majd mindkettőnket gyengéden arcon csókolt. Szorosan átöleltem a nyakát, és magamhoz húztam, miközben próbáltam visszatartani a feltörni készülő sírást. Áthúzódott a matrac másik oldalára, megölelte és megcsókolta Hsziao-lant is, majd lekecmergett a matracról. Szomorú sóhaj szakadt fel belőle. Egy pillanatig még állt felettünk, majd lassan kihátrált a szobából, és lekapcsolta a villanyt. Az utolsó pillanatban még láttam a szeme csillogását, aztán már csak az alakja körvonalait, végül hallottam lépteinek kopogását, majd kinyílt és bezárult mögötte az ajtó. Elment.

Hsziao-lan elsírta magát, miközben összeölelkezve feküdtünk takaróink alatt.

A következő reggelen Pan elvtársnő ébresztett minket rugdosva. Szikrázó dühvel a hangjában így szólt: – Ébredj, Vu Ji-mao! Az öcséd összeszarta az ágyát. Te etted meg tegnap este, hát takarítsd is fel az eredményét!

Megdörzsöltem a szememet, és felültem.

– Akarod, hogy veled menjek? – kérdezte Hsziao-lan.

– Nem kell – válaszoltam. – Aludj csak tovább.

Átmentem Ji-cun szobájába. Az ágya mellett ült, és keservesen zokogott. Összepiszkított alsója, nadrágja és lepedője egy kupacban hevert mellette a földön. Megvigasztaltam, amennyire tudtam, majd kivittem a fürdőbe, hogy megmosdassam. A cső végére odafagyott a csöpögő víz, egy hosszú jégcsap lógott róla. Gyorsan visszamentem a szobájába, és egy termoszban meleg vizet hoztam, majd benedvesítettem egy törülközőt, és lemosdattam vele Ji-cunt.

Pan elvtársnő végignézte, ahogy az öcsémet fürdetem. - Megfagyott a víz a csőben – magyaráztam. – Ma nem tudok kimosni semmit.

– Mosd ki a tóban! – vetette oda Pan elvtársnő. Kölcsönkértem egy nagy bambuszkosarat és egy mosófát

Liu bácsitól, majd az összepiszkított ruhákat és ágyneműt a kosárba téve elindultam a tó felé. A hóesés időközben elállt. A keskeny ösvényen botladozva közeledtem a tóhoz, egy lélek sem járt a környéken.

A befagyott tó jegét hó borította. A fejem fölé emeltem a mosófát, és a jégre csaptam vele. Hangos reccsenés hallatszott, a lyukon pedig azonnal feltört a jeges víz. Kiszélesítettem a rést, kisöpörtem belőle a jégdarabokat, amíg elég nagy nem lett ahhoz, hogy mosni tudjak benne. Hátranyúltam, hogy kivegyem a kosárból a szennyes ágyneműt, de a frissen esett hó alatt jég volt, megcsúsztam, elveszítettem az egyensúlyomat, és egyenesen a lékbe csúsztam. A jeges víz száz fogával harapott bele a karomba és a lábamba. Sikoltás hagyta el a torkomat. Megpróbáltam kapaszkodni, hogy ne csússzak még jobban bele a lékbe, majd minden erőmet összeszedve kihúztam magam a tó partjára. A kabátom csuromvíz lett. A hidegtől reszketve gyorsan mosni kezdtem. A fogaim összekoccantak, ahogy a mosófán tologattam a piszkos ruhákat.

Valahányszor belemártottam a ruhát a jeges vízbe, úgy éreztem, újabb darabot harap ki a húsból. Kiráztam a lepedőt és a takarót, a kosaramba dobtam őket, majd amilyen gyorsan csak tudtam, kimostam öcsém alsóját és ruháját is.

Amikor végeztem, alig tudtam felállni az időközben merevre fagyott nadrágomban. Jégcsapok lógtak a hajamból és a kabátom ujjáról, a ruhám alatt lévő apró jégzilánkok pedig minden lépésnél végigkarcolták a csupasz bőrömet. Alig álltam a lábamon, egyszerűen képtelen voltam felemelni a vizes ruháktól nehéz kosarat. Magam után vonszolva indultam meg visszafelé.

Újra havazni kezdett. A szél az arcomba fújta az apró hópelyheket. A kezemet az arcom elé rakva próbáltam óvni a szememet, miközben görnyedten botladoztam a központ felé.

Miután kínkeservesen eltávolodtam a tótól, egy furcsa, szokatlan szín villanására lettem figyelmes a nagy fehérség közepén. A hófüggönyön keresztül igyekeztem megfejtetni, mi lehet az. Elengedtem a kosarat, és tettem pár lépést a rikító színű valami irányába, még mindig csak találgatva, hogy mit látok. Az elmosódott foltból egy skarlátvörös csík bontakozott ki, de az egész alakot még mindig nem tudtam rendesen kivenni. Még közelebb mentem. Amikor már csak néhány lépésnyire voltam tőle, akkor döböntem rá, mi előtt állok. A rikító szín egy faágra kötött sál egyik vége volt. A másik vége egy meztelen test nyakára volt hurkolva.

Földbe gyökerezett a lábam. A test lassan körbefordult. Az arc teljesen összeaszott a hidegben, a bőre hófehérre fagyott, de a fej, a kar és a lábak vérvörösek voltak.

Volt valami furcsán ismerős benne. Kényszerítettem magam, hogy jobban megnézzem. Liang néni volt. Jobb kezének kisujja, amelyen a jadeköves gyűrűt viselte, le volt vágva. A sebből kifolyó vér feketére festette ringatózó teste alatt a havat.

Hangos, félelemtől reszkető sikoly szakadt föl belőlem. Zokogva kapartam a szemem, mintha ezzel eltüntethettem volna az előttem lévő szörnyűséget.

Hátrálni kezdtem, de képtelen voltam levenni a szememet Liang néniről. Aztán megpördültem, és rohanni kezdtem. Hisztérikusan sikítózva robbantam be a központ ajtaján. Két felügyelő tűnt fel. – Mi történt? Szellemet láttál? – kérdezték.

A hang, amely feltört belőlem, egy elnyújtott, félelemtől és zavarodottságtól remegő aaah volt, úgy mutattam abba az irányba, amelyből jöttem. Az egyik felügyelő a keze közé kapta a fejemet, és parancsolón kérdezte: – Mi történt? -Amikor erre is folyamatos sikoltozással válaszoltam, durván megpofozott.

Visszatért a hangom. – Segítség! – hüppögtem. – Egy fáról lóg! – Kiszabadítottam magam, és az ajtó felé rohantam. A felügyelők követtek. Ahogy közelebb értünk Liang nénihez, megálltam és felé mutattam.

A felügyelők megtorpantak, és csak bámultak. Óvatosan közelebb mentek a testhez, körbejárták, és egymás között motyogtak. Én messzebb álltam meg. Egyszer csak lábnyomokat és néhány, halomba rakott téglát vettem észre a hóban.

– Valaki járt már itt – mondta az egyik felügyelő. – Nézzétek a lábnyomokat!

– Többen is – válaszolta egy másik.

– Erre álltak fel, hogy le tudják venni róla a ruháit – mutatott az első az egymásra rakott téglákra.

– Hozok segítséget – válaszolta a társa, és elszaladt.

A felügyelő felém fordult, és megkérdezte, mit láttam. Azt akarta tudni, láttam-e bárkit a test közelében.

– Nem, csak Liang nénit láttam.

– Ismered ezt a nőt?

– Igen.

– Biztos vagy benne?

– Igen, ő Hsziao-lan mamája – válaszoltam.

A felügyelő végignézett a holttesten, odament hozzá, és megvizsgálta a nyomokat a hóban. – Azt hiszem, azok az átkozott szartolvajok jártak itt – mondta. – Ok lophatták el a ruháit is.

A fekáliatolvajok a városkörnyéki falvakban lakó parasztok voltak, akik éjszakáról éjszakára belopóztak az egyetemvárosba. Egy sereg szellem voltak csupán, akik a sötétség leple alatt odaosontak az egyetemi latrinákhoz, hogy a szennyvízben kotorászva elvigyék,

majd trágyának eladják az emberi ürüléket. De minden mást is elloptak, amit őrizetlenül találtak.

Közben Liu bácsi és két biztonsági őr társaságában visszatért a másik felügyelő. Liu bácsi körbenézett, és megszólított: – Ji-mao, jól vagy?

– Nem – válaszoltam.

Ő is odament a test körül álló csoporthoz. Találtak néhány fekete foltot a hóban, a fekáliatolvajok ott tehetők le a kosaraikat, mielőtt Liang néni lemeztelenítették, és levágták az ujját.

Liu bácsi felmászott a fára, elővette a kiskését, és elvágta a sálát. Liang néni merev teste a hóra zuhant. Kínosan éreztem magam, ahogy a felügyelők és a többi férfi körbeállták és a csupasz testet bámulták. A hátán feküdt, kezei és lábai széttárva, mintha csak egy pillangót akarna formázni a hóban. A sál még mindig a nyaka köré volt tekerve. Liu bácsi leoldotta, és eltakarta vele a szemérmét.

– Mindenét elvitték – mondta az egyik biztonsági őr.

– Még az alsóneműjét is – tette hozzá a másik megbökve kollégáját.

– Finom kis baba volt – válaszolta az első, halkabbra fogva hangját, mire mindketten röhögni kezdtek.

Néztem, ahogy a hópelyhek, akár egy puha, gyengéd takaró, szép lassan beterítik Liang néni testét. Megfordultam, és elindultam onnan, de a felügyelők rám szóltak, hogy maradjak. Az egyik biztonsági őr odajött és megkérdezte, hogy találtam meg a holttestet, láttam-e bárkit ólálkodni a közelben.

Az egyik felügyelő szenvtelenül közölte, hogy Liang néni ellenforradalmár volt.

A másik azt mondta, úgy tudja, Liang néninek számos szeretője volt, mire az egyik biztonsági őr válaszul mormogott valamit, hogy ilyesmit ő is hallott róla. – Nem nagy veszteség – összegezte a másik őr. Liu bácsi kivételével mindannyian egyetértően bólogtattak. Liu bácsi egy megvető pillantást vetett rájuk, majd elfordította a fejét, mintha ő szégyenkezne helyettük.

Egy hirtelen támadt fuvallat felkapta Liang néni sálját a hóból, az engem kikérdező felügyelő pedig elkapta és felemelte. Az arcom elé tartva azt kérdezte: – Ez az övé volt? Biztos vagy benne?

A sálra néztem. Korábban észre sem vettem, milyen szépen van díszítve. A selyembe apró pillangók százát hímezték egy árnyalattal sötétebb fonallal, mint amilyen maga a sál volt. Ahogy a fény felé tartotta, a pillangók gyönyörűen kirajzolódtak, úgy tűnt, szinte világítanak.

– Hagyja békén a gyereket! – mondta Liu bácsi. – Elmondott mindent, amit tudott.

– Rendben. Most elmehetsz – szólt a biztonsági őr.

Visszarohantam a központba, és leültem az egyik asztalhoz. Hányingerem volt. Eszembe jutott, hogy kint hagytam a kimosott ruhákat. Visszamentem értük.

Beletelt egy időbe, mire az egész borzalom súlya lassan rám nehezedett, mire fölfogtam, mi is történt valójában. Nemcsak arról volt szó, hogy Liang néni meghalt, hanem arról, hogy bűnt követett el azzal, hogy végzett magával.

Még akkor reggel elvitték a testét. Senki nem mondta el, miként szabadultak meg tőle, de én tudtam, hogy az öngyilkosok holttestét kivonszolták a városon kívülre, és ott a kóbor kutyák martalékai lettek.

Hsziao-lan a folyosón talált rám, amint még mindig zokogtam. Megkérdezte, miért sírok, azt válaszoltam, hogy becsúsztam a lyukon át a jeges tóba. Segített levenni a vizes ruháimat, aztán együtt bebújtunk a takaróink alá. Szorosan hozzám bújt, hogy melegen tartson. Fogalmam sem volt, hogy mondjam el neki, amit láttam. Abban sem voltam biztos, hogy egyáltalán nekem kell-e megmondanom. Végül úgy döntöttem, nem szólok róla.

Aznap éjszaka Liang néni sáljáról álmodtam. Akár egy hosszú zászló, magasan az ágak között lobogott azon a fán, ahol a valóságban is megtaláltam. Közelebb léptem a fához, és felfelé bámulva megálltam alatta. Egyszer csak megelevenedett a sál, a hímezt pillangók kiszabadultak a selyemből, és repkedni kezdtek. Ahogy az elsők kiröppentek a sálból, megrázták apró szárnyaikat, és keringeni kezdtek a fa körül, amíg a többiek is ki nem szabadultak. A sál egyre kisebb és kisebb lett, míg végül az utolsó cérnaszál is pillangóvá változott. Ekkor, mintegy varázsütésre, mindannyian az

ég felé szálltak, egyre kisebbnek látszottak, míg végül elnyelte őket a téli égbolt. Egyedül maradtam a kopasz fa alatt.

Hirtelen ébredtem fel, könnyek záporoztak a szememből. Hsziao-lan könyökölt velem szemben, és engem nézett. A takarómba fúrtam a fejemet, hogy elrejtsem a könnyeimet, de Hsziao-lan a vállamra tette a kezét, és ő is felsírt: – Mama! A mamámat akarom! – Nem kellett semmit mondanom, már ő is tudta.

A másik oldalára fordult. Átöleltem és éreztem, ahogy a zokogástól rázkódik a válla. Hideg volt a bőre, hüppögve érthetetlen szavakat mormolt maga elé.

– Hsziao-lan – súgtam –, a mamádról álmodtam! Ha elmondom, mit, talán te is ugyanazt fogod álmodni.

Lecsillapodott egy kicsit a karjaimban.

– Hsziao-lan, képzelj, álmomban láttam anyukád sálját odakint. És tudod, mi történt? Ahogy néztem, egyszer csak pillangók egész rajává változott, amelyek a levegőben röpködtek a fejem körül, aztán hirtelen mindannyian elrepültek. Együtt.

– Hol van a Mamám? – sírt fel újra Hsziao-lan.

– Ott volt velem Liang néni, Hsziao-lan. De igazából már nem ő volt, csupán az utolsó vörös kis pillangó, amelyik kiszabadult a sálból. A fejem körül repkedett, és Liang néni hangján szólt hozzám.

Hsziao-lan arca felragyogott egy pillanatra, ahogy felém fordult.

– Mit mondott? – kérdezte.

– Azt mondta, hogy ő már pillangóvá változott. És azt mondta, figyeljük majd őt... majd tavasszal. És azt kérte, mondjam meg neked, hogy gyakran meg fog látogatni minket.

Egy pillanatra csend lett, Hsziao-lan az elmondottakon gondolkodott.

– Ez minden? A nevemet nem mondta?

Nem tudtam, honnan jönnek a szavak, amelyeket kimondtam. Talán olyan mélyen a szívembe zártam Liang nénit, hogy az ő szavai szóltak belőlem Hsziao-lanhoz.

– De igen – mondtam. – Azt kérte, mondjam meg neked, hogy vigyázni fog rád. És még azt is, hogy addig te csak várj és remélj.

28.

Kevéssel az ünnepek előtt Mamát magához hívatta a propagandacsoport vezetője.

– Úgy döntöttünk, hogy a férjét visszaküldjük Jangcsouba, Csiangszu tartományba, oda, ahol felnőtt – mondta.

Mama bólintott. Megpróbálta elfojtani remegését, miközben a fagyott földet bámulta maga előtt.

– A kérdés csak az, hogy pontosan hova küldjük. Nehéz dolog a hozzá hasonló bűnözőknek helyet találni. Senki nem kér belőlük.

Mama másnap reggelig várt, mire el merete mondani Papának a lesújtó hírt. Kiderült, hogy Papa már tudott róla, csak azért nem szólt Mamának, mert nem akarta felzaklatni.

– Nincs mit tenni – mondta. – De amíg nem tudjuk, hova küldenek, korai a kétségbeesés.

Mama közben már azon gondolkodott, hogy fog tudni életben maradni egyedül. Amikor Papát a koncentrációs táborba küldték, 1958-ban, még csak harmincnyolc éves volt, most viszont már majdnem ötven. Ki lehet azt bírni érzelmileg és fizikailag még egyszer?

Május elején a propagandacsoport eligazítást tartott az átköltöztetett egyetemi dolgozóknak. Bejelentették, hogy a propagandacsoport engedélyt ad bizonyos elvtársaknak az önként jelentkezésre, hogy végleg vidéken telepedjenek le. Mao elnök útmutatása szerint ezek az önként jelentkezők nem átmenetileg kerülnek a parasztok közé, hanem végleg köztük telepsznek le, és ott élik le az életüket. Lakhatási engedélyüket, olaj-és ételjegyüket új lakhelyükre irányítják át. Hozzátartozóik velük költöznek, de mindannyian elvesztik az ingyenes egészségügyi ellátáshoz való jogukat.

A program célja, mondta a vezető, hogy egy életen át tartó átképzést biztosítsanak a burzsoá értelmiségi rétegből származó családoknak a parasztok között. Felolvasta a neveket. Ezen a listán bezeg első helyen szerepelt Mama!

– Holnapután megjönnek a teherautók – folytatta –, és visszaviszik magukat Hofejbe. Egy hetük lesz a készülődésre, mielőtt új otthonukat elfoglalják.

Mama úgy érezte, rászakad az ég. Itt a vége, ennél rosszabb már nem történhet, gondolta. A vezetőhöz fordulva így szólt:

– És mi lesz a férjemmel?

– Ő a helyi átképzés felügyelete alatt marad, mint ökördémon – hangzott a válasz. – De megfontoljuk, hogy őt is maguk után küldjük. A párt a család egységét mindenek felett állónak tartja.

Másnap Mama engedélyt kapott, hogy meglátogassa Papát. Átbeszélték az újabb költözés okozta gondok lehetséges megoldásait. Mama rettenetesen aggódott, hogy kisgyermekai nem bírják majd a vidéki életet, ezért úgy döntöttek, hogy csak a bátyámat viszik magukkal, öcsémet és engem a központ gondjaira bíznak.

Áprilisban Pekingben tartott gyűlést a Kommunista Párt Politikai Bizottsága. Az általános iskolás gyerekek országszerte hosszasan készülődtek az ünnepi eseményre. Egy erre az alkalomra írt dalt tanítottak be a hozzá tartozó koreográfiával, amelyben a fejünk fölött papír napraforgókat lengetve kellett táncolnunk. A dal így szólt:

Ahogy a Jangce kelet felé folyik,
Úgy fordulnak a napraforgók az ég felé.
Izgatottan várjuk a kilencedik pártkongresszust,
Miközben dalolva ünnepeljük
Hatalmas, dicsőséges és jóságos pártunkat.

Mindennap ezt gyakoroltuk. Hsziao-lan mellett táncoltam, és végig őt figyeltem. Nem is énekelt, csak tátogta a szavakat, táncában pedig nyoma sem volt korábbi lendületének és eleganciájának. Végül a tanárunk megállapította, hogy készen állunk. Az utcákra mentünk, hogy bemutassuk új számunkat a járókelőknek. A IX. pártkongresszus dala és tánca után egy újabbat kezdtünk gyakorolni, amelyhez egy másik dalt is tanultunk.

Minden káder vidékre költözik,
hogy a paraszttal élve képezze át magát.
Csodálatos esély ez nektek, káderek,
hogy tanuljatok!

Halvány fogalmunk sem volt róla, mit éneklünk, ennek ellenére nap mint nap lelkesen gyakoroltunk az utcákon. Az embereknek tetszett a műsor; egyre többen időztek hosszabban előttünk, hogy hallgassanak és nézzenek minket.

Nem sokkal azután, hogy az új szám gyakorlásába belefogtunk, Hsziao-lan papája látogatott meg minket a központban. Egy távoli falut jelöltek ki lakhelyéül. Hsziao-lanért jött, hogy összecsomagoljon neki, és néhány nappal később magával vigye. Hsziao-lan némán csomagolt. – Viszontlátásra, Hsziao-lan – mondtam, amikor indult. Nem érkezett válasz.

Másnap a felügyelők felsorakoztattak minket, hogy fogadjuk hazatérő szüleinket, akiket ekkor már áttelepülő kádereknek neveztek. Amint megláttam Mamát, aki épp a teherautóról kászálódott le, elengedtem Ji-cun kezét, aki eszeveszetten rohant felé. A karjaiba vetette magát, és azt kérdezte:

– Papa hol van?

– Hamarosan ő is itt lesz – mondta Mama. – Azt üzeni, nagyon hiányoztok neki.

Ji-tinggel felkaptuk Mama csomagját, és együtt indultunk haza. Boldogok voltunk, teljesen fel voltunk villanyozva, hogy újra láthatjuk őt. Az örömünk ellenére észrevettem, hogy Mama nagyon lassan tud csak menni, mintha halálosan ki lenne merülve.

Otthon elmeséltünk Mamának mindent, ami a központban történt velünk; szinte egymás szavába vágva mondtuk el saját történeteinket. Mosogatás közben elmeséltem Mamának, hogyan találtam meg Liang nénit. Egy szó nélkül hallgatta a történetet, de ahogy a végére értem, elgyengült, az arcát a kezébe temette, és zokogni kezdett. Odahúzott magához, és az arcát az enyémhez szorította. – Szegény Liang néni – hüppögte. – Szegény Hsziao-lan.

Együtt sírtunk.

29.

Azon az estén Mama egy szót sem szólt a család közelgő szétszakadásáról. Az éjszaka szokatlanul csendes volt. Nyoma sem volt a szokásos utcai zajongásnak, sem menetelő léptek dübörgése, sem gyűlölettel teli kántálás nem hallatszott. Másnap reggel Mama elmondta, mi fog történni. – El kell mennem innen – kezdte. – Ji-tinget magammal viszem. Ti ketten itt maradtok a központban, de hamarosan értetek is vissza fogok jönni. – Ji-cun felsírt. Belenéztem Mama fáradt, szomorú szemébe, és minden erőmmel visszatartottam a bennem feltörő zokogást.

Megpróbált felvidítani minket, de mély szomorúságunkra nem talált ellenszert. Vacsora után csomagolni kezdtünk.

Egy nő jött hozzánk és tudatta Mamával, hogy hamarosan gyűlés lesz, ahol az illetékesek kihirdetik, kit melyik faluba telepítenek. Mama azt mondta, semmit nem számít, ott van-e a gyűlésen, vagy sem. Már úgyis el van döntve minden. Engem küldött maga helyett. Hallgattam az emberek és a falvak neveit a gyűlésen, mindent gondosan lejegyeztem a noteszomba, és hazasiettem. – Mama, Hohsien járásba kell menned, Hsziao-ho faluba – szoltam otthon. – Azt mondták, a falu távol esik a tartomány székhelyétől. Azt is mondták, hogy egyetlen szobát fognak adni, amelyben nem lesz áram sem.

Mama döbbsen hallgatott. – Biztos vagy ebben? – kérdezte. Megmutattam neki a noteszemet, mire kifutott a vér az arcából. – Hogy lehetséges ez? – kérdezte. – Hogyan élhetnénk ilyen körülmények között?

Elkezdett ömleni belőle a szó, mintha Papához beszélne:

– Ning-kun – kezdte –, hát mi történt az öt lakrészrel, amit ígérték nekünk? Azt mondták, házat kapunk, amelyben tűzhely és víz lesz, azt ígérték, lesz mit ennünk, lesz fizetésünk.

– Elcsuklott a hangja, elhallgatott. Rövid töprengés után fogta magát és elment. Felkeresett néhány embert, aki ott volt a gyűlésen, és a számukra kijelölt lakhelyekről kérdezősködött. Sejtése

beigazolódott, mind közül a számára kijelölt volt a legeldugottabb, legelmaradottabb falu.

Elment a propagandacsoport főhadiszállására és meghallgatást kért a vezetőtől. – Kérem, engedélyezze, hogy elcseréljem a nekem előírt falut valakivel! – könyörgött. – Legalább egy olyanra, amely megközelíthető valahogy. Három apró gyermekem van, akikre gondolnom kell. – A vezető végighallgatta, de nem szólt egy szót sem. Amint Mama a mondanivalója végére ért, egyszerűen megfordult, és visszament az asztalához, mintha egyedül lenne a szobában. Mama perceként keresztül csak állt vele szemben. Amikor rájött, hogy hiába vár a válaszra, megfordult, kiment a helyiségből, és hazajött.

Még aznap este egy vörösgárdista jelent meg a lakásban, és bejelentette: – Li Ji-kaj, úgy döntöttünk, hogy engedélyezzük a lakhelycseréjét egy másik tanárral. Magát Hszipu kerületbe küldjük, a Szunpao kommunába, ahol a Hszinc sien munkacsoport Kaocsuang termelőegységében fog dolgozni. Ez a falu nem a hegyekben van, hanem a síkság közepén, és csak tizenöt kilométerre fekszik Hohsien járás központjától. Egy főút is van a közelben. Egy másfél szobás lakrészt kap, és lesz áram is.

Mama meghajolt, és így szólt: – Köszönöm szépen.

Ahogy közeledett a költözés kijelölt ideje, Mama egyre idegesebb lett. Minden napunk reggeltől estig pakolással telt. Szenet rakodtunk dobozokba a tűzhelyhez, Mama edényeket és konyhai dolgokat rámost nagy zsákokba, majd a ruhák következtek. Szétszereltük és összekötöttük az ágyakat, hogy az utat kibírják.

Két nappal a költözés előtt megbetegedtem. Mama ágyba dugott, és megmérte a lázamat. Este tíz körül rosszabbra fordult az állapotom. Úgy döntött, bevisz a klinikára. Felkapott, és sietve elindultunk a kórház felé a sötét, elhagyott utcán. Mama apró, gyors léptekkel cipelt, miközben erősen zihált. Olyan szorosan ölelt, hogy éreztem felgyorsult szívverését.

Miközben mentünk, folyamatosan beszélt velem, hogy ellenőrizze, nem ájultam-e el. – Mao-mao – suttogta –, minden rendben? – Én pedig válaszoltam: – Jól vagyok, Mama. – De ahogy otthonról néhány tömbnyire jutottunk, úgy éreztem, képtelen vagyok beszélni.

A klinika ajtaja zárva volt. Mama bekopogott, de semmi válasz nem jött. Kétségbeesetten dörömbölni kezdett az ajtón, és zokogva kiabálta: – Kérem, segítsen valaki! A lányom nagyon beteg!

Teljesen elgyengültem, elveszítettem az eszméletemet. Mama könnyörgését olyan halkán hallottam, mintha nagyon messziről szólt volna hozzám. A hideg éjszakai szélben jeges verejték öntötte el a testemet, reszketve fáztam.

Valaki felkapcsolt egy lámpát az épületben. Hallottuk a zár kattánását, és kinyílt az ajtó. Alacsony, tömzsi nő állt előttünk hálóingben. A dühtől fröcsögve támadt ránk.

– Megbolondult? Mi az ördög ütött magába?

– A kislányom nagyon rosszul van – mondta Mama.

A nő körbekémlelt az ajtó előtt, rám nézett, majd így szólt:

– És mit vár, mit tegyek? – kérdezte.

– Kerítsen egy orvost!

– Lehetetlen! – mondta a nő. – Ilyenkor egy orvos sincs szolgálatban – vetette még oda, majd megpróbálta bezárni előttünk az ajtót.

Mama az ajtóba tette a lábát, hogy megakadályozza.

– Melyik orvos lesz szolgálatban holnap? – kérdezte.

– Dr. Tang.

– Hol lakik? Azonnal el kell vinnem hozzá a kislányomat. A nő döbbenetesen nézett Mamára.

– Kérem – könnyörgött Mama. – Mondja meg, hol lakik! A nő habozott néhány másodpercig, majd így szólt:

– Százhuszonhetes tömb, kilences szám, harmadik emelet. De nem tőlem tudja.

– Nagyon köszönöm – válaszolta Mama.

Az ajtó becsapódott, hallottuk a zár kattánását, és pár pillanat múlva az épület újra sötétségbe borult. Mama elindult a megadott címre.

Csend volt az utcán, egy hangot sem hallottam Mama zihálásán kívül. Egyszer csak a semmiből egy kutya ugrott elő, és vicsorogva kapkodott Mama bokája felé. Már éreztem az állat szagát, ahogy

közelebb merészkedett. Mama sietős léptekkel próbálta lerázni a kutyát, de az követett minket, és a lába felé kapott. Többször belemart a vádlijába, és amikor Mama felé rúgott, ugatva körberohant minket. A távolból kutyák ugatása hallatszott. Attól tartottam, hogy egy csapat kóbor kutya útjába kerültünk; éjszakánként falkákban járták a várost, és szemetet zabáltak, vagy a halott ellenforradalmárok testéből lakmároztak.

Megbénultam a félelemtől. A minket üldöző állat hangja fenyegető morgássá változott, Mama ijedten megállt, földbe gyökerezett a lába. A kutya egyik oldalunkról a másikra ugrált, lesunyta fejét, villogó szemével végig minket nézett, ahogy egyre közeledett. Minden erőmet összeszedve átöleltem Mama nyakát, és megpróbáltam felhúzni magam. A kutya megtorpant, abbahagyta a morgást és bizonytalanul közelített. Megszaglászta Mama lábát, majd felemelte a fejét és megszagolta az emberről csüngő csomagot is. Amikor végzett a szaglászással, leült, és csak nézett minket. Mama óvatosan elindult. Nem mert futásnak eredni, mert félt, hogy azzal csak támadásra ingerelné az állatot. A kutya, úgy tűnt, megérezte Mama mozdulataiban a sürgető aggodalmat, többé nem zaklatott minket, inkább úgy nézett ki, mintha csak kísérne minket utunkon.

Odaértünk a százhuszonhetes tömbhöz, és felmentünk a harmadik emeletre. Mama hunyorogva olvasta az ajtókra írt neveket és számokat. Amikor megtalálta a kilencest, a lábával óvatosan megkocogtatta az ajtót. Nem érkezett válasz, erre Mama minden egyes kimondott szavánál egyre kétségbeesettebb hangon kezdett kiáltozni. – Dr. Tang! Kérem, Dr. Tang, itthon van? Vészhelyzet van, kérem, segítsen rajtunk!

Fény gyulladt a lakásban. Papucs csoszogása hallatszott, majd egy szigorú és ideges hang törte meg a folyosó csöndjét.

- Ki az ördög zajong odakint az éjszaka közepén?
- A kislányom nagyon rosszul van – mondta Mama.
- Mi baja van?
- Nem tudom, de attól félek, haldoklik!
- Miből gondolja?

– Nagyon magas láza van, az ereje teljesen elhagyta. Mozdulni sem tud.

– A szemét ki tudja nyitni?

Amint ezt meghallottam, kinyitottam a szemem.

– Igen – mondta Mama. – Éppen most nyitotta ki.

– Beszélni tud?

– Mondj valamit! – suttogta Mama.

– Itt vagyok, Mama – motyogtam.

– Nekem nem tűnik olyan betegnek. Menjenek innen! – hangzott a válasz bentről.

Mama könnyögőre fogta, hogy legalább nézzen meg, de az orvos az ajtót sem volt hajlandó kinyitni. – Várjanak holnapig, majd bent megnézem – mondta. A fény kialudt, egyedül maradtunk a sötétben.

Mama rájött, hogy ha tovább könnyörög az orvosnak, azzal talán még a másnapi vizsgálatot is veszélyezteti. Óvatosan lebicegett a sötét lépcsőkön, és magunk mögött hagytuk az épületet. A kutya az utcán várt ránk. Amint meglátott minket, nagyokat vakkantva körülöttünk kezdett ugrálni. A távolból egyre több kutya csatlakozott a vonító kórushoz. Egy szempillantás múlva egy egész falka tűnt föl a semmiből, és vadul ugatva nekünk rontottak. Mama félelemtől reszkető, de határozott hangon beszélni kezdett hozzájuk, miközben szinte táncot járt, hogy távol tartsa őket magától. – Hagyjatok minket békén! – könnyögött a kutyáknak. – Gyere, harapj bele a lábamba! Kóstolj meg! Akkor talán itt maradhatok, nem küldenek el.

Az ugatás abbamaradt. A kutyák visszahúzódtak, de nem tágítottak. Mama meg sem moccant, miközben a falka körülöttünk ólálkodva a levegőbe szaglászott. A legnagyobb kutya kivált a csoportból, és óvatosan megszaglászta Mama lábát, majd a rajta csüngő csomagot vette szemügyre. A többiek figyelték. A legnagyobb kutya Mamához dörgölődött, majd felemelte a hátsó lábát és rávizelt Mama lábára. Amint végzett, megfordult és elügetett. További két kutya jött oda, és pisilt Mama lábára, aztán amilyen gyorsan felbukkantak, mintha egy jelet kaptak volna, eltűntek az éjszakában. Mama nagyot sóhajtott, majd nevetve így

szólt: – Egy kis melegség nem is esett rosszul. Megrázta a lábát, és folytattuk utunkat hazafelé.

Otthon Mama vizes törülközőkkel borogatta a homlokomat, a karomat és a lábamat, hogy csillapítsa a lázamat. Egész éjszaka mellettem volt, cserélte a borogatást, mosdatott, simogatta a hajamat, és biztatóan duruzsolta, hogy ne hagyjam el magam.

Reggel elvitt a klinikára. Dr. Tang egyből fogadott minket, s az elmúlt éjszakáról egy szót sem ejtve vizsgált meg. Úgy találta, semmilyen komoly bajom nincs. Felírt valami gyógyszert. Mama beadta az orvosságot, majd a propagandacsoport központjába sietett, hogy még egy kis időt kérjen a készülődésre. – A lányom nagyon beteg – mondta a csoport vezetőjének. – Egész éjszaka őt ápoltam, így nem tudtam befejezni a csomagolást. Engedélyt szeretnék kérni, hogy a férjem hazajöhessen segíteni.

A férfi hitetlenkedve nézett rá, majd nevetésben tört ki. – Komolyan gondolja, hogy ezt engedélyezem? – mondta. – Li Ji-kaj, maga még annál is ostobább, mint hittem. Menjen haza, majd küldök valakit segíteni.

Délután egy egyetemi politikai tanácsadó – hírhedten keményvonalas kommunista, aki ezt minden lehetséges alkalommal nagy hangon hirdette is – jelent meg nálunk, hogy „segítsen” csomagolni. A szokatlanul alacsony nő, aki vékony keretes szemüvege mögül gyanakodva szemlélte a világot, az ellenforradalmárok összeesküvéseinek leleplezésével és a nép ellenségeinek könyörtelen üldözésével szerzett hírnevet magának. Mivel alapvetően utálta a gyerekeket, neki nem volt egy sem.

Ahelyett, hogy segített volna, kipakoltatott velünk néhány útra kész csomagot, és minden egyes tárgyat alaposan megvizsgált benne. Leginkább a könyvek érdekelték. Amikor elkezdett bennük lapozgatni, Mama így szólt:

– WC-papírnak lesz.

– Másra úgysem jók – válaszolta. Ebédidőben hirtelen fogta magát és elment.

– Nagyon köszönjük a segítségét – szólt utána Mama.

– Ez a lakás egy szemétdomb – böffentett vissza.

Ji-ting egész nap a csomagolással volt elfoglalva. Felcsavarta az ágymatracokat, és nagy csomagokba kötözte össze őket. Mama mosolyogva nézte. Eszébe jutott, hogy a legutóbbi vidékre költözésük alkalmával még milyen ügyetlenül kötözte össze a matracokat. – Akár a világot is körbeutazhatnánk így – mondta –, ezek a csomagok akkor is egyben maradnának. Remekül csináltad, kisfiam!

Az indulás napja május 16-ra esett. A kivonulás tiszteletére nagy ünnepséget szerveztek. Aznap kétszáz család hagyta el az egyetemváros területét, előző éjszaka így kétszáz teherautó érkezett, hogy elszállítsa őket. Szép sorban egymás mellett parkoltak le. A számunkra kijelölt teherautó nem messze a házunk bejáratától állt. Elkezdtek felrakodni az előkészített csomagokat, Ji-ting pedig a platón rögzítette őket.

Éjfél lett, mire végeztünk a pakolással. Amikor minden készen állt, visszamentünk a lakásba. Éppen lefekvéshez készülődtünk – ágyak híján a csupasz padlón –, amikor az ablakon át villámok fényét láttuk meg, és mennydörgés rázta meg a csendes éjszakát. Röviddel később óriási zápor zúdult a városra. A platóra pakolt összes holrnink fedetlen volt. Mamának korábban már föltűnt, hogy minden kocsin ponyva van a fölrakodott ágy felett, hogy az esőtől védje, a miénket kivéve. Mama bezavart minket a lakásba, ő pedig a sofőr lakásához sietett, aki álmából felkeltve dühösen meredt Mamára.

– Mit akar tőlem? – morogta. – Holnap egész nap vezetni fogok, pihennem kell.

– Minden plató le van fedve valahogy, csak a miénk nem. Azt akarom, hogy tegye fel a ponyvát a miénkre is!

– Én csak egy sofőr vagyok! – kiabálta vissza. – Mit akar, mi a fenét csináljak?

Mama hazarohant, Ji-tinggel elkezdték lepakolni a platóról a holmikat, és a folyosóra hordták őket. Ji-ting egyetlen szóval sem panaszkodott, pedig az egész napos munkája vált hiábavalóvá. A zuhogó esőben felmászott a kocsira, eloldotta az előzőleg gondosan rögzített köteleket, és sorban leadogatta a dobozokat és a csomagokat.

Mama kiterített néhány plédet a földre, hogy legyen hova pakolnunk száradni az átázott holmikat. Már hajnalodott, amikor végeztünk a csuromvizes ruhák és ágyneműk kicsomagolásával. Egy órával később elállt az eső. Mama és Ji-ting visszahordták a platóra a csomagokat, szinte pont akkor végeztek a holmik elhelyezésével és lekötözésével, amikor a hangosbeszélők utasították az embereket, hogy gyülekezzenek a sportpályán. A sofőrök felmászta a fülkéikbe, és ők is odahajtottak. Mi gyalog mentünk el a pályáig, ahol óriási tömeg gyűlt össze. Több ezren álltak ott, mire odaértünk.

Minden kiköltözőnek adtak egy vörös papírból hajtogatott virágot, amelyet a szíve fölé kellett tűznie egy szalaggal együtt, amelyre az volt írva: áttelepülni dicsőség.

A tartomány első embere, egy NFH-parancsnok állt a színpadon. – Gratulálok! – kiáltotta. – Maguk mind igent mondtak Mao elnök hívó szavára. Most elmennek, hogy a falvakban élő paraszttal lakjanak, így tanulva tőlük. A fizikai munka segít majd abban, hogy burzsoá gondolkodásmódjuk megváltozzon. Elhatározásuk előtt tisztelgünk, és gratulálunk hozzá.

Bár a parancsnok nem hagyta el Hofejt, nagy hangon ünnepelte azok hősiességét, akik igen. A feje fölé emelte vörös könyvecskéjét, ezzel zárva a beszédet. – Éljen soká Mao elnök forradalmi útja! – mondta, s a tömeg megismételte a jelmondatot. Amikor a parancsnok végzett, más párttisztviselők követték a színpadon, és szóról szóra megismételték a beszédét.

Mindenki zajosan ünnepelt.

Ji-cun elaludt Mama ölében. Ji-tingre pillantva láttam, hogy ő is erőlködik, hogy ébren maradjon. A hangosbeszélőkön keresztül kiadták a parancsot, hogy minden áttelepülő menjen a saját teherautójához. Másodszor is eljött a perc, hogy elváljunk egymástól. Mama felém fordult, és így szólt: – Ji-mao, a kisöcsédre neked kell gondot viselned. Amint elhelyezkedtünk, visszajövök értetek. Járj rendesen iskolába, és tanulj szorgalmasan! – Üres pillantást vetett rám. A karjába vette és megölelte Ji-cunt, majd letette őt, és megszorította a kezemet. Felmáshoztak a fülkébe a megállás nélkül dohányzó sofőr mellé, aki egy pillantásra sem méltatta őket. A teherautó motorháztetejének oldalára a Felszabadulás feliratot rakták ki alumíniumbetűkből. Felharsant a jel, a sofőrök beindították a motorokat, és ráfeküdtek a dudára. A zaj szinte elviselhetetlenné fokozódott, a levegőt kékes füst töltötte be.

A kezemmel megpróbáltam elhessegetni a kipufogógázt, hogy lássak valamit, Ji-cun pedig az ingébe temette az arcát. Megláttam Mamát, ahogy kihajol az ablakon és felénk integet. Azt kívántam, bárcsak kinyitná az ajtót és visszarohana hozzánk.

Az út mentén álló emberek hangosan éljeneztek, táncolva integettek az elhaladóknak, és vörös könyvecskéiket lenggették. A tömeg eszembe juttatta a jelenetet, amikor a szüleink elmeneteltek

előttünk előző költözésük napján. Most annyi volt a különbség, hogy Mama magával vitte a bátyámat, és engem tett meg felelősnek az öcsémért. Ahogy a teherautók eldübörögtek mellettünk, Ji-cunnal integetni kezdtünk, és azt kiabáltuk: – Viszlát, Mama! Viszlát, Ji-ting!

Nem sokkal négy után Mamáék kocsija megérkezett Kao faluba. A sofőr kiugrott a fülkéből, Mama pedig aggódva nézte, ahogy a közelben lévő kunyhókból emberek közelednek feléjük. Egy alacsony férfi jött a tömeg élén, mocskos ing volt rajta, cipőt nem viselt. Egy tányérnyi méretű gong volt az egyik kezében, a másikban pedig egy kis pálcá. Ahogy odaért a teherautó oldalához, felemelte a tányért, és ütni kezdte a pálcával. A lyukas gong hangja nevetséges volt, úgy hangzott, mintha egy konzervdobozt csapkodott volna, de ő ezzel mit sem törődve lelkesen ütötte.

Apró, aszott arca volt, a haja gondozatlannak tűnt, a fogai feketévé rohadtak. Egyik szemét úgy forgatta körbe, mintha annak semmi kapcsolata nem volna a másikkal. Alkoholtól bűzlött és bizonytalanul állt a lábán. A szája sarkából cigaretta állt ki.

– Li Ting-haj vagyok – hadarta. Olyan furcsa tájszólásban beszélt, hogy Mamának erősen kellett fülelnie, hogy megértse, amit mond. – A falu előljárója.

– Meghoztam az áttelepülő káderét – szólt közbe a sofőr.

– Ó, a francba! – mormogta Li Ting-haj, miközben ellenséges pillantással méregette Mamát. A csoportból egy nő vihogása hallatszott. – Nehogy Li Ting-hajnak szólítsa ám! Hívja csak maga is nyugodtan Lao Pang-hajnak, vagyis Vén Méregzsáknak.

– Fogd be a pofád, mocskos ribanc! – csattant fel a férfi. Egy összegyűrt, koszos papírt vett elő a zsebéből, és fenyegetően rázta a nő arcába. – Látod ezt? Ez itt a Közbiztonság hat törvénye! Ha valamelyikőtök... – rázta a többiek felé a papírdarabot – megszegi bármelyiket, azonnal ellenforradalmárrá válik. És akkor lelövetem!

– Te vén trotty – szólt közbe egy fiatalember. – Hiszen el sem tudod olvasni azt a papírt.

Az egész csoport nevetésben tört ki. Vén Méregzsák Mama felé fordult:

– Hogy hívják? – kérdezte.

– Li Ji-kaj vagyok.

– És azt? – bökött a fülkében kuporgó bátyám felé.

– Ő a fiam, Ji-ting.

– Még két száj, amelyet etetni kell! – kiköpte a cigarettáját, és körbejárta a platót a holminkat vizsgálva. – Gondolom, nem hoztak magukkal cigarettát, vagy igen? – kérdezte.

– Nem, sajnálom – válaszolta Mama.

Vén Méregzsák a sofőrhez lépett, és cigarettát kért tőle. A sofőr haragosan adott neki egyet, mire ő még egyet kért.

– A bátyámnak lesz – magyarázta. Kapott még egyet, a zsebébe tette, majd a sofőrrel együtt dohányozva beszélgettek egy darabig a teherautó oldalának dőlve.

A sofőr szólt Mamának és Ji-tingnek, hogy pakolják le a csomagjaikat a kocsiról. – Méghozzá gyorsan – tette hozzá.

– Még ma este vissza kell érnem Hofejbe.

– Rakodjanak mindent ide elénk a földre, majd később eldöntöm, mi legyen magukkal! – kiabálta Vén Méregzsák. Mama és Ji-ting a többiek vizslató tekintetétől kísérve elkezdett lerakodni a platóról.

Megérkeztek.

30.

Visszatértem a központba Ji-cunnal. Bár elvben tartott az iskolaév, nem tanultunk semmit. A gyerekek idejük nagy részében forradalmi dalokat énekeltek és Mao elnöktől származó idézeteket kiabáltak. Mao elnök kebelére simulva szinte fejből tudtuk az egész vörös könyvecske tartalmát, és lelkesen fújtuk kívülről a Három mesét, a Szolgáld a népet, a Dr. Norman Bethune emlékére és A bolond öreg elhordja a hegyet című történeteket. Mindennap ezeket olvastuk, míg sorról sorra tökéletesen nem ismertük, végül bármikor képesek voltunk idézni belőle. Oktatásunk ebben merült ki.

Én voltam felelős az öcsémért. Ji-ting elment Mamával, és az összes idősebb társamat magukkal vitték a szüleik. Egyik nap vásárolni indultam a feketepiacra a kuponjaimmal, hogy édességet vegyek Ji-cunnak, de hiába kerestem több mint egy órán keresztül, sehol nem találtam árusokat. Úgy döntöttem, veszek neki inkább egy játékot. A hozzáférhető játékok mind a politikai nevelés céljait szolgálták, így – mivel más választásom nem nagyon volt – négy fent fizettem egy papírra nyomott Mao elnök képért, amelyen a Tienanmen téren látható, ahogy a vörösgárdisták felvonulásán integet. Az iskolában azt tanították, hogy Mao elnök képe energiával tölti fel az embert. – Tízezer fontnyi energiával lát el minden kép! – így hangzott egyike azoknak, amelyekre a tanárok megtanítottak bennünket. Cserébe természetesen nagyon kellett vigyázni rá.

A központ felé tartva kimerültnek éreztem magam. Le kellett ülnöm az egyik épület lépcsőjére, hogy kipihenjem magam. Elég rosszul éreztem magam, úgyhogy elővettem Mao elnök arcképét, és imádkoztam hozzá, hogy adjon energiát, segítsen összeszednem magam és visszanyerni erőmet. Semmi nem történt.

Elkezdtem átgondolni a hitről tanultakat, mindent, amit az iskolában mondtak Mao elnökről és a pártról. Belém hasított a gyanú, hogy talán minden hazugság. Hirtelen nevetségesnek éreztem magam, ahogy egy darab papírhoz imádkozom.

Körbenéztem, gyerekeket láttam vörös könyvecskéikkel a kezükben, és vörösgárdistákat, akikkel kapcsolatban már nem voltam biztos benne, hogy az embereket szolgálják. Piszkos,

foltozott ruhák vettek körül, üres tekintetű embereket, rövidre nyírt hajú lányokat láttam formátlan egyenruhákban és piszkos ingekben. Plakátokat láttam, amelyek egyes embereket átkoztak, másokat istenítetek. Hirtelen megéreztem a jelmondatokat kántáló emberek mélyen elrejtett fájdalmát. At-éreztem Nagymama, Liang néni, Hsziao-lan, Papa és Mama kétségbeesett szomorúságát. Látni kezdtem a mindenbe és mindenkibe mélyen beleivódott bánatot. A fejemben hallottam a tanárok és a tömeg ünneplő kiáltozását a felvonulás idején, amikor a szüleink hátrahagytak minket, hallottam a szétszakított családok zokogását, az ártatlanul megkínzott emberek könyörgését, akiknek mindössze annyi volt a bűnük, hogy rossz családban látták meg a napvilágot, a fülemben visszhangzott az elhurcolt és megvert emberek kétségbeesett sikoltása. Lehetséges, hogy én voltam az egyetlen, aki nem olyannak látta ezt az egészet, mint a többiek? Mindenkinek tudnia kellett, csak félelmükben álarcot öltöttek magukra, amely elrejtette, mit gondolnak valójában.

Soha addig nem éreztem magam annyira egyedül.

Az járt a fejemben, hogy talán erre gondolt Liang néni is aznap este, amikor otthagya Hsziao-lant a központban. Aztán azon gondolkodtam, mi lesz velem ezeknek a hazug embereknek a végtelen tengerében.

Mama levelet küldött, amelyben azt írta, hogy mindent előkészített ahhoz, hogy öcsémet magukhoz vegyék a falujukba. Én viszont nem megyek sehova, Hofejben kell maradnom.

Mivel az egyetemet még mindig megszállás alatt tartotta az NFH, Mama úgy tervezte, hogy egy NFH-katonával viteti el magukhoz Ji-cunt. Küldött némi pénzt és néhány jegyet is, amelyből vettem Ji-cunnak egy pár új cipőt, egy kevés édességet és kekszet az útra.

Pár nappal később megérkezett a katona. Nyugtalan lettem, amint megláttam. Nem bíztam a katonákban. Alaposan szemügyre vettem a fiatalembert, mélyen a szemébe néztem, hátha látok benne valami félelmetest. Hallgattam, ahogy beszél, hátha a hanglejtésében felfedezem azt a katonát, aki miatt az összes többitől tartottam. De ez a fiatal katona becsületes, megbízható embernek tűnt. Adtam neki ötven fent és negyven deka rizsre való jegyet, hogy az úton tudjon ennivalót venni Ji-cunnak. Elmagyaráztam Ji-cunnak, hogy azért kell most elmennie a katonával, hogy Mamával és Ji-tinggel lehessen. Egy szót sem szólt, úgy ment el. Néztem, ahogy kimegy a központból, jobbján a katonával, akinek a hóna alatt az útra szánt doboz keksz volt.

Egyszer csak nem volt kiről gondoskodnom. Beszélnem sem volt kihez, amikor éppen nem volt tanítás. A földön ülve olvastam, vagy csak bámultam ki az ablakon. Napok teltek el így. Egyik a másik után, egyformán.

Belázasodtam. Ha enni próbáltam, azonnal kihánytam mindent. Meleg vizet ittam, ez volt minden táplálék, amelyet megtűrt magában a testem. Hamarosán olyan kínzó fejfájások gyötörtek, mintha egy nagy szikla görgött volna körbekerbe a fejemben. Nem mentem iskolába, a szobámban maradtam, ott feküdtem egész nap. A felügyelők el is felejtkeztek rólam. Egyik éjszaka olyan erős fejfájás tört rám, hogy segítségért kiabáltam, de senki nem felelt. Hívogató, homályos sötétség vett körbe, önkívületi állapotba kerültem.

Az álmatlan éjszaka után úgy döntöttem, itt az idő, hogy meghaljak. Tudtam, hogy a halál árnyékában járok, mégsem féltem. Nagymama és Liang néni járt a fejemben, tudtam, hogy ők gondomat viselik majd. Vártam a halált. Láttam magam előtt, ahogy Papa, Mama és a testvéreim a falujukban ülnek az asztalnál, és vacsoráznak. Nem hiányoztam senkinek.

Utolsó szomorkás, magányos monológomat a csupasz falaknak és a hideg kőpadlónak adtam elő. Liang nénit szólítottam. Egyszer csak meghallotta, és válaszolt. Láttam az arcát az ablakban. Tágra

nyílt szemmel, szélesen mosolyogva néztem. A nevét suttoztam, ő pedig bólintott. Mondtam neki, hogy ki akarok menni az udvarra, és pillangókat akarok rajzolni a hóba a kezemmel és a lábammal, mire kinyújtotta felém a kezét, és intett, hogy menjek oda hozzá. A bőre szinte ragyogott, a szeme pedig, akár a csillagok az éjszakai égbolton, úgy világított.

– Jövök, Liang néni! – mondtam, és kitártam a karomat, hogy magamhoz öleljem.

MÁSODIK RÉSZ

Mulandó társak

Számos dolog van az életben, amely soha nem tér vissza:
a gyermekkor, a remény bizonyos fajtája, a holtak.

Emily Dickinson

31.

Végül mégsem kaptam szárnyra Liang nénivel aznap. Ahogy felé nyúltam, apró pillangók rajává változott, és eltűnt az éjszakában. Sírni akartam, de még ahhoz is gyenge voltam. Nem tudom, mennyi idő telt el – elveszítettem a fonalat a napok számolásában –, amikor egyszer csak kinyílt az ajtó, és egy távoli hangot hallottam. – Mi történik itt?

Valahogy kinyitottam a szemem, és ahogy kitisztult a látásom, egy ismerős arcot pillantottam meg. Papa egyik volt munkatársa, Vang Ji-csuan professzor állt felettem. Utoljára akkor találkoztam vele, amikor Papával együtt raboskodott a démontanyán. Kisietett a szobából, és néhány perccel később Pan elvtársnővel tért vissza.

– Miért hagyták így magára ezt a gyereket? – kérdezte Vang professzor mérgesen.

– Nem tudtuk, hogy beteg – válaszolta Pan elvtársnő.

– Tudjuk, hogy az apja szélsőjobbaldali ellenforradalmár, Pan elvtársnő, de mondja meg nekem, miféle bűnt követett el ez a kislány? – emelte fel a hangját Vang professzor. – Miért hagyják, hogy itt haljon meg a földön? Hát nincs szívük?

Pan elvtársnő hangja furcsán gyengédre és alázatosra váltott.

– Azonnal kórházba visszük – mondta, és kiment a szobából.

Vang professzor mellém térdelt, megfogta a kezemet, és azt suttogta:

– Minden rendben lesz, Ji-mao!

Közben visszatért Pan elvtársnő, és így szólt:

– Csang Hszing katonai biztos engedélyezte, hogy használjuk az autóját. Kint vár ránk, Vang professzor, indulhatunk.

Vang professzor lehúzta rólam az összepiszkított takarót, a karjaiba vett, és kivitt az autóhoz. Befektetett a hátsó ülésre, és így szólt:

– Én nem mehetek veled, Ji-mao, nagyon sajnálom. Pan elvtársnő a sofőr mellé, az első ülésre ült. Ahogy az autó elindult a városon keresztül, úgy éreztem, az egész belsőm darabokra hullik.

Az út rettentő hepehupás volt, a kocsival fel-le bucskáztunk a gödrök és buckák között. Szólni akartam a sofőrnek, hogy belepusztulok az utazásba, úgyhogy lassítson le egy kicsit, de ajkaim még mindig képtelenek voltak szavakat formálni, a nyelvem pedig olyan száraz volt, mintha egy papírdarab lett volna a helyén.

Megálltunk a kórház előtt, a sofőr felkapott és bevitt. Az épületben egymás hegyén-hátán ágyak, hordágyak, kiürült infúziós tartályok és kerekesszékek voltak. Körös-körül hangosan bömbölő gyerekeket, a földön fekvő nyögdecslő férfiakat és nőket, hátukat a falnak támasztva dohányzó embereket láttam. A betegek zavarodott tekintettel összevissza mászkáltak a folyosókon, mintha csak eltévedtek volna az épületben, és a kijáratot keresnék. Egy kórterembe vittek, ahol egy orvos megvizsgált.

– Ez a kislány gyakorlatilag halott – mondta, miközben hátrébb lépett. – Semmit sem tehetek már érte. Bármit csinálnék, csak időpocsékolás volna.

– Az nem lehet. Valamit muszáj megpróbálnia! – tiltakozott Pan elvtársnő.

– Figyeljen rám – szólt az orvos türelmetlenül. – Bele se kezdjen ebbe! Inkább szóljon a családjának, hogy készüljenek fel a temetésére.

– Azt már nem! – kiáltotta Pan elvtársnő. Az orvos fogta magát és otthagya. Pan elvtársnő szólt a sofőrnek, hogy vigyen vissza a kocsihoz. Fél óra zötykölődés után egy másik

épület előtt fékeztek le. Pan elvtársnő besietett, és egy férfival az oldalán tért vissza.

– Ő az? – kérdezte egy mély, kedves hang.

– Igen, ő az, Csang biztos úr – válaszolta Pan elvtársnő.

– Nem vették fel a városi kórházba, azt mondták, reménytelen bármit tenni érte, szinte már halott. Tud rajta segíteni?

A biztos felém hajolt, megérintette a homlokomat, felhúzta a szemhéjamat, és megmérte a pulzusomat. Amikor végzett, felegyenesedett, és csak állt szótlanul az autó mellett.

– Nos? – kérdezte türelmetlenül Pan elvtársnő.

– Az NFH-kórház sokkal jobb, mint a városi – mondta a biztos. – De oda csak katonák és tisztek, valamint az ő közvetlen hozzátartozóik juthatnak be.

– Mit tehetünk? – kérdezte Pan elvtársnő.

– Talán mondhatnám, hogy az én lányom – válaszolta a biztos.

– Remek – sóhajtott fel megkönnyebbülten Pan elvtársnő. – Tudtam, hogy önre számíthatok! – Bemászott mellém a hátsó ülésre, és becsukta az ajtót, a biztos az első ülésre huppant. A sofőr felé fordulva elhadarta, merre menjen, majd hátrafordult, és így szólt:

– Ha odaértünk, hagyja rám a dolgot! Jobb, ha én beszélek.

A 105-ös számú NFH-kórházba érve a biztos kitöltötte a szükséges papírokat, amelyekkel igazolta, hogy az ő lánya vagyok, Pan elvtársnő pedig az édesanyám. A nővérek azonnal az intenzív osztályra vittek, ahol orvosok és nővérek serege gyűlt körém, hogy alaposan megvizsgáljanak. Kinyitottam a szemem. A fény szinte elvakított, de jól láttam a biztos arcát. Magas, középkorú, határozott fellépésű ember volt. Amint észrevette, hogy őt nézem, rám mosolygott, és azt suttogta:

– Most már minden rendben lesz, nincs miért aggódnod, kincsem.

– Kipréseltem magamból valami mosolyszerűséget, és megrebbentettem a szememet, jelezve, hogy hallottam, amit mondott.

Ahogy sok minden más gyermekkorom során, ennek az embernek a kedvessége is pont olyan váratlan és érthetetlenül meglepő volt számomra, mint a többiek gonoszsága. Legutóbb, amikor egy katona ilyen közel volt hozzám, bántott és fájdalmat okozott. Egy másik most az apámnak adta ki magát, hogy az életemet mentse. Vajon miért? Egyiküket sem értettem. Pan elvtársnőt – aki szinte undorodott tőlem családi hátterem miatt, és soha egy kedves szava nem volt hozzám főleg nem értettem, hogy adhatja ki magát ezek után az édesanyámnak. Egyszerűen fogalmam sem volt, mi járt a fejében. A korábban tett megfigyelésem újabb érdekes bizonyítéka volt, hogy talán ő is csak egy az olyan szerepet játszó felnőttek közül, akik szerint egyik pillanatban teljesen másként kell

viselkedniük, mint a másokban. A felnőttek teljességgel kiszámíthatatlanok – állapítottam meg.

– Azt hiszem, gerinchártya-gyulladásra van – mondta az orvos a biztoshoz fordulva. – El kell különítenem a lányát a többi betegtől.

– Életben marad? – kérdezte Pan elvtársnő aggódva.

– Nem ígérhetek semmit – válaszolta az orvos. Néztam, ahogy az orvos egy hosszú tűt vesz elő. A nővér felültetett, felhúzta az ingemet, az orvos pedig mindenféle érzéstelenítés nélkül a gerincembe szúrta a hatalmas tűt, hogy mintát vegyen a gerincvelőmből. A fájdalom leírhatatlan volt. Egy halk sikoly hagyta el a torkomat, és fészkelődni kezdtem, de olyan gyenge voltam, hogy a nővér különösebb erőfeszítés nélkül le tudott fogni, hogy mozdulatlanul tartson.

Egy üres szobába vittek. A főorvos mindenféle kínai gyógyszert és akupunktúrás kezelést írt fel, hogy csillapítsák a lázamat. De az idő ellenem dolgozott, úgy tűnt, semmi nem használ. Pan elvtársnő mindennap meglátogatott, bejött a szobámba, leült az ágyam szélére, és csendben várt.

Egyik éjszaka felriadtam, és felültem az ágyamban. A fájdalom elpárolgott belőlem, úgy éreztem, teljesen visszanyertem az erőmet. A hold kékes fénnel világította be a szobámat. Fürgén kicsusszantam az ágyból, és az ablakhoz mentem. A lenti udvar üres volt, az egész engem körülvevő világ úgy nézett ki, mint egy gyönyörűen megfestett csendélet.

Ahogy nézelődtem, egyszer csak éreztem, hogy a lábam felemelkedik a hideg padlóról. Egészen a plafonig emelkedtem, ott lebegtem arccal lefelé, és a szobát néztem fölülről. Az ágyban odalenn egy behunyt szemmel fekvő, összetört kislányt láttam. Mindkét karjából infúziós csövek lógtak ki, olyan sápadt volt, hogy szinte beleolvadt a lepedőjébe. Alig észrevehetően lélegzett. Szegény kislány, gondoltam. Mély sajnálatot éreztem iránta, nagyon szerettem volna valahogy enyhíteni a fájdalmán. Ekkor eszembe jutott valami, amit az iskolában tanultunk, és beszélni kezdtem hozzá. De a gyengéd, kedves hang, amelyen hozzá szóltam, nem az én hangom volt. Hanem Liang nénié.

Így szólt: – A te életed fonala nem nyúlt hosszúra, kicsi Ji-mao. Éppen most ér véget. Nincs már semmi számodra ezen a világon. Hagyd hát magad mögött, és gyere velem!

A kislány nem mozdult. Vajon hallotta, amit mondtam?

Sírni kezdtem érte, kinyúltam, hogy megérintsem, de képtelen voltam rá. Keservesen zokogtam, az érte hullajtott könnyeim pedig, akár az esőcseppek, egyik a másik után pottyantak a kislány arcára és a hajára. Megrebbent a szeme, mintha csak egy pillangó szárnya lett volna. Kinyitotta a szemét, és a fölötte lebegő alakra nézett. Felém nyújtotta a kezét, már szinte összeérték az ujjaink. Abban a pillanatban, akár egy madártoll, lassan vitorlázva felé hullottam. Körém fonta a karjait. Amikor az arcunk már majdnem összeért, egymás szemébe néztünk, és elmosolyodott. Szemeink egymáséiba olvadtak. Ujjaink és kezünk egyé váltak, ahogy felé lebegtem. Az arcunk egybeolvadt. A világ elsötétült.

Pár nappal korábban Mama elindult, hogy beírassa Ji-tinget a Kao falutól nyolc kilométerre lévő iskolába. Ahogy közeledtek az iskolához a bátyámmal, egy idegen tűnt fel mögöttük, és azt kiáltotta:

– Li Ji-kaj, várjon meg!

– Mi történt? – kérdezte Mama.

– Az Anhuji Egyetem vezetője küldött, hogy keressen meg magát – mondta a férfi. – Az árvíz miatt nem tudtam korábban idejutni. A lányáról van szó, nagyon beteg. Azonnal Hofejbe kell mennie!

Azon a nyáron a hőmérséklet szinte folyamatosan negyven fok körül volt, Mama és Ji-ting a hőségtől és a párás levegőtől elcsigázva sétált az iskola felé, amikor a férfi utolérte őket. Mama megkapaszkodott a férfi biciklijében. – Mi a baja a kislányomnak? – kérdezte.

– Nem tudom. Nem láttam őt – válaszolta a férfi, majd a biciklijére ugorva eltekert.

Mama úgy döntött, elviszi Ji-tinget az iskolába, és ott hagyja. Amikor meggyőződött róla, hogy jó kezekben van, és gondját viselik, elköszönt tőle.

Ji-cunna a karján hazafelé azon gondolkodott, hogyan tudna leggyorsabban Hofejbe jutni. A feladat nem ígérkezett könnyűnek. Az azt megelőző héten a környéket heves árvíz öntötte el, az utak

nagy része még le volt zárva, sem a buszok, sem a vonatok nem közlekedtek menetrend szerint.

Nem érezte jól magát, így indulás előtt a közösségi egészségházába ment. Ahogy belépett, fájdalmas kiáltás ütötte meg a fülét. Az a fajta sikoly volt, amellyel az ember a szíve legmélyéről előtörő, elviselhetetlen fájdalmat adja a világ tudtára. A szolgálatot adó helyi orvos elmondta Mamának, hogy egy tizenegy éves kislány halt meg éppen valamilyen fertőző tüdőbetegségben. – Nem hozták be időben, hogy segíthessünk rajta – tette hozzá a doktor.

Mama bepillantott az ajtón a négy elmosódott alakra, akik az asztalon fekvő kislány holttestét állták körbe. A halott kislány teste rongyokba volt burkolva, apja és anyja egymás kezét fogva álltak felette. Kisöccse, egy az én öcsémmel egykorú kisfiú, az anyja nyakába temette az arcát, és vigasztalhatatlanul zokogott. Mama azonnal rám gondolt, villámként csapott belé a gondolat, hogy Hofejben talán én is pont ilyen asztalon fekszem holtan, csak felettem nem áll senki. Kétségbeesett szomorúsággal, a szavakat szinte csak lehelve, imádkozni kezdett. Imájában arra kérte Istent, hogy hallja meg könyörgését, és mentsen meg engem, ne hagyja, hogy az asztalon fekvő kislány sorsára jussak.

Visszatért Kao faluba, és egy doboz cigarettáért cserébe Vén Méregzsáktól megkapta a hazatéréshez szükséges papírokat és engedélyeket. Másnap reggel a hátára vette Ji-cunt, és elindult Hofejbe. Az egykor sekély patakok mentén gyalogolt, amelyek most, az árvíz után folyókká változtak, és elmosták a rajtuk átívelő hidakat. A hátára kötözött gyermek miatt lassan haladt, de végül kiért a buszmegállóhoz. Itt azonban hiába várt, további tizenkét kilométert kellett gyalogolnia addig a megállóig, ahol már buszok is jártak. Innen eljutott a legközelebbi városba, ahonnan vonattal érkezett meg Hofejbe. Éjfél volt, mire a gyermekközpontba ért.

Az ajtó felől hangzó dörömbölésre Pan elvtársnő riadt föl.

– Hol van a lányom? – szólt ellentmondást nem tűrően Mama. – Mi a baja a kislányomnak?

– Nincs itt – válaszolta Pan elvtársnő. – Bevittem a 105-ös számú NFH-kórházba, egy hete ott van. Az orvosok sem tudják, mi baja

van.

– Miért NFH-kórházban van? – kérdezte Mama.

– A városi kórházba nem vették fel. Az egyetemi NFH-biztos vitte oda. Azt hazudta, hogy ő az apja, csak hogy a kislányt felvegyék. Én az anyjának adtam ki magam – mondta Pan elvtársnő. – így sikerült bejuttatni.

Mamát annyira megdöbbenette az irántam tanúsított aggodalom és áldozatkészség, hogy egy szót sem tudott kiböki. Az egyetem első számú embere hazudott, hogy a város legjobb kórházába juttasson engem. Ráadásul Pan elvtársnő volt a cinkosa!

Pan elvtársnő a szobámba vezette Mamát, aki aggódva nézegette rendetlenül hagyott matracomat és összedobált ruháimat. Amikor pedig meglátta a cipőmet, rájött, hogy valószínűleg vinniük kellett, mert járni sem tudtam, olyan rosszul voltam. Kétségbeesésében elsírta magát. – Azonnal látnom kell őt! – zokogta Mama.

– Lehetetlen – válaszolta Pan elvtársnő. – Reggelig mindenképpen várnia kell. Itt maradhat addig.

Mama másnap kora reggel Pan elvtársnőre bízta Ji-cunt, és elindult a kórházba. Az egyetemváros nyugati kapujánál egy munkatársába botlott, aki meglepetten nézett rá. – A kislánya nagyon beteg – szólt a munkatárs. – Nem gondoltuk, hogy még időben ideér az árvíz miatt.

– Mi a baja Ji-maónak?

– Nem is tudja, mi baja van? – kérdezett vissza a nő.

– Nos... – kezdett bele, de aztán hirtelen elfordította a tekintetét, és elietett. Mama egyből arra gondolt, hogy a nő tudta, mi bajom van, ha pedig nem akarta megmondani, az csak azért lehetett, mert nagyon súlyos az állapotom. Aggodalma egyre nőtt, a 105-ös kórházig hátralévő utat futva tette meg. Belökte az ajtót, és végigrohant az előcsarnokon. Egy katona állta útját, és felszólította, hogy azonnal igazolja magát.

– A kislányom itt fekszik a kórházban – hadarta Mama. – Nagyon beteg! Most értem fel vidékről, és fogalmam sincs, melyik szobában fekszik.

– Menjen a kartonozóba! – mondta neki a katona. – Ott megmondják, melyik szobában keresse.

A kartonozóban a recepciós végignézte az összes nevet a betegek listáján. – Ilyen nevű betegünk nincsen – jelentette ki.

Mama átrohant a gyermekkórház épületébe, és elkapott a folyosón egy nővért, hogy megtudakolja, melyik szobában vagyok. – Nincs ilyen nevű gyerek nálunk – válaszolta a nővér is.

Mama egyre kétségbeesettebben járta a kórház épületeit, mire végül rátalált arra a szárnyra, ahol a fertőző osztály volt. Szobáról szobára futott, míg végül a harmadik végigrohant emelet után megtalált. Egyedül feküdtem a folyosó végén lévő kórteremben.

– Mao-mao, kicsim – zokogta a szobába lépve –, kérlek, ne halj meg! – mondta az ágyamhoz szaladva.

– Mama – suttogtam. – Tényleg te vagy az?

– Én vagyok – mondta, miközben az arcát az enyémhez szorítva sírdogált tovább.

Egy orvos lépett a szobába, és Mamára förmedt: – Maga meg kicsoda? Nincs látogatási idő, nem lehet ide csak úgy bejönni. Meg kell kérnem, hogy távozzon.

– Az anyja vagyok – válaszolta Mama. – Egész éjszaka úton voltam, hogy láthassam a kislányomat.

– Ha maga valóban az anyja – mondta meglepetten az orvos –, akkor ki volt az a másik nő, aki azt állította, hogy a kislány az ő lánya? Talán két anyja van?

– Ő Pan elvtársnő volt, ő vigyázott a kislányomra, míg fel tudtam jönni hozzá vidékről.

– És az apja? A biztos úr?

Mama válasz helyett csak megrázta a fejét. Az orvos, úgy tűnt, nem egyszerűen csak megértette, de még tetszett is neki a dolog. Az ágyamhoz sétált, és alaposan megvizsgált. Mama hátralépett, hogy helyet adjon neki.

– Mi a baja a kislányomnak? – kérdezte.

– Vettünk gerincvelőmintát, és vérvizsgálatot is végeztünk. Az első diagnózisunk gerinchártya-gyulladás volt, mondta az orvos

együtt érző, kedves hangon. – Mostanra azonban már egyáltalán nem vagyok biztos benne, hogy tényleg ez a baj. Azt gyanítom, hogy hastífusza lehet, az erre kapott kezelésre ugyanis jól reagált, ekkor stabilizálódott az állapota. De a lázát még mindig nem tudtuk lejjebb vinni, úgyhogy azt hiszem, talán mégsem hastífusszal állunk szemben. Folyamatosan figyeljük és vizsgáljuk, de még mindig nem tartunk ott, hogy pontos diagnózist adjak.

– Milyen súlyos az állapota? – kérdezte Mama.

– Nagy szerencséje volt, hogy behozták hozzánk. Nagyon magas láza volt legalább tíz napon keresztül, egy darabig nem is hatottak a gyógyszerek. Őszintén szólva még most is pengeélen táncolunk – mondta. – De legalább van remény, már ez is több, mint amink pár napja volt. Ígérem, mindent megteszek, amit tudok. – Vetett rám egy aggodalmas pillantást, és kiment.

Mama becsukta mögötte az ajtót, és odajött hozzám. Eltelt pár perc, mire megszólalt:

– Mao-mao, van valami, amit meg kell tennem most veled.

– Mi az, Mama?

– Senkinek nem mondhatod el – mondta. – Soha! Ezt a titkot örökre meg kell őrizned, bármi történjen! Ha valaki megtudja – csuklott el a hangja az érzelmektől –, bántani fognak minket. Erted, amit mondok?

– Igen – mondtam. – Nem mondom el senkinek. Mit fogsz velem tenni?

– Meg foglak keresztelni.

– Megkeresztelsz?

– Igen, Ji-mao. A mamád keresztény, sőt a tiencsini nagynénik és nagybácsik is mind keresztények.

Soha életemben nem hallottam korábban azt a szót, hogy keresztény. Fogalmam sem volt róla, miről beszél Mama.

– Amint ezt megtettem veled, mától bármi történik veled, tudnod, érezned kell, hogy valaki mindig veled van, és vigyáz rád. Soha többé nem leszel egyedül.

– Elmész? Itt fogsz hagyni, Mama?

– Én nem, de attól félek, te igen, Mao-mao. És azt akarom, ha így lesz, valaki gondodat viselje, és szeressen, míg újra együtt nem leszünk.

– Nem akarok elmenni, Mama!

– Tudom, kicsim – mondta. – Tudom.

Az ágyam mellett lévő mosdókagylót teleeresztette vízzel, beledugta az ujját, és a homlokomhoz érintette. Még mindig sírva mormolt valamit áldásról, anyáról és atyáról. Megbabonázva hallgattam, ahogy suttogva mondja az ismeretlen imádság szavait: Üdvözlégy Mária, malaszttal teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus...

– Mama – kérdeztem. – Kik ezek az emberek?

– ...Szűz Mária, Istennek szent Anyja – folytatta rendületlenül –, imádkozzál érettünk, bűnösökért most és halálunk óráján. Amen.

32.

Mama ott maradt velem a kórházban, miközben öcsémre Pan elvtársnő vigyázott a gyermekközpontban. Miután Mama megkeresztelt, a lázam még három napig tartotta magát, majd a negyedik nap reggelén hirtelen elmúlt. Visszatért az érvágyam. Szóltam Mamának, hogy éhes vagyok.

– Hozok neked egy kis görögdinnyét. Mit gondolsz, meg tudod enni? – kérdezte.

– Igen – válaszoltam. – Az jó lenne.

Megkérdezte az orvostól, hogy hozhat-e nekem dinnyét, és mivel ő is jó ötletnek találta, Mama elindult, hogy valamelyik közeli utcai árusnál vegyen egyet. Visszatérve felvágta, és szép lassan belém diktált jó néhány kanállal, amíg az evéstől elszokott gyomrom csak bírta. Ötödik Hofejben töltött napján Mama bement az egyetemi pártirodára, hogy Papa számára engedélyt csikarjon ki, hogy ő is meglátogathasson a kórházban. Az engedélyt megtagadták.

Az orvosok annyira megörültek állapotom rohamos javulásának, hogy kijelentették, már vagyok annyira jól, hogy hazaengedjenek.

Mama valahonnan szerzett egy kétkerekű kék kocsit, egy nővér segítségével kicipeltek, és a kocsira erősített matraccra tettek. Aztán Mama eltolt az egyetem által számunkra kijelölt új lakásba, amely egy elhanyagolt, egyszobás lyuk volt. A lakásban nem volt konyha, fürdőszoba, sőt folyó víz sem, az ágyak pedig pallókból összeütött tákolmányok voltak. A szomszéd szobában Mama egyik korábbi munkatársa lakott hasonló körülmények között, aki nemrég még a démontanyán élt Papával együtt. Megsajnálta minket, és nekünk adott néhány holmit a konyha pótlására, többek között, amire a legnagyobb szükségünk volt, egy öreg, széntüzelésű rezsót.

Mama elhozta Ji-cunt a gyermekközpontból, egypár nappal később pedig Ji-ting is megérkezett Kao faluból. Az iskolaévet félbeszakították a környéket sújtó árvíz miatt, így már négyen osztoztunk az apró, sötét szobán. A következő négy hónapot így töltöttük itt, mire végre az én erőm is többé-kevésbé visszatért. Hallottam, ahogy Mama azt meséli a szomszédnak, hogy akármilyen

szörnyűek is az itteni körülmények, még így is szinte fényűzően élünk a Kao falubeli állapotokhoz képest. Néhány hétig még Mamának kellett a WC-re cipelnie, mert annyira gyenge voltam, hogy önállóan járni sem bírtam, de erőm hamarosan visszatért.

1969 szeptemberében mind a négyen leköltöztünk Kao faluba. Mama talált egy teherautó-sofőrt, akinek arra volt dolga, és megbeszélte vele, hogy magával visz minket. Mi ketten utaztunk a fülkében, a fiúk pedig a platón a csomagjainkkal együtt. Az utazás hosszú és kimerítő volt, a teljesen szétázott vidéki utakon csak nagyon lassan tudtunk haladni. Kipufogófüst ömlött a fülkébe, és fojtogató keveréket alkotott a megállás nélkül dohányzó sofőr cigarettájának keserű füstjével. Egy idő után megfájdult a gyomrom, hányingerem lett. A fülkébe hánytam, amitől a sofőr olyan ideges lett, hogy perceként át kiabált és átkozott, majd mindkét ablakot teljesen letekerve zötykölődtünk tovább.

Mire a falu közelébe értünk, gyengének éreztem magam, ismét hányinger fogott el, és szinte teljesen kiszáradtam. Ízületeim fájtak, pedig még előttünk állt egy majd negyed mérföldes gyalogút a faluig, amit egy ösvényen keresztül, csomagjainkat cipelve kellett megtennünk. Amikor először láttam meg Kao falut, földbe gyökerezett a lábam a döbbenettől. Mocskos rongyokba öltözött nők és gyerekek jöttek elénk a faluból. A nők segítettek Mamának cipelni a csomagjait, a gyerekek pedig körbeálltak minket, és engem bámultak.

Még soha életemben nem láttam olyan koszos gyerekeket, mint amilyenek ezek voltak. Cipője egyikőjüknek sem volt.

A faluhoz közeledve úgy kísérték minket, mint egy gyülelész csorda a juhászt. – Íme az új otthonod – mondta Mama, miközben kinyitotta az ajtót, és belépett a konyhába. A tömeg engem is betolt magával a roskatag építménybe.

A látvány megdöbbenett. Erre azért nem számítottam. A falak penésztől rothadtak, a padló pedig rettenetesen koszos volt. A fejünk fölött gerendák tartották a tetőt, amely nem volt más, mint kévékbe kötözött szalma. A plafon alacsony volt, különösen Mamának, aki a kínai asszonyokhoz képest kifejezetten magasnak számított. Közel százhetven centis termetével nagyjából tíz centivel volt magasabb egy átlagos kínai nőnél. Az építmény Mama elmondása szerint korábban a falu raktárépületeként szolgált, rizst, magokat és a termelészövetkezet szerszámaint tárolták benne. A falusiak, amikor megtudták, hogy jövünk, egy nagyjából kétméteres falat húztak a közepére sárból, hogy a lakrészünket elválasszák a raktártól.

A lakásunk nagy részét egy kétszemélyes ágy foglalta el. Az ajtó mellett egy cserépkályha állt, a sarokban pedig egy konyhai eszközök tárolására használatos szekrény. A másik sarokban egy cserépedény szolgált vízforrásként, a csomagjainknak már csak a fal mellé támasztva jutott hely. A rozoga építményben nem volt villany, sem ablak, az egyetlen fényforrás az ajtó volt.

– Hol fogok aludni? – kérdeztem Mamát.

– Az ágyon – mutatott rá Mama a kétszemélyes ágyra. – Ahogy mindannyian.

A konyhó tömve volt falubeliekkel, akik tágra nyílt szemmel bámultak minket, úgy figyelték minden mozdulatunkat, mintha valamiféle előadást néznének. Miután körbenéztem a szobában, így szóltam:

– Azt hiszem, ki kell mennem. Hol a mosdó?

– Megmutatom, hova tudsz kimenni – válaszolta. Kitépett két lapot a tűzhely mellé készített fűzetből, és kivezetett a konyhából, egyenesen egy pár lépésre lévő, földbe vájt lyukhoz. Ahogy közeledtünk, úgy tűnt, a gödör alja zümmögő hangot hallatva szinte életre kel, mintha egy unott, de kitartó zenekar ült volna az alján.

Amint a pereméhez értünk, a felszínt elborító fekete felleg úgy emelkedett fel, mint a gőz a forró vizes edényből. Ekkor vettem

észre, hogy a masszáról felszálló felhő nem más, mint fekete legyek millióinak raja, amelyek a gödörben lévő szennyvízből lakmározta. Bármilyen közeledett a lyukhoz, szétrebbentek, majd amint a veszély elmúlt, visszatelepedtek a halom felszínére.

A földre vájt, körülbelül három méter átmérőjű medence köré egy nagyjából fél méter magas, sárból emelt, erősen omladozó falat húztak. A peremén két téglavált volt a sárba passzírozva, közöttük pedig egy szintén téglákból kialakított vájat futott meredek szögben a gödör fölé. – Ezekre kell ráállni. Fordulj háttal a gödörnek, hajolj előre, és úgy könnyíts magadon. Figyelj, hogy a lábad mindig a téglákon álljon, és mindig a középső vájatba engedd a szennyet, mert ha egyenesen a lyukba pottyantad, visszafröccsen, és a legyek utánad jönnek a házba – ismertette a tudnivalókat Mama.

Mama segítette behelyezkedni. Éppen le akartam tolni a nadrágomat, amikor észrevettem, hogy tucatnyi falubeli – felnőttek és gyerekek vegyesen – követett minket a latrinához, és izgatott pillantásokkal méregettek. Mama megkérte a hívatlan közönséget, hogy távozzon, majd amikor az emberek elmentek, átnyújtotta a két papírlapot. – Itt nincs másféle WC-papír – mondta Mama. – Ezzel kell beérned.

Úgy kell csinálni, hogy előbb a keziddel összegyűröd, aztán széthajtogatod, és megint összegyűröd... Minél többször csinálod meg, annál puhább lesz a papír, és annál kevésbé lesz kényelmetlen használni.

Amikor visszaértem a konyhámba, megkérdeztem Mamát, hol tudok kezem mosni. – Az edényben találsz vizet, mondta a sarokban álló méretes fazékra mutatva. Felemeltem a fedelét, és az edénybe dugtam a kezem.

Mama egy hirtelen ne! kiáltást hallatott, és megütközve nézett rám, miközben ijedten kikaptam a kezem a fazékból. – Abban az ivóvizünket tartjuk – mondta feszülten, bár némileg elkésve. Egy palackhoz vezetett, a kezembe nyomta a mellette heverő merőkanalat, és megmutatta, hogy merjek belőle vizet a lavórhoz, ahol aztán megmoshatom a kezemet. Ám sajnálatos figyelmetlenségemmel bepiszkítottam aznap ivóvizünket.

33.

Másnap korán reggel Ji-cun ébresztett fel és így szólt: – Gyere, mutatok neked egy kiskutyát!

Még soha nem láttam kölyökkutyát, mert tilos volt a városban háziállatként tartani őket. Ennek ellenére voltak kutyák Hofejben, de ezek vad, kóbor állatok voltak, amelyek éjszakánként falkákba verődve járták a várost. A rendőrök gyakran vadásztak rájuk, csapdákat állítottak fel nekik, az elfogott állatokat pedig egyszerűen agyonverték. Egy kiskutya látványának lehetősége teljesen felvillanyozott, ez lett volna az első hamisítatlan vidéki élményem. Kiszaladtunk a kunyhóból, és a viskók között futó kis ösvényen magunk mögött hagytuk a falut. Ahogy futottunk, a semmiből egyszer csak egy nagy fekete kutya tűnt fel, és nekem rontott. Hátról támadt rám, és dühödten morogva nagyot harapott a vádlimba. Üvöltve a földre rogytam, mire a kutya elengedett, és elinalt. A lábam nagyon fájt, és ömlött belőle a vér. A falubeliek meghallották a sikoltozásomat, és minden irányból rohantak felénk. Egy nő, aki elsőnek ért a közelünkbe, egy hatalmas húsbárdot lóbálva a feje felett átkozta a kutyát, majd mellém térdelve megvizsgálta a lábamon lévő sebet, végül kijelentette: – Ez bizony elég súlyos.

Közben egész tömeg gyűlt körém, a hangzavarban vagy azt kérdezgették egymástól, hogy mi történt, vagy egymásra licitálva tanácsokkal láttak el. Mivel azonban a helyi tájszólás teljesen új volt számomra, a legtöbb tanácsból egy mukkot sem értettem. A hisztérikus zsidongás zaja és az éles fájdalom csak még idegesebbé tett. Az öreg nő gyorsan átvette a csoport vezetését, és utasított egy férfit, hogy azonnal vigyen haza. Az idős asszonynak nyúzott, aszott arca volt, járása pedig furcsán hajlott tartásának köszönhetően már messziről felismerhetővé tette. Ő volt a falu legalacsonyabb asszonya, de úgy tűnt, a szóban forgó kérdésben mindenki gondolkodás nélkül rábízta a vezető szerepét. Egyetlen szó nélkül követték utasításait.

Mama is meghallotta a sikoltozást, és az ijedtségtől földbe gyökerezett lábbal figyelte, hogy ölben hoznak hazafelé. Mellettem a

félelemtől bömbölő Ji-cunnal értünk vissza a konyhánkhoz.

– Mi történt? – kérdezte Mama.

– Ne csak ácsorogjon itt! – mordult rá az öregasszony élesen. – Siessen, hozzon rizsvizet!

– Rizsvizet? – kérdezte Mama. – Mi az ördög az a rizsvíz?

– Maguk városiak! – csattant fel türelmetlenül az öregasszony. – Csak tegyen egy edénybe vizet, rakjon bele rizst, és keverje fel az ujjával. Ha homályossá vált, hozza ki!

Mama felkapott egy marék rizst, gyorsan egy edénybe szórta, vizet öntött rá, jól megkeverte, és kivitte az öregasszonynak. Az öreg belemártotta a kezét a vízbe, alaposan kimosta vele a sebemet, majd a maradék vizet az arcomra fröcskölte.

Egy pillanattal később az öregasszony szeme befordult, és fejét az ég felé fordítva, éles, rikácsoló hangon egy varázsigét kezdett ismételtetni: – Jöjj vissza, gyermek, jöjj vissza, gyermek, jöjj vissza, gyermek! – A ház körül ácsorgó asszonyok amint meghallották az öregasszony hangját, azonnal csatlakoztak a kántáláshoz; a kórus dongása minden egyes megismételt sornál egyre hangosabb és hangosabb lett. Behunyták a szemüket, és kezüket a fejük felett lengetve imádkoztak, mintha láthatatlan szél által mozgatott hatalmas pálmalevelek lennének.

Mamát zavarba ejtette a szertartás. Tágra nyílt szemmel hol az integető kórust és az öregasszonyt nézte, hol rám pillantott, ahogy a földön feküdtem. Engem viszont lenyűgözött a látvány.

Egy pillanatra szinte elfelejtettem a kutya harapása miatt érzett fájdalmat és ijedtséget. A kántálás eközben villámgyorsan házról házra szállt, lakóik mind kijöttek a kunyhók elé, és kezüket a magasba emelve csatlakoztak az imádsághoz. A közeli földeken dolgozó parasztok a hangot hallva felénk szaladtak, és ahogy elég közel értek, ők is átvették a furcsa imádság ritmusát.

Egy idő után az öregasszony abbahagyta az éneklést, mire mindenki elcsöndesedett. Feszülten hallgatózott, mintha egy távoli hangot próbálna meghallani, majd Mamához fordulva így szólt: – A kutya harapása elijesztette a kislány lelkét. Most hozzá imádkozunk, hogy visszatérjen a testébe, mert ha gyorsan vissza nem jön, túl messzire kerül innen ahhoz, hogy valaha is visszatérhessen.

Egy jelre az egyik asszony felkapott egy söprűt, egy másik pedig a hátára vett. A többiek eközben rizst mertek egy tálba, majd mindannyian sorba rendeződtek, és táncolva elindultak a falun keresztül. A falunyi hosszúságú menetoszlop élén a tál rizst a feje fölé tartó asszony ment, mögötte nem sokkal következünk mi, illetve a fiatalasszony velem a hátán. A falu összes asszonya, Mamával együtt, szorosán követett minket; a sort a falubeli gyerekek zárták, akik időközben szintén bekapcsolódtak a kántálásba. Fel-le meneteltünk a falun átvivő ösvényen, miközben a söprűs asszony a levegőt sepergette, hogy elzavarja a rossz szellemeket.

A sor élén haladó asszony elkezdte szétszórni a rizst, mintha csak magokat vetne el maga körül, miközben azt ismételte: – Gyermek, térj életre! Gyermek, térj életre! -Egyáltalán nem zavarta, hogy amint a rizsszemek földet értek, a falu minden sarkából csirkék vágattak elő, hogy felcsipegessék őket.

A menet egészen addig a pontig tartott, ahol a kutya megharapott. Ahogy odaértünk, a tömeg egy új imádságba kezdett, mely egészen addig tartott, míg a szertartást vezénylő öregasszony el nem hallgatott. Behunyta a szemét, erősen figyelt valamire, majd megnyugodott, és elernyesztette feszült izmait, amitől úgy tűnt, még kisebbre ment össze az egyébként is apró asszony. Néhányszor csendben körbefordult azon a ponton, ahol a kutya megharapott, majd bejelentette az egybegyűlteknél, hogy a lelkem visszatért a testembe. A tömeg lassan eloszlott.

Mama felkapott és hazavitt. Ahogy közeledtünk a konyhához, eszembe jutott, mi történt a kórházban, miután Mama visszajött utánam Hofejbe, és azt kérdeztem:

– Mama, ők is keresztények? És most ők is megkereszteltek?

Éreztem, hogy a szavak hallatán megmerevedik. Lelassított, és egy teljes fordulatot tett, hogy meggyőződjön róla, senki nem hallja, amit mond.

– Nem – szólalt meg végül. – Majd ha idősebb leszel, elmagyarázom az egészet. De addig se felejtsd el, ez a kettőnk titka, rendben?

A legközelebbi általános iskola húszpercnyi gyalogútra volt Kao falutól. Az iskola vályogépülete három, döngölt földpadlójú teremből állt. Ahogy a többi háznak, ennek is szalmából volt a teteje. Az egyik szobában a tanár lakása volt berendezve, a másik kettőben folyt a tanítás. A diákoknak magukkal kellett hozniuk a saját asztalukat és székeket. Nekem asztalom egyáltalán nem volt, szék gyanánt pedig egy rozoga, háromlábú hokedlit cipeltem magammal mindennap.

Az általános iskolai oktatást nem sokkal korábban ötről négyévesre csökkentették, hiszen Mao elnök útmutatásai szerint a gyerekeknek csak használt, ha minél kevesebb időt töltöttek az iskolában. Az elsőtől harmadik évfolyamra járó gyerekek tanultak az egyik, a negyedikesek és ötödikesek pedig a másik teremben. Én negyedikbe jártam.

Vidéken a lányok – ha jártak egyáltalán iskolába – csak három évig tanultak. Ezután a földeken dolgoztak. A parasztok úgy tekintettek a lányokra, mint feleslegre, akik egy idő után úgyis elhagyják a szüleiket, hogy saját családot alapítva férjük mellett éljenek.

Ezen oknál fogva oktatásukat teljesen feleslegesnek tartották, így nem volt meglepetés, hogy az osztályomba rajtam kívül csak fiúk jártak. A másik tanterembe nagyjából fél tucat lány járt. Mivel én voltam az iskola legidősebb lány tanulója, egy idő után az én feladatomra vált, hogy kiszolgáljam a tanárt, és megfőzzem ebédjét. Egy nagy cserépsparhelt volt a tantermünk közepén, miközben a tanár az órát tartotta, én a tűzhely mellett, a hokedlimen ülve az ebédjét főztem.

A tanár maga is csak általános iskolát végzett, de már ezzel is roppant műveltnek számított a falubeliek között. Korábban házaló volt, aki a falvakat járva kis dobját ütötte, hogy érkezését jelezze a falubelieknek. Játékokat és édességet árult. Amikor a falunak tanárra volt szüksége, megkérték, hogy maradjon náluk, és vállalja el a feladatot. Volt egy fia is, aki az én osztályomba járt. Mindketten különlegesek voltak a szemünkben, hiszen a nyugat-kínai, muzulmán vallású ujjur kisebbséghez tartoztak. Bár napközben már nem imádkozhattak nyíltan – a kommunista hatalomátvétel után ez tiltott dologgá vált –, változatlanul nem ettek sertéshúst, és az év bizonyos részében egyáltalán semmit nem ettek napközben. Amikor kettesben maradtak a fiúval, egy árva mukkot sem értettünk abból, amit egymás között beszéltek.

A tanár néhány ruhája furcsa színekben pompázott, éppúgy, mint az a kis szőnyeg, amelyet nagy becsben tartott a lakrészébe döngölt padlóján. A legszokatlanabb vele kapcsolatban mégsem ez volt, hanem az, hogy mindig cipőt viselt. A parasztok és gyerekeik kizárólag a leghidegebb télen vagy nagy ünnepek, például esküvők alkalmával vettek cipőt a lábukra. A tanárt azonban soha nem láttuk mezítláb. Amikor épp nem volt tanítás, a tanár és a fia soha nem vegyült el a parasztok között, sem vetéskor, sem aratáskor nem csatlakoztak a földeken dolgozókhöz. Nem foglalkoztak senkivel, és úgy tűnt, a parasztok sem bánják, hogy így van.

Egy idő után meglepve tapasztaltam, hogy Kao faluból hiányoznak a korombeli lányok. Sok nálam három-négy évvel idősebb lány volt, akadt bőven két-három évvel fiatalabb is, de én voltam az egyetlen 1958-as születésű. Egyik reggel, amikor a gyerekek kint játszottak az udvaron, bevittem a tanár rizskását a lakrészébe. – Lu tanár úr,

hogy lehet, hogy én vagyok az egyetlen lány a felső tagozaton? Hol van a többi velem egykorú lány a faluból? Még a földeken dolgozók között sem látok soha egyet sem – szegeztem a kérdést az asztalánál békésen dohányozgató férfinak.

Komoran, szavait gondosan megválogatva válaszolt: – Egykor rengeteg veled egykorú lány élt itt. Emlékszem, ahogy akkoriban a falvakat járva ide is eljutottam, rengeteg fiatal lányt láttam. – Elhallgatott, és szomorúan bámult ki az ablakon.

– Hova tűntek ezek a lányok, Lu tanár úr?

– Meghaltak. Mind egy szálig.

– Betegek lettek?

– Nem – válaszolta. – Nem volt itt semmiféle betegség. - Elfordította a fejét, és nagyot sóhajtvá folytatta: – Még túl fiatal vagy, hogy megértsd, Ji-mao.

Beleszívott a cigarettájába, hosszan benn tartotta a füstöt, majd ismét elfordulva lassan kifújta, miközben úgy tanulmányozta a levegőben emelkedő kékes füstoszlopot, mintha a feltett kérdésre keresné benne a választ. – Meghaltak, mert nem volt mit enni. Akkoriban az egyik környékbéli faluban sem volt mit enni. Éhínség tombolt. Nem tudod, mit jelent ez a szó, ugye? – kérdezte suttogva.

– De tudom, Lu tanár úr. A nagymamám Tiencsinben az éhínség idején minden ételét nekem adta, hogy legalább én tudjak mit enni. – Hirtelen sírhatnékom támadt.

– Talán nem kellene erről beszélgetnünk – mondta megértően Lu tanár úr.

Visszatartottam a könnyeimet, és újra megkérdeztem:

– Mi történt itt?

– A feleségem... ugyanúgy tett, mint a nagymamád – válaszolta lassan. – Minden ételt a gyerekeinek adott, magával egyáltalán nem törődött. Ő halt meg elsőnek. – Elcsuklott a hangja, elhallgatott egy pillanatra. – Miután elment, még mindig nem volt elég ételünk. A lányom öt-, a fiam kétéves volt ekkor. Nagyon emlékeztetsz a kislányomra, Ji-mao.

– Mi történt vele?

– A lányomat... – mondta szelíden – úgy hívták, Hsziao-pao, azaz Apró Kincs. Elvittem az én Apró Kincsemet Nan-kingba, mert nem tudtam végignézni, ahogy éhen hal. Azt mondtam neki, hogy egy nagy meglepetés várja a városban. Egy muzulmán étterembe vittem a Dobtorony mellé – még a nevére is emlékszem, úgy hívták, Ma Hsziang Hszing. Rendeltem neki egy nagy tál tengeri halat, és finom teát. Két jüanba és hatvan fenbe került, az összes pénzemet ott hagytam. A szeme felragyogott, amint meglátta az ételt. Amikor enni kezdett, hónapok óta először láttam mosolyogni. Néztem egy darabig, aztán azt mondtam neki: „Papának ki kell mennie a mosdóba, te csak egyél tovább, mindjárt jövök.” Bólintott, annyira lefoglalta az evés, hogy rám sem nézett. Az étterem bejáratához mentem, visszanéztem rá, ahogy tömi magába a drága finomságokat, aztán kimentem. Soha többé nem láttam. Olyannak emlékszem rá, amilyennek akkor utoljára láttam. Az asztalnál ülve boldogan tömte magába az ételt. Boldog volt! – Lu tanár úr rám emelte könnyekben ázó szemeit. – Azt hiszem, pont úgy nézhet ki most, mint te.

Lu tanár úr enni kezdett, én pedig csendben ültem vele szemben az asztal másik oldalán. Amikor végzett, addig bámulta az üres tányért, míg el nem vettem előle, hogy elmosogassam.

34.

Iskola után a gyerekeknek is részt kellett venniük a napi munkában. A legfontosabb feladatuk az állati ürülék gyűjtése volt az erdőben, amelyet aztán trágyának használtak a földeken. Nem kellett sok idő, hogy belejőjjek a munkába, azután már mindennap a gyerekekkel tartottam. Ez volt az első igazi munkám, ugyanolyan ügyesen akartam elvégezni, mint a többi falubeli gyerek. A felszerelésem egy kosár és egy gereblye volt, ezekkel a kezemben járkáltam a falu és az erdő találkozásának szűk sávjában. Minden a munkacsoport vezetőjének leadott tíz kilogramm ürülék után egy munkapontot írtak jóvá a nevem mellett, amiért két fen fizetség járt.

Amikor először tartottam a gyerekekkel az erdőbe, Felszabadulás márkájú tornacipőm volt rajtam. A többiek hangos nevetésben törtek ki, amikor megláttak, és rám mutogatva így szóltak: – Nézzétek a városi lányt, cipőben indul kakát szedni! – Hazamentem, és kiugrottam a cipőmből. A faluban eltöltött időkben ez lett a mindennapi viselet, nem lóghattam ki a sorból azzal, hogy cipőt hordok, miközben mindenki más mezítláb jár. Először fájt, de ahogy a bőrkeményedések elborították a sarkamat, már fájdalom nélkül tudtam járni az erdőt a többiekkel. Amint a nyár beköszöntött, gond nélkül jöttem-mentem a tűzforró köveken, és az éles sziklával borított ösvényeken is képes voltam felkapaszkodni.

Délutánonként egyre gyakrabban egy falubeli lánnyal mentem gyűjtögetni, akit úgy hívtak, hogy Kis Nyúl. Ötéves kora ellenére nagyon okos kislányt ismertem meg benne. Volt egy újszülött öccse is, akit reggelente a hátára kötöztek, így indult el otthonról mindennap, hogy az erdőt járja. Egyre több időt töltöttem Kis Nyúllal, nagyon megszerettük egymást, és úgy éreztem, hosszú idő után valaki átveszi szívemben a helyet, amelyet egykor Hsziao-lan töltött be.

Saját magamra emlékeztetett, mikor ennyi idős voltam, hiszen ugyanazokkal a ház körüli feladatokkal és fivéremeim kiszolgálásával teltek a napjaim annak idején, mint neki most. Megtanítottam neki néhány játékot, amelyet az ő korában én szívesen játszottam. Más nem lévén, szalmából csináltam ugrókötelet, amelyet aztán egy

fához kötöttem, és megmutattam neki, hogy kell vele játszani. El volt tőle ragadtatva. Megmutattam neki azt is, hogy kell madárfészket csinálni gyökerekből és levelekből.

Cserébe Kis Nyúl megtanított, hogy fogjak halat az öntözőcsatornában. Ahogy fölnyitották a zsilipeket, a patakokból a víz sebesen indult meg a rizsföldek felé. Letérdelt a csatorna szélén, és egy bambuszkosárral eltorlaszolta a víz útját, így igazából csak annyi dolga volt, hogy kiemelje a csapdába került halakat a vízből. Percek alatt fél tucat halacska vergődött mellettünk a földön. Úgy hívtuk őket, can tiao, vagyis kis fehér hal. Csak pár centisek voltak, mégis, miután fáradságos munkával megpucoltuk és megsütöttük őket, hatalmas lakomákat csaptunk belőlük.

Kis Nyúl nem volt egészséges. Könnyen elfáradt. A munkacsoport üzletébe jártunk vásárolni. Útközben rendszeresen meg kellett állnia pihenni, és gyakran panaszkodott fejfájásra. Ilyenkor átvettem tőle az öccsét, és én cipeltem tovább, de ezzel sem tudtam sokat segíteni. Úgy viselkedett, mint egy öregasszony, nem úgy, mint egy kislány. Mindent megtettem, hogy felvidítsam, hiszen még élénken élt az emlékezetemben, milyen érzés, amikor a betegség elszívja az ember minden erejét. Csakhogy én kórházba kerültem. Volt, aki vigyázzon rám, volt, aki mindent megtett, hogy életben maradjak. Kis Nyúlnak, úgy tűnt, nincs semmi hasonló támasza. Szülei és nagyszülei közömbösek voltak a gyengesége iránt.

Szerette, ha mesélek neki. Gyakran ültünk együtt, miközben szalmából gyújtósnak valót kötöttünk össze a tűzhelyhez. Mindig annyira izgalomba jött a történeteimtől, hogy a vállamra hajtotta a fejét, és úgy hallgatott engem.

Elmeséltem Mamának, hogy mennyire aggódom Kis Nyúlért, ő pedig azt tanácsolta neki, hogy nézessé meg magát a kommuna központjában lévő klinikán. Aztán ezt elmondta Kis Nyúl anyukájának is, aki azt válaszolta, hogy nincs a gyerekeknek semmi baja, világéletében kedvetlen, csendes kislány volt.

Egyik nap Kis Nyúl eljött hozzánk, és megkért, hogy kísérem el a brigád üzletébe, mert a nagymamájának szójaszósra van szüksége. Mivel nekünk éppen sót kellett vennünk, felkaptam pár fent, és vele tartottam. Alig jutottunk pár száz méterre a falutól, meg kellett állnunk, mert Kis Nyúl megint nem érezte jól magát. A

szokásosnál is sápadtabb volt. Mint mindig, most is a hátán cipelte a kisöccsét. Megérintettem a homlokát. – Hiszen te forró vagy, Kis Nyúl! Menj csak haza nyugodtan, majd én megveszem a szójaszószt. – Odaadta a pénzét, és hazament.

Szinte futva mentem az üzletig, gyorsan megvettem, amit kellett, még maradt is pár fen a zsebemben. Az üzlet jamgyökérből készült édességeket is árult, darabját egy fénért. Vettem egyet Kis Nyúlnak, és már futottam is hazafelé. Elképzeltem széles mosolyát, ahogy meglátja az ajándékba hozott édességet, és még jobban szaporáztam lépteimet, hogy minél előbb átadhassam az ajándékomat. Ahogy beléptem a kunyhójuk előtti kis kertbe, Kis Nyulat pillantottam meg, ahogy egy szalmakupacon feküdt, hátán az édesdeden alvó öccsével. Az oldalán feküdt, lábait maga alá húzta, kezével egy szétbomlott szalmakéve darabját szorongatta, amely a tetőről lehullva ott hevert mellette.

– Kis Nyúl, hoztam neked ajándékot – szólítottam meg.

Meg sem mozdult. Azt hittem, alszik. Leültem mellé a szalmára, kicsomagoltam az édességet, és az orrához tartottam. Csak ekkor vettem észre, hogy a szemei félig nyitva vannak. Megérintettem az arcát. Jéghideg volt.

Felsikoltottam, a kunyhójuk ajtajához futottam, és dörömbölni kezdtem a nagymamájának, hogy azonnal jöjjön ki. A nagymama ijedten bukkant fel az ajtóban, odaszaladt Kis Nyúlhoz, felkapta, és szólongatni kezdte, miközben az arcát simogatta. A hátára kötözött csecsemő felébredt, és hangos sírásba kezdett. Leoldottam a kisfiút Kis Nyúl hátáról, és magamhoz öelve ringatni kezdtem, miközben kétségbeesve figyeltem a nagymamája karjában szalmabábúként fekvő barátnőmet. Az öregasszony segítségért kiabált, mire a falubeli asszonyok mind kiszaladtak kunyhóikból, és felénk tartottak. Amint meglátták Kis Nyulat a nagymamája karjaiban, ők is sírni és kiáltozni kezdtek, miközben én az ajándékba hozott édességet szorongatva, a látványtól földbe gyökerezett lábbal képtelen voltam levenni a szemem holtan heverő barátnőről.

Aznap este a férfiak a falu határában megásták a sírt. Egy pokrócba csavarták Kis Nyúl holttestét, majd levelekkel takarták be, és elföldelték. A sír jelöletlen maradt. Szertartást nem tartottak.

A következő hetekben mindennap elmentem Kis Nyúlhoz.

Egyik délután láttam, hogy állatok kezdték ki a sír felszínét, ezért sarat és földet hordtam rá, majd elegyengettem. Aztán leültem, és beszélni kezdtem Kis Nyúlhoz. Meséltem neki.

35.

Kao falu huszonöt családja egy termelőcsapatban dolgozott, amely a környékbeli falvak hasonló csoportjaival közösen alkotott egy brigádot. A következő egység, a kommuna több brigádból állt. Minden kommunának megvolt a saját központja, ahol egy mindenfélét árusító üzlet mellett középiskolát, orvosi rendelőt és a párt embereinek gyűléseihez használatos főhadiszállást alakítottak ki. A központ harminc perc gyalogútra volt Kao falutól.

Vén Méregzsák, a település vezetője volt az egyetlen párttag Kao faluban. Mindig rongyos, zöld egyenruhájában parádézott, amelyen kosz és ételfoltok éktelenkedtek. Párttagságának és a brigád által ráruházott vezetői tisztségének köszönhetően mindenkinek felett álló úr volt a faluban. Bár a falubeliek néha kinevették, és gúnyt űztek belőle, mégis mindig tudták, meddig mehetnek el. Félték a hatalmát, és erre minden okuk megvolt. Amikor csak lehetőségük nyílt, keresték a kedvét, és nagyon vigyáztak, hogy gúnyolódásuk ne lépjen túl egy bizonyos határt. Ha Vén Méregzsák úgy érezte, hogy valaki kétségbe vonja a hatalmát, a párt kinyomtatott törvényeit lobogtatta meg az illető arca előtt. – Ha úgy hozza kedvem, lelövetlek és kész! – hangzott legáltalánosabb figyelmeztetése. És mindenki tudta, hogy ez így is van. Ha a kunyhónk mellett elmenve megcsapta a készülő étel illata, egyszerűen besétált, és meghívatta magát, kivétel nélkül magának követelve a legnagyobb adagot az ételből.

Mama lehozatott Hofejből két ágyat, de a számunkra kijelölt lakrészben csak az egyiknek volt hely. A másikat a kunyhónk fallal elválasztott részében, a raktárnak használt helyiségben tartottuk, a szerszámok mellett. Egyik nap hangok szűrődtek át a raktárból, valaki ügyetlenül, mindent felborítva pakolászott a fal túloldalán. Átkukucskáltam az alacsony fal fölött, és Vén Méregzsákot pillantottam meg. Rám nézett, és a bajsza alatt dűnnyögve így szólt: – Láttam itt a múltkor egy felesleges ágyat. Az unokatestvérem megházasodik, szüksége van egy ágyra, úgyhogy kölcsönveszem a tiéteket.

Vén Méregzsák természetesen soha semmit nem kölcsönvett Elvette, amire szüksége volt, vagy megtetszett neki, a tulajdonosa pedig többé nem látta viszont. Tudtam, hogy ez a sors vár a mi ágyunkra is, ha hagyom, hogy elvigye a raktárból. Ahogy a többi holmink alól húzta kifelé az ágyat, hirtelen kibukott belőlem: – Azt nem viheti el!

Ellenkezésemtől bedühödve gonoszán villogó szemmel nézett rám. – Kuss legyen! – fröcsögte. – Menj inkább szart gyűjteni!

Elfordult, hogy kivonszolja magával az ágyat, de közben én átugrottam a fal túloldalára, és megragadtam a támla felém eső részét. – Ez az én ágyam! – kiáltottam rá. – Nem viheti csak úgy el!

Megpróbálta kirántani a kezemből az ágyat, de én erősen kapaszkodtam a keretbe, és azt kiabáltam: – Ne merészelje ellopni az ágyamat!

Újra megrántotta az ágyat, s közben megpróbált belém rúgni. Kitáncoltunk a kunyhó elé, mindketten szorosan kapaszkodva az ágykeret felénk eső részébe, miközben Vén Méregzsák egyszerre próbálta megtartani az egyensúlyát, és minél nagyobbakat rúgni felém.

– Átkozott kölyök, engedd már el! Ez már az enyém! Én vagyok a főnök! – üvöltötte közben. Hozzá volt szokva, hogy a felnőttek engednek hatalmaskodásának, életében talán először fordult elő, hogy egy gyerek szembeszállt vele. Ez a gyerek pedig egy végsőkéig elszánt, tizenegy éves kislány volt.

Megvetette a lábát, hogy egyetlen rántással véget vessen a huzavonának, és kitépje az ágyat a kezemből. Nagy lendületet vett, minden erejét beleadva meghúzta a keretet. Én pedig elengedtem. Lépett néhányat hátra, nehogy egyensúlyát veszítve kiterüljön a falu közepén.

Elengedte az ágyat, és ökölbe szorított kézzel megindult felém, hogy jól elverjen, mire én berohantam a konyhába, becsaptam az orra előtt az ajtót, és eltorlaszoltam magam. Az ajtón dörömbölt, amikor rájött, hogy nem tudja belökni, és azzal fenyegetett, hogy megöl. Ocsmány káromkodások özönét zúdította rám, majd amikor elunta, felemelte az ágyat, és eltámolygott vele. Ahogy távolodott a konyhótól, kitártam az ajtót, kiugrottam az udvarra, és az öklömet rázva utána kiáltottam: – Nem viheti el az ágyamat, Vén Méregzsák! Vissza fogom szerezni magától!

Letette az ágyat, és felém rohant, de mire odaért, én már az ajtón belül voltam, ismét becsaptam az orra előtt, és megint elbarikádoztam magam. Egy darabig ott maradt, és engem átkozva ütötte az ajtót, majd fogta a zsákmányát, és elballagott.

Vén Méregzsák felmentette magát a napi munka alól. Ahogy azt gyakran hangoztatta, az ő munkája az volt, hogy biztosítsa mindenki másnak a munkát. Minden reggel, röviddel napkelte után a sípját fújva és csorba gongját csapkodva végigmenetelt a falun. – Felkelt a nap, és a seggetekre süt! Felkelni! Irány a munka, gyerünk dolgozni! – kiabálta. Amikor a falubeliek előjöttek konyháikból, kihirdette, hogy aznap kinek melyik földre kell mennie, és mi lesz a feladata.

Amint a többiek elmentek dolgozni, a brigád főhadiszállására vagy az üzlethez ment, ahol a többi párttag henyélt, és velük társalgott. Néhány ital és cigaretta utána elindult, hogy végigjárja a földeket, és ellenőrizze, mindenki más rendesen végzi-e a dolgát. Ezután visszament a faluba, hogy munkakerülők után kutasson vagy egyedül maradt asszonyok után nézzen.

Egy őszi reggelen elaludtam, és késve indultam el az iskolába. Ahogy a falu szélén lévő kis konyhók mellett siettem el, egy alakot láttam a falak mentén lopózni, amely a sarokra érve eltűnt a szemem elől. Kíváncsi lettem. Magam mögött hagyva a falun átvezető ösvényt, az egyik konyhó falához tapadva visszakukucskáltam a sarokról. Vén Méregzsákot pillantottam meg, ahogy négykézlábra ereszkedve a szomszédos viskó sarkáról nézeget a másik irányba. Először azt hittem, megint csak el akar lopni valamit az egyik falubelitől, de nem vallott rá, hogy ilyen nagy titokban intézné a dolgot. A gyakorlatban egyszerűen besétált az illetőhöz, és elvette, amire éppen szüksége volt. Követtem egészen addig, amíg egy fiatal

nőhöz nem ért, aki éppen újszülött gyermekét dajkálta. A nő egy szénabálán ült a felkelő nap felé fordulva. Vén Méregzsák mögé lopózott, majd hirtelen rávetette magát, és hátulról köré fonta a karjait. A nő megijedt és kapálózni kezdett, de amint észrevette, hogy Vén Méregzsák áll mögötte, megnyugodott. Letette a babát a szalmára, felállt, és a falu első embere felé fordult. Mellei előbukkantak kigombolt blúzából.

– Ne félj – hadarta Vén Méregzsák, miközben a kezébe vette a nő melleit. – Nem akarom kipréselni belőle a tejedet, csak szórakozni akarok egy kicsit.

A nő csípőjét megragadva magához vonta, miközben kioldotta nadrágja zsinórját. Lefektette a nőt a kisbaba mellé a szalmára, mire az csúfolódva ellenkezni kezdett. – Nem, nem, te szégyentelen vénember! – mondta, de furcsamód mosolygott közben. – És különben is, mit kapok érte?

– Mit szólnál mondjuk... tíz munkaponthoz a mai napra – mondta, miközben a nő melleit dagasztotta mindkét kezével. A szavak hallatán a nő leoldotta a nadrágját. Ahogy megemelte a csípőjét, hogy levesse magáról, az én irányomba fordította a fejét. Beugrottam a ház mögé, mielőtt megláthatott volna, aztán ijedten elfutottam az iskola irányába.

Vén Méregzsák egyszerre volt maga a törvény és a legfőbb törvényhozó testület a faluban. Jelentéseiben, amelyeket a párt tisztségviselőinek 'diktált le a kommuna központjában, rendszeresen megemlékezett azokról a falubeliokről, akik szerinte gyanúsan viselkedtek, vagy nem tanúsítottak megfelelő forradalmi hevületet munkájukban. Ezeket az embereket aztán berendelték a központba kihallgatásra, Vén Méregzsák jellemzése pedig bekerült az aktájukba.

Ő hirdette ki a párttal kapcsolatos híreket és a központilag meghatározott új irányelveket. Az írástudatlan falusiak a pekingi pártközpontból érkező utasításokról és az új törvényekről annyit tudtak csupán, amennyit Vén Méregzsák megosztott velük. A falubeli asszonyok suttogva mesélték Mamának, hogy Vén Méregzsák azért lett a párt embere a faluban, mert ő volt a legkegyetlenebb az egész környéken, a párt toborzói pedig gátlástalan vezetőket akartak a falvak élére ültetni az éhínség alatt.

A helyi párttitkár tehát őt bízta meg a falu vezetésével, és az ő felelőssége lett az élelmiszer megfelelő elosztása is. Így aztán egy személyben döntött arról, ki kap ételt, és ki nem. Élet és halál ura lett. Rajta múlt, hogy egy család gyermekei életben maradtak vagy meghaltak. A falu élelmiszerkészletét a raktárban őrizték, s ha valakit rajtakaptak, hogy lopni próbál belőle, a helyszínen főbe lőtték.

Azok az évek kitörölhetetlenül beleivódtak a falu emlékezetébe. Az éhínség alatt Kao falu lakóinak fele éhen halt, miközben Vén Méregzsák családja nemcsak hogy életben maradt, de le sem fogyott. Amikor az éhínség véget ért, a falu első emberét hivatalosan is párttaggá nyilvánították a kommuna központjában tartott pompás ünnepség keretében, ahol dicséretben részesítették Kao falu népéért tett önzetlen erőfeszítése miatt, és a párt hírnevének öregbítéséért.

36.

Papa egy tavaszi napon váratlanul érkezett Kaóba. Busszal jött a legközelebbi kereszteződésig, majd onnan – hozzánk hasonlóan – gyalog tette meg a fennmaradó néhány kilométeres utat.

Megérkezve elmesélte, hogy mielőtt elengedték volna Nan faluból, a kommunista pártnak még maradt számára egy utolsó megalázó intézkedése. Megszüntették az egyetemi munkaviszonyát. Ezáltal nemcsak munkanélkülivé és rendszeres kereset nélkülivé tették, de megtagadták tőle az orvosi ellátáshoz való jogot is. Az állam szemében Papa hivatalosan is nem személy lett.

Ugyanekkor történt, hogy az egyetem illetékesei leleplezték a csalást, amelynek segítségével az NFH-kórházba kerültem Hofejben. A gondozásom költségét kiszámlázták Mamának, a végösszeg kéthavi fizetését tette ki. Arról nem volt tudomásunk, hogy Pan elvtársnő és a kedves NFH-biztos bármiféle büntetésben részesült volna egy tizenegy éves kislány életének megmentéséért.

Papa még csak pár perce volt a konyhánkban, amikor a falubeliek hosszú sorának élén megjelent Vén Méregzsák. Papa átadta neki az elengedésekor kapott papírjait, amelyeket Vén Méregzsák nagy gonddal tanulmányozott pár percig, bár elolvasni nem tudta. Miután úgy tett, mintha végigolvasta volna, türelmetlenül Papa kezébe nyomta az iratokat.

– A legfontosabb dolog, amit tudnia kell – dörrent rá Papára –, hogy itt én vagyok a főnök. Azt teszi, amit mondok. Engedelmisséggel tartozik nekem.

– Természetesen – válaszolta Papa tiszteletteljes hangon. Vén Méregzsák pár percig még gyanakodva méregette Papát, majd – jó hangosan, hogy a konyhá előtt csoportosuló tömeg is hallja – hozzátette:

– Maga csak egy darab hús a vágódeszkámon. Ha akarom, itt és most feldarabolom, ha pedig úgy akarom, ledarálom vagy miszlikbe tépem. És meg is teszem, ha úgy látom jónak.

– Értem – válaszolta Papa, miközben mi, többiek összeszorított szájjal álltunk a kunyhóban, és hallgattuk Vén Méregzsák tirádáját.

– Még valami – tette hozzá az öreg. – Van magánál cigaretta?

Papa elővett egy csomag Nagy Vashidat a zsebéből. Amikor ki akart venni belőle egy szálát, Vén Méregzsák egyszerűen kikapta a kezéből a csomagot, kirázott belőle egy cigarettát, majd a zsebébe csúsztatta a dobozt. – Gyufa? – kérdezte.

Papa adott neki tüzet, Vén Méregzsák pedig sarkon fordult, és népes kíséretével egyetlen szó nélkül otthagyt minket.

A következő napokban Vén Méregzsák többször hosszasan beszélgetett Papával bűnös múltjáról és hátteréről. Nagy örömmel vette tudomásul, hogy Papa személyében olyan ember került az irányítása alá, aki tud írni és olvasni, sőt számolni is. Nagy szüksége volt írástudó emberre az őt szolgálók között, így szólt Papához: – Mindig utáltam, hogy a jelentéseim a brigádnál lévő emberektől függenek. Őket nem érdeklik a mi helyi problémáink. De ez most, hogy itt van nekem maga, meg fog változni.

Papát tette meg a falu írnokává, ő vezette be az emberek neve mellé a munkapontokat. Vén Méregzsák elhozta a brigád központjából a kimutatást, és odaadta Papának, majd elmondta neki, hogy kell a pontokat elosztani az emberek között. Minden férfi tíz munkapontot kapott egynapi munkájáért. A nők ugyanezért hetet, a gyerekek hármát. Tíz munkapont húsz fent ért.

Vén Méregzsák napi tíz munkapontot íratott jóvá magának. Ahogy Papának elő is adta, a faluban az ő munkája volt a legfontosabb, hiszen mint pártagnak, mindent neki kellett az ellenőrzése alatt tartani.

A faluban eltöltött első hónapja végére Papa olyan beteg lett, hogy Vén Méregzsák kunyhójáig sem tudott elgyalogolni a kimutatásért. Maláriát kapott, így Vén Méregzsák vitte át neki mindennap a könyvet, hogy dolgozni tudjon.

A faluban rendszeresen betegségek ütötték fel a fejüket. A falusiak ugyanabban a tóban mosták a ruháikat, ahonnan az ivóvizet vették. Gyakran előfordult, hogy miközben vízért mentünk a tóhoz, láttuk, ahogy a másik oldalon a falubeliek az ágytálaik tartalmát mossák ki. Timsót tettünk a vízbe, mielőtt felforraltuk volna, így a sár

és a kosz az edény alján maradt. Csak a tetején lévő víz volt iható. Amint a vödör tartalmának a fele elfogyott, kiöntöttük a maradékot, és frisset hoztunk.

Ennek ellenére Papa láza havonta egyszer magasra szökött, egyre gyakoribbak lettek az önkívületi rohamai. Ilyenkor verejtékben úszva hánykolódott az ágyán. Gyakran hallottuk, ahogy magáról mit sem tudva angolul kiabálja: – Éljen soká Mao elnök! – Majd hisztérikus nevetésben tör ki saját szavai hallatán.

Keveset értettem csak angolul, de megértettem, mit kiabált. Mama azért aggódott, hogy nehogy Papa öntudatlan állapotban kínaiul kezdjen kiáltozni olyasmiket, amiket aztán valaki biztosan jelent Vén Méregzsáknak, és mindannyian bajba kerülünk. Már maga a Mao elnök emlegetését követő nevetés is bűnnek számított, a kacagás felhangja pedig csak súlyosbította a helyzetet. Ahogy a városban, úgy a falvakban is könnyen megbélyegezték az embert, a leleplezett ellenforradalmárok pedig nem számíthattak könyörületre. Furcsamód, amíg angolul kiabált, biztonságban voltunk, hiszen a falubeliek azt gondolták, csak öntudatlanul halandzsázik.

Én voltam a falu legbetegesebb gyermeke. A falubelieknek szinte hetente kellett különféle bajaim miatt a kommuna klinikájára szállítaniuk bambuszból összetákolt hordágyukon. Az első éjszakámon a klinikán kimentem a latrinára, és kitörő örömmel láttam, hogy a Copperfield Dávid egy példánya van kikészítve WC-papír gyanánt. Lehuppantam a latrina hideg kövére, ölembe vettem a könyvet, és olvasni kezdtem. Az első pár sor azonnal rádöbbsentett, mennyire hiányoznak az életemből az írott szavak, aztán egyből eszembe jutott, mekkora örömet okozott a hofeji sikátorban talált nagy halom könyv. Addig olvastam, míg léptek közeledtét nem hallottam. Akkor gyorsan felpattantam, és a nadrágomba rejtettem a könyvet, ráhúztam az ingemet, hogy semmi ne látsszon belőle. Egy nő jött be, rám nézett, majd WC-papírt keresve körbepillantott a latrinán. De mivel nem talált sehol, kiment. Ahogy kiosontam az ajtón, már jött is visszafelé egy csodaszép kötésű, vastag könyvvel a hóna alatt.

A párnám alatt tartottam a Copperfield Dávidot, amelyhez a következő napokban további klasszikusok csatlakoztak. Sikerült megmentenem az Anna Karenina és a Két város regénye részleteit,

amelyeket aztán haza is csempésztem, amikor elhagyhattam a klinikát. Minden alkalommal, amikor ilyen-olyan betegségek folytán a klinikán kötöttem ki, jó néhány „tekercs” különleges WC-papírral tértem haza.

Nem sokkal Papa érkezése után Vén Méregzsák pénzt kapott a kommuna áttelepülő káderekért felelős irodájától, hogy házat építsen nekünk. Zsebre vágta a pénzt, majd kiadta az utasítást a falubeli férfiaknak, hogy tákoljanak össze nekünk egy vityillót. Az új kunyhónk vályogból készült, a padlója döngölt föld volt, és három helyiségből állt. Vén Méregzsák nem akarta értékes termőföldre építtetni a lakhelyünket. Csak később tudtuk meg, hogy kunyhónk így az ősi Kao család temetőjének kellős közepén épült fel. A falubeliek babonás félelemmel viseltettek a hely iránt, ezért Vén Méregzsák parancsba adta, senki nem beszélhet arról, hogy a lakásunk az elhunyt Kao-dinasztia tagjainak földi maradványai fölött épül.

A Kao nevet a falu arról a családról kapta, amely évszázadokkal korábban a települést alapította. Sokan közülük elmenekültek, amikor, száz évvel azelőtt, kitört a tajping felkelés; őket továbbiak követték a japánok elleni háború miatt; azok közül pedig, akik a maradás mellett döntöttek, sokat lemészároltak.

Az évszázadok viharait túlélő Kaók sorsát végül a kommunista hatalomátvétel pecsételte meg, az életben maradt családtagokat letartóztatták, a parasztok kizsákmányolásának vádjával bíróság elé állították és kivégezték őket. Akik megmenekültek a kivégzés elől, azokat koncentrációs táborokba zárták meghalni.

Ahogy megtudtuk, az utolsó, falunkban élő Kaók a nagy éhínség alatt haltak éhen, köszönhetően Vén Méregzsák döntésének, amelynek értelmében minden ételt megtagadtak tőlük. Mire a családunk a faluba költözött, már egyetlen Kao sem volt életben. A leggyakoribb családnevek a Li, Szun, Csang és a Csen voltak. Újonnan épített kunyhóink közelében volt egy öntözőcsatorna, amely az öntözőrendszer részét képezte. A tótól vezetett a rizsföldekig. A csatorna fölött keresztbe téve hídként szolgált az a magas, kőből faragott síremlék, amelyen a Kao család tagjainak neveit lehetett olvasni.

Ahogy körbenéztünk, a faluban lévő többi kunyhó mind erősebb építménynek tűnt, mint amilyen a miénk lett. A falubeliek téglából építettek alapot a házaiknak, míg a miénk vályogból és sárból készült. Nem fáradtak ablak kialakításával sem, így a kunyhó ajtaja volt az egyetlen, ahol fény jutott a házba. Vén Méregzsák így akart pénzt és időt spórolni, ez ellen pedig természetesen semmit nem tehattünk. Amint a férfiak végeztek, Papa az egyik szomszédunk segítségével rést ütött a falon a kunyhó mindkét oldalán; ezen a kezdetleges ablakféleségen keresztül fényhez jutottunk, és szellőztetni is tudtunk. Mama ruhadarabokat akasztott a falba vájt lyukak elé, hogy legalább ne lásson be mindenki a falu közepéről, és az eső se verjen be a kunyhóba.

Az ajtónkat ennek ellenére folyamatosan nyitva kellett tartanunk. Amint becsuktuk, a falubeliek puszogni kezdtek, hogy biztosan valami titkos dolgot művelünk, ami persze egyből gyanússá is tett minket. Perceken belül megjelent Vén Méregzsák, és berúgta az ajtónkat, hogy jelezze, semmi olyan nem történhet a faluban, amiről neki nincs tudomása. A szüleim soha egy mondattal sem panaszkodtak a bánásmód ellen, és újdonsült lakrészünk miatt sem emeltek szót. Próbáltunk úgy élni, mint a parasztok. Napközben a földeken dolgoztunk, esténként megjelentünk a falugyűléseken, mindent úgy tettünk, ahogy Vén Méregzsák parancsolta.

Az ételfejadag, amit a munkánkért cserébe kaptunk, soha nem bizonyult elégnek, ezért a legtöbb falubelihez hasonlóan csirkét tartottunk, hogy kiegészítsük az államtól kapott csekély ellátmányt. Tíz csibével kezdtük, amelyeket Mama a brigád központi üzletében szerzett be. A csibék felnőttek, tojásokat raktak, és további kiscsirkék születtek, akik aztán velünk éltek a kunyhónkban. Bátyámmal a mi feladatunk volt a csirkék felügyelete és gondozása. Ji-ting összeütött fából egy kis tyúkólat, ebben tartottuk őket az udvaron egészen sötétedésig. Ekkor hangos pityegéssel összetereltem, majd megettettem őket. A kunyhóban, bátyám ágya mellett aludtak ők is. A mi csirkéink voltak a faluban a legnagyobbak és legegészségesebbek, ami hamarosan szakértői hírnevet kölcsönzött nekünk a parasztok között.

Egy éven belül több mint száz csirkénk lett. A titkunk annyi volt, hogy tudományos alapokra helyeztük a tartásukat. Papa megvitatta a csirketenyésztés főbb kérdéseit egy orvossal, akivel akkor barátkozott össze, amikor egyik betegségem során a klinikára vitt. Tőle hallotta, hogy milyen antibiotikumokkal lehet elérni, hogy nagy, egészséges állatokká fejlődjenek. A siker azonban iriggyé tett néhány falubelit, hiszen bár ők is megpróbálták a miénkhez hasonló szárnyas állományt kialakítani, de soha nem jártak sikerrel. A legegyszerűbb megoldást választva elkezdtek a mieinket lopkodni. Természetesen egy embert, Vén Méregzsákot kivéve. Neki ugyanis nem kellett lopnia; akárhányszor rákívánt egy tyúkvacsorára, csak megállt nálunk, és kiválasztott magának egy kövér példányt.

A falu kevés tulajdona közül a legértékesebbnek az a négy bivaly számított, amelyek felügyelete a falubeli gyerekek feladata volt. Az állatokat nagy becsben tartották, lévén mindössze ezek könnyítették meg a parasztok nehéz munkáját.

A falubeliek még az éhínség alatt is etették a bivalyokat, amikor pedig szántásra került a sor, a parasztok vették a nyakukba a hámot helyettük. A lányos családok feladata volt a bivalyok gondozása, amiért cserébe munkapontokat kaptak. A fiatal lányok őrizték az állatokat legelés közben, ők vezették a tóhoz inni őket, ők etették szalmával és csomóba kötött rizzsel, és ők zárták be az állatokat éjszakára a karámba.

A szomszédunkban lakó Csen család feladata volt a falu egyik bivalyának gondozása. A nálam három évvel idősebb, azaz tizenöt éves Csen Csun-jing terelte az állatot a tóhoz minden délután. Első találkozásunk után szokásommá vált, hogy elkísérem. Együtt utaztunk a bölény hátán, onnan kémleltük, hogy a folyó mentén hol találunk megfelelő legelőt. Aztán leültünk a partra, beszélgettünk, és énekléssel múltattuk az időt, míg a gondjainkra bízott bivaly kérődzött.

Egyik délután Csun-jing cipő készítésébe kezdett. A parasztok általában maguk csinálták a cipőiket, amelyeket aztán nagy ritkán, csak ünnepeken vagy kemény telek idején vettek föl.

– Kitől tanultál meg cipőt készíteni? – kérdeztem, miközben lenyűgözve néztem, hogy varrja és fűzi egymásba a szálakat.

– A nagymamám tanított rá – válaszolta. – Neked még senki nem mutatta meg, hogy kell?

– Az én nagymamám meghalt, anyukám pedig nem tudja, hogy kell.

– Akkor majd én megtanítalak rá – mondta. – Csak figyelj, én hogy csinálom, aztán már egyedül is menni fog.

Tehát figyeltem, és hallgattam az utasításait. A cipők régi, használhatatlan rongyokból készültek, olyan ingekből és nadrágokból, amelyeket már annyiszor megfoltoztak, hogy lehetetlen volt hordani őket. Ezeket csíkokra szabdalták, Csun-jing pedig nagy szakértelemmel összeragasztotta a rétegeket egy csirizszerű anyaggal, majd kitette a napra, hogy kiszáradva megkeményedjenek. Amikor ezzel megvolt, erős öltésekkel összevarrta a darabokat. Figyeltem, ahogy a talp és a cipő felső része lassan végleges formát ölt. A munka heteken át tartott, én pedig közben végig csodálattal néztem Csun-jing művészi türelmét.

Egyik éjszaka megkérdeztem Mamát, adna-e néhány rongydarabot, hogy cipőt készíthessek belőle. – Cipőt akarsz csinálni? – kérdezte. – Hát az meg mi az ördögnek lenne jó? Inkább olvass! Azzal jobban építed a jövődet, mint a varrogatással.

Másnap elmeséltem Csun-jingnek, hogy a szüleim nem engednek cipőt csinálni. Egy darabig gondolkodott, aztán így szólt: – Mit szólnál, ha én csinálnék cipőt neked, te pedig történeteket olvasnál nekem, miközben dolgozom?

– Komolyan? Megtennéd? – kérdeztem izgatottan.

– Megteszem – válaszolta. – Olvass nekem gyönyörű történeteket, és én cserébe gyönyörű cipőt készítek neked.

Még Hofejből hoztunk magunkkal néhány könyvet -Papa dedikált Jean-Christophe-ját és A nyomorultak egy példányát –, és én is összelopkodtam párat a klinika latrinájáról. Mama a tűzhely mellett tartotta őket egy kupacban, és minden érdeklődő kérdésre azt válaszolta, hogy gyújtósnak használja. Másnap magammal vittem A nyomorultakat A földön ültünk, Csun-jing varrt, én pedig felolvastam neki. A Cosette életéről szóló részeket imádta hallgatni. Gyakran kérte, hogy egész bekezdéseket olvassak fel újra, de most lassabban, s ő behunyt szemmel, hátradőlve hallgatta. Egy lusta, meleg nyári délutánon így szólt: – Annyira csodállak, amiért tudsz olvasni, Ji-mao. Hogy csinálod? Ráadásul ilyen vastag könyveket!

– Ha eljössz velem az iskolába, Csun-jing – válaszoltam –, téged is megtanítanak rá. Hidd el, nem olyan nehéz, mint például cipőt varrni!

– A szüleim azt mondják, csak időpocsékolás iskolába járnom – mondta. – Én akartam menni, de nem engedtek. Pedig nagyon kíváncsi lettem volna rá.

– Hát ez vicces – mondtam. – Az én szüleim szerint cipőt készíteni időpocsékolás.

– Te mit gondolsz, Ji-mao? Gondolod, hogy mindketten csak az időnket pocsékoljuk?

– Nem hiszem – válaszoltam.

– Pedig pont azt teszed, amíg nem folytatod az olvasást -mondta mosolyogva.

– Álljunk csak meg, hol van a cipőm?! – válaszoltam, mire mindketten felneveltünk.

A nyár minden napján elvittük legelni a bivalyt, én pedig rendületlenül olvastam A nyomorultakat Csun-jingnek. Amikor elfáradt a szemem, elénekelttem neki azokat a dalokat, amelyeket még az iskolában tanultam. Igazán könnyű volt őt szórakoztatni. Olyan érzés volt, mintha operaénekes lennék, ő pedig a hallgatóságom. A Mao felesége által jóváhagyott operák szövegeit tanultuk annak idején az iskolában; ezeket énekelttem neki, amikor nem a könyvből olvastam fel. Hallgatott és mosolygott.

A nyári szünet vége előtt nem sokkal elkészült a cipőm. Tökéletes alkotás volt. A talpa fehér volt, a felső részébe pedig gyönyörű, színes virágok százait hímezte.

– Milyen gyönyörű! – habogtam, amikor átadta. Alig tudtam elhinni, hogy ez a csoda az enyém. Végigfuttattam az ujjaimat a hímezett virágokon, és csodálattal néztem a mintát, amellyel a fehér talphoz varrta a felsőrészt.

– Csak különleges alkalmakkor hordhatod – mondta. – Újév napján, vagy amikor rokonokat látogatsz meg más falvakban.

Aznap este lefekvés előtt megmostam a lábamat a lavórban, csak aztán vettem fel az új cipőmet. Nem akartam összepiszkolni a földön, úgyhogy inkább hanyatt feküdtem az ágyamon, és felemeltem a lábamat – úgy tettem, mintha egy felhőn fekvő levegőben lépkednék.

Másnap reggel megkértem Mamát, hogy mielőbb vigyen el Tiencsinbe meglátogatni az ottani rokonokat. Azt mondta, Tiencsin nagyon messze van, nem tudunk csak úgy elmenni hozzájuk. – De én menni akarok! – durcáskodtam. – Meg akarom mutatni nekik az új cipőmet. Ha kell, mezítláb megyek odáig, csak hogy előttük felvehessem, és megmutathassam nekik, milyen szép cipellőm van.

– Belebolondultál ebbe a cipőbe, kislányom – mondta Mama. – Vedd le, és tedd csak el!

Nem jutott eszembe egyetlen méltó hely sem ott, vidéken, ahol viselhettem volna a cipőt, úgyhogy használaton kívüli, de nagy

becsben tartott kincsemmé vált. Minden este felvettem, és az ágyamon fekve a levegőben járkáltam vele.

Gyönyörű pár cipőm soha nem találkozott a földdel.

Tíz hónapot kellett várnom, mire eljött a méltó alkalom, hogy viselhessem. Ahogy a folyó mellett ücsörögtünk csendben, Csun-jing hirtelen elsírta magát.

– Mi a baj? – kérdeztem. Még soha nem láttam őt szomorúnak.

– Férjhez megyek – válaszolta.

– Akkor meg miért sírsz?

– Azért, mert el kell költöznöm egy másik faluba. Azért sírok, mert soha többet nem láthatlak téged. És azért sírok, mert még nem is láttam a vőlegényemet.

– Én meglátogatlak majd – mondtam –, akármilyen messzire költözöl is, Csun-jing. Elmegyek hozzád bárhová.

Ahogy vidéken járta, a házasságról a szülők egyeztek meg. A falusi szokások értelmében a vőlegény és a menyasszony az esküvő napjáig nem is találkozhatott egymással. Az első pillantást a szertartáson vethették egymásra.

Mivel Csun-jing családja szegény volt, egy mindkét fél számára előnyös megállapodást kötöttek egy szomszédos, Pao falubeli családdal. Úgy egyeztek meg, hogy Csun-jing hozzámegy az ő fiukhoz, Csun-jing fiútestvére pedig a paói család lányát veszi el, így kikerülhetővé vált a hozomány kérdése.

A megállapodást mindkét család kedvezőnek találta. Csun-jing ennek ellenére aggódott, hiszen semmit nem tudott jövőbelijéről és annak családjáról. Mindössze a falu nevét tudta, ahova költöznie kellett. Reménykedett, hogy nem csúnya és kegyetlen emberhez kell feleségül mennie, majd, ahogy az idő telt, már csak abban bízott, hogy nem fogja verni.

Én is szomorú voltam. Csun-jing a legjobb barátnőm volt, házassága az én életemet is megváltoztatta: nem volt több mesélés, éneklés, a közös cipőkészítés is véget ért.

Soha többé nem utazhatunk együtt a bivaly hátán, soha többé nem nézhetjük együtt a lenyugvó napot, ahogy eltűnik az elárasztott rizsföldek fölött – gondoltam. Csun-jing mamája, Csen néni megkért, hogy legyek én a kislánya segítője az esküvőn, és kísérjem el a vőlegény falujába. Ez nagy megtiszteltetésnek számított, nagyon megörültem a feladatnak.

Az esküvő reggelén felvettem a legjobb ruhámat, egy zöld-fehér virágmintás blúzt, hozzá a legkevésbé foltozott fekete nadrágomat. Nagy gonddal megfésültem és két tökéletes copfba fogtam hosszú, fekete hajamat. Végül elővettem rejtekhelyéről a cipőt, amelyet Csun-jing készített nekem. Megpróbáltam a lábamra húzni, de nem jött fel. Kinőttem. Szomorúan tettem vissza a helyére. – Nincs már Csun-jing, nincs már cipő sem – suttoztam a könnyeimmel küzdve. Mezítláb indultam el Csun-jingék kunyhója felé.

A ház körül már gyülekeztek a népek. Vörös, négyzet alakú papírlapok borították az ajtót, rajtuk az ifjú párnak szánt jókívánságokkal.

– Gratulálok, Csen néni – köszöntöttem Csun-jing mamáját.

– Nahát, nézzenek oda! – mondta a hajamat megsimogatva. – Milyen gyönyörűek a copfjaid! Olyan vastagok, mint egy csecsemő karja. Ha egyszer férjhez méysz, nagyon szép menyasszony lesz belőled.

Zavarba jöttem saját házasságom említésétől, elpirultam, és inkább Csun-jingről érdeklődtem.

– Bent van, éppen az arcát készítik elő az esküvőhöz -mondta Csen néni.

– Mit készítenek elő az arcán? – kérdeztem. Behívott a kunyhóba, hogy a saját szememmel lássam.

Három öregasszony állta körbe az ablak felé fordított széken ülő Csun-jinget. Szun néni egy cérnaszálat tartott a fogai között, amelynek a másik végét a hüvelykujjára tekerte. Amikor meggyőződött róla, hogy a cérna elég feszes, lassan végighúzta Csun-jing homlokán, hogy az apró hajszálatokat eltüntesse róla. Csun-jing szempillája megrebbent, amikor a cérna a bőrébe hasított, de ahogy meglátott, a fejét meg sem mozdítva elmosolyodott.

– Ezt hívják az arc előkészítésének, Szun néni? – kérdeztem.

– Igen – válaszolta. – Azért van rá szükség, hogy látsszon rajta, már nem kislány, hanem asszony. Amikor férjhez mész, neked is így készítik majd elő az arcodat.

– Fáj, Csun-jing? – kérdeztem.

– Nem – válaszolta. – Inkább csiklandós.

– Ne beszélj! – dorgálta Szun néni.

Az egyik öregasszony kifésülte, majd a tarkóján kontyba kötötte Csun-jing haját. – Ez azt jelenti – mondta egy másik öregasszony –, hogy mától már nem kislány, hanem asszony vagy. – A többiek egyetértően bólogtak.

Csun-jing felállt, és az egyik asszony levetkőztette. Amikor meztelenül állt a szoba közepén, feladtak rá egy vörös alsóneműt, majd arra vörös nadrágot, vörös inget és végül egy vörös fejdíszet. Az arcát finom, szintén vörös fátyol takarta, az egyik öregasszony pedig egy pár vörös cipőt hozott be. Azonnal felismertem. Ezen dolgozott az utóbbi hetekben Csun-jing, miközben a parton ülve olvastam neki. Az egyik cipő orrára egy zöld sárkányt, a másikkra pedig egy arany főnixmadarat hímezett.

A kínai mitológia szerint ezek voltak a boldogság és a sikeres frigy szimbólumai. Csun-jing leült, felemelte a lábát, az egyik öregasszony pedig ráadta a cipőt. Hogy ne piszkolja össze, a díszes lábbeli fölé még egy régi papucsot is húztak a menyasszony lábára.

Csun-jing bátyja rohant be a kunyhóba lélekszakadva, és azt harsogta: – Jönnék! Jönnék!

Kirohantam a szobából, hogy jobban lássam a közeledő menetet. Odakint mindenki összevissza rohangált. Valaki azt kiabálta: Gyorsan! Csukjátok és reteszeljétek be az ajtót! Valaki becsapta az ajtót az orrom előtt, Csen néni pedig bezárta. A távolból dobok és gongok hangját hallottuk. Csendben várakoztunk, míg egészen közel nem értek. Amikor már az ajtó előtt álltak, hangos durranások hallatszottak kívülről – petárdák hangja. Amint véget ért a tűzijáték, valaki dörömbölni kezdett az ajtón. – Nyissák ki! – kiabálta. – Nyissák ki! – üvöltöttek erre többen is a tömegből. Kántálásuk lassan dallá állt össze. Az ajtó előtt álló csődület rövidesen együtt énekelt.

Nyissák ki az ajtót,
Nyissák ki az ajtót!
A lányért jöttünk ily' messzire,
Engedjenek hát végre be!

Egy pillanatra megijedtem, és odafutottam Csun-jinghez. A másik szobában ült egy széken, és kezét az ölében összekulcsolva reszketett.

A szomszéd szobából az asszonyok válaszoltak a férfiak kórusának:

Nem úgy megy az,
Nem úgy megy az,
Nem egyezünk ám bele,
Ameddig a vörös tarsolyt nem adjátok be.

Egy öregasszony résnyire nyitotta az ajtót, mire valaki kívülről egy vörös tarsolyt dobott be. Ekkor újra becsukták, és bereteszelték az ajtót, Csen néni pedig a zsebébe dugta a kis tarsolyt.

Ekkor a ház előtti tömeg újabb dalba kezdett:

Nyissák ki az ajtót,
Nyissák ki az ajtót!
Itt az idő hazamenni,
Az asszonyt új helyére vinni.

A bentiek azonnal válaszoltak:

Ez nem elég,
Ez nem elég,
Hozzanak valamit még,
Ez biza nem lesz elég.

A felelgetős nótázás ment egy darabig, míg végül az ajtó kinyílt, és a vőlegény családja bevonult a konyhába. Ahogy beléptek, az öregasszonyok sírni és jajveszékelni kezdtek. Kikerekedett szemmel bámultam az eseményeket. Csen néni felsírt: – Nem akar veletek menni! Nem vihetitek el a kislányomat! Nem tehetitek!

Annyira meggyőzően alakította a szerepét, hogy egy pillanatra azt hittem, a vőlegény családjának erőszakkal kell majd elvinnie a menyasszonyt. De ez csak egy újabb falusi szokás volt. A nők úgy tettek, mintha szomorúak lennének.

Kisvártatva mindenki sírva fakadt a konyhóban. Az egyik öregasszony felém fordult, és így szólt: – Most sírnod kell! Sírj! Sírj!

Nem tudtam kipréselni egyetlen könnycseppet sem, ezért inkább addig dörzsöltem a szememet, míg be nem vörösödött.

Egy másik öregasszony a fülembe súgta: – Most ki kell kísérned Csun-jinget az ajtón. – Odavezetett a székén ücsörgő barátnőmhöz, akit keservesen zokogó asszonyok vettek körbe. Az asszonyok mutatták, hogy nyújtsam felé a kezemet, mire Csun-jing felemelte a fejét. Bár nem láttam a szemét a fátylon keresztül, egy kis foltot vettem észre az arcát takaró vörös leplen, amelyről azt gondoltam, bizonyára könnycseppek nyoma. Megfogta a kezemet, és felállt. Az asszonyok félreállították az embereket, én pedig kivezettem Csun-jinget az ajtón. A járás nem ment könnyen szegénynek, előre-hátra dülöngélt, mintha minden pillanatban össze akarna esni. Nem tudom, kettőnk közül ki volt jobban megrémülve, de mindketten reszkettünk, mint a nyárfalevél.

Amikor Csun-jing átlépett a küszöbön, megtorpant, az egyik öregasszony pedig levette a lábáról a papucsot, és bedobta az ajtón belülré. Minden tekintet Csun-jingre szegeződött. Kivezettem a házból, rá a falut keresztülszelő és azon túl is folytatódó ösvényre. Ahogy távolodtunk, hallottam, ahogy az apja és az anyja hangos zokogásban tör ki mögöttünk. Abban a pillanatban az egész ceremónia komor hangulata és a belőle áradó félelmetes véglegesség olyan súllyal nehezedett rám, hogy én is elsírtam magam. Csun-jing meghallotta, hogy sírok, és gyengéden megszorította a kezemet.

A menet élén a vőlegény vonult, aki pont olyan izgatottnak és feszültnek látszott, mint amilyenek én éreztem magam. Teljesen átlagos kinézetű fiatalember volt, hajszálra olyan, mint a környékbeli fiúk nagy része, akik egész életüket vidéken élték le. Kerek, piroszposzgás arca volt, szeméből csak egy csík látszott, nagyjából olyan magas lehetett, mint Csun-jing. Nem volt jóképű, de csúnyának se mondtam volna.

A menet hosszú utat tett meg, számos falun vonultunk keresztül. Az emberek mindenhol kijöttek a kunyhóik elé, és jókívánságokat kiabáltak vagy az ilyenkor szokásos dalokat énekelték. Voltak köztük rosszmájúak is, akik évődő megjegyzéseket tettek a vőlegényre és a menyasszonyra, amelyet azoknak kötelességük volt elviselni. Nem szólhattak vissza, különösen Csun-jing nem. Ahogy a falusiak kiabálása és nevetése erősödött, úgy szorította egyre jobban a kezemet a barátnőm. A kétórás gyaloglás közben egyetlen szót sem szóltunk egymáshoz, míg végül megérkeztünk új otthonához.

Pao határában küldöttség várt ránk, akik bevezettek minket a faluba, és megmutatták, hol fog lakni az ifjú pár. Gyerekek rohantak elénk, hogy jól megnézzék maguknak a menyasszonyt. Az újdonsült férj kunyhója előtt több asztalt állítottak fel, a menyegzőre az egész falu és a Kaóból érkezők is hivatalosak voltak. Csun-jing férje oldalán az asztalfőre ült. Az örömapa levágott egy disznót, így bőségesen jutott mindenkinek hús és hozzá zöldségek. A többiekkel együtt nagy örömmel fogadtam a lakomát, hiszen hónapok óta ez volt a legjobb étel, amelyet a gyomromban tudhattam. Jól teletömtem magam. Csun-jing mellett ültem, aki annyira ideges volt, hogy egy falatot sem bírt lenyelni a mennyei lakomából. Akkor

ébredtem rá, hogy a nagy ünneplés és a mindenkiből áradó boldogság ellenére csak szánalmat és sajnálatot éreztem a barátnőm iránt, semmi többet.

Mindenki a falu híres italát öntötte magába, amely egy különleges alkalmakra tartogatott, rizsből készült, tejszerű pálinka volt. Az ital annyira erős volt, hogy a Kao faluból érkezők közül többen azt mondták, olyan volt, mintha folyékony tüzet engedtek volna le a torkukon. Sőt, az egyik férfi egy égő gyufát tartott oda a poharához, amely ki is gyulladt. Minél többet ittak belőle a férfiak, annál többet énekeltek, az egész társaság egyre boldogabbnak látszott. Egymásra licitálva mondtak pohárköszöntőt, amelynek mindig az volt a vége, hogy mindenki Fenéig! kiáltással ledöntötte pohara tartalmát.

Vén Méregzsák a mi asztalunknál ült a fiával. Tiszta, fehér inget viselt, és ráncos arcán gyanakvással méregette a boldog társaságot. Ahogy telt-múlt az idő, a falu első embere egyre több pálinkát öntött magába, arca teljesen kipirult, és ahogy mind részegebb lett, legalább hatszor emelkedett szólásra, hogy tóosztot mondjon az ifjú párra, majd mindegyik után visszarogyott a padra.

Amint az étkezés és iszogatás véget ért, eljött az esküvői ceremónia ideje. A szülők és a helyi tisztségviselők álltak össze egy oldalra, de amikor kezdetét vehette volna a szertartás, Vén Méregzsákot sehol nem találták. Csoportokba verődve kezdték keresni Kao első emberét, élükön aggódó fiával. Nem sokkal később megtalálták a latrina mellett, eszméletlenül. Egy félig elnyomott cigarettát gondatlanul a zsebébe rakhatott, mert hatalmas kiégett folt éktelenkedett fehér inge mellén. Arcát hányadék borította. Fia egy vödör hideg vízzel magához térítette és megmosdatta apját, majd a ceremónia helyszínére támogatta a többi tisztségviselő közé. A lábán megállni azonban itt sem tudott; a fiának kellett tartania a szertartás végéig, nélküle ugyanis összecsuklott volna, akár egy rongybaba. Akik észrevették a nagy égésfoltot az ingén, mind egyetértettek abban, szerencséje volt, hogy figyelmetlenségében fel nem gyújtotta magát.

A vőlegény és a menyasszony egy hatalmas Mao-kép elé állt, amelyet két asszony tartott a magasba. Boldog és hosszú életet kívántak a nagy vezetőnek, majd háromszor meghajoltak előtte.

Aztán a szülei felé fordultak, és előttük is háromszor fejet hajtottak. Aztán egymás felé fordultak, és ismét meghajoltak. A házasság ezzel megkötött.

Az egyik fiatalember felkiáltott: – Most pedig itt az ideje, hogy megkezdődjön az ágy szétforgácsolása! – A menyasszonyt és a vőlegényt a kunyhójába kísérték. Itt aztán a falusiak mindenféle játékokat játszottak el velük, egymás felé fordulva mozgalmi dalokat kellett énekelniük, táncoltatták őket, és hosszasan fél lábon kellett állniuk egy széken. Mások datolyát csempészték a nászágyba a lepedők alá, amelytől azt várták, hogy az ifjú párnak hamarosan fia születik. Lótuszmagból készült levest itattak velük, amely pedig azt volt hivatott elősegíteni, hogy az első fiú megszületését hamarosan újabb kövesse. – A nagy, erős fiúk értékesebbek még az aranyból is! – emlékeztette a falubelieket az egyik öregember.

Ahogy leszállt az éjszaka, az emberek visszatértek a falujukba, a helyiek pedig a kunyhóikba. Engem meghívtak, hogy maradjak még egy napot. Egész éjszaka Csun-jing járt a fejemben. A barátságunkon gondolkodtam. Másnap reggel korán keltem, és kiosontam a házból. Ahogy magam mögött hagytam a falut, visszapillantva Csun-jinget láttam meg, ahogy vizet vitt újdonsült családjának a forrásból. Odaszaladtam hozzá. Felém fordult, és bágyadt mosollyal üdvözölt. Kéz a kézben álltunk egymással szemben, ahogy korábban oly sokszor.

– Jó volt a férjeddal aludni tegnap éjszaka, Csun-jing? -bukott ki belőlem a kérdés.

Emlékeimben élénken élt az előző este végighallgatott viccelődés, és a számos évődő megjegyzés, hogy mit fognak csinálni azok ketten éjszaka a hálószobában. Erről már korábban is beszéltünk, még azelőtt, hogy Csun-jing házassága egyáltalán szóba került volna, de egyikünk sem tudott sokkal többet a másiknál arról, mi történik az ágyban, ha egy férfi és egy nő kettesben marad. Titkos és tilos téma volt ez számunkra.

– Majd megtudod, ha te is férjhez mész – válaszolta lesütött szemmel, erősen elvörösödve Csun-jing.

– De én most akarom tudni, Csun-jing – mondtam nem tágítva.

– Az történt, hogy nagy fájdalmat okozott nekem. Nagyon fájt, amit tett velem.

Csak ennyit mondott, semmi mást. Rettenetesen elszomorodtam. A nászéjszakán, közös életük első napján a férje bántotta. Ettől fogva meglehetősen vegyes érzésekkel gondoltam a házasságra. A nagy őszi boldogság, az evés-ivás, az összesereglett emberek zajos ünneplése úgy végződött, hogy a férj fájdalmat okozott a feleségének. Éppen azt akartam mondani Csun-jingnek, hogy azt szeretném, ha ő lenne az én segítőm, amikor majd rám kerül a sor, de szomorú szavait hallva csak annyit mondtam: – Hamarosan eljövök újra, és meglátogatlak, Csun-jing.

Bólintott, majd lassú, roskadozó léptekkel cipelve a vizet elindult új otthona felé.

37.

Ezután egyedül töltöttem délutánjaim nagy részét. Nagyon hiányzott Csun-jing. Egyik délután elszomorodva láttam, hogy két kislány halad az itató felé az egyik bivaly hátán ücsörögve. Eszembe juttatták a barátnőmet. A következő kínai újév volt az első megfelelő alkalom, hogy meglátogassam, mivel helyi szokás szerint az emberek általában az ünnepek alatt keresték fel távol élő rokonaikat és barátaikat. Ekkorra Csun-jing már életet adott első gyermekének, egy kislánynak. Pufók, kerek kis pofikájával gyönyörű baba volt. Először takaróba bugyolálva pillantottam meg. Kis zöld nadrág és vörös mintás ing volt rajta. Jól tápláltnak, egészségesnek és boldognak látszott. Amikor viszont Csun-jinggal kezdtem beszélgetni, meglepve vettem észre, hogy mintha nem lenne már egymás számára mondanivalónk. Hosszú percekig nem szólaltunk meg, kellemetlen szünetek szakították meg az akadozó beszélgetést. Korábban ilyen soha nem volt. Kérdéseimre általában egy szóval válaszolt vagy csak bólintott, úgy tűnt, valami miatt nagyon szomorú, és képtelen rám figyelni. Mielőtt elindultam volna, egy pillanatig ismét kéz a kézben álltunk egymással szemben, de eközben is elnézett mellettem, mintha zavarban lett volna, vagy valamiért szégyellte volna, hogy a kezemet fogja.

Csun-jing anyja és apja látogatóba jöttek hozzánk a rá következő év első napján. Természetesen nyomban a barátnőm után érdeklődtem.

– Hogy megy a sora? Eljön idén látogatóba?

– Ő, biztosan nem, Ji-mao – felelte az anyja. – Nemrég szülte meg második gyermekét.

– Fiú lett végre? – kérdeztem pontosan tudva, hogy a vejéék mennyire akartak már egy fiúunokát.

– Nem – válaszolta Csen néni. – Ezúttal lány ikerpárt szült.

Felnevettem a boldogságtól. – Egy lány ikerpár?! Azonnal meg kell látogatnom őket!

Két nappal később felkerekedtem, és elmentem Csun-jinghez. Vittem neki ajándékot is, méghozzá a korábban Tiencsinből kapott különleges édességből egy jó nagy adagot, amelyet egyébként is neki szántam. Aznap éjszaka rengeteg hó esett. Ahogy magam mögött hagytam a falut, előttem csak az ösvény vonala látszott, ahogy a fehér tájba vész. Megfordultam, hogy visszanézzek Kao falura, és az járt a fejemben, hogy Csun-jing távozása óta mennyire megváltozott a település képe. Eltűntek a fák. Ősszel történt, hogy Vén Méregzsák döntése értelmében a falu körüli összes fát ki kellett vágni. Az akciót úgy nevezte: a kapitalizmus gyökereinek eltávolítása. Célja csak annyi volt, hogy megakadályozza a falubelieket abban, hogy saját hasznukra vágják ki a fákat, ezért a szocializmus nevében inkább ő rendelte el az irtást. A kivágott fát aztán eladta tüzelőnek, s a hasznot természetesen zsebre vágta.

A falu közepén egy pózna állt. Ennyi maradt abból a fából, amely korábban a környékbeli erdők legmagasabbja volt. A pózna tetejére egy hangosbeszélőt szereltek, mely egész álló nap a kommuna központjából sugárzott híreket recsegte, vagy mozgalmi dalokat bömbölt.

Olyan hideg volt, hogy a levegő megfagyott az orromban, az arcomat pedig szinte vágta a borotvaéles, jéghideg téli szél. Dúdolgatva indultam útnak az ösvényen. Az járt a fejemben, milyen szerencsés lány Csun-jing, hogy ikreket szült, majd azon gondolkodtam, vajon hogy nevezte el őket. Hogy nézhetnek ki? Milyen lehet a mosolyuk?

Ahogy Pao falu közelébe értem, csak a kéményekből felszálló füstcsíkok jelezték a hófehér tájban, merre van a település. Senkit nem láttam odakinn, a frissen esett hóban egyetlen lábnyom sem volt. Békésnek, nyugodtnak tűnt az egész környék. Magamban úgy képzeltem, a családok rokonaik körében boldogan ünneplik házaikban az újévet.

A falu határában egy megduzzadt kis patak fölött átívelő hídhoz értem, amelyet három vastos gerenda összekötözésével készítettek. Az alattam száguldó vízben jégdarabok úsztak. Eszembe jutott Csun-jing aggódó pillantása, ahogy az esküvője napján a hídhoz érve félrehajtotta a fátylát, és lenézett a patakra, a falubeliek meg csak cibálták át a roskatag építményen.

Ezen a reggelen, magamban állva ott, én is féltem. Ha megcsúszom és beleesek a patakba, hiába kiabálok segítségért, senki nem hallja meg. Összeszedtem a bátorságomat, és lassan átaraszoltam a híd rönkjein.

Belöktem magam előtt Csun-jingék kunyhójának ajtaját, és harsányan bejelentettem: – Ji-mao van itt, hogy lássa az újszülött babákat!

Köszöntésekre nem érkezett válasz. Pislogni kezdtem, hogy a szemem hozzászokjon a kunyhó sötétjéhez, majd amikor már jobban láttam, Csun-jing férjét és apósát pillantottam meg a tűzhely mellett ülve. Csendben cigarettáztak, egyikük sem nézett fel, hogy köszöntsön. A szoba közepén mozgást vettem észre, hunyorogva nagy nehezen kivettem, hogy Csun-jing lánya fekszik ott a pólyájában, és engem néz nagy, kerek szemével. Folyt az orra, az arcocskáján és a pólyáján ételdarabok voltak. Egy kéz nyúlt felém, és megérintett a sötétben. Ijedtemben megugrottam, majd megnyugodva láttam, hogy Csun-jing anyósa áll mellettem.

– Hol van Csun-jing? És a babák? – kérdeztem. A szomszéd szoba felé intett.

Beléptem a hálószobába. Sötét volt, ami kevés fényt kapott a szoba, azt egy apró ablak szolgáltatta. – Csun-jing -szóltam –, én vagyok az, Ji-mao. Azért jöttem, hogy megnézzem a kisbabáidat. És hoztam neked tiencsini süteményt is.

Odamentem az ágy széléhez, szememmel a babákat kerestem. Csun-jing haja össze volt fogva, egy koszos, fehér rongyot kötöttek a fejére. Nagyon lefogyott, elgyötörtnek tűnt. Szomorú, üres szemével követett, ahogy közelebb léptem hozzá. Úgy nézett rám, mintha még soha nem találkoztunk volna.

– Mi a baj, Csun-jing? – kérdeztem. – Hol vannak a kislányok?

Nem válaszolt, csak üres, kifejezéstelen tekintettel nézett rám.

Végül egy könnycsepp jelent meg a szemében, és végigfolyt az arcán. Közelebb hajoltam hozzá, ajkai szavakat formáltak, de semmit nem értettem abból, amit mondott. Olyan közel hajoltam hozzá, hogy arcunk már-már összeért, mire meghallottam vékonyka, gyerekes hangját, ahogy reszketve így szól: – Hsziao-mao! Hsziao-

mao... hát te vagy az? – Korábban, amikor sokat játszottunk együtt, gyakran szólított Hsziao-maónak, azaz Kis Maónak.

– Igen, én vagyok, Hsziao-mao – mondtam. – Átgyalogoltam hozzád a nagy hóesésben, hogy láthassalak a kicsi babáiddal.

– Az én kicsi babáim – kezdte, majd hirtelen megállt, mintha csak kimondott szavainak értelmét keresné. Aztán újra megkérdezte: – Hsziao-mao, itt vagy?

– Hol vannak a kisbabáid, Csun-jing?

A fal felé fordította tekintetét, és válasz helyett egy hosszan elnyújtott nyögés tört fel belőle. Az anyósa jött be a szobába. – Csun-jingnek most pihenésre van szüksége – mondta. Felhúzta Csun-jing takaróját az álláig, én pedig letettem az ajándékba hozott édességet az ágyra, majd az idős asszony oldalán kimentem a szobából. – Most elmegyek, Csun-jing, de hamarosan újra meglátogatlak.

Ahogy átértünk a szomszéd szobába, azonnal az asszony felé fordultam, és nekiszegeztem a kérdést: – Hol vannak a csecsemők, és miért ilyen szomorú Csun-jing, amikor mindennél boldogabbnak kellene most lennie?

– Ó – kezdett bele mondandójába barátnőm anyósa egy hosszú sóhajjal –, milyen nagy kár, hogy ilyesmi megtörténik. Talán nem benne van a hiba, csak ilyen keserű sorsot szántak neki az égiek. De most már ránk is keserűséget hoz ezzel.

Már így is szült nekünk egyet, amelytől meg kellett volna szabadulnunk – mondta a szoba közepén boldogan rúgkapáló kislányra mutatva, amikor az egyet szót kimondta. – Szegények vagyunk, nem engedhetünk meg magunknak még egy haszontalan, lyukas vödört. – A lyukas vödör természetesen a lánygyermeket jelentette, akit sok pénzbe kerül felnevelni, később pedig úgyis férjhez megy, és saját családot alapítva elhagyja az őt felnevelő szülőket. – Ezek ketten voltak csak lyukas vödörök a javából, hiszen újév napján születtek, pont az adósságok behajtásának idején.

Hideg verejték vert ki, ahogy hallgattam. Mondanivalójának végéhez közeledve hitetlenkedve, de kezdtem felfogni, miről beszél tulajdonképpen. Be akartam tapasztani a fülemet, hogy ne halljak semmit; el akartam rohanni olyan messzire, amennyire csak lehet; be akartam fogni a száját, hogy ne mondhassa ki a szavakat, amelyektől mindennél jobban rettegtem. Ehelyett csak álltam egy helyben, és minden erőmmel küzdöttem a rettenetes valóság réme ellen.

– Hagytuk, hogy újév napján még megtartsa őket, hátha szerencsét hoznak. Nagyon nehéz szülés volt. A karjában tartotta a gyerekeket... de már tudta ő is. Bizonyára tudta.

– Mit tudott Csun-jing? – kérdeztem, miközben próbáltam megállítani hangom remegését.

– Amit újév napján teszel vagy nem teszel, az egész évre kihat. Úgyhogy hagytuk, hogy egy napig még nála maradjanak a gyerekek.

A férfiak hallgatták a beszélgetést, de egyikük sem szólalt meg. Mióta beléptem a konyhába, csak a cigarettájukat emelték a szájukhoz, egyébként mozdulatlanul, csöndben ültek egymással szemben. Akár két cserépszobor.

– Hol vannak a kislányok most?

– Hogy hol vannak most? Újév második éjszakáján kivettük őket Csun-jing karjaiból, miközben aludt, és a folyóba dobtuk őket.

Alig hallható nyüszítés hagyta el a torkomat. Megtántorodtam, a szívem úgy kalapált, mintha ki akarna ugrani a helyéről. A szám elé tettem a kezem, egy pillanatra a falhoz kellett támaszkodnom, aztán kirohantam a konyhából. Sikítottam, ahogy a torkomon kifért. Az ajtó

becsukódott mögöttem, én pedig térdre estem, könnyeim megállíthatatlanul ömleni kezdtek.

Végül feltápászkodtam a földről, és elindultam a faluból kivezető híd felé. Szinte futottam a közepéig, már egyáltalán nem féltem, hogy beleesek a vízbe. Térdre zuhantam, és csak bámultam a rohanó jégdarabokat. Az járt a fejemben, hogy Csun-jing férje vagy az apósa dobta-e a csecsemőket a folyóba. – Legalább egy pokrócba belecsavartak benneteket? – sírtam. – Éreztetek valamit? – kérdeztem, miközben a vizet néztem könnyeimen keresztül. – Aludtatok, amikor kivettek benneteket Csun-jing karjaiból? Felsírtatok, amikor a jeges víz belétek mart? Vagy egy hang nélkül, csendben haltatok meg?

Elcsuklott a hangom, miközben azon gondolkodtam, a hideg ölte-e meg a babákat vagy megfulladtak. Mi járt vajon ezeknek az embereknek a fejében, amikor ezt tették? Éreztetek szánalmat irántuk? Éreztetek egyáltalán valamit? Vagy ez is csak egy dolog volt, amit meg kellett tenniük, mint kidobni a szemetet, vagy valami hasonló mindennapos, üres fejjel és szívvel elvégezhető dolog? Fájt nekik, hogy meg kellett ölniük két újszülött kislányt? Egy szemernyi büntudatot muszáj érezniük -gondoltam. Legalább egy keveset. Kellett, hogy maradjon bennük ennyi emberség, ennyi melegség, ennyi sajnálat.

Hirtelen elkezdtem megválaszolni saját kérdéseimet. – Ahhoz bezzeg nem volt elég a sajnálatuk, hogy ne öljenek meg benneteket. Hogy odaadjanak inkább valakinek. Ahhoz már kevés volt. Szörnyetegek világába születtetek!

Nem tudtam szabadulni a gondolattól, hogy vajon hány ezer és ezer másik csecsemőt dobtak a folyókba ehhez hasonló hidakról. Néhányan még ennél is rosszabbul jártak, ahogy hallottam. Néha a parasztok még arra sem vették a fáradságot, hogy a folyóig elvigyék a gyerekeket, egyszerűen csak kitették a meztelen csecsemőket a napra, és hagyták kiszáradni.

Hallottam olyat is, hogy a lábuknál fogva egy vízzel vagy vizelettel teli vödörbe lógatták őket.

Az ikrekhez szóltam suttogva: – Ti legalább gyorsan bevégeztétek, ennyi megadatott. Talán nem is éreztetek semmit.

Ez volt a legenyhébb gondolat, amelyet a híd közepén térdelve, a jeges, rohanó vizet bámulva ki tudtam préselni magamból. Sírva indultam haza az ösvényen. A könnyek az arcomra fagytak. Azon gondolkodtam, vajon mi történne, ha nekem is ebből a faluból jelölnének ki férjet szüleim, és nekem is lányom születne. Az én férjem is meg tudná tenni ugyanezt? Meg tudná ölni az újszülöttjeimet? Abban a pillanatban elhatároztam, hogy nem fogok férjhez menni vidéken. Előbb halok meg, mint hogy megtegyem!

Havazni kezdett. Belebámultam a hópolyhek fátyolába, és a két kislány arcát kerestem, ahogy már örökké együtt játszanak egy szebb életben, egy jobb világban. Hamarosan hangosan, szinte hisztérikus hangon újra beszélni kezdtem az ikrekhez. Kérdeztem tőlük valamit, majd magam válaszoltam a kérdésre, miközben ökölbe szoruló kézzel törölgettem záporozó könnyeimet. A sírás miatt szinte semmit nem láttam, botladozva haladtam előre a hóesésben. Elcsúsztam, és elterültem a földön. Felálltam, és anélkül, hogy leporoltam volna magamról a havat, továbbindultam. Mire csonttá fagyva hazaértem, hó és sár borított.

Ahogy beléptem az ajtón, Mama felém fordult, és azt kérdezte: – Na, hogy vannak a kisbabák, Ji-mao?

– Halottak – mondtam, és ismét kitört belőlem a zokogás. – Meggyilkolták őket, Mama!

Papa, aki az asztalnál ült, szavaim hallatán felemelte a tekintetét, de nem szólt egy szót sem.

– Édes Istenem a mennyekben! – sírta el magát Mama is. Odalépett hozzám, és aggódva kérdezte: – Te jól vagy, kicsim?

– Nem – válaszoltam. – Egyáltalán nem vagyok jól. – Levettem a kabátomat, kiugrottam a nadrágomból, és bekucorodtam az ágymba. A nap további részében csak feküdtem és sírtam.

Mama soha többet nem hozta szóba Csun-jing gyermekeit. A többiek sem. Ez volt a bevett gyakorlat, hogy mindent el tudjunk viselni. De belül hatalmas, fájó sebet ejtett rajtam, tudtam, hogy a történetek emléke életem végéig kísérteni fog. Azelőtt is hallottam már hasonló szörnyűségeket, de azok csak történetek voltak. Ezen a reggelen viszont mindez valósággá vált.

38.

Egyik reggel ürülékkeresgélés közben találkoztam a falu bolondjával. Ahogy éppen egy darab kutyakakát halásztam ki egy bokor alól, egy hang csattant fel mögöttem: – Állj! Az az én kutyaszarom! Nem merészelj hozzányúlni!

Megfordultam, és egy szokatlanul magas, erős testalkatú fiút pillantottam meg. Hosszú, kócos haja volt, az arca szörnyen mocskos. Úgy nézett ki, mint azok a vadállatok, amelyeket a hofeji állatkertben láttam. Mielőtt válaszolhattam volna, egészen közel jött, és gonosan villogó, tágra nyílt szemmel az arcomba kiabált.

– Láttalak, tudom ám, miben sántikálsz!

– Rendben van – válaszoltam. – A tiéd lehet, nekem nem kell. – Felkaptam a kosaramat, és elináltam.

Teljesen kifulladásra értem haza. Mama megkérdezte, mi bajom van, hogy így rohantam.

– Egy nagyfiú azt üvöltötte nekem, hogy ellopom a kutyakakiját, pedig az csak egy darab kutyakaki volt, nem tartozott senkihez, csak a kutyához, aki ott hagyta. De miért szed kakit egy felnőtt? Ez nem a gyerekek dolga a faluban?

Mama mosolyogva így szólt:

– Ó, de hiszen akkor te Szun Csi-kujjal találkoztál. Ő a falu bolondja. Nem rossz fiú! Nagydarab, és állandóan kiabál, de teljesen ártalmatlan.

– Miért hívják a falu bolondjának?

– Magam sem tudom – válaszolta –, de a faluban mindenki csak így emlegeti.

Pár nappal később egy középkorú nő látogatott meg minket.

– Ettél már, Szun kebel? – kérdezte tőle Mama. Megdöbbenve hallottam, hogy Mama egy helyi, Kaóban szokványos kifejezést használ. Az itteni parasztok hívták kebelnek a férjes asszonyokat. A városban a megnevezésük inkább néni vagy asszony volt.

– Szun kebel Csi-kuj édesanyja – mondta Mama felém fordulva.

Leültem a tűzhely mellé, és hallgattam, miről beszélgetnek.

– Nem bánod, ha megkérdezem, miért lett Csi-kuj olyan, amilyen most? Mi történt vele? – kérdezte Mama finoman.

Szun kebel mélyet lélegzett, és felsóhajtott.

– Nagyon nehéz erről beszélnem. Nagy fájdalmunk ő nekünk, csak bánatot okoz. Már tizenöt éves, eszik, alszik, ürüléket gyűjt, de ezen kívül semmit nem csinál, csak bajt hoz a fejünkre. Hároméves volt, amikor az éhínség kezdődött. A nővére akkor lett ötéves. Abban az időben a népkonyhán ettünk, minden embernek napi egy adag étel járt. Azt mondtuk, hogy a kislány húga beteg, ezért elvisszük neki az ételt, de otthon mindent Csi-kujjal etettünk meg.

– A kislány sírt, és megpróbált kiszaladni a házból, de az apja az ágyához kötözte, és kipeckelte a száját.

– Amikor két héttel később meghalt, még sírni sem mertem, nehogy az emberek rájöjjenek, mit tettünk. A konyhóban rejtegettük a holttestét, hogy megkapjuk a fejadagját, de egy idő után oszlani és bűzleni kezdett, úgyhogy el kellett temetnünk.

– Nagyon nehéz időszak volt számunkra, de csak így tudtuk életben tartani Csi-kujt. Ha tudtuk volna előre, mivé lesz, biztosan a kislányt etettük volna helyette. Mennyivel könnyebb is lenne mosf az életünk, ha akkor másként döntünk. – Az orvos szerint talán azok miatt az évek miatt lett ilyen. Talán még így sem tudtunk neki elég ételt adni.

– Néha úgy tűnik, mintha semmi baja nem volna – mondta Mama.

– Miért nem vizitek el egy másik orvoshoz, hátha az tudja a megoldást?

– De hiszen még most is alig van mit ennünk – válaszolta Szun kebel. – Hogyan tudnánk megfizetni egy orvost? Reggeli közben még azt sem tudjuk, honnan lesz vacsoránk. Soha nem lesz elég pénzünk, hogy másik orvoshoz vigyünk.

Ezután már tudtam, mire számítsak Csi-kujjal kapcsolatban. Egyik nap a konyhá előtt bújócskáztunk a fivéreimmal, ő pedig egy darabig csak figyelt minket, aztán megkérdezte, játszhat-e velünk. – Persze – feleltem. – Fordulj el, és számolj tízig, aztán próbálj megtalálni minket. Miközben keresel, azt kell mondanod: Aki bújt, aki nem,

megyek! Ha tényleg megtalálok valamelyikünket, meg kell érintened, és azt mondanod: Megvagy! Aztán neked is el kell bújnod.

Egy szót sem értett az egészből. Azt hitte, a játék abból áll, hogy kiabálva rohangálunk, és ütogetjük egymást, de már ettől is mérhetetlenül boldog lett. Így tehát a játék némiképp átalakult, Csi-kuj kiabálva kergetett minket a kertben és akkorákat csapott ránk, hogy már fájt, miközben azt üvöltötte: Megvagy! Megvagy!

Remekül mulatott.

Miközben játszottunk, Vén Méregzsák ment el a kertünk mellett. Csi-kuj átvette magát a kerítésen, és óriásit vágott az öreg tarkójára, majd rákiáltott: Megvagy!

Vén Méregzsák megtántorodott, majd megpördült, és dühtől szikrázó szemmel átkozni kezdte Csi-kujt. – Te átkozott idióta! Hogy merészelsz hozzám érni? Hogy mersz kezdet emelni a kommunista párt tagjára?

A csuklójánál fogva megragadta Csi-kujt, és ütlegelni kezdte. A fiú elesett, Vén Méregzsák pedig felkapott egy gereblyét, és azzal ütötte tovább. Csi-kuj valahogy kiszabadult a karmai közül, és elfutott. Ahogy eltűnt a szemünk előtt, hallottuk, ahogy egyre csak kiabálja: – Megvagy, Vén Méregzsák, megvagy!

Vén Méregzsák a fiú szüleinek házába ment, és kijelentette:

– A fiatok megpróbálta megölni a kommunista párt egy tagját. Ezzel bűnt követett el a nép ellen. A fiatok ellenforradalmár. A Közbiztonság hat törvénye szerint most azonnal börtönbe kellene küldenem.

Csi-kuj apja remegni kezdett Vén Méregzsák szavai hallatán.

– Annyira sajnálom, ami történt – sírta el magát. Könyörögve kérte Vén Méregzsákot, hogy kímélje meg a fia életét, miközben Szun kebel egy egész doboz cigarettát nyomott a kezébe.

– Kérlek, gyere vissza később, és vacsorázz velünk, vezetők. Levágok egy csirkét a kedvedért. Jól elnászpángolom Csi-kujt, ígérem. A bocsánatodért fog esedezni, esküszöm!

Vén Méregzsák fontolóra vette az ajánlatot, majd így szólt:

– Most az egyszer megbocsátok neki. De ez volt az utolsó eset!

– Nagyon köszönöm – mondta Csi-kuj apja. – Hidd el, megfizet azért, amit tett.

Három nappal később Csi-kuj jelent meg a konyhónkban. Az arca fel volt dagadva, mindenhol zúzódások borították.

– Vén Méregzsák azt mondta, nem jöhetek el többet magukhoz – mondta.

– Mit mondott, miért nem jöhetsz többet, Csi-kuj? – kérdezte Mama.

– Azért, mert maguk rossz emberek. A kapitalista úton járnak.

– Értem – válaszolta Mama.

– Vén Méregzsák azt is mondta, hogy ha még egyszer meglát maguknál, eltöri a lábamat.

– Akkor talán tényleg jobb, ha nem jössz hozzánk többet, Csi-kuj – mondta Mama.

– A bocsánatáért kellett esedeznem – mondta Csi-kuj.

– Valóban? – kérdezte Mama. – És megbocsátotta, amit tettél?

– Nem. Csak fejbe rúgott – válaszolta Csi-kuj. – Li tanárnő, Vén Méregzsák jó ember vagy rossz ember?

Mama úgy tett, mintha nem hallotta volna a kérdést. Csi-kuj hirtelen felkiáltott:

– Li tanárnő, Papa azért vert meg engem, mert ő nem is az igazi papám.

– Ismerem anyukádat és apukádat, Csi-kuj, ők jó emberek.

– Nem, nem ismeri őket. Az én igazi Papám Mao elnök -mondta Csi-kuj ünnepélyes hangon.

– Hogy érted ezt? – kérdezte Mama.

– Mao elnök az én Papám – mondta Csi-kuj. – Mindig magamnál tartom a vörös könyvecskéjét. Van egy képem is róla. Szeretem őt.

– Ezt honnan veszed? – kérdezte Mama.

– Hallottam, ahogy az emberek azt mondják, Mao elnök kedvesebb, mint a világ legjobb mamája és papája. Azt is mondták, hogy Mao elnök még engem is szeret. Szóval Mao elnök az én igazi papám.

– Ahogy mondod – mondta Mama. – Most pedig eredj játszani!

– Rendben – válaszolta mosolyogva. – Megyek, és gyűjtök jó sok szart, hogy az igazi papám büszke lehessen rám.

39.

Ősszel az egész falu a rizs betakarításán dolgozott. Az iskolában szüneteltették a tanítást, hogy a gyerekek segíthessenek szüleiknek az ültetvényeken. Még a legkisebbek is kint voltak a földeken. A betakarítás végeztével a teraszokat újra felszántották. A legapróbb gyerekek feladata volt, hogy az eke nyomán végigmenve kitepjék az előző termésből a földben maradt gyökereket.

Hajnalban Vén Méregzsák fülsértő sípolással ébresztette a falu népét. Miután pattogósán kiadta az aznapi munkát a falubelieknek, sorokba rendezte, és a földekre vezette őket. A kígyózó sor élén ő vonult, egy rúdra erősített táblát emelve a magasba Mao elnök arcképével. Az egyik ilyen reggeli kivonulás során mellettem lépdelt egyik barátnőm, Vang Csin-lan. A falu bolondja jött mögöttünk, bár neki nem kellett részt vennie a munkában. Csin-lan tizenhat éves, csodaszép fiatal lány volt. Akárhova ment, az összes fiatalember őt bámulta sóvár pillantásokkal. A szíve mégis tele volt bánattal.

– Tegnap eljött hozzánk Vén Méregzsák – mondta, miközben az ültetvény felé gyalogoltunk. – Volt vele egy kerítő is. Azt akarják, hogy a szüleim Ifjú Méregzsákhoz adjanak feleségül.

– De hiszen az lehetetlen! – ellenkeztem. – Nem mehetsz hozzá! Hiszen mindenki tudja, hogy Sujcába vagy szerelmes.

– Igen – sóhajtott mosolyogva. – Ezt mindenki tudja. De hát mit tehetnék? Csak egy lány vagyok, semmi beleszólásom a házasságomba. Nem számít, hogy nem akarok hozzámenni Ifjú Méregzsákhoz. Papa és Mama hozzák meg a döntést.

– És mit szól hozzá Sujc? – kérdeztem.

– Az ő családja nem méltó vetélytársa Vén Méregzsákénak – mondta. – Szomorú ő is. De semmit sem tehetünk.

Sujc az apjával élt egy kunyhóban Csin-lanék közelében. Ó volt a legmagasabb, legszebb fiú a falubeli fiatalok között. Gyerekkorukban együtt játszottak Csin-lannal, s azóta is sülve-főve együtt voltak. Gyakran lehetett őket látni a falu határában, ahogy kettesben

sétálgattak. Mindenki úgy gondolta, hogy ha felnőnek, szép pár lesz belőlük.

Sujce a Tang-dinasztia szomorkás, finom lelkű költőire emlékeztetett, akikről Papa könyveiben olvastam. Egészen másképp szemlélte a világot, másképp élte az életét, mint a többi általam ismert falusi ember. Többet mosolygott, és kacagni is többször láttam, mint bármely másik falubeli fiút. Úgy tűnt, egész lényét átjárta az élet szeretete, és ezt kisugárzásával a világ tudomására is hozta. Valahogy megtanult furulyázni. A falu közepén álló, egész nap recsegő hangosbeszélő néha zenét sugárzott. Ezeket a dalokat tanulta meg a furulyáján. Délutánonként láttam, ahogy a pózna tövében ül, és lehunyt szemmel hallgatja a pekingi operákat és mozgalmi dalokat. Másnap aztán a falu egy másik pontján tűnt fel, és az előző nap hallott dallamokat játszotta a furulyáján. A falubeliek ilyenkor mindig abbahagyták a munkát, és közelebb mentek hozzá, hogy jobban hallják a játékát. Gyakran le is ültek a közelében, és csak hallgatták, ahogy zenél. A környékbeli lányok mind nagyra tartották Sujcét tehetségéért és jó természetéért, de még ennél is jobban irigyelték Csin-lant.

Ahogy közeledtünk a rizsültetvényekhez, Csi-kuj egyszer csak megragadta Csin-lan copfját, megrántotta, és így kiáltott: – Nézzék már, mekkora copf! Hosszabb, mint a tehén farka. És vastagabb, mint a füttyim! – Csin-lan megfordult, és lekevert egy pofont Csi-kujnak, aki ezután egy pár lépéssel hátrébb húzódott tőlünk. Mielőtt újra támadásba lendülhetett volna, hirtelen Ifjú Méregzsák tűnt fel mögötte, és egy kapanyéllal akkorát vágott Csi-kujra, hogy összeesett. – Miért zaklatod a keblemet, te átkozott idióta? – üvöltötte.

– Itt helyben megöllek, te nyomorult! – A menet megállt, mindenki felénk fordult, hogy lássa, mi történik. Közben Vén Méregzsák is odaért, és a kezében tartott, Mao elnököt ábrázoló táblával ütni kezdte a földön fekvő félkegyelműt. Mao elnök üdvözülten mosolygó arcképe többször egymás után lecsapott Csi-kuj fejére. – Hagyja abba! Ne verjen meg az igazi papám képével! Hagyja abba! Jó fia vagyok Mao elnök bácsinak.

Ahogy az ütlegetés folytatódott, egyszer csak Mao elnök képe elszakadt Csi-kuj védekező kezétől. A parasztok ijedtükben levegőt venni is elfelejtettek. – A francba! – üvöltött Vén Méregzsák. – Nézd, mit tettél! Kilyukasztottad Nagy Vezérünk arcát. Leleplezett ellenforradalmár vagy!

A történetek komolyságát felmérve Vén Méregzsák a levegőbe emelte tábláját. A kép csalén lógott, és Mao elnök bal szeme alatt nagy szakadás éktelenkedett.

– Maga nézze meg, mit csinált! – kiabált Csi-kuj. – Bántott engem és az igazi papámat is!

Vén Méregzsák és a fia válaszul addig rugdosták a földön fekvő fiút, míg az már nem kiabált tovább, csak az oldalára fordulva nyöszörgött csendesesen.

– Végeztünk – fordult a menet felé Vén Méregzsák. – Irány dolgozni! – A viseltes, Mao elnököt már csak részben ábrázoló táblát ismét magasba emelve a földekre vezette a sort. Visszanéztem, és láttam, ahogy Csi-kuj lassan, fájdalmas grimasszal elkúszik.

Aznap korán befejeztük a munkát az ültetvényen, mert hatalmas vihar tört ki. Az ég elsötétült, a hirtelen támadt zápor szinte rátámadt a falura. A szél egyre erősebb lett. Kunyhónk teteje nyekeregve és nagyokat libbenve állta a támadásokat, az ajtó tokja pedig nyikorogva feszült a szélnyomásnak. Az ágyamban fekve aggódva hallgattam a kunyhó és az elemek csatájának zaját. Nem sokkal éjfél után egy villámot láttam, és esővíz záporozott egyenesen az arcomba. Felültem, és meglepve néztem a tetőt. Minden sötét volt, aztán hirtelen, hatalmas mennydörgés kíséretében újra villám csapott le a közelben. Fényénél megláttam, ahogy a szél felemeli a tető felém eső sarkát, az elemek szabad prédájává téve mindent,

ami a konyhóban volt. Az ágyam szélén ülve felkiáltottam: – Mama, elszáll a tetőnk!

Mielőtt azonban bárki felelhetett volna a kiáltásomra, újabb szélroham csapott le a házra. Belekapott a tető szélébe, kicsavarta a helyéről, nekivágta a ház falának, majd egy utolsót pördítve rajta magával ragadta a sötét éjszakai égbolt felé. Az ágyam szélén ülve egy pillanat alatt csuromvizes lettem, és a villámlástól megrettenve futottam át szüleim szobájába. – Elszállt a tető! Elszállt a tető! – kiáltoztam kétségbeesetten. Bebújtam a takarójuk alá, összebújtam szüleimmel és fivéreimmel, és a tető maradéka alatt együtt hallgattuk, ahogy az eső a szobám padlóját veri. Ahogy összeölelkezve feküdtünk, egyszer csak újra azt éreztem, hogy eső áztatja a hátamat. Hátranéztem, és láttam, ahogy a házunk oldalsó fala omladozni kezd, a tető megmaradt része pedig támasztékát veszítve veszélyesen bedől. Attól tartva, hogy a fal teljesen leomlik, és az egész tető beszakad, maga alá temetve minket, átszaladtunk a középső helyiségbe.

Reggel a közeli rizsföld kellős közepén megtaláltuk a tetőnek azt a darabját, amely egykor a szobámat fedte. Szüleim szobájának a fala félig beomlott, a fedél pedig negyvenöt fokos szögben dőlt rá a falmaradványra. Nem hittünk a szemünknek, Mama azonban nem veszítette el a hitét. – Inkább áldjuk a szerencsénket, hogy mindannyian életben vagyunk.

Vén Méregzsák odajött konyhónk romjaihoz, majd miután alaposan megvizsgálta, kijelentette: – Láttam már rosszabbat is. Ez a maguk gondja, oldják meg, ahogy tudják!

– Nem értünk hozzá, fogalmunk sincs, hogyan kellene megjavítani – mondta Mama. – Sem szerszámunk, sem alapanyagunk nincs hozzá.

– Akkor mit javasol? – kérdezte.

Papa gyorsan beszaladt a romok közé, és a szobájában lévő dobozok között kutakodott egy darabig, majd két csomag cigarettával a kezében jelent meg. – Ezek szárazak maradtak – mondta, miközben Vén Méregzsák kezébe nyomta mindkét dobozt.

– Ez már beszéd! – mondta a falu első embere. – Meglátom, mit tehetek magukért.

Vén Méregzsák már épp távozóban volt, amikor Szun kebel kopogott be hozzánk, és így szólt: – Csi-kuj eltűnt – mondta. – Tegnap éjszaka nem jött haza. Nem láttátok valahol?

– Remek – mordult fel Vén Méregzsák. – Tegnap szétszakította Mao elnök képét. Remélem, villám csapott a nyomorultba.

– Nem láttuk – válaszolta Mama.

– Aggódom érte – mondta Szun kebel. – Hol lehet az én szegény kis bolondom?

A következő két hétben senki nem találkozott Csi-kujjal. A falubeliek úgy gondolták, kint rekedt a viharban, és meghalt. Egy idő után már nem is kérdeztek felőle, az anyja is abbahagyta keresését.

Amint befejeződött a rizsföldek betakarítása, Vén Méregzsák ellenőrzése mellett a falubeli férfiak új tetőt készítettek nekünk, és vályogtéglákkal erősítették meg a fal összedőlt részét. Miközben folyt a tatarozás, Mama elvitte Ji-tinget, hogy beírassa a környék egyetlen középiskolájába, mely hat kilométerre volt Kao falutól. Az iskola ajtajához érve kis híján letaposta őket egy csoport fiú, akik egyik társukat üldözték. Mama felismerte a fiút, akit kergettek. Csi-kuj volt az. Csak alsónadrág volt rajta, testét sár és mocsok borította. A gyerekek kövekkel dobálták üldözés közben.

– Mi történik itt? – kérdezte a tanártól Mama.

– Valahogy idekeveredett a lepratelepről ez az átkozott idióta – válaszolta a tanár. – Már napok óta a környéken kóvályog, ételt lop, és akivel csak összetalálkozik, hátba veri, és rákiabál, hogy megvagy. Félünk, hogy elkapjuk a leprát, ezért a falubeliek úgy döntöttek, hajtóvadászatot indítanak ellene, és megölik.

Mama megnyugodott, hogy élve látta Csi-kujt, ugyanakkor nagyon aggódott is, amikor hallotta, hogy a leprások között él az ő mindenkitől elzárt telepükön. Gyorsan elintézte a

Ji-ting beíratásával kapcsolatos formákat, és hazasietett, hogy elmondja az örömhírt Szun kebelnek.

– Most már biztos, hogy soha többé nem hozhatjuk őt haza – mondta Csi-kuj apja. – Még ráragasztja a leprát az öccsére.

– De hát nem hagyhatjuk csak úgy a sorsára – könyörgött Szun kebel. – Valamit muszáj tennünk! Ő a mi fiunk.

– Nem, semmit nem kell tennünk – válaszolta az apa. – Jobb lett volna mindenkinek, ha tényleg agyonvágja egy villám. De hát ilyen a mi szerencsénk! Ezt az idiótát megölni sem egyszerű, úgy látszik.

Azon az éjszakán Csi-kuj lopva visszatért Kao faluba. Bement a konyhájukba, és be akart mászni az ágyába, de a szülei elkapták, megkötözték, kilökdösték a házukból, és egy póznához kötötték a kertben. Az éjszakát ott töltötte kikötve, akár egy kutya.

Másnap reggel Szun kebel rálocsolott pár vödör vizet, megmosta, és tiszta ruhát adott rá, miközben nagyon vigyázott, nehogy hozzáérjen a fiához. – Ha megpróbálsz eloldani magad -figyelmeztette –, biztos lehetsz benne, hogy apád agyonver.

Megértette a figyelmeztetés komolyságát, és engedelmesen ült a pózna tövében a következő napon és éjszakán át. A házuk előtt elsétálva jó néhányszor láttam Csi-kujt, ahogy kikötözve ücsörög, és a földből kikapargált kavicsokkal játszik magában. Rám emelte a tekintetét, de mintha zavarban lett volna, azonnal el is fordította, és tovább játszott.

Egyik késő délután Szun kebel lélekszakadva rohant át hozzánk, és segítségért kiáltozott. – Segítsetek! A férjem és Vén Méregzsák megöli a fiamat. Rád talán hallgatnak, Li tanárnő. Kérlek, ne hagyd, hogy elpusztítsák az én kis bolondomat! – könyörgött.

Mama elszaladt Szun kebelével. Követtem őket. A Szun család konyhája előtt már egész tömeg gyűlt össze, és hangosan ricsajozva bámulták a látványosságot. Átpréseltem magam az emberek között.

Vén Méregzsákat és Csi-kuj apját pillantottam meg, ahogy a földön rettegve kuporgó fiú fölött állnak. Úgy volt összekötözve, ahogy a disznókat szokták, mielőtt levágják őket. A félelemtől bénultan feküdt a porban. Mindkét férfi kezében egy ürülék gyűjtéséhez használt nagy gereblye volt. Egymás után sújtottak le vele Csi-kujra. A fiú már úszott a vérben, mire odaértünk.

– Hagyják abba! – rivallt rájuk Mama. Nem is tudtam, hogy Mama bátorsága vagy hangjának szokatlan ereje döbbsentett meg jobban. A két férfi Mama felé fordult. Egy pillanatig azt hittem, rátámadnak, és őt is ütni fogják, de csak megálltak, mintha arra várnának, hogy kiadja a következő parancsot. Rendíthetetlenül megindult felénk, majd megállt előttük, és dacosan szembenézett a két felfegyverzett férfival.

– Hagyják békén a fiút!

Szun kebel a földön fekvő fiára vetette magát, hogy testével védje a további ütlegetéstől.

– Öljetek meg inkább engem, de a kisfiámat ne bántsátok. Én adtam neki életet, én hibáztam, nem ő. Nem tehet semmiről! – sírta a férfiak felé.

Vén Méregzsák és az apa összenézett, mintha nem tudnák, mitévők legyenek.

– Ostoba lotyó – vetette oda végül Vén Méregzsák Szun kebelnek. – Hordd el magad az útból!

Csi-kuj apja ránézett, mintha csak azt kérdezné a szemével: most mi legyen? De Vén Méregzsák nem mozdult, csak állt meglepetten a csoportosulás közepén. Csi-kuj valahogy feltápászkodott a két asszony között, akik azonnal keresztültaszigálták a tömegben, hogy minél messzebb vigyék. Ahogy kiértek a csoportosulásból, Csi-kuj futni kezdett. Vén Méregzsák a nyomába eredt, és a gereblyét a feje fölött lóbálva válogatott szitkokat szórt a fiúra, azt parancsolva neki, hogy azonnal álljon meg.

A tömeg utánuk futott, velük mentem én is. Annak ellenére, hogy alaposan helybenhagyták, Csi-kuj gyorsan távolodott. Átrohant a töltésen, végigvágatott a rizsföldön, felszaladt egy kis dombra, és éppen az úton akart átmenni, amikor egy teherautó tűnt fel a kanyarban.

A sofőr hallotta az izgatott hangokat, és látta, ahogy egy csapatnyi ember közeledik az úthoz, de az autója előtt a semmiből előbukkanó alak váratlanul érte. Hatalmas csattanás hallatszott, ahogy a teherautó elgázolta a fiút. Csi-kuj a levegőbe emelkedett, és átrepült az út túloldalára.

A sofőr kiugrott a fülkéből, és odafutott a földön fekvő fiúhoz. A tömeg sietős léptekkel közeledett. Szun kebel hangosan zokogva ért oda. – A fiam! A fiam!

Vén Méregzsák sátáni kacajban tört ki, amikor meglátta Csi-kujt az ároksparton fekvő. Majd a sofőrhöz fordult, és rámondott: – A franc essen beléd, épp most ölted meg a csapatom legjobb munkását! Melyik munkacsoporthoz tartozol? Ezért megfizetsz, arról kezeskedem!

Eközben a falubeliek körülállták Csi-kuj testét. Szun kebel vigasztalhatatlanul zokogott fia fölött: – A fiam! A fiam! Hogy történhetett ez?!

Egyszer csak Csi-kuj minden előjel nélkül visszatért a halálból. A teste összerándult, és mintha mormolt volna valamit.

– A francba! – kiáltott fel Vén Méregzsák. – Ez a hülye idióta még mindig él!

– Akkor jó – sóhajtott fel az ijedtségtől még mindig reszkető sofőr. – Nagyon örülök neki. Gyorsan vigyük be a kommuna kórházába, a fizetésről még ráérünk később beszélni.

– A francba – ismételte meg Vén Méregzsák a sofőr szavait meg sem hallva. – A bűdös francba!

Szun kebel és a többiek felrakták Csi-kujt a teherautóra, az anyja bepattant a fülkébe. Ekkor azonban Vén Méregzsák egy pillanat alatt észére tért, és lerángatta Szun kebelt.

– Itt én vagyok a főnök! – mondta. – Majd én elkísérem ezt az idiótát a kórházba, hogy biztosan megkapja a neki járó ellátást.

Vén és Ifjú Méregzsák felmásztak a sofőr mellé, aki meglepve nézett rájuk, és így szólt:

– Nem kellene valakinek hátul utaznia a fiúval? Le fog esni a platóról.

Vén Méregzsák a fiához fordult: – Menj, vigyázz arra az idiótára! – mondta. – Ha meg talál dögleni, kopogj a fülke tetején.

Ifjú Méregzsák lemászott az apja mellől, felkapaszkodott a platóra, a teherautó pedig megfordult, és elindult a kórház felé. Mama átkarolta a csendesen pityergő Szun kebel vállát, és így szólt: – Minden rendben lesz. Menjünk haza!

Tíz nap telt el, mire a teherautó visszatért. – Nézzétek! -kiáltotta valaki a közeledő autóra mutatva. Mindenki kifutott az úthoz, a teherautó lefékezett, a falubeliek pedig köré gyűltek. Vén Méregzsák kászálódott le a fülkéből. Ahogy a földre ért, megroggyant, és a hátát a kocsinak vetve pihegett egy pár másodpercig, miközben megpróbált talpon maradni. Teljesen részeg volt.

Ifjú Méregzsák ugrott le a platóra szerelt ágy mellől, amin Csi-kuj feküdt hátát a sofőrfülkének vetve. Kikínlódta magát a peremhez, ahonnan már Ifjú Méregzsák segítette le. Csi-kuj visszafordult, és két mankót vett le a platóról. Elborzadva láttuk, hogy a jobb lábát térdből amputálták. A nadrágja szárát levágták, és a csonk alatt szorosan összetűzték.

Szun kebel felnyögött, és fiát nézve így szólt:

– Mit tettek az én kicsi fiammal?!

– Mit bögsz itt nekem? – mondta Vén Méregzsák. – Hiszen éppen most fordult meg a szerencsétek. Végre jó valamire ez a szerencsétlen idióta. Ez a sofőr jó ember. A munkacsoportja még az orvosi ellátást is kifizette. És nézzetek csak ide! – mondta, és a zsebéből egy vaskos pénzköteget húzott ki, majd meglobogtatta az emberek orra előtt. – Még pénzt is adtak, hogy megtérítsék az okozott kárt.

Csi-kuj apja lépett elő a tömegeből, és a pénzért nyúlt. Vén Méregzsák kétszáz jüant számolt a markába a kötegből. – Ez minden? – értetlenkedett Csi-kuj apja. – A fiam elveszítette a lábát! Ő az én bolondom!

Vén Méregzsák az apával mit sem törődve a zsebébe gyúrta a pénzköteget. – Hékám – böffentette az apa felé –, én ütöttem nyélbe az üzletet! Te pont meg akartad ölni, amikor a teherautó alá szaladt. Nem ért már neked semmit, én viszont elvesztettem a csoportom egyik tagját. Tehát ez nekem jár!

Csi-kuj teljesen megváltozott, miután visszatért a kórházból. Egyedül ücsörgött a kunyhójuk elé kitett szalmabálán, és órákon

keresztül a vörös könyvecskét tanulmányozta. Ahogy nézte az ember, azt gondolhatta róla, hogy tud olvasni. Amikor körbepicegett a faluban a mankójával, egyetlen gyerek sem mert gúnyolódni vele. Ha pedig valaki megkérdezte tőle, mit csinál, sejtelmesen mosolyogva mindig ugyanazt válaszolta: – Várom, hogy az igazi papám visszánövessze a lábamat.

Az anyja etette mindennap, néha meg is simogatta, sőt beszélgetett is vele. Vén Méregzsák és az apja tudomást sem vettek róla.

40.

Miután elvégeztem a brigád központjában lévő általános iskola ötödik osztályát, én is a kommuna középiskolájába kerültem, amely nagyjából negyvenperces gyaloglásra volt Kao falutól. A következő iskolaévben Lu tanár úr visszatért eredeti foglalkozásához, és újra házaló lett, mert úgy érezte, sokkal kevesebb gonddal jár házról házra járni, mint gyerekeket tanítani. Helyetteséül egy olyan fiatalembert jelölt ki a brigád, aki akkor tavasszal végezte el a középiskolát. Tizenhat éves volt, és soha korábban nem tanított senkit semmire. Lu tanár úrhoz képest, aki türelmes és megértő volt a gyerekekkel, a fiatalember erőszakos, tekintélyelvű oktató volt. Egy vonalzóval a kezében járkált körbe a teremben, és akárhányszor a gyerekek rossz választ adtak, vagy engedély nélkül beszélni kezdtek, keményen lesújtott vele. Amikor Ji-cun panaszáradatát hallgattam az új tanárral kapcsolatban, örültem, hogy én már nem oda járok, ugyanakkor nagyon sajnáltam az öcsémet és a többi kisdíákot. Nem volt mit tenni, ehhez is hozzá kellett szokniuk.

A középiskola jóval nagyobb volt az általánosnál. Három épületből állt, és a falai téglából készültek, nem vályogból és sárból. Három tanár tanított ott, de a legjobb nem ez volt, hanem hogy rajtam kívül három másik lány is járt az osztályba. Egyikük, Li Ping-cse azért járt az osztályba, mert mozgássérült volt. Kiskorában paralízise volt, és az egyik lába lebénult. Csak mankóval tudott járni, és természetesen nem tudott részt venni az ültetvényeken folyó munkákban. A családja úgy gondolta, hogy ha taníttatják, talán lehet belőle könyvelő, s úgy könnyebben talál majd férjet magának. Mivel földművesként használhatatlan volt, a falubeli férfiak szemében nem számított kívánatosnak.

Az osztályba járó másik lány, Liu Csao-ping egy közeli faluba irányított áttelepülő család kislánya volt. Az apja a szüleim munkatársa volt korábban. Ahogy az általánosba, ide is mindenkinek magával kellett hoznia a székét és az asztalát. Ping-cse egy kör alakú asztalt hozott magával, amelyhez én is könnyedén odafértem, így nekem csak a hokedlimet kellett cipelnem. Ugyanígy tett Csao-ping is. Hárman ültük körbe az asztalt, amely alacsonyabb volt, mint

a többieké, úgyhogy a tanár az első sorba ültetett minket. A szünetekben is együtt játszottam új barátnőimmal.

Nem volt könnyű feladat tanárokat találni a vidéki iskolák számára, ezért a kommunák vezetői a legegyszerűbb megoldást választva a középiskolát végzett, úgynevezett képzett fiatalok közül jelölték ki az oktatókat. A képzett fiatalok általában olyan iskolázott diákok közül kerültek ki, akiket Mao elnök a családjaikkal együtt a városokból a parasztok közé száműzött, hogy velük élve tanuljanak tőlük. Aztán ahelyett, hogy tanultak volna tőlük, arra szerződtették őket, hogy ők tanítsák a parasztok gyermekeit.

Az angoltanárunk egy Nankingból származó fiatal lány, Jing Caj-csou volt. Duci, szétfolyó leányzó volt, tökéletes példája a városi lányoknak. Sápadt bőre és göndör haja volt, ami meglehetősen ritka látvány volt vidéken. Amikor mosolygott, a szemei keskeny csíkká szűkültek össze – ilyenkor úgy nézett ki, mintha behunyná azokat. Durva nankingi akcentussal beszélt; gyakran az is gondot okozott, hogy megértsük, amit mond. Bár Jing Caj-csou csak középiskolát végzett, mindent megtett, hogy a lehető legjobban tanítson minket. Földművesekként az járt a fejünkben, vajon milyen hasznát láthatjuk valaha is az angol nyelv ismeretének, de nem volt mit tenni, ez volt a követelmény.

Papa sokat segített az angolban. Ha hazaértem, mindig így szólt: – Olvasd fel nekem, mivel foglalkoztatok ma angolórán! – Felolvastam neki, ő pedig mindig kijavított. – Nem, nem, ne így... hanem így! – és felolvasta a mondatokat, méghozzá a szavakat teljesen másképp kiejtve, mint ahogy az iskolában tanultuk.

Amikor órán felolvastam a szavakat olyan kiejtéssel, ahogy Papa tanította, a tanár kinevetett, és gúnyolódni kezdett. – Miből gondolod, hogy így kell kiejteni? – kérdezte mindig. Elkeseredtem. Megutáltam az angolt. Aztán Papa rájött, hogy mi a gond. Caj-csou úgy ejtette az angol szavakat, ahogy a hozzájuk legközelebb álló kínai írásjegyek szerint kellene, hiszen soha életében nem hallott még angol beszédet, amelyből a rendes kiejtést megtanulhatta volna. Papa is mindig kinevetett, amikor felolvastam neki a leckémet. – Attól tartok, kedvesem, egy olyan nyelvet tanulsz, amelyet csak a tanárod és a diáktársaid beszélnek. Sajnos nincs más széles e világon, aki megértené, amit mondasz!

Az osztálytermünkben mindig olyan idő volt, mint odakint. Telente a tanítás bemelegítő testgyakorlatokkal kezdődött: összedörzsöltük kezünket, bakugrással haladtunk körbe a teremben, és egymás karját paskolgatva fogócskáztunk. Nyaranta egyszerűbb volt a helyzet, a teremben ülve addig izzadtunk, míg csuromvizesek nem lettek a ruháink.

Az első pár iskolában eltöltött hét után tudatták velem, hogy előmenetelem megfelelő ahhoz, hogy jelentkezhessek a Kommunista Ifjúsági Szövetségbe. Annak idején Hofejben a családi háttér miatt nem találtak elég jónak ahhoz, hogy belépjek az általános iskolai Vörös Gárdába. Úgy látszott, vidéken a városi könyörtelen osztályharc némileg engedékenyebb formát öltött. Itteni címkém az volt: átnevelhető gyermek problémás szülőkkal. A jelentkezésemet elbíráló helyi Kommunista Ifjúsági Szövetség sorolt be oda. Aztán meghívtak, hogy csatlakozzak, de figyelmeztettek, hogy be kell bizonyítanom érdemességemet, mielőtt valóban a szövetség tagjává válok. Bizonyítanom kellett, hogy jó diák és jó kommunista vagyok, méghozzá mindenki másnál jobban, hiszen problémás családból származtam.

Be akartam lépni. A Kommunista Ifjúsági Szövetség egyfajta menedék volt számomra. A kántált jelmondatok egyetlen szavát sem hittem, a gyakran idézett, Mao elnöktől származó sorok semmit sem jelentettek nekem. Nem tudhatta senki, de az utolsó Hofejben töltött napok óta tudtam, hogy minden szó hazugság – az egész csak a brutalitás és kegyetlenkedés védelmében írt dajkamese. De tudtam, csatlakoznom kell a hívőkhöz, ha el akarom kerülni, hogy tovább vadásszanak rám. Úgy tekintettem rá, mint egy kiútra a családom politikai háttére miatti útvesztőből. Azt gondoltam, Kína már soha nem fog megváltozni, és a kulturális forradalom örökkön-örökké tart majd. Levontam a következtetést: ha nem akarok olyan életet magamnak, mint amelyet a szüleim éltek Kao faluban, csatlakoznom kell a hatalom gyakorlóihoz, kivált, ha nem akarom folyamatosan tőlük rettegetve élni napjaimat.

Keményen megdolgoztam érte, hogy alkalmasnak tartsanak. Minden délután önként jelentkeztem a tanterem felsőprésére, órák után én töröltem le a tanárok által teleírt táblát, tisztán és rendben tartottam az osztálytermet. Segítettem társaimnak házi feladatuk

elkészítésében. Minden hétvégén be kellett adnom gondosan vezetett gondolatnaplómat a KISZ csoportvezetőjének. Olyasmiket írtam, hogy „Ezen a héten újra elolvastam Mao elnök összes bölcsességét, amelyek ismét mélyen megérintettek...”, aztán beidéztem legalább egy tucatot Mao elnök útmutatásai és jelszavai közül. Az egész csak színjáték volt, a jelmondatokhoz írt személyes kommentárjaim éppúgy, mint maguk az idézetek. Tudtam, mit várnak tőlem írásaimban, és pontosan azt írtam. Akár egy robot.

Jó néhány hónap telt el odaadásom és elkötelezettségem mindennapi bizonyításával, mire értesítettek, hogy átmentem a vizsgán, és felvettek teljes jogú tagnak. Belépésemre avatási ceremóniát szerveztek, ahol a többi tag előtt kellett hűséget esküdnöm a pártnak és Mao elnöknek. Az ünnepség helye és ideje is megvolt már.

Bár keményen dolgoztam, hogy a szervezet tagja lehessenek, azt már nem vállalhattam, hogy a többi diák előtt állva hűséget esküdjek annak a szervezetnek, amely tönkretette a családom életét. Ezt nem tudtam megtenni. Amikor eljött az ünnepség napja, úgy tettem, mintha beteg lennék, és nem mentem iskolába. Ez volt az egyetlen lehetőségem, hogy ellenállásomat legalább némileg megőrizzem.

Másnap az iskolában a KISZ helyi vezetői átadták tagsági igazolványomat, és lelkesen gratuláltak hozzá. Nem kellett mások előtt hűségesküt tennem. Aznap este elmondtam szüleimnek, mit tettem, hangsúlyozva, hogy nem álltam ki társaim elé, hogy hűséget fogadjak a pártnak. Gratuláltak.

Ezek után minden héten megjelentem a KISZ gyűlésein, együtt pózoltam a többi taggal a csoportképeken. Úgy tűnt, mindenkit meggyőztem arról, hogy jó kommunista vált belőlem.

41.

A faluban a házasságok általában tizenhat éves korban kötöttek, de még jóval azelőtt, hogy a gyerek elérte volna ezt a kort, a szülei megállapodtak a másik családdal a frigyről, amelytől különféle előnyöket reméltek. Csin-lan apja megegyezett Vén Méregzsákkal, hogy a fiához adja a lányát. A bejelentést követően Csin-lan és Sujce nagyon elszomorodott. Sujce apja megpróbált beszélni Csin-lan apjával a megállapodás felmondásának lehetőségéről.

– Tudod jól, hogy a faluban mindenki úgy gondolta, hogy a fiam a lányodat fogja elvenni. Te is láttad már őket együtt, tudod, milyen jól mutatnak egymás mellett, s biztosan hallottad már őket együtt énekelni.

De Sujce családja a falu egyik legszegényebbje volt. Az apja iskolázott ember volt, és olyan jól tanult, hogy mindenki úgy vélte, tanár lesz, ám ő inkább belépett a hadseregbe a koreai háború idején. 1953-ban más emberként tért vissza a faluba. Nem akart belépni a kommunista pártba, pedig, mint veteránt, felkérték, hogy csatlakozzon. Nem érdekelték már sem a könyvek, sem az iskola. Az emberek nem értették, hova tűnt az az okos, intelligens fiatalember, aki 1950-ben kimasírozott a faluból. Csendes lett, de változatlanul keményen dolgozott. Egy falubeli lányt vett el, aki Sujcéval ajándékozta meg. Egyedül nevelte fel a fiát. Nem voltak jó kapcsolatai, nem volt párttag, magas rangú városi rokonok és ismerősök sem segítették előrejutását. Egy megkopott, a hősiességéért kapott kitüntetésen és a puszta szavakon kívül nem volt semmije, amit Csin-lan apjának felajánlhatott volna. A lány apja azt tanácsolta, keressen a fiának másik lányt.

A falubeliek hamarosan pletykálni kezdtek. Gyakran látták Sujcét és Csin-lant sétálgatni a határban, úgy andalogtak egymás mellett, mint egy jegyespár.

A szóbeszéd feldühítette Vén Méregzsákot. Elment Csin-lan apjához, és követelőző hangon így szólt:

– Mi folyik itt? Most akkor megegyeztünk, vagy nem?

– Persze hogy megegyeztünk – biztosította Csin-lan apja. – A pletykáknak semmi alapja, hidd el nekem! Csin-lan jó kislány, hozzá fog menni a fiadhoz.

Pár nappal később Vén Méregzsák éppen a kommuna központjából tartott hazafelé, amikor a raktárépület mellett elhaladva női hang ütötte meg a fülét. Buja vigyorral a képén, hangtalanul besurrant az ajtón, és végigjártatta a szemét a vályogfalakon és a mocskos padlón. Egy ruhakupacot vett észre a földön. Lassan odalopakodott, és az egymásra hajigált rizses zsákok tetején Sujcét és Csin-lant pillantotta meg. Mindketten meztelenek voltak, egymás karjában feküdtek. Vén Méregzsák buja vigyora félelmetes grimasszá torzult, tomboló dühében fülsértően felüvöltött. Sujce és Csin-lan talpra ugrott. A lány takargatni próbálta meztelen testét, a fiú pedig a ruháihoz kapott, de Vén Méregzsák közben felkapott egy ásót, és fenyegetően rájuk förmedt: – Sujce, ha megmoccansz, mindkettőtöket itt helyben megöllek! – Összekapaszkodtak, Csin-lan hisztérikusan sírt, Sujce próbálta megnyugtatni és csitíztatni. Vén Méregzsák felkapta a ruháikat, és félredobta, majd kikiabált a közelben dolgozó munkásoknak, hogy jöjjenek be, legyenek ők is tanúi e gyalázatnak. Ahogy az emberek odaértek a raktárhoz, Vén Méregzsák már a következő utasítását bömbölte: – Azonnal menjetek ki az ültetvényekre, és hívjatok ide mindenkit, akit csak ott találtok. De szaporán!

Visszament a raktárba és megállt a szégyenkező lány és szerelme előtt, majd az ásót a feje fölött lóbálva, a szavakat szinte köpve hosszú és durva szitok-és fenyegetésáradatot zúdított a fiatalokra. A parasztok hosszú sorokban közeledtek az ültetvényekről és a kunyhóikból. Vén Méregzsák a raktárba parancsolta a férfiakat, a nőket és a gyerekeket viszont nem engedte be.

A férfiakat megdöbbenetette és zavarba ejtette a meztelen testek látványa. Nem értették, miért van ehhez az egészhez szüksége rájuk a Vén Méregzsáknak.

– Kötözzétek meg őket! – parancsolta a sarokban álló hosszú kötelek felé bökve. Kirángatta Csin-lant Sujce karjai közül, és odalökte a férfiaknak. Az ásó élét a fiú torkának szegezve így szólt: – Most pedig kapsz egy jó nagy adagot a forradalmi igazságszolgáltatásból, te kis csúszómászó! – Sujce elszántan meredt rá, miközben a férfiak megkötözték. Csin-lanra pillantott, aki tehetetlen szégyenében próbálta eltakarni magát, majd Vén Méregzsák felé fordult, és rákiáltott.

– Engedd el őt, te szívtelen vén patkány! Én vagyok a bűnös, nem ő. Engem büntessetek meg! Ő nem tett semmit.

Vén Méregzsák megsuhintotta a gereblyét Sujce arca előtt: – Ha még egy szót szólsz, kivágom a rohadt nyelvedet! – sziszegte.

Utasította az embereket, hogy dobják át a kötelet a mestergerenda fölé, és úgy húzzák fel Csin-lan megkötözött kezeit a feje fölé, hogy állnia kelljen, és ne tudja eltakarni magát semmilyen módon. Csin-lan sikoltva könyörgött, hogy oldozzák el, és inkább öljék meg, mint hogy ezt tegyék vele. Vén Méregzsák maga vette a kezébe a kötél másik végét, és addig húzta felfelé, míg a lánynak már csak a lábujjai érték a földet. Csin-lan szorosan behunyta a szemét, és a föld felé fordította arcát, hogy legalább szégyenét elrejtse a körülötte álló férfiak elől.

– Itt kaptam el őket – mondta Vén Méregzsák. – A munkájukkal mit sem törődve éppen üzekedtek, mint a koszos disznók.

Odalépett a magatehetetlen Csin-lanhoz, és a lába közé markolt.

– És még ez a kis ribanc akart a menyem lenni. Csin-lan kétségbeesetten felsikoltott.

– Kérlek, bocsáss meg neki, jó vezetők! – szólt egy hang a bejárat felől. Csin-lan apja volt az. Utolsóként ért oda a raktárépülethez. – Tudod, hogy ő nem olyan lány, Vén Méregzsák, hiszen ismered őt. Sujce bizonyára idecsalta, és elcsavarta a fejét a muzsikájával és a hízelkedésével.

Vén Méregzsák arckifejezése megváltozott, miközben Csin-lan apjának szavait hallgatta. Úgy tűnt, meggyőzte őt az apa

védőbeszéde.

– Kérlek, engedd hazavinnem őt – folytatta Csin-lan apja. – Csak egy kiadós verésre van szüksége, semmi másra.

A szavait a többiek egyetértő mormolása követte.

Csin-lan apja elkezdte összeszededegetni lánya ruháit, miközben az egyik falubeli levágta a kötélről a vigasztalhatatlanul zokogó lányt. A szemét a földre szegezve hagyta, hogy apja a kezében tartott ruhákkal eltakarja meztelen testét, és kivezesse a raktárból.

Amint kiértek, Vén Méregzsák figyelme ismét Sujce felé fordult.

– És mihez kezdünk az erőszaktevőnkkel?

Senki nem válaszolt. A csend még jobban feldühítette Vén Méregzsákot. – Akkor majd én megmutatom, mihez kezdünk vele – üvöltötte. A feje fölé emelte az ásót, és teljes erejéből lesújtott vele Sujce fejére. A fiatalember torkát egy fájdalmas kiáltás hagyta el, szemei lecsukódtak. A fejéből ömlött a vér az arcára és a vállára, miközben a földre omlott. Mielőtt Vén Méregzsák újra lesújthatott volna az ásóval, a férfiak elé ugrottak, és elkapták a kezét. – Megölnöd, ha tovább ütöd -szólt az egyikük. – Nem érdemel halált! – Vén Méregzsák eldobta az ásót, félrelökte az embereket, és Sujce mellé lépve addig rugdosta, amíg védekezett. Aztán már csak nyöszörögve feküdt a földön. Végül az egyik idősebb férfi lépett oda, és elrángatta a fiatalember mellől Vén Méregzsákot. – Eleget kapott! Megtanulta a leckét – mondta. Vén Méregzsák megpróbálta kiszabadítani magát, hogy újra Sujcére támadhasson, de mivel az emberek erősen fogták le, meggondolta magát, és beletörődött, hogy véget ért a móka. Sujce felé köpve így szólt: – Még nem végeztem veled!

– Félrelökdöste az embereket az útjából, és kiment a raktárból. Az emberek felnyalábolták a földről Sujce élettelen testét, és hazavitték.

Azon az éjszakán Vén Méregzsák kiment a latrinára, hogy könnyítsen magán. Ahogy szemét a földre szegezve a lyuk felé botorkált a sötétben, egyszer csak két lábat pillantott meg maga előtt. Felnézett és döbbenetben látta, hogy Sujce apja áll vele szemben. Először fel sem ismerte az előtte álló, a koreai háborúban használt, zöld NFH-egyenruhájában feszítő embert, akinek a szíve fölött ott lógott a hősiességért kapott medál. Vén Méregzsák felegyenesedett, és így szólt: – Mit keresel idekinn ilyen későn?

Egy kéz hasított át a levegőn, és vasmarokként szorult a falu első emberének torkára. Sujce apja maga felé rántotta az összecsukló férfit. Vén Méregzsák térdre rogyott. Érezte, hogy az egyenruhás férfi olyan közel hajol hozzá, hogy arcuk szinte összeért. Levegőért kapkodott. Centikre tőle gyűlölettől villogó szempár szegeződött rá, akár két parázsló széndarab az éjszaka sötétjében. Érezte a felette álló férfi fújtatásának melegét, mégis a hideg rázta. – Te mocskos vén disznó! Meg kellene hogy fojtsalak itt és most – sziszegte Sujce apja.

Vén Méregzsák bedühödött, de teljesen feleslegesen ütögette az őt fojtogató kezét. Ahogy egyre kétségbeesettebben próbált kiszabadulni, érezte, hogy támadójának szorítása olyan erőssé válik, akár egy acélcsapda. Utolsó erejével kegyelemért könyörögve egy alig hallható, szánalmas vinnyogást hallatott.

– Ha még egyszer a nyomorult életedben hozzá merészelsz érni a fiamhoz, megöllek! Tudod, hogy komolyan beszélek, Vén Méregzsák, tudod, hogy megtalállak és megöllek. Légy ebben olyan biztos, mint abban, hogy a nap keleten kel fel. Érted, amit mondok?

Vén Méregzsák kétségbeesetten bólogatott, mire Sujce apja a földre vetette. A félelemtől bénultan feküdt a sárban, miközben a másik férfi föléje magasodva, egy szót sem szólva állt, és őt bámulta. Majd amilyen hirtelen feltűnt, olyan gyorsan nyelte el a sötétség.

42.

A következő hetekben az apja ápolta Sujcét, míg teljesen fel nem épült. Csin-lant csúnyán megverte az apja, és megtiltotta, hogy találkozni merészeljen Sujcével. Hamarosan mindketten visszatértek az ültetvényekre dolgozni.

Egyik délután megláttam Csin-lant, ahogy az egyik bivalyt vezette a rizsföldön át az itató felé. Odafutottam hozzá, hogy elkísérjem. Mindketten felültünk a bivaly hátára, én pedig hátulról átöleltem a derekát, úgy zötyögtünk a folyó felé. Eleinte vonakodtunk megszólalni, de a pár percig tartó kínos csend után egyszer csak megszólítottam. – Hallottam, mi történt. Nagyon sajnálom, Csin-lan. Sujce jó ember.

Megsimogatta összekulcsolt kezemet. – Tudom, Ji-mao - válaszolta.

A folyó mellett leszálltunk az állat hátáról, és hagytuk legelni, miközben mi a partra ülve a vízbe lógattuk a lábunkat. Eszembe jutott, hogy évekkal azelőtt pont ugyanúgy ücsörögtem a parton Csun-jinggel, miközben ő az esküvői cipőjét készítette.

– Mit gondolsz, mi fog történni? – kérdeztem Csin-lant.

– Az apám meggyőzte Vén Méregzsákot, hogy Sujce megerőszkolt. Ragaszkodott hozzá, hogy én vétlen voltam.

– Szerinted elhitték, hogy az egész Sujce miatt történt? - kérdeztem.

– Nem csak Sujce miatt – mondta. – Apám és Vén Méregzsák egyetértettek abban, hogy biztosan egy rókadémon kerített a hatalmába.

A rókadémon a helyiek szerint egy meglehetősen nagy hatalmú szellem volt, mely a vidéket járva óvatlan áldozatokra lesett. Amikor rábukkant egyre, megszállta, és arra kényszerítette, hogy helytelen testi kapcsolatot létesítsen. Ezek a babonák persze szöges ellentétben álltak a kommunista párt és Mao elnök tanaival, ennek ellenére a rókadémonról szóló mese csak egy volt a sok közül, amely a hatalommal dacolva megmaradt a köztudatban. A

kommunista párt minden kísérlete, amely a hiedelmek kiirtására irányult, fájdalmas kudarccal végződött.

– És akkor most mit fognak csinálni? – kérdeztem.

– Ugye, te nem hiszed el ezt, Ji-mao? Hiszen a szüleid tanárok, te biztosan okosabb vagy annál, hogy elhidd ezt a mesét.

– Hát persze hogy nem hiszem el – mondtam. – De azt nem tudom, mit fog tenni Vén Méregzsák.

– Kapott apámtól két üveg jóféle bort, amellyel elment Csang faluba, Csang mágushoz, és elhívta hozzánk, hogy tartson démonűző szertartást. Ki fogja kergetni belőlem a rókadémont. Aztán hozzáadnak Ifjú Méregzsákhoz.

– És te hozzá fogsz menni?

– Hozzámenni Ifjú Méregzsákhoz? Inkább meghalok! -válaszolta.

Suttogóra fogva elmesélte, hogy még aznap este meglátogatta Sujcét, és beszélt az apjával is. – Sujce apja azt mondta, segít nekünk. Azt mondta, ne aggódjunk semmi miatt, majd ő elintéz mindent.

– És mit gondolsz, hogyan tud segíteni?

– Nem tudom. De remélem, megtalálja a módját. Ismered Sujce anyukájának a történetét, ugye?

– Még soha nem találkoztam vele.

– Persze hogy nem találkoztál vele, hiszen meghalt, amikor életet adott Sujcének – mondta. – Az apja nem nősült meg újra. Azt mondják, még mindig fáj a szíve utána. Szóval tudja, hogy érzünk egymás iránt a fiával.

– Remélem, hogy valahogy csak-csak egy pár lesztek Sujcével – bukott ki belőlem.

Megfogta a kezemet, és így szólt: – Én is remélem. – Aztán mindketten sírni kezdtünk.

Pár nappal később Vén Méregzsák végigjárta a falu kunyhóit, és mindenkiel tudatta, hogy egy mágust hoz Kaóba. Figyelmeztette a falubelieket, hogy zárjanak be ajtót-ablakot, mert a kiszabadult rókadémon könnyen hatalmába kerítheti bármelyiküket. Ha viszont

nem talál a környéken új áldozatot, elhagyja a falut, és nyugtunk lesz tőle.

Másnap megérkezett Csang mágus. Vén Méregzsák föl-le rohangált a faluban a kunyhók között, és a gongját verve kiabálta: – Mindenki maradjon a házában! Csukjátok be az ajtókat és az ablakokat, és senki ne jöjjön elő, amíg meg nem engedem!

Kisorsoltak néhány falubeli férfit, hogy segédkezzenek a szertartásban. A mágus szerint csak negyven év felettiek lehetek jelen. Rettenetesen meleg és párás nap volt. Nem sokkal azután, hogy Vén Méregzsák mindenkit a kunyhójába zavart, eleredt az eső.

A mi kunyhónk közel esett a raktárhoz, ahol a rókadémon hatalmába kerítette Csin-lant. Úgy döntöttek, legjobb lesz ott, a tetthelyen tartani a démonűzést. A szüleim követték az utasításokat, és bezárkóztak a kunyhójukba, én viszont kimásztam a szobám ablakán, és csendben várakoztam a ház mellett. Rókadémon kiűzése egy emberből – ilyet még soha nem láttam!

Ahogy az eső mind jobban rákezdett, a falu közepén vezető ösvényből igazi patak lett, ezért inkább fedezékbe húzódtam, és vártam. Egyszer csak alakokat pillantottam meg az esőfüggönyön keresztül, ahogy a raktár felé közeledtek. Nyolc falubeli férfi – a démonfogók – igyekezett a szellem-űzés színhelyére, fejük fölött egy deszkából ácsolt falapot tartottak. Ahogy elhaladtak mellettem, láttam, hogy a lapra Csin-lant kötözték fel, aki mozdulatlanul bámult a hulló esőbe, anélkül hogy pislantott volna akár egyet is. Úgy tűnt, transzba esett, vagy valami hasonló. Akupunktúrás tűk egész sora állt ki a fejéből, az oldalából és a melleiből.

A mágus a sor végén haladt. Egy csaknem két méter magas rúd volt a kezében, amelynek a végén csomóba kötött kakastollak lengedeztek egy bőrszíjra erősítve. Úgy pörgette a rudat, hogy a tetején lévő tollak ventilátorként csapkodtak az esőben. A másik kezében füstölők voltak. Az eső legtöbbjüket már eláztatta, de néhány közülük illatos füstcsóvát eregetve jelezte, hogy még izzik. A mágus varázsigéket ismételve követte a sort. Hangja hol élesen sivítóvá magasodott, hol basszusban dörmögővé mélyült, ahogy elszántan gyalogolt a sor végén. A többi férfi kevésbé lelkesen bár, de vele kántálta a rontásűző imát. A sor élén Vén Méregzsák haladt.

Mit akarnak csinálni Csin-lannal? – kérdeztem magamtól. – És vajon miért vetkőztették meztelenre hozzá?

Óvatosan, megfelelő távolságból, rejtve követni kezdtem a menetet. Nagyon vigyáztam, nehogy meglássanak. Amikor bementek a raktárba, gyorsan megkerültem az épületet. Miután laktunk benne egy ideig, emlékeztem, hogy a fal és a tető között elég nagy rés tátong ahhoz, hogy beleshessek rajta. Csak lábujjhegyre kellett állnom.

Így is tettem. A férfiak a raktár közepén rakták le a deszkalapot, és meggyújtottak két petróleumlámpát, majd körbeállták Csin-lant, és a meztelen testét bámulták. A démonűző körbekörbe járkált a pucér lány körül, és szünet nélkül kántálta a varázsigéket, Vén Méregzsák pedig a sarokból figyelt kipirult arccal, szemét le nem véve a helyiség közepére fektetett lányról. Pár perccel később a mágus megmerevedett, behunyta a szemét, és úgy nézett ki, mint aki a távolból jövő hangokat figyeli. Egy pisszenés sem hallatszott a raktárban.

Csin-lan fedetlen keble fel-le mozgott, ahogy lélegzett, szemei változatlanul nyitva voltak, de tekintete a semmibe révedt. A csendet csak az eső kopogása, a szél néha felerősödő hangja és a szívem mind hevesebb kalapálása törte meg.

A démonúzó kinyitotta a szemét, és pislogni kezdett. Bejelentette, hogy eljött az ideje, hogy mindenki elhagyja a helyiséget. Elérkezett a pillanat, hogy a rókadémont kiűzzék Csin-lan testéből, ezért mindenkinek ki kellett mennie, nehogy a kiszabadult démon immár őket szállja meg.

Vén Méregzsák kikísérte a férfiakat a raktárból, és bezárta maguk mögött az ajtót. Az épület túloldaláról hallottam, ahogy cuppogó léptekkel a kunyhóik felé sietnek.

A démonúzó jó ideig mozdulatlanul várt. Aztán hirtelen megfordult, az ajtóhoz ment, és kinézett az esőbe, hogy megbizonyosodjon, az utasításait követve mindenki a kunyhójába húzódott. Amikor meggyőződött róla, hogy nincs kint senki, bereteszte az ajtót, és visszatért a szoba közepére a meztelenül fekvő Csin-lanhoz. Letette a füstölőket és a kezében tartott tollakkal díszített rudat, aztán mindkét kezével Csin-lan apró mellei felé nyúlt. Simogatta és csipkedte őket, miközben a fülébe sugdosott. Bármit is mondott, nem érkezett válasz. Gyors mozdulatokkal eloldotta Csin-lant.

Aztán körbetáncolta, valamilyen furcsa dalt énekelt neki, és közben folyamatosan fogdosta mindenütt. Csin-lan ennek ellenére nem mozdult. A mágus megragadta a bokáját, és széttette a lábait, aztán hátralépett, és leoldotta magáról hosszú köpönyegét. Levette a nadrágját és az alsóneműjét, a deszkára mászott, és ráfeküdt Csin-lanra. A szám elé tettem a kezem, hogy elnyomjam rémült sikolyomat, miközben csak bámultam, és reménykedtem, hogy nem fogja bántani.

A démonúzó egy furcsa kiáltást hallatott, mintha hirtelen fájdalom érte volna. Ez most nem egy ima része volt, inkább egy hosszú, sóhajtásszerű. Meztelen csípőjével ránehezedett Csin-lan testére. A feje elvörösödött, egy hosszú nyálfonal csurrant a szájából Csin-lan szinte élettelennek tűnő testére.

A mágus összerándult párszor, mintha valaki csiklandozná, egy hosszú nyögést hallatott, majd ráomlott Csin-lanra. Gyorsan feltápászkodott, és a falap mellett ácsorogva a lányt nézte. Felvette

a nadrágját, megkötötte magán a köpenyét, és egy rongyot vett elő, hogy letörölje Csin-lan csípőjét, amely a démonűzés során valahogy nedves lett.

Óvatos kopogás hallatszott az ajtó felől. – Kész vagy már? – hangzott a sürgető suttogás kintről. Felismertem Vén Méregzsák hangját.

A mágus kireteszelte az ajtót, és beengedte.

– Nos? – kérdezte, miközben váltakozva Csin-lanra és a mágusra sandított.

A démonűző vigyorogva kacsintott egyet. – Ifjú Méregzsák igencsak szerencsés fiú! – mondta. – Nézd csak meg! -fordult Csin-lan felé. – Hosszú lábak, kerek has, finom mellek. Egyáltalán nem hasonlít a többi falubeli bányarémre. -Végigfuttatta rajta a kezét.

Vén Méregzsák arckifejezéséből arra következtettem, hogy egyetért vele.

– Van egy cigarettád? – kérdezte a mágus.

Vén Méregzsák elővett egy doboz cigarettát, és adott egy szálat a mágusnak. Miközben a gyufát nyújtotta felé, így szólt: – Na, te már kiszórakoztad magad. Most én jövök. Menj ki, és figyeld az ajtót! Ha elszívtad a cigarettát, beengedlek!

– Ha elszívtam? – kérdezte harsányan röhögve a mágus. – Egy percen belül itt leszek. Még az is több, mint amennyire szükséged van!

– Csak ne siettess! – mondta Vén Méregzsák. – Itt én vagyok a főnök! – De mielőtt folytathatta volna, a mágus megint felnevetett, és legyintett: – Jól van, na.

Kiment a raktárból, és az eresz alatt állva csendben dohányzott. Vén Méregzsák becsukta mögötte az ajtót, és Csin-lan felé fordult.

Attól tartottam, hogy a démonűző esetleg sétál egyet a ház körül, miközben Vén Méregzsák kiűzi a megmaradt démont, ezért gyorsan elszaladtam a kunyhók között hazafelé. A szobámba mentem, és vártam. Két-három perc telhetett el, amikor meghallottam Vén Méregzsák hangját, ahogy a gongját verve kiabál. – A rókadémont kiűztük! – adta mindenki tudtára. – Most már előjöhetnek.

A következő pár hét Csin-lan és Ifjú Méregzsák esküvőjének előkészítésével telt a faluban. Úgy tervezték, hogy a lagzit a holdújév

idején tartják meg. Csin-lan visszatért napi feladataihoz, és én újra elkísértem, amikor a bivalyt a legelőre vagy a tóhoz vezette. Soha nem beszéltem neki arról, amit a raktárban láttam. O szintén nem hozta szóba egyszer sem. Az járt a fejemben, hogy az akupunktúrás tűkkel talán valami olyan altatót vagy kábítószerrel adtak be neki, amellyel mozdulatlaná dermesztették, így akár az is előfordulhat, hogy nem is emlékszik semmire abból, ami vele történt a raktárban.

Ahogy beszélgettünk, Csin-lan vágyakozva szakadatlanul Sujcéről beszélt, közelgő esküvőjéről egy szót sem ejtett.

– Csin-lan – kérdeztem –, hogy akarod elkerülni, hogy hozzá kelljen menned Ifjú Méregzsákhoz?

– Tudsz titkot tartani? – kérdezte csillogó szemmel.

– Persze – válaszoltam. – Te vagy a legjobb barátnőm, Csin-lan.

– Sujce gyermekét hordom a szívem alatt. Elmenekülünk innen mindketten.

– De hát hova mehetnétek? – kérdeztem.

– Sujce apjának van egy közeli barátja Senjangban. Megmentette az életét, amikor a koreai háborúban harcoltak az amerikaiak ellen. Megsebesült, és Sujce apja nem hagyta a sorsára, hanem elcipelte az orvosig. Azóta is tartják a kapcsolatot. Hozzájuk fogunk költözni. Ott fogom megszülni Sujce gyermekét, az apja már mindent elrendezett.

– Hiányozni fogsz nekem, Csin-lan – mondtam. Átöleltem barátnőmet, és elsírtam magam. – Visszatérsz hozzánk valaha is?

– Csak ha Vén Méregzsák már nem él – válaszolta ő is könnyek között.

– De hiszen Vén Méregzsák soha nem hal meg – bögtem. – És akkor te soha nem jössz vissza.

– De igen, hidd el! – mondta. – És ha visszajövök, hozom magammal a kisbabámat, és megengedem, hogy a karodba vedd.

– Csin-lan, ha kislányod születik – mondtam –, meg kell ígéred, hogy megtartod. Ígérd meg, hogy nem dobod el magadtól!

– Megígérem – válaszolta. – Emiatt ne aggódj!

Két nappal az esküvő kijelölt ideje előtt Csin-lan és Sujce eltűnt a faluból. Vén és Ifjú Méregzsák dühe mérhetetlen volt. Csapatokat toboroztak, amelyek aztán átfésülték a környéket és a közeli falvakat.

Csin-lan szülei vigasztalhatatlanok voltak. Nem értették, hogy tehetett ilyen arcátlan és tiszteletlen dolgot szüleivel a kislányuk. Úgy gondolták, hogy a mágusnak mégsem sikerült kiűznie Csin-lanból a rókadémont; és Vén Méregzsák csak azért hazudott nekik a démonűzés sikeréről, hogy a lányukat megszerezze fiának. Vén Méregzsák ezzel mit sem törődve visszakövetelte az eljegyzési pénzt, és válogatott ocsmányságokat vágott a szülők fejéhez. Tudniuk kellett volna, hogy a lányuk egy ócska kis szajha! – mondta nekik. Még az elképzelés is sértő volt számára, hogy Ifjú Méregzsák egy ilyen lányt vegyen feleségül.

Vén Méregzsák még abban az évben bejelentette, hogy a fia feleségül veszi az egyik közeli falu vezetőjének a lányát. Az esküvőt a tavaszünnep idejére tervezték.

Emellett más hírek is izgalomban tartották Kao falu népét. Bejelentették, hogy hamarosan bekötik az áramot a kunyhóinkba. Amióta a faluba költöztünk, egyetlen áramvezetékét láttunk, az pedig a hangosbeszélő üzemeltetését volt hivatott elősegíteni. Otthonainkban petróleumlámpákkal és gyertyákkal világítottunk.

A kommuna utasítása szerint minden falunak küldenie kellett egy férfit, akit aztán a központban megtanítottak a villanszerelésre. Vén Méregzsák a fiát küldte. Egyetlen, a központban töltött nap után Ifjú Méregzsák villanszerelőként tért vissza, bizonyítvánnyal a kezében. Onnantól ő lett felelős Kao falu kunyhóinak az áramellátásáért.

A nagyfeszültségű vezeték a kommuna központjából vezetett a faluba. Ifjú Méregzsák házról házra járva kötötte be mindenhova a villanyt. Természetesen Méregzsákék kunyhója volt az első, ahol villanyvilágítás lett, annak ellenére, hogy nem az ő otthonuk esett a legközelebb az áramforráshoz. Vén Méregzsák a fiával tartott, és segített neki. Egyik délután elértek az utolsó áram nélküli kunyhóhoz, amely – mit ad Isten Sujce apjái volt. Ütöttek egy lyukat a vályogfalba, azon vezették be a drótot, amelyet aztán a mestergerendához kötöttek. Vén Méregzsák szólt Sujce apjának, hogy álljon fel egy székre, és tartsa feszesen a zsinórt, ameddig ő hazaszalad, mert elfelejtett foglalatot hozni a lámpához. Sujce apja felállt egy hokedlire, és húzni kezdte a vezetékot, de olyan ügyetlenül csinálta, hogy akárhányszor berántott a lyukon egy keveset, a drót mindig kiszakadt a szigetelésnél. Ifjú Méregzsák nézte egy darabig, aztán elunta, és így szólt: – Hagyd, inkább megcsinálom én!

Eközben Vén Méregzsák, ahelyett, hogy hazaszaladt volna a foglalatért, az áramfejlesztő kapcsolójához ment. Körbepillantott, hogy meggyőződjön róla, senki nem figyeli, majd elfordította a kapcsolót, jó néhány másodpercig úgy tartotta, majd kikapcsolta az áramot. Gyorsan hazasietett, felkapta a foglalatot, és visszament Sujce apjának a kunyhójához. Útközben belefutott Sujce apjába. – Mi tartott ilyen sokáig? -kérdezte az.

– Nem találtam a foglalatot – hazudta Vén Méregzsák. – Te jól vagy?

– Mégis mi bajom lenne? – kérdezett vissza Sujce apja. Amikor együtt beléptek a kunyhóba, Ifjú Méregzsákot a szoba közepén, hason fekvő találták. Sujce apja megfordította. A szeméi nyitva voltak, meglepett arckifejezéssel bámult a semmibe. A kezei koromfeketéek lettek. Nem lélegzett. Sujce apja letérdelt mellé, s a

pulzusát kereste, majd felnézett, és így szólt: – Meghalt. De hogy történhetett ez?

Vén Méregzsák térdre rogyott a fia holtteste mellett, és felzokogott: – Ó, fiam! Fiam! Megöltelek!

– Hogy érted azt, hogy te ölted meg? – kérdezte Sujce apja.

Vén Méregzsák a kezébe temette az arcát. – Miért az én fiam?! – nyögte.

A falubeliek meghallották a kiáltásokat, és a kunyhó felé siettek. Sujce apját faggatták, hogy mi történt, de ő sem tudott magyarázattal szolgálni. – Az egyik pillanatban még a vezetéket húzta be a házba, a következőben pedig már holtan hevert a földön. – Az emberek a fejüket rázták. Hitetlenkedtek. Senki nem értette, mitől lett fekete a halott fiú keze. Talán a rókadémon tért vissza – suttogták néhányan. Talán az ő bosszúja volt ez.

Másnap eltemették Ifjú Méregzsákot. A kommuna központjából sokan eljöttek a temetésre, a kommunista párttagjai az elhunytat és apját dicsérő, és munkájukat magasztaló beszédeket mondtak. Vén Méregzsák vigasztalhatatlan volt.

Végre volt áram a faluban, és újra tudtunk rádiót hallgatni. Ez újdonság volt a falusiaknak, akik csoportokban jöttek hozzánk, és a földön ülve hallgatták velünk a híreket, a zenét vagy bármit, amit éppen adtak. Szanjang márkájú készülék volt, öt nagy csövével a mi igazi kincsünknek számított. A falubeliek közül egy sem akadt, aki értette volna, hogy tud egy ilyen kis doboz ennyire hangosan szólni. Még soha nem hallottak ilyesmiről.

Éjszakánként Papa az Amerika Hangjaira hangolta a rádiót, hogy a Kínán kívüli, angol nyelvű híreket hallgassa. Eközben persze minket is odaengedett, hogy rendes angol beszédet halljunk, feledtetve az iskolában belénk vert badarságokat. Papa néha igen gyorsan elvesztette a türelmét a tanítgatásaik során, a rádióban azonban egy végtelenül türelmes oktatóra találtunk.

Az angolunk gyorsan fejlődött, de nem angoltanárunk miatt, aki egyébként sem maradt már sokáig közöttünk az iskolában.

Ahogy a politikai széljárás ismét megváltozott, visszatért Nankingbe. Egyik délután egyszerűen összecsomagolta a holmiját, kisétált a főútra, és a buszmegálló felé gyalogolva örökre eltűnt a szemünk elől. Később tudtuk meg, hogy gyári munkás lett belőle. Úgy tűnt, bárki, akit a sorsa vidékre vetett, a falujában töltött első napja után semmi másra nem tudott gondolni, csak arra, hogy minél előbb visszajusson valahogy a városba. A paraszttal való együttélést hiába nevezték tanulásnak és csodálatos küldetésnek, az áttelepített emberek leginkább egy hatalmas börtön foglyainak érezték magukat.

43.

Bátyámmal a falu határában lévő kis, elhagyott földdarab megművelésébe fogtunk. Terméketlennek vélték, így senki nem tartott rá igényt; kérésünkre Vén Méregzsák nekünk adta, hogy kezdjünk vele, amit akarunk. Felástuk a keskeny földsávot, és a latrináról trágyáztuk. Bátyám az öntözés és trágyázás fortélyainak igazi szakértőjévé vált, mivel hosszú időn keresztül minden áldott délután, iskola után a kis kertünket művelgettük. Nem sokkal később a miénk lett a falu legszebb és legjobban termő kertje.

Az egyik nagybácsink, Mama negyedik fivére, agronómus volt. Ő küldött nekünk Tiencsinből mindenféle erős, tartós zöldségmagvakat, amelyekből aztán olyan bő termésünk lett, hogy a többiek irigykedve nézték. Akkora répáink növekedtek, hogy darabja öt fontot nyomott. Nem sokkal később föltűnt, hogy a legnagyobb fehérrépáknak és más zöldségeknek éjszakánként lába kél. A falubeliek csak akkor nem jártak ki a termést dézsmálni, amikor a földdarabunkat művelgettük, a kertünk minden más esetben folyamatos fosztogatásnak volt kitéve. Nagy szerencsénkre a házunk körüli kertben termett zöldségek biztonságban voltak. Azok ugyanis a temető földjéből nőttek ki, így a falusi babonák és a szellemektől való félelem váratlanul a szövetségeseink lettek.

Néha azon gondolkodtam, milyen fura ez az egész. A parasztnak kellett volna minket megtanítaniuk földet művelni, hiszen száz és száz éve ezen a környéken, ezen a földön éltek. Ennek ellenére a mi kertünk és veteményesünk pár hónapon belül sokkal nagyobb termést hozott, mint az övék, mert nekünk jobb minőségű magvaink voltak, és megtanultuk tudományos alapon végezni a földművelést. Figyeltek minket, s még ők tanultak tőlünk. Pont az ellenkezője történt annak, amit a párt a városi értelmiség falvakba száműzésétől várt.

Ahogy idősebb lettem, hétvégeként engem is beosztottak az egyik, földeken dolgozó munkacsoportba. Egy délután éppen trágyát szórtam szét egy másik lánnyal, amikor hirtelen bágyasztó fáradtság tört rám. Teljesen elhagyott az erőm, sápadtan szóltam a lánynak, hogy haza kell mennem, mert nem érzem jól magam, mire ő azt

válaszolta, hogy ő sem érzi magát valami fényesen. A helyzet komoly volt, hiszen a családjainknak igencsak szükségük volt a munkapontokra, így amikor senki nem nézett oda, egymás hajába hajigáltuk a trágyát, majd jeleztük a munkavezetőnek, hogy haza kell mennünk haját mosni az apró baleset miatt. Ezzel szereztünk magunknak egy kis szabadidőt, méghozzá úgy, hogy a munkapontokat is jóváírták a családjainknak.

Tizenöt éves voltam ekkor, és azon kaptam magam, hogy egyre jobban idegesít a falusi életmód. Egyre többször húztam ki magam a munkából, az iskolára pedig alig figyeltem, annyira unalmas volt. Papa is észrevette a változást, és úgy döntött, talán jót tenne nekem, ha egy időre elkerülnék faluról. Az egyik nagybátyja Nankingben lakott, vagyis a legközelebbi nagyvárosban. Idős ember volt, egyedül élt. Papa az egyik leveléből megtudta, hogy nem érzi jól magát. – Látogasd meg, és maradj nála egypár napig! Nézz körül a nagyvárosban! -mondta Papa. Izgatott lettem a váratlan lehetőségtől.

Busszal mentem Nankingbe. A busz szó talán túlzás egy teherautóra, amelynek a platója fölött ponyva van, ráadásul az utastérben nagyjából ötven ember zsúfolódott össze, akik közül a szerencsésebbek ültek, a többség pedig egymáshoz préselődve állt. Én a fejem fölé erősített rácsba kapaszkodva álltam négy órán keresztül, mire a busz megérkezett Nanking külvárosába, ahol átszálltam egy helyi járatra. Gyorsan megtaláltam az öregembert. Egy koszos, sötét lyukban lakott, egy szobából állt a lakása, egy ágy, egy asztal és egy szék volt az összes bútora. Az öregembert ágyban találtam.

– Bácsikám, az én nevem Vu Ji-mao – mondtam. – Vu Ning-kun leánya vagyok. Hallottuk, hogy betegeskedsz. A papám küldött, hogy meglátogassalak.

– Gyere csak be, gyermekem! – mondta gyenge, elhaló hangon, miközben intett, hogy kerüljek beljebb. Odamentem hozzá, és átadtam a bemutató leveletem, amelyet Papa írt. Átolvasta, és bólintott.

– Hat gyermek apja vagyok – mondta. – De egyikük sem látogatott meg már nagyon hosszú ideje. Attól tartok, az én időm

hamarosan lejár. A csontjaimban érzem. De most, hogy eljöttél, nagyon örülök neked.

Elmondta, hogy egy barátjának a felesége jár hozzá hetente egyszer, hogy ételt hozzon neki, és kitakarítsa a lakást. Egy ideje nem merte már egyedül elhagyni az otthonát. Volt egy kis pénze, amelyet a párnája alatt tartott. Odaadta a pénzt, és elmondta, hol találok a legközelebbi piacot, ahol némi zöldséget vehetek kettőnknek. Egy elektromos rezsó és néhány fazék – ez volt minden konyhai eszköze. Hoztam egy kis vizet a folyosón lévő csapból, és finom zöldséglevest főztem neki.

Miközben főztem, folyamatosan mesélt. Azon az éjszakán a földön aludtam, az ágya mellett. Reggel összeszedtem a szennyes ruháit és az ágyneműjét, és kimostam. Felsegítettem

egy székre, hogy lásson, és tovább tudjon mesélni, miközben én mosok. Aztán kiakasztottam száradni a ruhákat. Vacsora után pedig a karomba kapaszkodott, és elmentünk sétálni egyet a környéken. Hónapok óta nem járt már az utcán. – Imádom a friss levegő illatát! – áradozott. Mondtam neki, hogy sajnos csak két napig maradhatok, aztán vissza kell térnem a faluba. Papáról kérdezett, én pedig elmeséltem neki, milyen az élet a faluban.

Aggódni kezdett értünk. Másnap reggel egy nevet és egy pekingi címet írt egy borítékra, amelybe egy előzőleg megírt rövid levelet tett. – Ez a lányomnak szól – mondta. – A férje befolyásos ember, Li Cse-szujnak* hívják. Mao Ce-tung magánorvosa. – Elhallgatott egy másodpercre, hogy nyomatékot adjon szavainak. – Talán ők tudnak segíteni a családnak.

Főztem neki még egy adag levest, összehajtogattam a tiszta ruháit, és megvettem az ágycsúszkát, mielőtt búcsút intettem volna neki. Könnyek szöktek a szemébe, miközben a kezemet fogta. – Soha nem felejtelek el – mondta. – Tiszta, jólelkű kislány vagy.

Mama évek óta próbálkozott olyan kapcsolatokat kiépíteni, amelyek segítségével véget érhetett volna a család száműzetése. Papával közösen beadványokat fogalmaztak meg az Anhuji Egyetem titkárának, hogy vegyék vissza Mamát tanítani. Mivel azonban Mama a megye alkalmazottjának számított, nem igényelhetett csak úgy másik munkahelyet magának. Papának viszont egyáltalán nem volt semmiféle engedélye, hivatalosan nem

tartozott egyik munkacsoporthoz sem, így nem is utazhatott el a környékről. Mama utazhatott, és ezt gyakran meg is tette, főleg olyan helyekre ment, ahol úgy gondolta, vesztegetéssel vagy szép szavakkal valakit rá tud venni, hogy visszairányítsa a családot Hofejbe. Papa hosszú beadványokat fogalmazott ügyében, amelyekben határozottan állította, politikai rehabilitációja sikeresen lezajlott, ezért szeretne visszakerülni az egyetemre, s újra tanítani. Mama többször járt Hofejben az ehhez hasonló beadványok postásaként. Az útiköltség igencsak megterhelte a szűkös családi költségvetést, de szüleim úgy gondolták, feltétlenül megéri próbálkozni. – Minden apró lehetőséget meg kell ragadni, amely kijuttathat minket innen – mondta Papa.

* Nyugaton Li Zhisui néven ismert. –A szerk.

Amikor hazaértem, elmeséltem, milyen volt Nankingben, és odaadtam Papának a levelet, amelyet a nagybátyja írt. Elolvasta, és teljesen felvillanyozódott. – Ez lehet a jegyünk hazafelé! – mondta. Úgy döntöttek, hogy Mama személyesen utazik Pekingbe, hogy beszéljen Li Cse-szujjal, és a segítségét kérje.

Egy különösen forró nyári napon utazott el. Úgy döntött, hogy nem költ buszra, és gyalog tette meg a hat kilométeres utat az őt elszállásoló unokatestvére lakásától Li Cse-szuj házáig. Teljesen kifulladásra és kiszáradva érkezett meg. Bekopogott, és apám első unokanővére, a pszichiáter felesége nyitott ajtót. Mama többször találkozott vele korábban, amikor Pekingben járt, így egyből megismerte. Tekintetük találkozott, de az asszony nem mutatta jelét, hogy megismerné Mamát.

Mama mosolyogva köszöntötte.

– Vu Ning-kun felesége vagyok, ha nagyon régen is volt már, de többször találkoztunk.

– És ki lenne az a Vu Ning-kun? – kérdezte a nő morcosan.

– Az ön unokatestvére, asszonyom, akivel együtt nőtt fel – válaszolta Mama. – Nem emlékszik rá? És rám sem emlékszik?

A nő hűvösen nézte Mamát. – Még soha életemben nem láttam magát, és halvány fogalmam sincs, ki az a Vu Ning-kun. Jobb, ha most elmegy.

– De hiszen egy házban nőtt fel vele, együtt játszottak az udvaron gyermekkorukban. Emlékeznie kell rá!

– Téved, fogalmam sincs, miket hord itt össze nekem -válaszolta a nő.

– De hiszen... az ön apja a férjem nagybátyja.

A nő pillantása hirtelen jegessé és idegessé vált, sőt úgy tűnt, mintha megijedt volna.

– A lányom ápolta az ön apját Nankingben. Múlt hónapban nála töltött egypár napot. Az édesapja adta meg nekünk az önök címét. Így találtam most önre. Írt egy levelet is, amelyet önöknek címzett.

Csend.

Li Cse-szuj, Mao elnök magánorvosa jött ki az előszobába, és megállt a felesége mögött. Mama őt is azonnal felismerte. – Dr. Li –

szólította meg Mama az asszony válla fölött átpillantva. – Azért jöttem, hogy az önök segítségét kérjem.

Az orvos nem szólt egy szót sem. Óvatos kíváncsisággal a szemében vizslatta Mamát, majd hirtelen sarkon fordult, és visszament a lakásba.

Mama az asszony felé nyújtotta a levelet, de az ellökte magától Mama kezét. – Menjen innen – mondta hidegen –, mielőtt hívom a biztonságiakat.

Mama összetörve állt az ajtóban a levéllel a kezében. Leküzdötte a feltörő könnyeket, és így szólt. – Kérhetnék esetleg egy pohár vizet? – kérdezte. – Hosszú utat tettem meg, hogy találkozhassak önökkel, és nagyon meleg van kint, szomjas vagyok.

– Azt hiszem, jobb lenne, ha inkább menne – válaszolta a nő.

Mama vetett rá egy utolsó, kétségbeesett pillantást, majd megfordult, és elbaktatott.

44.

Mama nem adta fel. Bár üres kézzel tért haza Pekingből, mindez nem törte meg. Oda-vissza rohangált Hofej és Kao között segítséget keresve. Állami tisztségviselőket és egyetemi döntéshozókat látogatott meg, újra és újra eléjük tárva Papa állományba vételének ügyét. Az Anhuji Egyetem vezetői azonban hidegen elutasították Papa visszavételét, és Mama tudára adták, hogy egyáltalán nem örülnek véget nem érő látogatásainak. Ennek ellenére, csodával határos módon Mama remek híreket kapott egy rokonszenves tisztségviselőtől, aki annak idején Papa diákja volt, és rajongott az óráiért. A Vuhu városában lévő Anhuji Tanárképző Főiskolán megüresedett egy tanítói hely. 1973 vége felé Papa értesítést kapott, hogy ő nyerte el a gazdátlan posztot.

A szüleim gyorsan intézni kezdték az áttelepüléshez kapcsolódó hivatalos ügyeket. Ez rengeteg irat beszerzésével járt, amelyekkel aztán az összes létező megyei központot végig kellett járni, hogy minden tisztségviselő ellenjegyezhesse. A februári tavaszünnep előtt három héttel papíron indulásra készen álltunk.

Csomagolni kezdtünk. Ruháinkat Papa Amerikából hozott kopott, de még tökéletesen használható bőröndjébe raktuk, amelynek a tetején viseltes felirat jelezte, hogy Papa annak idején Pekingben lakott. A feliratot Papa jó barátja, Lee Tsung-Dao, a chicagói egyetem professzora írta rá még 1951-ben. A többi holminkat táskákba és bambuszkosarakba pakoltuk.

Vegyes érzéseim voltak a költözéssel kapcsolatban, hiszen Kao faluban néhány kellemes élményre is szert tettem a rengeteg szomorú, tragikus esemény árnyékában. A tavaszünnep tizenöt napos munkaszüneti időszakában meglátogattam az összes barátomat, akiket az ott töltött idő alatt ismertem meg. Kis Nyúl családjának rengeteg édességet vittem ajándékba, az öccsének adtam oda, aki ekkorra már elmúlt ötéves. Kis Nyulat senki nem hozta szóba. Eszembe jutott, hogy talán még egyszer, utoljára meg kellene látogatnom Csun-jinget Paóban, de nem voltam biztos benne, hogy örömmel fogadnának, ezért inkább a szüleikhez mentem el vendégségbe. Természetesen első kérdésem a barátnőm volt.

Anyja pedig fülig érő mosollyal, nagy büszkén jelentette be: – Fiút szült végre!

– Kérem, mondja el neki, hogy sajnos már nem volt időm meglátogatni indulás előtt, de hallottam a jó hírt, és nagyon örülök neki.

– Megmondom neki – bólintott az anyja.

A tavaszünnep harmadik napján meglátogattam Csin-lan szüleit is. Átadtam magam és családom újévi jókívánságait, de nem mertem Csin-lan nevét kimondani. Ők sem hozták szóba.

Végül elsétáltam Sujce apjának kunyhójához. Egyedül volt, éppen teát főzött magának, amikor bekopogtam. Boldog új évet kívántam neki.

– Minden jót neked is, kedves kislányom – mondta. – Volna kedved csatlakozni hozzám egy csésze teára?

– Természetesen – mondtam csodálkozva, hiszen nem voltam hozzászokva, hogy felnőtként kezelnek.

Leültem a padra, ő pedig átnyújtott nekem egy csésze gőzölgő teát. Egy ideig nem szólalt meg egyikünk sem, csendben kortyolgattuk forró italunkat, de egy idő után vonakodva kiböktem a kérdést:

– Hogy van Sujce és Csin-lan? Meglepetten nézett rám.

– Miért tőlem kérdezed?

– Csin-lan a legjobb barátnőm volt. Beszéltem vele, mielőtt elmenekültek Sujcéval. Tudtam, hogy mire készülnek, már jóval az esküvő előtt.

Nem nagyon tudta, hogyan reagáljon, csak bámult bele a teáscsészéjébe. Percekig nem szólt egy szót sem.

– Nagyon bátor dolgot tett – mondtam. – És én hihetetlenül tisztelen érte.

Elmosolyodott, de nem szólt egy szót sem.

– Kérem, árulja el – szóltam –, kislán vagy kislánya született Csin-lannak?

– Sok mindent tudsz, úgy látom – mondta.

– Igen, majdnem mindent.

– Fia született – válaszolta. – És lánya is.

Beletelt egypár másodpercbe, mire felfogtam szavai értelmét.

– Ikreket szült? – kérdeztem.

– Igen – válaszolta. Felállt, és az ágyához ment. Benyúlt az ágyneműtartójába, és egy borítékot húzott elő. Egy apró fénykép volt benne, kivette, és odanyújtotta. A képen Csin-lan ült Sujce mellett, mindkettőjük kezében egy-egy csecsemő volt. Mind a négyen téli ruhákba voltak burkolózva. A szülők boldogan mosolyogtak.

Ahogy a képet néztem, könnybe lábadt a szemem.

– Most hallok másodszor olyan csodáról, hogy valakinek ikrei születnek – mondtam. – Ez valami hihetetlenül gyönyörű. Biztosan nagyon büszke rájuk, nagypapa.

– Az vagyok – mondta nevetve.

Amikor hazaindultam, utánam szólott: – Ji-mao, ugye tudod, hogy ez titok? A faluban senki nem tudhatja meg.

– Tudok titkot tartani – válaszoltam.

Az utolsó, Kaóban töltött napunkon Vén Méregzsák hívatott minket. Merev részeg volt.

– Szóval újra városi emberek lesztek – mondta. – Az hiszitek, hogy csak úgy kiszabadultok a markomból, és máris a mennyekben érzitek magatokat?

– Nagyon fog nekünk hiányozni – bökte ki Mama.

– A nagy francokat – mondta, és a padlóra köpött. – Alig várjátok, hogy elmehessetek innen. – Amikor senki nem sietett cáfolni állítását, folytatta. – Nos, egy búcsúvacsorára mindenképpen számítok ma. De búcsúital is legyen hozzá!

Tudva, hogy akárhogy is áll a helyzet, Vén Méregzsák még mindig képes lehet megakadályozni a faluból való kijutásunkat, Mama kérte, hogy kicsit később jöjjen el hozzánk.

Este jelent meg, tiszta, fehér inget viselt az alkalomhoz illően. – Szomjas vagyok – közölte, amint belépett az ajtón.

Papa kinyitotta az utolsó üveg pálinkáját, és színültig töltötte Vén Méregzsák poharát, aki egy hajtásra kiürítette, és már nyújtotta is a következő adagért.

Ahogy másodszor is teletöltötte a falu első emberének a poharát, Papa így szólt.

– Elvihetnénk esetleg az egyik ajtót magunkkal?

– Minek? – mordult rá Vén Méregzsák.

– A fa nagy érték mostanság a városokban – mondta Papa. – De akár ágyként is használhatjuk majd az új lakásunkban, ha a szükség úgy hozza. Bizonyára emlékszik, hogy a mi egyik ágyunkat kölcsönkérte, nem sokkal azután, hogy ideköltöztünk.

– Az összes ajtóra szükségem van – zárta le a vitát Vén Méregzsák. Minden további szó felesleges lett volna.

Vacsora után Mamával és fivéreimmel folytattuk a csomagolást, de Papának az asztalnál kellett maradnia Vén Méregzsákkal, hogy igyon vele, és végighallgathassa hosszú, unalmas szitokáradatát a munkapontok elosztásáról a mihaszna parasztok között. Nagyjából éjfél volt már, mire Vén Méregzsák túl részeg lett ahhoz, hogy beszélni tudjon. Elfogyott a pálinka és a cigaretta is.

Felállt, megtántorodott, majd összeszedte magát és így szólt: – Most jobb, ha megyek. Sok dolgom lesz holnap. – De mielőtt elindult volna, még egyszer körbejárta a kunyhókat, hogy ellenőrizze, mit csomagolunk be. Félrehúzta az egyik kosár száját takaró lepedőt, és megpillantotta féltve őrzött Copperfield Dávidomat. – Ezt elviszem WC-papírnak – vetette oda.

A hóna alá csapta a könyvet, és kitámolygott az ajtón. Pár másodperccel később hangokat hallottam kívülről. Két férfi hangját. Dühödten hangon kiabáltak egymással, majd egy üvöltést hallottam, végül csend lett. Az egyik hang Vén Méregzsáké volt, a másik, bár ebben nem voltam biztos, Sujce apjéé.

– Hallottátok ezt? – kérdeztem Mamától.

– Micsodát? – kérdezett vissza.

Hallgatózni kezdtünk, de egy pissenés sem jött kintről.

– Fáradt vagy, Mao-mao – mondta Mama. – Nehéz napunk lesz holnap, menj, és fekjüdj le inkább!

Másnap – a költözésünk napján – korán keltem. Kimentem a latrinára. A legyek a szokottnál is hangosabban zümmögtek a gödörben. Ahogy közelebb értem, a lyuknál valami fehéret pillantottam meg. Mikor jobban szemügyre vettem, kiderült, hogy a latrinából kiálló szokatlan dolog nem más, mint két láb. Visszarohantam a kunyhóba, és elhadartam a szüleimnek, hogy mit láttam. Mama azonnal elszaladt, hogy segítséget kérjen a szomszédoktól. Felfedezésem híre futótűzként terjedt a faluban. Az emberek rohanvást érkeztek a latrinánkhoz. Néhányan egymás közt suttogva hátrébb léptek, amikor lenéztek a gödör aljára. Az egyik asszony felsikoltott, és térdre esett a látványtól. Még Csi-kuj is odajött a mankóján bicegve.

Két férfi megragadta a lábakat, és kihúzta a testet a latrinából. A holttest borzalmasan nézett ki, de a ruhájából és a fejformájából felismertük, hogy Vén Méregzsák fekszik előttünk. Teste merev és fekete volt, legyek ezrei dongtak körülötte, ahogy a gödör mellett feküdt kiterítve. A felesége a holttest mellett térdelve keserű zokogásban tört ki. Csi-kuj eldobta a mankóit, óvatosan leereszkedett az élettelen test mellé, és lassan a feje fölé emelte a vörös könyvecskéjét. – Nem kell félni! Majd az én igazi Papám segít

rajta. Az én Papám a nép megmentője. Majd a Papám feltámasztja, és meggyógyítja – sírta ő is.

A falubeliek csendben nézték Csi-kujt; majdhogynem el is hitték neki, amit mondott – mármint, hogy a vörös könyvecske visszaadhatja valakinek az életét. Mama felsegítette Csi-kujt, és elvezette a holttest mellől, miközben valamit súgott neki. Mivel Mama mindig nagyon kedves volt vele, Csi-kuj mindenben hallgatott rá. Miközben Mama a fülébe suttogott, bólogatni kezdett, majd elindult hazafelé, botorkálás közben azt énekelve: – Vén Méregzsák meg fog gyógyulni, Mao elnök az ő megmentője is!

A holttesttől nem messze – ráadásul tisztán – megpillantottam a földön heverő Copperfield Dávidot Észrevétlenül felkaptam, és elrejtettem a kíváncsi szemek elől. Épp a tömegben verekedtem keresztül magam, amikor Sujce apját pillantottam meg, ahogy a csoportosuláshoz közeledik. A többiekkel ellentétben ő nem szomorúnak, hanem sokkal inkább nyugodtnak és gondtalannak látszott.

– Vén Méregzsák belefulladt a latrinánkba – bukott ki belőlem.

Talán nem jól láttam, mert a reggeli nap sugarai Sujce apjának válla fölött pont a szemembe sütöttek, de majdnem biztos vagyok benne, hogy rám kacsintott. Nem sokkal később két férfi jött a kunyhókhöz, hogy elvigyenek egy ajtót, amelyből koporsót készítettek Vén Méregzsák számára. Végül tényleg szüksége lett az ajtónkra.

Órákkal később megjött a teherautó, amely Vuhuba vitt minket. A falubeliek közül néhányan segítettek kicipelni és felrakodni a holminkat a kocsiplatójára. Felkapaszkodtam a csomagok tetejére a fivérem mellé, és fentről utoljára végignéztam a falun, amely öt hosszú évig volt az otthonom. Örök életemre el akartam felejteni, ki akartam égetni az emlékeimből. Ugyanaz az érzés kerített hatalmába, mint akkor, amikor idefelé jövet először megpillantottam Kao falu házait. Valóság volt egyáltalán, ami itt történt? Vagy csak egy nagyon hosszú és fájdalmas rémálom? Felébredhetek végre belőle, vagy tovább tart?

Ahogy a kunyhónk felé pillantottam, férfiakat láttam a tetőkön; máris bontották, és dobálták le róla a szalmakévéket a saját

házukhoz, de vitték már a gerendákat is. – Nézd, mit művelnek máris! – mondtam Mamának a férfiakra mutatva.

– Egy órán belül semmi nem marad a kunyhónkból – válaszolta közömbös hangon Mama.

Ahogy a teherautó elindult velünk, a falubeliek sorfalat álltak az út mentén. Néhányan integettek. Visszaintegettünk nekik, míg el nem tűntek a porfelhőben.

Egy óra alatt megérkeztünk a kompikötőbe. A mi kocsink volt az utolsó, amely még felfért a hajóra azon a délutánon. Ahogy szeltük át a Jangcét, fivéreimmel a teherautó platóján állva, összekapaszkodva néztük a túlsó partot. A nap lenyugvóban volt a hátunk mögött. A víz felszínén csillogva jelent meg az aranyhíd. Szótlanul álltunk egymás mellett. Egyikünk sem nézett vissza.

45.

Amikor átértünk a túloldalra, felültünk az összekötözött csomagjainkra. Szüleink a sofőrrel utaztak a teherautó fülkéjében. A parttól már csak pár percre volt az egyetemváros. Amikor odaértünk, lenyűgözve néztük a széles utakon hömpölygő hatalmas forgalmat, amely egészen furcsa kavalkádját képezte mindenféle hangoknak. Teherautók dübörögtek el mellettünk, autók pöfögtek egymás mögött, és megszámlálhatatlan bicikli csengője tette teljessé a fülsiketítő zajt. Amikor lelassítottunk, a biciklisták özöne úgy kerülgetett minket, ahogy a folyó az útjába kerülő sziklát. Csakhogy mi, amint rátaláltunk a helyes útirányra, az egyenes szakaszokon nagy dübörgéssel újra megelőztük őket.

A járdákon hatalmas tömegekben, egymást kerülgetve jöttek-mentek az emberek. Sárga utcai lámpák fénye világította be a sötét éjszakát, az út mentén sorakozó bérházak ablakaiból halvány fény szűrődött ki. Öt, falun töltött év után hihetetlenül furcsán hatott az utcákon folyó zsidongás. Korántsem az a fajta volt, amit a vörösgárdisták éjszakai menetelése során megszoktunk annak idején Hofejben. Itt úgy tűnt, senki egy pillantásra sem méltatott minket, ahogy elhaladt mellettünk az utcán. Senkit nem érdekeltünk. Az emberek mentek a dolgukra, ahogy mindig, nem volt bennük félelem, nem fegyelmezett oszlopokban vonultak, nem meneteltek, és nem kántáltak jelmondatokat sem. A gyerekek szüleik ölében vagy mellettük szaporázva haladtak az utcán. Már el is felejtettem, milyen ártalmatlanul gyönyörű, életteli tud lenni az éjszaka a városban. Teljesen felajzott a csodálatos zürzavarban születő új élet ígérete.

Sofőrünk némi keresgélés után megtalálta az egyetemváros felé vezető utat, és leparkolt a többi teherautó mellé, amelyek a campus háztömbjei között álltak. Kiugrott a fülkéből, megmozgatta elgémberedett tagjait, nyújtózott egy nagyot, és így szólt: – Hosszú nap volt ez, most pihennem kell. Reggel találkozunk.

– Hol fogunk ma aludni? – kérdezte Mama.

– Ha rám hallgatnak, valahol a teherautó közelében -szólt vissza távozóban a sofőr. – Ha nem maradnak a közelében, reggelre nem marad semmi, amit lerakodhatnának a platóról.

Papa Mamára nézett, megvonta a vállát, és így szólt:

– És most hogyan tovább?

– Először is – kezdte Mama –, a gyerekek éhesek. Szereznünk kell valami ennivalót, méghozzá gyorsan. – Úgy döntöttek, Papa ott marad a teherautó mellett a holminkkal, Mama pedig magával visz minket utcai árusokat keresni.

Testvéreimmel Mama mellett sétáltunk. Kimentünk az egyetemváros kapuján, és a fényt követve egyben a zaj felé haladtunk, amely egy nyüzsgő utcából áramlott felénk. Mezítláb voltam. Furcsa érzés volt a sima aszfalton sétálni az ösvények után, amelyek vagy sarasak, vagy porosak voltak. Körülnéztem, és láttam, hogy mindenki, még a gyerekek is cipőt viselnek.

A járókelők megbámultak minket, néhányan még ki is tértek az utunkból, mintha csak attól tartanának, hogy valamiféle fertőzést hordozunk. Egy velem nagyjából egykorú kislány állt az anyukájával a buszmegállóban, és engem nézett. Amikor melléjük értünk, felnézett az anyjára, és így szólt: – Nézd a tanyasiakat, Mama! – Az asszony rám nézett, végigmérte csupasz lábaimat, és elfintorodott.

Nemsokára találtunk egy utcai kereskedőt, aki gőzgombócokat árult. Az asztala mellett állva szívtam magamba az ínycsiklandó illatokat, miközben Mama jó néhány gombócot vett nekünk. Egyet-egyét egyből a kezünkbe nyomott, a többit eltette későbbre.

Visszamentünk a kocsizhoz. Megvacsoráztunk, majd széthajtogattuk a matracainkat, és összebújva lefeküdtünk aludni a fülkében. Papa és Mama a kocsi mellett aludt a földön.

Már fent járt a nap, amikor felébredtünk, és az egyetemváros kapuin keresztül ki-be áramló forgalom zajait hallgatva ásítottunk a fülkében. Mama a kocsinál maradt, Papa pedig bevitt minket az egyik kollégiumi épületbe, hogy mosdót és folyó vizet keressünk. Mosakodás után visszatértünk a kocsizhoz, és Mama ment el rendbe szedni magát.

Épp hogy elmúlt nyolc óra, Papával máris az egyetem lakásügyi osztálya felé vettük az irányt. Igazolta magát egy pult mögött ücsörgő, alacsony, hivatalos arckifejezésű ügyintézőnél, megmutatta az áttelepülési engedélyét, és benyújtotta a lakhatási kérelmünket. A férfi fontoskodó arccal áttanulmányozta a papírokat, majd megvetését szikrányit sem leplezve végigmérte Papát. Feltett néhány kérdést, majd a válaszok és a papírok birtokában átment az iroda hátsó részébe, egy asztala mögött ülő nőhöz. Suttogva elmondta neki, hogy mit kérelmez Papa, majd a nővel újra sorról sorra végigmentek az összes hivatalos engedélyen és dokumentumon.

Annak ellenére, hogy a helyiség másik felében voltak, és fojtott hangon beszéltek egymáshoz, néhány szavukat pontosan ki lehetett venni. – Jobboldali – hallottam a férfi hangját, – amerikai kém – tette hozzá a nő. Papára néztem, aki rám pillantva mosolygott egyet, mintha az égardta világon semmi különösöt nem hallott volna. A nő közben felhívott valakit telefonon, és beolvasta Papa adatait és kérelmét. Körülbelül tíz perc telt el, mire a férfi barátságtalanul ránk pillantva visszatért a pulthoz az iratokkal a kezében, és egy szó nélkül, kifejezéstelen arccal elénk dobta a kitöltött dokumentumokat. Aztán visszament az asztalához. A nő egy papírfecsnire fölírta egy címet, és Papa kezébe nyomta, aki elolvasta, majd megköszönte a segítséget. Miközben Papa beszélt hozzá, a nő felhúzta az orrát, és hátat fordítva visszament ő is az asztalához.

Mindezek ellenére izgatottan vártam, hogy beköltözzünk az egyetemvároson belül kijelölt új otthonunkba. Papával a campuson sétálva keresgáltuk a megadott címet, az utcanevek és a házzámok teljesen összezavartak minket. Papa csak téblábolt, de én olyan

izgatott lettem, hogy egyik járókelőtől a másikig szaladgálva kértem útbaigazítást új otthonunk hollétéről. Legtöbbjük pont olyan zavarodottan nézett, mint Papa. Segíteni akartak, de valóban nem hallottak még erről a címről.

Amikor végül megtaláltuk, egy összetákolt viskót pillantottunk meg, amelyet a környékbeli házak építése közben a munkások számára húztak fel. Falai nádfonatból voltak, amelyeket bambuszrudak tartottak, az alacsony tető pedig ugyanolyan szalmakévékből állt, mint Kao házainak nagy részén. Az egész roskatag tákolmány csak azért maradt állva, mert egyik oldalával egy épület falának támaszkodott. A szalmaszálakkal összekötözött bambuszrudakból álló ajtó csálén fityegett a tokjában.

Földbe gyökerezett lábakkal bámultunk.

– Azt hiszem, rossz címet írtak a papírra – mormolta Papa, de ahogy közelebb mentünk, egy papírdarabot pillantottunk meg az ajtóra szögezve, amelyen az állt: Egyetemi nyelvi tanszék, Vu Ning-kun.

– Nincs itt semmiféle félreértés, Papa – mondtam mérgesen. – De hogy itt nem élhetünk, az biztos. Ez még rosszabb, mint amiben Kaóban laktunk. – Letéptem az ajtóról a papírt, darabokra szaggattam, és a fecniket feldobtam a levegőbe. Papa próbálta megakadályozni, hiszen éppen egy hivatalos dokumentumot semmisítettem meg, amiért komoly bajba kerülhattünk volna, de elkésett vele.

A fecnik közben hópelyhekként hullottak a fejünkre, s a szél beléjük kapott. Majd elsírtam magam, meg sem tudtam szólalni a fojtogató könnyektől. Papa rám nézett, és kiolvasta a tekintetemből, hogy bár nagyon szomorú, de legalább annyira eltökélt is vagyok, mire így szólt:

– Igazad van, Mao-mao. Itt nem élhetünk, ez biztos. A lakásügyi osztályra tartva felém fordult. – Azok, akikkel az előbb beszéltünk, biztosan nem fogják megváltoztatni a kijelölt címet, úgyhogy keresnünk kell egy felettest, aki segíteni tud.

Bementünk az épületbe, és megkerestük az egyetemváros igazgatójának az irodáját. Egy Papával nagyjából egykorú férfit találtunk az asztala mögött ülve és iratokat böngészve. Ahogy

meglátott minket, felállt. Papa bemutatkozott, és átadta a papírjait. Anélkül, hogy egyetlen pillantásra is méltatta volna az átadott dokumentumokat, az igazgató mosolyogva Papa felé nyújtotta a kezét.

– Azt hiszem, valaki hibát követett el – mondta Papa –, amikor a családommal együtt egy roskatag viskót jelölt ki számunkra. Három gyermekem van, egyszerűen képtelenség, hogy egy ilyen helyen éljünk.

A parancsnok a papírra pillantott, a kezébe véve labdaccsá gyúrta, és szinte oda sem nézve a papírkosarába dobta a nagy nehezen megszerzett engedélyeket. Pillantása megkeményedett, tenyérrel az asztalra csapott, és összeszorított ajkakkal, fogai közt sziszegte a szavakat.

– Önnek teljesen igaza van – mondta. – Valaki hibát követett el. Nagyon sajnálom. Ez nevetséges! Vajon az az ember, aki kijelölte önöknek az épületet, tudna ott lakni a családjával?

– Egy nő volt az – válaszolta Papa.

A parancsnok tekintetén látszott, hogy tudja, kiről beszél Papa.

– Ertem – mondta. Leült, és telefonálgatni kezdett, szigorú, ellentmondást nem tűrő hangon parancsokat osztogatott beosztottjainak. Amikor végzett, mosolyogva ránk nézett, és így szólt: – Találtam önöknek egy helyet, ahol jól érzik majd magukat, Vu tanár úr. Üdvözljük önöket egyetemünkön!

Visszasiettünk a teherautóhoz. Nemsokára visszatért a sofőrünk is, Papa pedig a kezébe nyomta az új címünket. Amikor odaértünk, Mama ámuldozva nézett ki az ablakon, és botladozó nyelvvel csak ennyit tudott kibökní: – Lehetséges ez? Hiszen ez egy templom!

Valóban egy templom volt, amelyet időközben lakrészekre osztottak, és családokat szállásoltak el bennük. Ilyet még egyikünk sem látott. Fivéremmel lekászálódunk a platóról, és ámuldozva körbejártuk az épületet. Körülbelül huszonöt méter hosszú és hét méter széles volt, a közepén egy nagy szószék emelvénye magasodott egészen a plafonig. A bejárat fölött és az épület túlsó végében is széles, ólomüveg ablakokon keresztül áradt be a fény. Az épület oldalába vágott, alacsonyabban lévő ablakokat viszont

kitörték, és bejáratokat építettek a helyükre. Mind a nyolc ajtó egy-egy család lakrészébe vezetett.

A kettős lakrészt jelölték ki számunkra. Papa kinyitotta az ajtót, mi pedig bemasíroztunk mögötte a lakásunkba. Nagyjából három méter magas téglafalak választották el egymástól a szomszédokat, a falak tetején pedig plafon gyanánt bambuszból készült fedőlapok lógtak a tetőt tartó gerendákról, hogy a lakrészekben élő családokat annyira elkülönítsék egymástól, amennyire a hely adottságaihoz képest lehetséges.

– Ez hihetetlen – mormolta Mama, miközben az egyetlen, de tágas szobába léptünk. Szavai visszhangoztak a boltív alatt. – Isten bizonyára figyel minket, és vigyáz ránk.

– Sőt, mostantól minden szavunkat hallja is – mondta a bambuszfedelet és a tetőt vizsgálgatva Papa.

A fény, amely a színes ólomüveg ablakokon keresztül áradt a templomba, egyszerően lenyűgöző volt. A lakásunk falai piros, kék és zöld színekben pompáztak. A fénysugárba tartottam a kezemet, majd az útjába álltam, és koszos, fehér ingem máris smaragdzölddé változott. Megérintettem, és így szóltam:

– Nekem tetszik itt. Nagyon tetszik.

– Hordjuk be a holminkat! – mondta mama. – Hazaértünk!

46.

Miután beköltöztünk, és szétrakodtuk a holminkat, Mama rizst főzött, és mind együtt vacsoráztunk. Fojtott hangon beszélgettünk, hiszen tudtuk, bármit mondunk egymásnak, az olyan, mintha az épületben lakó összes embernek mondanánk, így ha mi szótlánul ültünk lakásunkban, bármikor be tudtunk volna kapcsolódni a többi lakrészből átszűrődő beszélgetések bármelyikébe. Furcsa, új helyzet volt ez, amelyhez időbe telt hozzászokni.

Az én ágyam a szoba hátsó felében volt, közvetlenül a fal mellett. Amikor az első éjszakán aludni mentem, csendben feküdtem az ágyamban, és hallgattam, ahogy a szomszédaink is alváshoz készülődnek. Ahogy lassan elcsendesedett az egész épület, egy egészen más hang ütötte meg a fülemet nagyon közelről, a lakhelyeinket elválasztó fal túlsó oldaláról. Valaki odaát zihálva vette a levegőt. Hallgatózni kezdtem, szipogást hallottam a szomszédból. Egy ismeretlen ember feküdt centikre tőlem a sötétben.

– Itt vagy? – kérdeztem suttogva.

A szipogás abbamaradt. Egy hang sem hallatszott. Fülemet a falnak tapasztva hallgatóztam.

Hirtelen egy kislányos hang törte meg a csendet.

– Itt vagyok.

– Sírsz? – suttogtam.

– Nem – szipogta. – Ma költöztetek be a családdal, ugye? – kérdezte aztán.

– Igen.

– Hallottalak benneteket.

– Hogy hívnak? – kérdeztem.

– Csen Jüan-jü. És téged?

– Vu Ji-mao.

– Hány éves vagy?

– Tizenöt – feleltem. – És te?

– Tizenhat – jött a halk válasz.

A fal túloldalán valaki kiabálni kezdett:

– Kuss legyen már, aludjatok végre!

Visszadőltem az ágyamra, és aznap éjszaka már nem szóltam hozzá többet. A következő estén viszont megint beszélgettünk egypár percig. Mondtam neki, hogy másnap az iskolában találkozunk, és akkor lesz alkalmunk megismerni egymást.

Harmadik, Vuhuban töltött napunkon ugyanis iskolába mentem. Gondosan megfésülködtem, megmostam az arcomat, és tiszta nadrágot vettem fel virágmintás, fehér blúzzal. A szívem ki akart ugrani a helyéről, úgy izgultam. Az iskolát, amit Fucsung Középiskolának hívtak, a campuson belül, de az egyetem épületeitől távol alakították ki. Körülbelül másfél kilométeres sétára volt új otthonunktól. Az első napon Ji-ting és én magunkkal vittük az áttelepülési engedélyünket, amelyet Papa nyomott a kezünkbe.

Az iskola udvara szinte életre kelt a rengeteg szaladgáló, könyveket cipelő, beszélgető és játszó gyermektől. A falusi diákokhoz képest mindenki jól öltözöttnek és tisztának tűnt. A tanulmányi osztályra siettünk, leadtuk a papírjainkat, majd miután megkaptuk a tantermek beosztását, mindketten a termünkbe mentünk.

Mire beértem a kijelölt osztályterembe, a diákok már mind elfoglalták helyüket az asztaluknál. Egyből feltűnt, hogy milyen sok lány van.

A nagyjából nyolcvan diák legalább fele lány volt. Nagyon megörültem, boldogan mosolyogva néztem körül, hiszen falun kevés leány osztálytársam volt.

A tanár éppen a táblára írt valamit, amikor beléptem. A diákok abban a pillanatban abbahagyták a beszélgetést, és rám bámultak. A tanárnak is feltűnt, hogy hirtelen csend lett, abbahagyta az írást, és meglepődve hátrafordult. Egy középkorú, meglehetősen alacsony, karcsú nő nézett rám, nem lehetett több százötven centinél. Rövid haja volt, műanyag keretes szemüveget viselt, amely az egyébként is szigorú arckifejezését egyenesen könyörtelenné tette. Vidáman köszöntöttem: – Jó reggelt, tanárnő! – Körbenéztem, hogy üres helyet találjak, ahova leülhetek. Minél hamarabb csatlakozni akartam új diáktársaimhoz.

Hidegen bámult rám, köszöntésemet válaszra sem méltatta. Ahogy megláttam egy üres helyet, és elindultam, hogy leüljek, hirtelen elém állt. Haragos pillantással végigmért, és a lábamra mutatott. – Hol van a cipőd? – kérdezte. – Azonnal menj haza érte, és soha többet ne merj cipő nélkül jönni az órára.

Teljesen összezavarodtam. Falun soha nem viseltem cipőt, kivéve, ha esett a hó, vagy nagyon hideg tél volt. A cipőinket különleges alkalmakra tartogattuk. Végignéztem a gyerekeken, és észrevettem, hogy kivétel nélkül mindegyikükön van valamilyen lábbeli. Megalázottan álltam, úgy éreztem, szinte lángol az arcom. Az ajkamba haraptam, hogy megállítsam feltörni készülő könnyeimet. A diákok egyre csak bámultak rám. Néhányan kuncogtak. A testem a hangra szinte megmerevedett; a padlót bámultam, nem mertem felemelni a tekintetemet.

– Menj – szólt a tanár. – Most! – Felém nyújtotta a kezét, és pöccintett az ujjával, mintha csak egy idegesítő légy volnék, amely egyetlen mozdulatára elrebben.

Kihátráltam a teremből, a tanárnő pedig az orrom előtt bevágta az ajtót. Mondott valamit az osztálynak, amit az ajtó másik oldaláról nem értettem, de tisztán hallottam a szavai nyomán kitörő nevetést. Kimentem az iskolából, és holdkórosként mászkálva, teljesen összezavarodva gondolkodtam, hogy mihez kezdjek. Nem tudtam, hova menjek, kihez forduljak segítségért. Nem volt cipőm otthon sem, pénzem pedig főleg nem volt, hogy vegyek egyet magamnak.

Szüleimtől nem kérhettem sem pénzt, sem cipőt, hiszen a Vuhuba költözés a család minden tartalékát felemésztette. Mama az összes megtakarított pénzünket az utazásaira költötte, amikor próbált Papának helyet szerezni, most pedig hiába volt meg a hely, Papa első fizetéséig még hosszú heteknek kellett eltelniük.

Ahogy tanakodtam, egyszer csak azt vettem észre, hogy az utcai árusok piacára keveredtem, és portékákat kínáló kereskedők asztalai között mentem el. Ez természetesen feketepiac volt, a környékbeli falvakban élő parasztok ugyanis állami kereskedelmi engedély nélkül mentek be a városokba, hogy eladják portékáikat. A városiak alkudoztak ugyan velük, de ritkán fordult elő, hogy ne talált volna gazdára minden áru. Az embereket figyelve és hallgatva végigjártam az egész piacot. Nem sokkal később egy piszkos, lelakott üzlet bejárata előtt találtam magam, melynek ablakában kézzel írt felirat virított: Régi újságok, könyvek, használt gumicipők, üres fogpasztás tubusok és haj felvásárlása. Több se kellett, bementem. Olyan sötét volt az üzletben, hogy párszor pislognom kellett, mire a szemem hozzászokott, és láttam valamit. A helyiség apró volt, alig pár méterre tőlem már a szoba hátsó falát láttam. A terjengő faszénzagot áporodott cigaretta és romlott étel bűze egészítette ki. Első gondolatom az volt, hogy megfordulok, és kimegyek innen.

Mégis habozni kezdtem. A kék dohányfüstön keresztül megpillantottam a bolt tulajdonosát, ahogy egy apró, kör alakú asztalnál ült az egyik sarokban. Felállt, és felém botladozott. Rettenetesen öreg ember állt előttem. A háta púpos volt. Fekete sapkát és egy öreg, foltozott köpenyt viselt, a szája szegletéből egy fából faragott, hosszú pipa állt ki. Pár centivel még nálam is alacsonyabb volt, aszott, ráncos arca valahol az állam vonalában helyezkedett el, ahogy megállt velem szemben.

Óvatosan felém nyúlt, mintha nem akarna megijeszteni, és megérintette az egyik hosszú lófarkamat.

– Azért jöttél, hogy eladd a hajadat? – kérdezte magas, rikácsoló hangon.

Hátrébb léptem, pont annyira, hogy ne érjen el. Egy pillanatig még haboztam, mielőtt kiböktem volna: – Igen.

A szívem azt üvöltötte belül, hogy nem, de a nyelvem nem engedelmeskedett. Az igen szinte csak kiesett a számon, mintha akaratomon kívül történt volna. Az öreg visszafordult az asztalához, felvett róla valamit, és így szólt: – Gyere ide. – Egy apró fénysugár tört a szobába egy kis ablakon át, abba álltam bele, hogy jobban lásson. Megpillantottam a kezében tartott hatalmas ollót. Felemelte az egyik lófarkamat a levegőbe, a súlyát mérlegelte, majd alaposan szemügyre vette közélről is, hogy elég hosszú, vastag és sűrű-e. Mikor végzett, így szólt: – Ó, te jó ég, milyen gyönyörű vastag és nehéz hajad van. Nagyon jó!

Nem szóltam egy szót sem. Még mindig azon tépelődtem, hogy megfordulok, és kimegyek az üzletből, és mégsem adom el a hajamat.

– Négy jüant adok érte – mondta az öreg. – Kettőt-kettőt darabjéért.

Az alkudozás már az én asztalom volt. Szavai kijózanítóan hatottak rám, és államot előreszegezve, határozott pillantással annyit mondtam: – Öt jüan a kettőért!

Összevonta a szemöldökét, miközben az ajánlaton gondolkodott. – Rendben – mondta. – Legyen akkor öt jüan!

Megragadta az egyik copfomat, és eltartotta a fejemtől. Fölé tette az olló élesebb felét, és elkezdte nyiszatolni. Behunytam a szemem. Csak az olló nyikorgását hallottam. Belül hihetetlen fájdalmat éreztem, fel akartam sikoltani, de nem tettem. Csak álltam, és vártam, hogy végezzen.

– Micsoda remek haj! – mondta, miközben az egyik lófarkkal végzett. A kezében tartva bámulta, majd minden további nélkül egy bambuszkosárba dobta. Megfogta a másikat, kiegyenesítette, kisimította, és levágta azt is. Amikor kész volt, kinyitottam a szememet, és még egy utolsó pillantást vettem imádott hajamra, miközben a másik lófark is a kosárba repült. Az öreg letette az ollót, elővett egy kis konzervdobozt, és kikotort belőle egy ötjüanos bankót. Felém nyújtotta, én pedig kicsire összehajtogatva a markomba fogtam. A válla fölött átpillantva láttam, ahogy a két copfom a kosár szélére vetve lóg. Nehéz volt megállnom, hogy el ne sírjam magam. A szívem szakadt meg a hajamért. Megfordultam, és

kivonszoltam magam az üzletből. Szinte meztelennek éreztem magam a copfjaim nélkül.

Visszamentem az utcai árusok asztalai közé, és addig járkáltam, míg nem találtam egy cipőárust. Kinéztem magamnak egy fekete műanyag cipőt, amit négy jüan ötven fenre tartott az árus. Úgy gondoltam, ez tovább bírja majd, mint ha vászonlábbelit vennék, ráadásul olcsóbb is volt.

– Cipőt szeretnék venni – mondtam a kereskedőnek. Barátságatlan pillantást vetett rám. – Hányas a méreted? – vetette oda.

Fogalmam sem volt, hányas a méretem. Öt éve nem vettem magamnak cipőt. – Nem tudom – válaszoltam.

Végigmérte meztelen lábamat. – Harmincnyolcas – mondta. Előhúzott a mellette fekvő halomból egy pár cipőt, és elém dobta a pultra. Az egyiket a lábamhoz mértem, és láttam, hogy nagy. – Ez nem az én méretem – mondtam. – Túl nagy, adjon egy kisebbet!

– Most akkor veszel valamit, vagy nem? – vetette oda türelmetlenül. – Van egyáltalán pénzed rá? Nem úgy nézel ki, mint akit felvet a pénz. Vidd ezt, vagy menj, és idegesíts más!

Egy pillanatig még gondolkodtam, aztán eszembe jutott, hogy nem is olyan nagy baj, hogy nagyobb a cipő, mert így hosszabb ideig tudom majd hordani.

Kifejezetten bölcs gondolatnak tűnt ilyen méretes cipőt venni. Kinyitottam a kezem, és a pultra ejtettem az öt jüant, amelyet apró négyszögre gyúrva tartottam a markomban.

Undorodva vette el a pénzt, mintha nem szívesen érne hozzá, annyira piszkos volna. Kisimította, és a fény felé tartotta, hogy ellenőrizze, nem hamis pénzt akarok-e rásózni. Végül odavágta elém a visszajárót, majd egyetlen szó nélkül hátat fordított. A földre dobtam a cipőt, és beleugrottam. Furcsa volt újra cipőben járni, hosszú évek teltek el anélkül, hogy ilyet éreztem volna.

Lófarkak nélkül, de cipővel a lábamon tértem vissza az iskolába. A terem ajtaja előtt állva az ujjaimmal megfésülködtem, hogy amennyire lehetséges, jól nézzek ki, amikor belépek. Mély levegőt vettem, és benyitottam az osztályterembe. Azonnal felém fordult minden tekintet. A tanár is rám nézett, elindult felém, majd amikor felismert, egyből a lábamra pillantott. Büszkén toltam előre vadonatúj lábbelimet. Egy pillanatra úgy tűnt, a tanárnő elnyomott egy mosolyt, majd az irataimat kérte. Átadtam neki az összes nálam lévő papírt, ő pedig alaposan átnézte őket. Szeme elkerekedett, amikor megpillantotta, hogy az egyik fecni a kommunista ifjúsági szövetségbeli tagságomat igazolja.

Egy üres helyre mutatott, és így szólt: – Oda leülhetsz. -A gyerekek kihajoltak a padjaikból, ahogy elmentem mellettük, hogy megnézhessék a cipőmet. Azok, akik elég közel ültek, hogy rápillanthassanak vadonatúj lábbelimre, mosolyogva sugdostak azoknak, akik társaiktól nem láthatták. Két lány közé huppantam le. Mindketten rám mosolyogtak, én pedig visszamosolyogtam rájuk. A tanítás a közbjáték után folytatódott, mivel éppen egy olyan idézetet ismételtetek, amelyet én is tanultam régebben, csatlakoztam a kórushoz.

A világ pont annyira a tiéd is, amennyire a miénk, de végső soron leginkább a tiéd. Ti, fiatalok, telve vagytok energiával és életerővel, a szép jövő ígérete van bennetek, ahogy a napban reggel, amikor felkel. Ti vagytok a mi reménységünk. A világ a tiétek. Kína jövője a ti kezetekben van.

Az ebédszünetben a tanárnő félrehívott, és közölte, hogy a KISZ gyűléseit tanítás után tartják az iskolában. – Mivel te már tagja vagy

a szövetségnek, és engedélyt kaptál az átköltözésre, így automatikusan felvettünk az itteni tagok sorába. – Ott maradtam tehát iskola után, hogy részt vegyek a gyűlésen.

Az osztályunkba kilenc KISZ-tag járt. Meglepően szívesen fogadtak. Pár óra leforgása alatt új cipőmnek és KISZ-tagságomnak köszönhetően kívülállóból bennfentessé váltam. A csoport vezetőjét Csou Jung-csungnak hívták, amely azt jelentette: örökké hú Mao elnökhöz. Három lány és négy fiú alkotta a helyi KISZ-csapatot. Csatlakozásom után egyből azt kérdezték, milyen pozíciót töltöttem be a vidéki csoportnál. Azt válaszoltam, hogy nem volt semmiféle tisztségem. – Mindannyian egyenrangú elvtársak voltunk. – A városban azonban másként mentek a dolgok. Ahogy megtudtam, itt mindenkinek volt posztja, és ahhoz tartozó feladatai. Volt egy csoportvezető, egy osztálytitkár, egy politikai tanácsadó, egy művészeti és szabadidő-szervező és így tovább. Társaim rövid gondolkodás után úgy döntöttek, hogy az oktatási tanácsadó posztját bízzák rám, amelynek a lehető legkevesebb köze volt a politikához. Addig nem kaphattam politikai feladatot, amíg be nem bizonyítottam, hogy elég vörös vagyok egy olyan megbízatás ellátásához is. A megszabott feladat annyi volt, hogy diáktársaim házi feladatait összegyűjtsem, és minden reggel a tanárnak adjam, valamint a tanítás megkezdése előtt jelentést tegyek.

Aznap éjszaka, amikor aludni mentem, ismét halk pityergés hangját hallottam a fal túloldaláról. – Jüan-jü? – suttoztam.

– Igen.

– Nem láttalak ma az iskolában.

– Én sem láttalak téged.

– Mikor tudunk végre találkozni? Meg tudnád nekem mutatni, merre vannak az utcai árusok?

– Persze.

– Jüan-jü, mondd, miért sírsz éjszakánként?

Mielőtt válaszolhatott volna, egy ideges hang csattant fel az ő oldalán:

– Kuss legyen már!

A templom másik végében lévő lakrészből is egy férfi ideges hangja hallatszott:

– Legyen végre csönd, aludni szeretnénk! Egy darabig egyikünk sem szólt egy szót sem.

– Akkor holnap találkozunk! – suttogtam olyan halkán, ahogy csak tudtam. Jüan-jü egyetértése jeléül kaparászott egyet a minket elválasztó bambusztáblán.

A következő tanítási nap különleges volt. Mindenki szépen kiöltözött. Bár lógó, foltozott ruháimból, nadrágomból és ingemből egyértelműen kiderült, hogy paraszti sorból érkeztem, senki nem tette szóvá. Csak bámultak kíváncsian, mintha valami furcsa idegen lennék közöttük. Tudták, hogy falusi gyerek vagyok, és sokan közülük még mindig nem szívesen érintkeztek velem.

Pedig lassan meg kellett szokniuk, hiszen minden áldott reggel ott álltam előttük, és az osztálynapló kitöltéséhez név szerint szólítottam őket. Minden nevet hangosan, szinte kiabálva mondtam ki. Nyolcvankét diák járt az osztályba, mindannyian hangos jelen kiáltással válaszoltak. Ha valaki hiányzott vagy késett, feljegyeztem a nevét a naplóba a jelentésemhez. Társaim már nem néztek keresztül rajtam. Falusi paraszt vagy sem, igazi hatalom volt a kezemben az osztályterem falai között, ráadásul KISZ-tag is voltam. A félév végére készen állt a listám azokról a diákokról, akik rendszeresen késtek, vagy sokat hiányoztak. A lista kikerült az üzenőfalra, hogy mindenki láthassa. Pozíciómnak köszönhetően egy idő után társaim előre köszöntek, majd amikor az éves tesztek eredményei szintén az üzenőfalon szerepeltek, az én nevem pedig mindig a listák élén volt olvasható, tovább nőtt irántam az érdeklődésük, ám ezúttal már nem félelemből vagy kíváncsiságból, hanem tiszteletből.

Az év végén a tanárok minden diákról értékelést készítettek, amelyben személyre szabott észrevételek és kritikák követték egymást. Általában olyasmik szerepeltek benne, mint „képes messzire jutni Mao Ce-tung zászlaját magasra tartva”, vagy „keményen tanul”. De az enyém más volt. A rólam szóló jelentésre a tanárnő azt írta: „egy falusi lány, aki megtanult cipőben járni”.

47.

KISZ-káderekként egyik feladatunk az volt, hogy diáktársainkat felkeressük otthonukban, és beszéljünk szüleikkel iskolai előmenetelükről, elmesélve nekik, mi történik az iskolában a gyermekeikkel. Ugyanakkor az utasítás szerint meg kellett figyelnünk az illetők otthonait, bármiféle szokásostól eltérő dolgokat keresve, ha pedig ilyesmire bukkantunk, jelentenünk kellett a felettes kádereinknek. Párban jártuk diáktársaink otthonait. Az első néhány ilyen látogatás teljességgel eseménytelen és unalmas volt. A szülők általában nagyon készségesek voltak, udvariasan köszöntöttek minket, és figyelmesen végighallgatták gyermekük iskolai munkájáról szóló jelentésünket. A házakban semmi különlegeset nem láttunk, nem voltak gyanús könyvek és képek, semmi olyasmire nem bukkantunk, amelyből arra gyanakodhattunk volna, hogy a szülők nem mintapolgárok.

A családlátogatásokkal töltött negyedik héten azonban az egyik utolsó családnál megrázó dolog történt. Egy másik lánnyal, Hszü Jü-csinggel már túl voltunk néhány rutinlátogatáson, amikor késő délután egy Csou Csing nevű lány családjának a lakásához érkeztünk. A lány neve azt jelentette: Kristály. Az osztály egyik legjobb tanulója volt. Soha nem jelentkezett, hogy válaszoljon a feltett kérdésekre, de ha felszólították, kivétel nélkül mindig jó választ adott. Visszahúzódó, halk szavú lány volt, nemigen voltak barátai.

Annak ellenére, hogy tudtuk a címét, elég nehezen találtunk oda hozzájuk. Végül a Vuhu Textilgyár dolgozóinak létesített munkásotthonban leltük meg a lakásukat. Ezek a lakások olyanok voltak, mint a katonai barakkok. Hosszú sorokban álltak egymás mellett a téglából épített, cseréppel fedett tetejű, de elég elhanyagoltnak tűnő épületek. Teljes hosszában ajtók borították az oldalát, mind egy-egy család lakrészébe vezetett. Bekopogtunk Csou Csingék ajtaján. Ő maga nyitott ajtót, és beinvitált minket. Egy apró, sötét szobába érkeztünk. A két ágy szinte az egész teret kitöltötte, az egyik sarokban halomba pakolt bőröndök álltak, egy másikban pedig egy széntüzelésű tűzhely. Ennyi volt a szoba berendezése. Azonnal feltűnt, milyen rendes és tiszta az egész

helyiség. Az ágyak be voltak vetve, a padlót felmosták, és az egyik falon büszkén lógott Mao elnök arcképe.

Csou Csing leült az egyik ágyra, minket pedig arra kért, hogy foglaljunk helyet a másikon. Amint mi is leültünk, észrevettem, hogy a tört fényben egy asszony áll az egyik sarokban. Összereztem, ahogy közelebb lépett. Soha nem láttam még ilyen borzalmat. Az arca teljes jobb felét egy lila és vörös színekben játszó forradás borította. A szeme szinte nem is látszott, ami megmaradt belőle, egy váladékozó nyílás volt csupán. Az arca másik oldala kedves szemének köszönhetően kifejezetten szép volt. Tátva maradt a szám, ahogy ránéztem. Émelyegni kezdtem, és az járt a fejemben, hogy legjobb lenne felállni, és eljönni.

Csendben ültünk. Az asszony ránk emelte tekintetét, egymás után nézett rám és a társamra. Láta a szemünkben az iszonyattal vegyes döbbenetet. Végül mély, színtelen hangon megszólalt:

– Nos, mit tehetünk értetek?

– Az én nevem Vu Ji-mao – mondtam. Meg kellett köszörszöm a torkomat, mielőtt folytatni tudtam volna. – Ő pedig... Hszü Jü-csing. Csou Csing osztályának KISZ-káderei vagyunk, és családlátogatásra jöttünk önökhöz – mondtam reszkető hangon.

– Ők az osztálytársaim, Mama – mondta félénken Csou Csing.

Annyira megdöbbsentett a nő látványa, hogy egyszerűen képtelen voltam beszélni, csak ültem csendben, és bámultam. Hihetetlen volt az arca, ahogy csodálatos színekben játszva mégis a valaha látott legszörnyűbb látványt nyújtotta.

Hosszú, kínos csönd után Hszü Jü-csing szólalt meg.

– Szeretnénk, ha tudná, hogy Csou Csing tanulmányi előmenetele kiváló. Azonkívsz sokszor és hasznosan veszi ki a részét az iskolai élet szervezéséből is.

– Ezt nagy örömmel hallom – mondta az anyja. – Köszönjük, hogy eljöttetek. Tudjátok, még soha nem jártak nálunk látogatók, ezért vagyok én is ilyen izgatott. Ti, mint káderek, fontos emberek vagytok, nagy dolog ez nekem.

Várta, hogy valamit válaszolunk, de egyikünk sem szólt egy szót sem. Amikor az asszony észrevette, hogy a megrökönyödéstől szinte megnémultunk, így folytatta: – Mivel káderek vagytok,

elmondom nektek, milyen életet élünk itt lányommal, Csou Csinggel – A szemembe nézett, mintha csak hozzám beszélne, és folytatta a történetet. – Nézzetek az arcomra! – mondta. Mintha képesek lettünk volna bármi mást nézni. – Nem ilyenek születtem. – Figyelte, hogyan reagálunk. Szinte csüngtünk szavain, türelmetlenül vártuk, hogy folytassa a történetet, pedig furcsán fájdalmas érzés volt ránézni, és hallgatni a hangját. A bal szemével pislogott egyet. Jobb szeme meg sem mozdult, csak üresen, kifejezéstelenül bámult tovább a semmibe.

– Amikor annyi idős voltam, mint ti most, nem jártam iskolába. Akartam, de nem volt lehetséges, mert nagyon szegény családból származtam. Tizenkét éves koromban elküldtek a gyárba dolgozni. Az egész tinédzserkoromat a textilgyárban dolgozva töltöttem. Jó munkahely volt. Csinos lánynak számítottam. Ezt talán ti is elhiszitek, ha csak az arcom bal felét nézitek. A textilgyár tele volt csinos lányokkal, de mind közül engem tartottak a legcsinosabbnak. Minden fiú velem akart találkozni.

Minden délután, munka után fiúk vártak ránk a gyár bejáratánál, hogy flörtöljenek velünk, és hazakísérjenek minket. A legszebb fiúk mind engem akartak elkísérni. – Ahogy az utolsó mondatát kimondta, fény csillant a szemében, és mintha valami mosolyféleséget is láttam volna arcának ép felén. Előtte semmilyen érzelmet nem árult el, de amint arról kezdett beszélni, milyen csinos volt fiatalon, megélnékült az arca és a tekintete.

– Sokan akartak feleségül venni, rengeteg kérőm volt, de úgy éreztem, mindegyiknél jobbat érdemlek. Mindenkit elutasítottam. Egy különleges emberre vártam.

Mivel jól dolgoztam, hamarosan előléptettek munkafelügyelőnek. Az volt a feladatom, hogy a sorok között járkálva ellenőrizzem a többiek munkáját. Egy napon az egyik hatalmas gép egyszer csak leállt. Olyan régóta dolgoztam már ott, hogy elég jól értettem a szövőgépekhez, ráadásul, ha valami probléma adódott, napokba telt, mire a műszerészek kiértek/ és megjavították a meghibásodott gépeket. Úgy döntöttem, megjavítom én.

A gép belsejébe piszkáltam, hogy megtaláljam a hibás al-karrészt. Hirtelen életre kelt, és beindult, mint egy álmából felébresztett

vadállat. Csak részben emlékszem, mi történt ezután. Az egyik pillanatban még a gép mellett állva kutattam a belsejében, a következőben pedig már kórházban voltam.

Ahogy mesélték, a gép váratlanul beindult. A fogaskerék elkapta az egyik copfomat, berántotta a gép belsejébe, és a hajammal együtt letépte az arcomon lévő bőr felét.

Azt mondták, szerencsém volt. Valakinek sikerült még időben leállítania a gépet, mielőtt leszakította volna a fejemet. Gyakran jut eszembe, hogy talán jobb lett volna, ha úgy történik. De hát ki tudhatja?

Amikor idáig jutott a történetben, Csou Csing a kezéért nyúlt, megfogta, és gyengéden megszorította. Mindketten sírni kezdtek. Az asszony elengedte a lánya kezét, zsebkendővel letörölte Csou Csing könnyeit, majd, miután rendbe szedte magát és visszanyerte hangját, folytatta.

– Hét hétig voltam kórházban. Ezalatt egyszer sem nézhettem tükörbe. Az arcomat pólya takarta, egy csövön keresztül tápláltak. Fogalmam sem volt, mire számítsak, ha végre lekerül rólam a kötés, de a legjobban reménykedtem. Az meg sem fordult a fejemben, hogy olyan szörnyű sérülést szenvedtem, mint amelyet valójában.

Pedig gondolhattam volna, hogy komoly a baj, hiszen ha más nem is, az orvosok és nővérek arcát láttam, amikor a kötésemet cserélték. Ők pedig szinte rosszul lettek a látványtól.

Végül eljött a nap, amikor leszedték a pólyát, és megpillanthattam az arcomat. Az egyik nővér hozott nekem egy tükrozt, én pedig felemeltem, és belenéztem. Ki lehet ez? -kérdeztem magamtól. Hát ez meg kicsoda? Letettem a tükrozt. Ez biztosan csak egy rémálom – gondoltam magamban. Egy pár másodperc után újra felemeltem a tükrozt, és újra belenéztem. Elkezdtem mozgatni a számat, hogy meggyőződjek róla, valóban én vagyok az, aki visszabámul rám. Én voltam. Majdnem elájultam, amikor tudatosult bennem, hogy ez nem csak egy rémálom. Az egész textilgyár legszebb lányából hirtelen a világ legrútabb lányává változtam. Egy szörnyeteg lett belőlem.

A fiúk távol maradtak tőlem ezután, nem maradt senki, akivel akár csak beszélgethettem volna. Arra pedig már gondolni sem volt érdemes, hogy valaki közeledne hozzám vagy randevúra hívna.

El sem tudjátok képzelni, milyen magányos és szomorú lett ezután az életem. A barátnőim – mármint azok, akik a történetek után is a barátnőim maradtak – attól tartottak, hogy öngyilkos leszek. Egyikük barátja egy nap azt mondta, hogy ismer egy férfit, aki az Anhuji Egyetem Tanárképző Karán dolgozik, valami oktatóként. Családi háttere miatt nem talált magának feleséget, barátai sem nagyon voltak. A barátnőim azt mondták: „Nézd, ez egy rendes ember, nem fogja érdekelni, hogy nézel ki. A belsőd fontosabb lesz neki, hidd el! Találkozni akar veled.”

Vettem egy parókát magamnak. Aztán egy sálat. Megtettem mindent, hogy olyan jól nézzek ki, ahogy csak lehet, de legalábbis embernek látsszam. Embernek! Vegyes érzésekkel, de beleegyeztem a találkozónak.

Elmondhatták neki, milyen látványra számítsen, mert egyáltalán nem tűnt döbrentnek, sőt kifejezetten kedves volt. Jól kijöttünk egymással. Képes volt a szemembe nézve kedvesen beszélgetni velem, miközben én az arcom romjaiból néztem rá. Elmeséltem neki az életem történetét, részvétteljesen meghallgatott, amikor pedig a végén elsírtam magam, letörölte a könnyeimet.

Mindig visszatért hozzám. Hosszú heteken át találkoztunk és beszélgettünk egymással, mire végül úgy döntöttünk,

összeházasodunk. Olyasmit hozott az életembe, amiről már álmodni sem mertem. Újra boldog voltam.

Pár héttel az esküvő után teherbe estem. Ekkor indult a Nagy Ugrás. A férjem politikailag kifogásolható személy lett, megbélyegezték mint megrögzött jobboldalit. Egy nap eljöttek érte, és börtönbe vetették. Egy héttel azután, hogy elvitték, megszületett Csou Csing, aki soha nem találkozhatott az apjával. Egy évvel később, 1959-ben értesítést kaptam arról hogy a férjem egy északkeleti táborban meghalt. Nem mondták meg, mi történt vele. Csak egy értesítést kaptam, amelyben annyi állt, hogy meghalt. Jó ember volt, de rosszkor,, rossz helyre született – ennyi volt a bűne.

Teljesen lenyűgöztek a szavai. Több szempontból is éltéveszthetetlen volt a párhuzam Papával, szinte a mi családunk történetét mesélte el. Az járt a fejemben, hogy talán a férje és Papa egy táborban raboskodtak északkeleten. De a különbség is nagy volt, hiszen míg Papa túlélte, az ő férje, Csou Csingí apja soha nem tért haza.

Sírni kezdtem, ahogy Hszü Jü-csing is. Az asszony szenttelen, érzelmektől mentes hangon folytatta történetét. Úgy beszélt, mintha valaki másnak a szomorú esetét adná elő, nem a sajátját. Arra gondoltam, bizonyára saját szavainak súlya alatt vált közönyössé, talán ezzel próbálta megkönnyíteni sorsa elfogadását.

– Éhínség tombolt, nem volt mit ennünk – folytatta. – Nem voltak vidéken élő rokonaink sem, akikhez segítségért fordulhattunk volna. Az egyik jóakarónk bemutatott a gyárban dolgozó szakácsnak, aki – ahogy barátnóm mondta igencsak vörös érzelmű volt. Munkáscsaládból származott, elkötelezett kommunista volt, de ami még ennél is fontosabb volt, etetni tudta a családját. Mindennap kicsempészett a konyháról némi ételmezt nekünk, így ha nem is könnyen, de megéltünk az éhínség alatt.

Amikor házassági ajánlatot tett, gondolkodás nélkül igent mondtam. Mi várt volna ránk, ha elutasítom? Ám nem sokkal a házasságkötésünk után verni kezdte Csou Csinget. Akármi baja volt, mindig szegény kislánymon töltötte ki a mérgét. Pedig nagyon kicsi lány volt még akkor. Megpróbáltam megfékezni, ellöktem Csou Csing mellől, hogy ne bántsa, de ilyenkor mindig engem kezdett

ütlelni; aztán amikor velem végzett, visszatért Csou Csinghez, és őt is elverte.

Csou Csing az apja eszét örökölte, olyan okos, mint ő volt. Állandóan csak olvasni akar, nagyon csendes kislány, szinte senkivel nem beszélget. A saját kis világában él. Imádja a könyveit, de ahogy a ruházkodásra, úgy a könyvekre is pénz kell, nem is kevés. Ha pedig pénzt kér a mostohaapjától, az mindig dühbe gurul, és megveri.

Ahogy az édesanyja beszélt, Csou Csing egyre lejjebb fordította a fejét, és csendesen pityergett. Könnyei a padlóra potyogtak, miközben a teste rázkódott a sírástól.

– Az utolsó évben még ennél is rosszabbra fordultak a dolgok – folytatta az anyja. – A mostohaapja időről időre megkívánta a kislányt. A mellét fogdosta, és a lába közé nyúlt. Hiába minden, semmit nem tehetek ellene, bárkinek mondanám el, biztosan nem hinné egy szavamat sem. A férjem munkásember jó előmenetellel és feddhetetlen múlttal. Én viszont egy jobboldali bűnöző özvegy vagyok. Egyszer tanácsot várva elmondtam férjem viselt dolgait annak a párttisztviselőnek, aki az ő munkacsoportját irányította. Éktelen haragra gerjedt szavaim hallatán. „Ilyen múlttal a háta mögött az ember nem tesz ilyet!” – mordult rám. „Fejezze be a képzelődést! Ha továbbra is pletykálgodik, és hamis vádakkal illeti a munkásosztály példás előmenetelű dolgozóit, le fogom tartóztatni.” Ennyi volt a tanácsa.

Ti ketten a Kommunista Ifjúsági Szövetség tagjai vagytok, lányok. Nem tudnátok valahogy segíteni rajtunk? Segítsetek rajtam! Segítsetek ezen a szerencsétlen kislányon!

Lehajtotta a fejét, és ő is sírni kezdett.

Nem tudtam, mit mondhatnék. Mi sem tehattünk értük semmit. A szívem szakadt bele, ahogy Csou Csing velem szemben ült az ágy szélén, és arcát a kezébe temetve sírt.

Sajnálattal azonban nem segített rajtuk. Csou Csingnek egyszerűen nem volt szerencséje. Ezen pedig mi tudtunk volna a legkevésbé változtatni. Hszü Jü-csing és én felálltunk, és megköszöntük a vendéglátást Csou Csingnek és az anyukájának. Fel sem néztek, egy szót sem szólva, reményvesztetten és összetörve ültek egymás mellett az ágy szélén. Hazafelé egyikünk

sem tudta abbahagyni a sírást. Leültünk egy lámpa alatt egy padra, és próbáltuk megvigasztalni egymást, de mindhiába.

A következő hetekben különösen kedves voltam Csou Csinggel, valahányszor találkoztunk az iskolában. Próbáltam életet önteni bele; tudtam, hogy szereti, ezért ceruzákat és jegyzettömböt szereztem neki. Egyik délután félrevontam, és átadtam neki féltve őrzött kincsemet, a viseltes Copperfield Dávidot.

– Vedd el, Csou Csing – mondtam. – Nekem nagyon sokat segített ez a könyv, amikor magányos voltam. Talán neked is a barátoddá válik.

Az iskola elvégzése után Csou Csinget egy távoli faluba száműzték. Gyakran gondoltam rá, hogy mi lehet vele, de soha többé nem találkoztunk.

48.

Az iskolai élethez és a vele járó feladatokhoz elég gyorsan sikerült alkalmazkodnom, ám a templomban kialakított lakásban ez már nem ment kellemetlen meglepetések nélkül. A templomot egy kis dombra, a Fenghuangsanra (Főnix-hegy) építették, körülötte amerre a szem ellátott, lakóházak álltak. Egy kezdetleges latrina volt a közelben, melyet közel kétszáz család használt – már amennyire egyáltalán használni lehetett. Ötperces sétára volt a templomtól a hegy tetején. Az egyetlen ivóvízforrás a lakrészünk előtt a földből kiálló csap volt, de a vízellátás nem volt folyamatos. Sokszor előfordult, hogy órákon keresztül nem tudtunk vízhez jutni. Egyszer folyt belőle, másszor nem, de ha volt is benne víz, a nyomás néha olyan gyenge volt, hogy szinte cseppenként kellett összegyűjteni.

Az egyik szomszédunk a templomban egy alacsony beosztású káder volt, aki bármit megtett volna azért, hogy előléptessék. Ötven év körüli, nagyon sovány ember volt. Úgy nézett ki, mint egy sétáló csontváz. Sápadt, vértelen arcbőrét szinte átszúrta a pofacsontja, ősz haja kuszán összevissza állt a fején. Évek óta próbálkozott, hogy valahogy feljebb küzdje magát a párt soraiban, de valami mindig közbeszólt. A többi lakó figyelmeztetett minket, hogy előrejutása érdekében besúgó lett, s mindenkire veszélyes lehet. Beköltözésünktől fogva természetesen kiemelt figyelmet szentelt a szüleimnek.

Gyakran jöttek hozzánk vendégek, a káder pedig minden egyes alkalommal jól megnézte, miféle emberek jönnek látogatóba. Megállította a felénk igyekvőket és a tőlünk távozókat, és kellemetlen beszélgetéseket kezdeményezett velük.

Megkérdezte a nevüket, érdeklődött a munkahelyükről, de legjobban az érdekelte, milyen ügyben keresnek fel minket. A válaszok birtokában visszasietett lakrészébe, és terjedelmes jelentést készített a párt felsőbb vezetése számára. A templom sajátosságának köszönhetően – tökéletes akusztikája eredetileg a szószékről hangzó beszédeket volt hivatott elősegíteni, de a magánbeszélgetéseket is gond nélkül lehetett hallani -minden, lakásunkban folyó társalgást könnyedén le tudott jegyezni a

jelentéseihez. Ha valaki szellentett egyet az egyik lakásban, mindannyian hallottuk – és nevettünk. Úgy tűnt, a káder fáradhatatlan, a nap huszonnégy órájában lesben állt. A jelentések, amelyeket készített, mind a szüleim egyébként is gyanúsításoktól és vádaktól vaskos aktáit gyarapították.

Erről onnan szereztünk tudomást, hogy egyik délután, amikor egy papírköteggel a hóna alatt a pártgyűlésre sietett, a terjedelmes jelentések egyikéből kicsusszant egy oldal, és a levegőben piruettet lejtve a bejárati ajtónk előtt ért földet. Én találtam meg, amikor az iskolából hazaértem. Végigfutottam, mivel egyből megláttam rajta szüleim nevét, és nagy meglepetésemre, mindennapi életünk köszönt vissza a papírból órákra lebontva, még néhány beszélgetés összefoglalása is szerepelt rajta. Odaadtam Papának. Elolvasta, majd megmutatta Mamának is. Aztán csak nézték a papírt, egyikük sem tudta, mihez kezdjen vele. Azt semmiképpen nem akarták, hogy valaki megtalálja nálunk a jelentést, hiszen akkor egészen biztosan lopással vádolták volna őket, így egyszerűen fecnikre tépték, és a tűzbe dobták. Ugyanazon a napon láttam a csontvázat, ahogy az ajtónk előtt ólálkodik, és tekintetét a földre szegezve keres valamit. Észrevett, és haragos tekintettel bámult rám, mire én rámosolyogtam, és visszamentem a lakásba megírni a leckémet.

Míg a velünk egy épületben lakó káder folyamatos fenyegetést jelentett, a szomszéd lakrészben élő Csen családdal kifejezetten jó viszonyba kerültünk. Az apa az egyetemi borbély alkalmazottja volt, az anya pedig a Vuhu Textilgyárban dolgozott. Három gyermek szülei voltak. A legidősebb közülük Jüan-jü volt, akit éjszakánként a falon keresztül sírni hallottam. Estéről estére suttogva beszélgettünk egymással a fal két oldalán egészen addig, míg valaki az épületből kiabálva el nem hallgattatott minket.

Abba az iskolába járt, ahova én, csak egy osztállyal feljebb. Gyorsan barátok lettünk. Nagyjából olyan magas volt, mint én, kedves, csinos lány apró szemekkel, szép szájjal és barátságos, szeplős arccal. Mindkettőnknek két fivére volt, ugyanakkor keltünk fel minden reggel, és ha a másik elaludt, átkopogtunk a falon. Gyorsan megmosakodtunk és felöltöztünk, majd felkaptuk bambuszkosarainkat, és együtt mentünk a közeli piacra vásárolni. Az állami piac egyébként olcsóbb volt, mint a feketepiac, de az ott kapható élelmiszer gyenge minőségű volt, ráadásul fejadagokban mérték. Ennek ellenére legtöbbször oda mentünk, mert közelebb esett a templomhoz. Mindannyiszor hosszú sor fogadott minket, de nem bántuk, beálltunk a végére, és a várakozás ideje alatt jókat beszélgettünk. Ha pedig különösen sokáig kellett a sorban állnunk, kifésültük egymás haját.

Az első napon, amikor együtt mentünk vásárolni, Jüan-jü hirtelen közel hajolt hozzám, és a fülembe súgta:

– Látod őt?

– Kit kellene látnom? – kérdeztem körbenézve, hiszen több száz korai vásárló állt már körülöttünk a piacon.

– A bolond szomszédunkat. A templomtól követ minket. Körbenéztem, de semmi szokatlant nem láttam.

– Nem látom – mondtam.

Jüan-jü egy szempillantás alatt megpördült, körbenézett, majd így szólt:

– Néha elbújik, ha úgy érzi, lelepleződött. Várj egy kicsit, és azután nézz hátra újra. Valahol ott lesz, hidd el!

Így is tettem, és amikor megfordultam, valóban megláttam egy furcsa figurát, aki mögöttünk lopódzott faltól falig, hogy szükség esetén azonnal elbújhasson, mielőtt meglátnánk. Egy pillanatra találkozott a tekintetünk, mielőtt lebukott volna a járókelők mögé a hömpölygő tömegben. Fiatal fiú volt torzonborz hajjal, ingét egyetlen gomb tartotta össze, és furcsán grimaszolt, amitől az egész arca butának hatott.

– Azt hiszem, láttam őt – mondtam. – Ki ez? És mit csinál? Miért követ minket?

– Holdkóros – válaszolta. – A családja a templomban lakik, övük a legszélső lakás jobbról. Az apja egy spicli.

– Veszélyes fiú? – kérdeztem.

– Nem hiszem – válaszolta. – Inkább csak hülye. Mindennap követ, néha egészen közélről, aztán mindig elfut, ha hátrafordulok. Máskor pedig nem mer közelebb jönni, csak messziről követ, épületek és fák mögött bujkálva.

– De hát miért?

– Nem tudom. Mondtam már Mamának is, de ő is azt tanácsolta, hogy ne foglalkozzak vele. Ha bepanaszolnám, csak magunkra hoznék bajt, mert az apja káder, így biztosan nem nekünk hinnének.

Mire a piachoz értünk, eltűnt.

– Azért elég ijesztő – mondtam már a sorban állva. – Mitől lett ilyen?

– Azt hallottam, hogy azelőtt az egyetemre járt – mondta. – A szüleinek egy halom pénzébe és szívességébe került az egyetemi vezetőknél, hogy felvegyék. Hosszas próbálkozás után sikerrel jártak. Mivel elég magas, viszont nem valami okos, a Testnevelési Tanszékre küldték, hogy kosárlabdázzon. Egy nap találkozott egy nagyon szép, magas, fiatal lánnyal, és beleszeretett. A lány a művészeti és zenei karra járt. Azt mondják, az egész egyetemen nem volt nála szebb lány. Én sosem láttam, úgyhogy nem tudom, így volt-e, de sok fiú bevallotta, hogy szerelmes volt a lányba. Egy biztos, sokan felfigyeltek rá. Viszont ő rá se hederített a bolondra, beszélni sem volt hajlandó vele, pedig a fiú egyre jobban rajongott érte, szinte a megszállottjává vált.

Leveleket küldözgetett neki, megpróbálta rávenni, hogy találkozzon vele, de a lány egyszerűen keresztülnézett rajta. Egy idő után valami bekattant szegény fiú fejében, és megbolondult. Otthagyta az iskolát, már be sem járt az egyetemre, csak sétált az utcán magányosan, és magában beszélt. Elég... hogy is mondjam... különössé vált.

– Néha, amikor otthon vagyok, hallom, ahogy a szüleivel beszél. Olyankor egészen normálisnak tűnik – vettem közbe.

– Pedig nem normális – mondta Jüan-jü. – Hidd el nekem, holdkóros! Agyalágyult.

A beszélgetésünk után észrevettem, hogy a fiú többször a nyomomba szegődik. Néha egészen közel jött, volt, hogy már csak egy lépésről követett. Amikor megálltam, és hátrafordultam, vagy kihívóan bámult az arcomba, vagy leszegte tekintetét, és szégyenlősen a földet nézte. Egyszer úgy látszott, félelmet akart keltenem bennem, máskor pedig úgy, hogy ő fél tőlem.

Amikor elmeséltem a dolgot Mamának, válaszként figyelmeztetett, hogy kerüljem el messzire a fiatalembert, mert a szülei befolyásos emberek, csak bajt hozhatnak a fejünkre. A fiúra néha tomboló dühroham jött rá, máskor pedig órákon keresztül olyan csendben ült, mintha transzba esett volna. Kedélye szélsőségesen ingadozó volt. A jobb napokon mozdulatlanul, kifejezéstelen tekintettel ült a templom előtt, a rosszabbakon pedig vonyítva verte a lakrészeket elválasztó bambusztáblákat.

Egyik nap vásárlás után a latrina felé igyekeztem. A mellékhelyiség két részből állt, az egyik a férfiaké, a másik a nőké volt. A női részben két sorban álltak egymás mellett a földbe vájt lyukak, amelyeket semmi nem választott el egymástól. Letoltam a nadrágomat, és az egyik fölé guggoltam, amikor egyszer csak bejött a bolond, és a velem szemben lévő lyukra ült. Széles, idióta grimasszal a képén bámult rám. Felrántottam a nadrágomat, és hazaszaladtam. Futás közben egészen közelről hallottam a lépteit és zihálását. Berohantam a lakásba, és becsaptam magam mögött az ajtót. Levegőért kapkodtam, de közben reszketve féltem tőle, hogy egyszerűen berúgja az ajtót, és utánam jön a lakásba is.

– Mi a baj? – kérdezte Mama.

Kerestem egy papírdarabot, és leírtam rá, hogy mi történt, mert attól tartottam, hogy ha hangosan kimondom, a fiú apja meghallja.

Mama átfutotta soraimat, majd összeszorított szájjal bólíntott. Résnyire kinyitotta az ajtót, hogy megnézzé, kint van-e még a bejárat előtt, de már eltűnt. Ettől kezdve a fiú még örültebb dolgokba kezdett. Egyik reggel fogta a családi ágytálat, és tartalmával együtt az ajtónkhoz vágta. A csörömpölésre felugrottunk az ágyunkból, másodpercekkel később pedig érezni lehetett dühének a szagát is. Nem mertünk kinézni, hogy az ajtó előtt áll-e, de hallottuk, ahogy kiabálja: – Rohadt jobboldaliak! Tudjuk ám, mire készültök! Ez csak a kezdet! A háború még csak most kezdődött!

Félelemtől bénultan néztünk egymásra, és attól tartottunk, hogy az egyik ilyen dühroham alkalmával valóban kárt tesz bennünk. Hofej jutott eszembe, amikor a vörösgárdisták előzönlötték az utcákat. Attól féltem, visszatérnek azok az idők, amikor minden napunk rettegésben telt, hiszen mindenki minket akart elpusztítani. De a bolondnak nem mi voltunk az egyetlen célpontjai, gyűlöletéből bőven jutott másoknak is. Az utcán járt-kelt, és közben a járókelőket háborgatta, mindenféle vádakot kiabálva az arcukba. Egyik délután szokásos sétájára indult, de nem tért vissza többet. A szülei egész éjszaka keresték, mielőtt másnap reggel kitöltötték az Elveszett gyermek formanyomtatványt. Nem került elő sem aznap, sem a következő hetekben. Soha nem láttuk viszont. Eltűnése nagy megkönnyebbülést okozott a családnak, amit természetesen nem mertünk kimutatni a bolond fiú apja miatt. Nagyjából két héttel az eltűnése után történt, hogy egyik reggel iskolába menet Jüan-jü hirtelen megtorpant, és hátrafordult. Az utcán hömpölygő tömeget nézte mögöttünk, majd így szólt:

– Nem tudom elhinni, hogy tényleg eltűnt. Sétáltunk tovább, barátnőm pedig bevallotta, mennyire megkönnyebbült, hogy megszabadultunk a bolondtól.

– Én is – válaszoltam –, de azért kíváncsi volnék, mi történt vele.

– Aztán miért? – kérdezte nevetve. – Ha valami jó történik, ne firtasd az okát, csak örülj!

Szinte mindent együtt csináltunk Jüan-jüvel. Mindennap együtt mentünk iskolába, kivéve, amikor KISZ-gyűlésem volt. Ó ugyanis

nem volt tag. Együtt vittük ki a család szennyesét a csaphoz, és hokedlikén ücsörögve beszélgettünk, miközben mostunk. Egy nagy fa állt a templommal szemben, arra akasztottuk a ruhákat száradni. Miután a teregetéssel végeztünk, felmáztunk a fa magasabb ágai közé, és a lábunkat lógatva néztük az alattunk mászkáló embereket. Egyik délután éppen a fa ágai között ülve beszélgettünk, amikor megjelent néhány rendőr, és mindenkit a lakásába zavart.

– Menjenek be, és zárják magukra az ajtókat! Ne jöjjön elő senki, míg engedélyt nem kapnak rá! – kiabálták.

– Mi történik? Valami gond van? – kérdezte egy járókelő.

– Fontos külföldi vendég érkezett Vuhuba – válaszolta az egyik rendőr –, egyenesen az Egyesült Államokból. Nem akarjuk, hogy bárki zaklassa, amikor elhalad itt, úgyhogy jobb, ha mindenki szépen bemegy a házába. A kérdéseknek ezennel vége.

A fán ülve csendben maradtunk Jüan-jüvel, így a rendőr észre sem vett minket. Biztonságban voltunk, senki nem láthatott meg minket, hiszen időközben az utca kiürült, az emberek az utasításokat követve a házaikba mentek.

A rendőrök éppen a fánk alatt álltak meg, onnan jól szemmel tarthatták a környéket. Az utcákon szokatlan csend volt. Hallottuk, ahogy a rendőrök beszélgetnek.

– Ki ez a fontos ember? – kérdezte egyikük.

– Híres fizikus. Kínai, de Amerikában él – válaszolta a másik.

– Miről híres? – kérdezte újra az első.

– Nobel-díjas – érkezett a válasz – Nem olvastál róla a Zsenmin Zsz-paóban?

– Hogy is hívják? – kérdezte újra az első.

– Jang Csen-ning – válaszolta. – Egyszerűen hihetetlen történet! Egy másik kínai fizikussal együtt nyerte el a díjat. Két kínai! A másikat úgy hívják, hogy Lee Tsung-Dao, ő is Amerikában él.

Amikor meghallottam a Lee Tsung-Dao nevet, leesett az állam, és kikerekedett szemmel hallgattam tovább. Jüan-jü is észrevette, hogy valamin nagyon megdöbbsentem, de nem szólt egy szót sem.

Egy sor szirénázó rendőrautó jelent meg. Mögöttük egy fekete limuzin haladt, a legnagyobb autó volt, amelyet életemben láttam. Az ablakait takaró sötét függönyök be voltak húzva. A limuzint további rendőrautók követték. Az egész menet elporzott alattunk, miközben a rendőrök a nyakukat nyújtogatták, hogy bepillanthassanak a limuzinba. Ahogy a kocsioszlop elhaladt, a rendőrök elsétáltak. Nem sokkal később az első emberek is kidugták a fejüket a házakból, az utcák hamarosan ismét életre keltek.

Gyorsan lekapaszzkodtunk a fáról. Jüan-jüre pillantva izgatottan így szóltam:

– Nem fogod elhinni, amit most mondok, de van otthon egy bőröndünk, amelyre a Lee Tsung-Dao név van írva – lihegtem kipirulva. – Mégpedig ő maga írta rá.

– Igazán? – kiáltott fel ő is izalmában.

– Nagyon régen Papa osztálytársa volt az egyetemen -mondtam.

– ő segített Papának összecsomagolni, amikor hazaköltözött Kínába.

Hazarohantam, Papát az asztala mellett ülve találtam. Olvasott. – Papa – suttogtam, próbálva elrejteni izgalmamat –, nem láttad, ki van itt?

– Kicsoda? – kérdezte

– Jang Csen-ning. És hallottam, ahogy egy rendőr azt mondta róla, hogy jó barátja Lee Tsung-Daónak.

Papa arcából kiszaladt a vér.

– Papa, azt mondták, hogy mostanra fontos ember lett. Mindketten híres és fontos emberek lettek.

– Az én kedves, öreg barátom? – mormolta Papa hitetlenkedve. – És ráadásul itt?

– Igen. Láttam a limuzinjukat is.

– Itt? Vuhuban? Most? – hebegte Papa könnybe lábadt szemmel.

– Igen – mondtam –, rendőrök őrzik minden lépését. Papa szomorkásán elmosolyodott, majd a kezébe temette az arcát, és nem szólt többet.

49.

Minden éjszaka hallottam, ahogy az apja veri és mocskolja Jüan-jüt. Mindenért ő volt a hibás, bármi történt a ház körül. Még akkor is szegény barátnőmet verte el, amikor a fivérei rosszul teljesítettek az iskolában. Amikor kitombolta magát, a barátnőm anyja mindig megpróbált a lelkére beszélni, miközben Jüan-jü az ágyán fekvé pityergett pár centire tőlem a fal túloldalán. Szívszaggatóan sírt, s ahogy hallgattam, én is szinte mindig elsírtam magam. Megkérdeztem tőle, miért viselkednek így vele a szülei. Válasza gyors és egyszerű volt.

– Mert utálnak.

– Miért?

– Bárcsak tudnám – mondta. – Néha azt gondolom, hogy nem is ők az igazi szüleim, csak örökbe fogadtak, azért nem szeretnek. Lehet, hogy valaki odaadott nekik, talán az éhínség alatt kerültem hozzájuk. De már biztosan bánják, ha így történt. Akkor viszont biztosan van egy anyukám valahol. Valahol máshol. Talán hiányzom is neki. Bárcsak megtalálhatnám egyszer.

– Miért mondasz ilyeneket, Jüan-jü?

– Mert a családomban mindenkinek nagy szeme van, és senki nem szeplős. Nem tűnt még föl? Az én szemem keskeny, és szeplős vagyok, nem hasonlítok senkire a családból. Van erre valami más magyarázatod, Ji-mao?

– Nem tudom – válaszoltam.

– Talán ezért utálnak ennyire – mondta. – Más oka nem nagyon lehet. Főzök, vásárolni járok, takarítok, mosom a ruháikat, mégis mindannyian utálnak.

Hozzám hasonlóan Jüan-jü is színötös tanuló volt. De ez is kevésnek bizonyult ahhoz, hogy megennyhítse szüleit, akiket ez a legkevésbé sem érdekelt, kizárólag azzal voltak elfoglalva, hogy a fivérei hogy teljesítenek.

Éjszakánként a már ismert jelenet hangjait hallgattam, az egyre hangosabb kiabálást, majd barátnőm vékony hangon előadott

könyörgését a verés zajain át. Amikor reggelente találkoztunk, gyakran vörös volt a szeme, karján és arcán pedig néha horzsolások és foltok éktelenkedtek. Ilyenkor mindig elkérte valamelyik hosszú ujjú blúzomat, hogy elrejtse a sérüléseket. Annyira sajnáltam szegényt! De semmit nem tehettem érte. Ahogy az iskolaév a végéhez közeledett, fojtott hangon mesélte, mennyire várja már, hogy végezzen az iskolával, és elmeneküljön otthonról.

– Rettenetesen fogsz hiányozni nekem, Ji-mao – mondta.

– Nekem is hiányozni fogsz, Jüan-jü – biztosítottam.

– Te leszel az egyetlen, senki más nem fog hiányozni.

– Ígérd meg – mondtam –, hogy ha leérettségizel, és elmész, mindig írni fogsz, ha csak lehetőség lesz rá.

– Ígérem – mondta. – Te is fogsz írni nekem?

– Minden héten. Ígérem, Jüan-jü.

Azon a nyáron Jüan-jü az egyik vidéki Termelő-és Építőcsapathoz ment dolgozni. A csoportot kizárólag olyan képzett fiatalok alkották, akik középiskolát végeztek valamelyik városban. Minden hónapban kaptam tőle levelet legalább egyszer, amelyben leírta, milyen az élet feléjük. Nehéz és sok a munka, Ji-mao – írta. – Állandóan fáradt vagyok, de itt legalább

nem bánt senki. Igazából boldog vagyok itt. Csak te hiányzol nekem nagyon.

Mindig azonnal válaszoltam neki. Én is leírtam, hogy mi történik az iskolában, kik az új barátaim és hogy általában mit csinálok. Egy levelemből sem hagytam ki, hogy nagyon hiányzik nekem, és mennyire szeretném, ha közelebb lakna Vuhuhoz.

Néhány hónap elteltével leveleinek hangvétele megváltozott. Azt írta, hogy a Termelő-és Építőcsapatnál sok fiú legyeskedik körülötte. Kína számos tájáról valók – írta –, és soknak nagyon tetszem közülük. Mindig velem akarnak lenni, beszélgetni akarnak velem, és van olyan köztük, aki otthon is segít, hogy gyorsabban megszokjam az életet. Egyre jobban tetszik nekem itt, Ji-mao.

Aztán elkezdtek ritkulni a levelek, míg végül tavasszal nem érkezett több. Legalább fél tucat levelet írtam, de egyikre sem érkezett válasz, így egy idő után már én sem írtam többet, csak

vártam, hátha egyszer eljön a nap, amikor visszatér hozzánk; és újra felülhetünk a fa tetejére, hogy elmondja, milyen az élet vidéken. Úgy terveztem, valahogy tudtára adom, hogy megszegte az ígését, miszerint levelezni fogunk. De még mielőtt elszomorodott volna, elmondtam volna neki, hogy már meg is bocsátottam, és ugyanúgy szeretem, mint amikor együtt töltöttük minden napunkat.

Az iskolai tantervünket Mao elnök nyitott kapuk elve alapján készítették el. A Nagy Vezető útmutatása szerint nem elég a gyerekeknek pusztán elméleti tudásra szert tenniük az iskolában, hanem gyakorlati tapasztalatokra is szükségük van, amelyek megszerzésében munkások, parasztok és katonák voltak a segítségünkre. Mao elnök utasításainak átültetése a gyakorlatba annyit jelentett, hogy minden diáknak négy hetet dolgoznia kellett valamelyik helyi gyárban.

A számomra kijelölt hely a város határán kívül eső jégkrémgyár volt. A jégkrémet öregasszonyok és gyerekek árulták a városban. Kis fa dobozokkal a kezükben járták az utcákat, és az oldalát ütve kiabáltak: Tejes, Banános, Kávés! Négy, öt, hat fenért! A jégkrém luxuscsemegének számított, meglehetősen ritkán jutottunk hozzá, így amikor meghallottam, hogy a jégkrémgyárba kell mennem dolgozni, izgatott lettem. Ugy hittem, hogy aki ott dolgozik, az annyi jégkrémet töm magába, amennyit csak akar.

A gyár ellenőre egy középkorú asszony volt, aki buggyos kezeslábast és olyan sapkát hordott, amelyet a katonák szoktak. Húszan voltunk beosztva az ő részlegébe. Végignézett rajtunk, majd utasította a fiúkat, hogy kövessék Szun élmunkást, a lányoknak pedig Vang élmunkással kellett tartaniuk. Nyolc lány volt a csoportban. Vang élmunkás egy nagy terembe vezetett minket, amelynek a közepén három hosszú asztal volt összetolva. Becipelt egy hatalmas bambuszkosarat, amely tele volt vörös kávébabszemekkel. A babszemeket egyforma halmokba öntve szétosztotta a kosár tartalmát az asztal teljes hosszában, majd felénk fordult.

– Az a feladatotok, hogy a babszemek közül kiválogassátok a patkányürüléket – mondta. – A patkányok ugyanis éjszakánként a babot dézsmálják, aztán belepiszkítanak. Nagyon kell figyelnetek, mert pontosan akkora, olyan színű és formájú, mint a bab.

Szemével átfutotta az asztal teljes hosszát beborító halmot, majd kivett egy babszemet az egyik kezével, a másikkal pedig valami ahhoz nagyon hasonlóért nyúlt. – Ez kávébab – mondta mindannyiunk felé mutatva, mit tart a jobb kezében. – Ez pedig patkányürülék – mutatta meg a bal kezében lévő apró, vörös valamit. A babszemet visszadobta az asztalra, a patkánykakát pedig egy földön fekvő, összenyomódott konzervdobozba hajította. – A bab egy kicsit vörösebb – mondta –, úgyhogy legyetek nagyon figyelmesek. Ha pedig kétségeitek támad a kezetekben tartott dologot illetően, akkor jusson eszetekbe, hogy ha ugyanúgy is néznek ki, az ízük biztosan egészen más.

Várt néhány másodpercet, majd az arcunkra kiülő döbbenetet látva harsányan felnevetett, ránk villantva foghíjas vigyorát. – Használjátok az ujjaitokat! Így már el kell tudnotok dönteni, hogy mi van a kezetekben.

– Vang élmunkás – mondta az egyik lány –, volna esetleg kesztyű a számunkra?

– Kesztyű? – érkezett a válasz megvető hangsúllyal. – Hát nem azért vagytok itt, hogy a burzsoá gondolkodásmódoktól megszabaduljatok? Vagy talán láttok rajtam kesztyűt? – emelte fel két csupasz kezét. Amikor senki nem válaszolt, megfordult, és kiment, az ajtót pedig ránk zárta.

Az eligazítás véget ért. Először csendben álltunk, és zavartan pillogtunk egymásra. Nem akartuk elhinni, hogy Mao elnök akarata az volt, hogy ilyesmit tanuljunk a munkásoktól. Patkánykakát válogassunk ki babszemek közül pusztá kézzel? Hszü Jü-csing törte meg végül a csendet:

– Ne ácsorogjunk, kezdjünk hozzá! Az a feladatunk, hogy teljesítsük, amit Vang élmunkás kér tőlünk.

Beledugta a kezét az asztalon heverő babhalomba, kivett egy maréknyit, és vizsgálgatni kezdte. Mi, többiek beletúrtunk a halmokba patkánykaka után kutakodva, pedig néhányan a lányok közül szinte rosszul voltak a feladattól. De nem volt mit tenni, azt kellett csinálnunk, amit mondtak nekünk. Csupasz kézzel, ahogy az élmunkások.

– Egy dologban egészen biztos vagyok – mondtam, miközben egy tucat kiválogatott patkánykakat a szemétkébe dobtam.

– Mi lenne az? – kérdezte Hszü Jü-csing. – Mit tanultál ma, Vu elvtársnő?

– Azt tanultam meg ma, Hszü elvtársnő, hogy soha többé nem eszem jégkrémet.

Kuncogás hallatszott az asztal körül. Attól a naptól kezdve négy héten keresztül válogattuk a patkánykakat, majd egy rövid időre visszatértünk az iskolába, ahol matematikát, kémiát és angol nyelvet tanultunk. Maga a tanítás a legelemibb szintet sem érte el. Angolórán például a korábban Papa által kinevetett kiejtéssel kellett egész mondatokat megtanulnunk. A feladat az volt, hogy kezünket föl-fölnyújtva a magasba együtt kiabáljuk: lang li vu esi men Mao, amelyről meg voltunk győződve, hogy az éljen soká Mao elnök tökéletes angol fordítása. Néhány hét telt el így, amikor oktatóink úgy döntöttek, hogy a munkásoktól többet tanulhatunk. Ezúttal egy traktorgyárba masíroztunk. Egy hegesztő mellé osztottak be. Nagyon kedves, vörös arcú, kerek fejű lány volt, aki szokatlanul dallamos hangon szólalt meg.

– Isten hozott! – köszöntött kedves mosollyal. – Az én nevem Csiang élmunkás. Te pedig bizonyára még középiskolába jársz, úgyhogy valószínűleg az egész gyár legokosabb embere vagy ebben a pillanatban. Miért itt pocsékolod a drága idődet? Neked inkább tanulnod kellene otthon.

– Azért jöttem, hogy tanuljak öntől, Csiang élmunkás -válaszoltam szelíden. – Meg kell tanulnom öntől, hogyan kell hegeszteni.

– És ha már megtanultad, hogyan kell hegeszteni, mihez kezdesz majd a tudományoddal? – nevetett fel.

– Nem tudom – válaszoltam őszintén.

– Micsoda marhaság! – mormolta maga elé. – Mindegy, amíg itt vagy, gyere utánam, és ne nyúlj semmihez.

Bevezetett a munkahelyére, amely egy óriási terem egyik sarkában volt kialakítva. A vegyszerek, amelyekkel dolgozott, émelyítő, erős szagot árasztottak. A szemem könnybe lábadt, és úgy éreztem, mintha tűkkel szurkálnák az agyamat. Csiang élmunkást

viszont egyáltalán nem zavarták a szagok. Egy vasból készült álarcot tartott az arca elé, és egy vaslapon lévő pontot kezdett hegeszteni. – Tedd ezt fel – mondta, és átadott nekem is egy maszkot. – Tartsd magad elé a bal kezeddél!

Egy hegesztőpisztolyt adott a kezembe, és megmutatta, hogyan illesszem oda arra a pontra, amelyet ő hegesztett előttem. Egyszerűnek tűnt. Adott egy darab hulladékot, hogy azon gyakoroljak, én pedig megpróbáltam úgy csinálni mindent, ahogy tőle láttam, de a végeredmény még csak nem is hasonlított: az enyém érdes és egyenetlen lett. Nevetve így szólt:

– Ó, ne keseredj el, még kicsi vagy ehhez! Gyenge vagy, csak sérülést okozol magadnak. Inkább ne csinálj semmit, csak ülj itt, és nézd, én hogy csinálom!

– De nem kellene nekem is dolgoznom valamit?

– Nem, nincs itt semmi, amivel dolgozhatnál – mondta. A gyár működtetése egyébként új elméletek szerint ment végbe, amelynek a kormányzatnélküliség elve, avagy a vas rizsestál nevet adták. Ez megfigyelésem szerint azt jelentette, hogy nem voltak főnökök, és senki nem dolgozott.

Észrevettem, hogy Csiang élmunkás a kezeslábas alatt színes pulóvert visel. Mivel még mindig kellemetlenül éreztem magam a hegesztés terén szerzett kudarc miatt, úgy döntöttem, témát változtatok.

– Milyen szép a pulóvere, Csiang élmunkás! Mosolyogva fogadta a bókot, felcsillant a szeme.

– Én magam készítettem – mondta. – Talán mégis van valami, amit megtaníthatnék neked. Holnap hozz magaddal kötőtűt és fonalat, és megtanítalak pulóvert kötni.

Másnap reggel kötőtűkkel és fonallal a zsebemben vettem fel a munkát a gyárban. Csiang élmunkás maga mellé ültetett egy alacsony hegesztőszékre, és türelmesen elmutogatta, hogyan tudok bizonyos mozdulatokkal virágokat varázsolni az anyagba. Minden egyes nap egymás mellett kötögetve talált minket. Közben ő is behozta a saját kötőtűjét, és magyarázatai közben elkezdett egy pulóvert a férjének. Néha abbahagyta, hogy hegesszen egy keveset, de ezt is csak azért csinálta, mert éppen egy állványt készített az

otthoni mosdókagylójához. Mivel a gyár és a benne lévő felszerelések az állam tulajdonát képezték, ő tulajdonképpen lopott. Ezt persze neki nem mondtam. Amikor esténként mentem haza, mindig láttam, ahogy a gyár munkásai különböző dolgokat visznek haza magukkal: egyikük egy apró akváriumot, a másik asztalt, széket és így tovább. Szép lassan széthordták az egész gyárat.

Egyik délután egy diáktársammal beszélgettem, aki ugyanannak a gyárnak egy másik részlegén dolgozott. Óvatosan, nehogy valaki meghallja, közelebb hajoltam hozzá, és félénken feltettem a kérdést:

– Ti mit csináltok itt?

Elmosolyodott, és az asztal alól egy könyvet vett elő, mielőtt válaszolt.

– Olvasok. És te?

– Én kötök – mondtam. Egy darabig még beszélgettünk, aztán ráérősen visszasétáltam a hegesztőműhelybe, hogy folytassam a kötögetést.

Éppen sikerült befejeznem a pulóvert az alatt az idő alatt, amíg a gyárban dolgoztunk. Diáktársam pedig, úgy tudom, kiolvasta a könyvét.

50.

Egy évvel Vuhuba érkezésünk után Ji-ting elvégezte a középiskolát, és sok száz képzett fiatalhoz hasonlóan őt is azonnal vidékre küldték. Ahogy a többieknek, neki is csak roppant kevés beleszólása volt, hogy hova küldjék. Szüleim megpróbálták minél többet megtudni Ji-ting leendő otthonáról, és a várható körülményekről, hogy fel tudják őt készíteni. Ji-tinget ez kevésbé érdekelte, inkább szüleinket próbálta megnyugtatni. – Minden rendben lesz velem – biztosította őket. – Legalább arra jó volt Kaóban lakni, hogy megtanultam a földeken dolgozni.

De szüleimet nem egykönnyen lehetett megnyugtatni. Aggódtak. Végül eldőlt, hogy egy Tangtu járásban lévő kommunához küldik fivéremet, amely mindössze ötven kilométerre volt Vuhutól. Amikor elment, szomorú lettem. Nemcsak miatta, hanem azért is, mert tudtam, egy éven belül rám is ugyanez a sors vár. Nem mentem ki a szüleimmel, hogy elbúcsúztassam. Úgy éreztem, több fájdalmas búcsúzkodást már nem tudnék elviselni; sem olyat, amit a család, sem olyat, amit az állam rendez.

1976. március 23-án fejeztem be utolsó évemet a középiskolában. Késedelem nélkül küldtek le vidékre a velem egy évfolyamban érettségiző képzett fiatalokkal együtt. Tizenhét éves voltam. Nem volt bankett, sem évzáró. Az iskolaév utolsó napja pont olyan volt, mint bármelyik másik. A különbség csupán annyi volt az egy évvel korábban végzett osztályokhoz képest, hogy a politikai helyzet némileg feszültebb és így szigorúbb volt, mint egy évvel korábban. Nekem tehát semmiféle beleszólásom nem volt, hova küldenek. Csak annyit tudtam biztosan, hogy Csing hszien járásba kell majd mennem, további részleteket nem közöltek. Az indulásom előtti napon nem jött álom a szememre. Egy kis bőröndbe csomagoltam a ruháimat és néhány könyvet. Szüleim és Ji-cun kikísértek, hogy integessenek. Csodálatos reggelre ébredtünk indulásom napján, a nap ragyogott, az ég kék volt, néhány fehér felhő úszott csak felettünk. A búcsúztató ünnepség pont olyan volt, mint bármelyik, amit korábban láttam. Egy jelentős különbség azonban volt: ezúttal

én kezdtem meg dicsőséges utazásomat egy szebb jövő felé, mely vidéken várt rám.

A felvonulás a buszpályaudvarig tartott, ahol egy tucat lerobbant, viseltes busz sorakozott ránk várva. Mindegyikre vörös papírvirágokat tettek, amelyek a becsületet és az elkötelezettséget jelképezték. Mi, távozók ugyanis igazi hazafias tettere készültünk. Mire odaértünk, néhány család már a buszok körül gyülekezett, éppen gyermekeik csomagjait segítették felrakodni. Egy környékbeli középiskola diákjaiból verbuvált csoport állt a pályaudvar közepén, és mindenféle lelkesedés nélkül verték dobjaikat és gongjaikat. Sok szülő sírt, miközben távozó gyermeke kezét szorongatta. Igyekeztem erősnek mutatkozni, és nem sírni, miközben valami helyénvaló búcsúmondaton gondolkodtam. Ji-cunhoz fordulva azt mondtam, hogy mivel Ji-fing és én távol leszünk, így mostantól az ő felelőssége, hogy szüléinkre gondot viseljen. Emlékeztettem rá, hogy legfontosabb feladata az iskola, és hogy Mamának segítsen a bevásárlásban, ahányszor csak kell.

Nyolc órakor Vuhu polgármestere jelent meg a színpadon. Alacsony, kövér ember volt, vastag keretes szemüveget viselt. Makulátlan szürke Mao-öltönyt és hozzá illő Mao-sapkát viselt. Vaskos helyi tájszólása volt. Rövid beszédet tartott arról, tulajdonképpen mekkora megtiszteltetés nekünk, hogy Mao elnök hívó szavát követve vidékre költözhetünk. – A Nagy Vezér hívására igent mondani – jelentette ki – csodálatos dolog. Gyökeret kell eresztenetek vidéken, és ott kell sikerre vezetnetek a forradalmat. Mostantól halálotokig ez az első számú feladatotok.

Amikor végzett, a tömeg énekelni kezdett az újra megszólaló dobok és gongok ritmusára. A buszvezetők beindították a motorokat.

A levegőt kékes füst és fojtogató bűz kezdte betölteni. A buszok mellé sorakoztunk, hogy felszálljunk, amikor az ég elsötétült, és esni kezdett. Az emberek a fejük fölé tartották a kezüket, hogy védjék magukat az esőtől, én pedig meglepve tapasztaltam, milyen erős érzelmek kerítettek hatalmukba. Hirtelen úgy éreztem, megszakad a szívem, és zokogva búcsúztam el a családomtól. Mama úgy döntött, eljön velem, hiszen változatlanul nem tudtuk, hova kerülök pontosan, és mi lesz ott velem, milyen körülmények várnak ott rám. Felszállt mögöttem a buszra, de nem jutott messzire. Egy párttisztviselő állt a sorok között, aki azonnal kiszúrta, ahogy megpróbált a tömegbe olvadni, és rákiabált: – Szülők nem szállhatnak fel! Ez a busz csak képzett fiatalokat szállít.

– A kislányom nem egészséges – könyörgött Mama. – Kérem, engedje meg, hogy elkísérjem.

A káder mintha meg sem hallotta volna, karon fogta, és levezette a buszról.

Negyvenen zsúfolódtunk fel. A dobolás, éneklés és sírás hangja elviselhetetlenné fokozódott odakintről. Mindenki a buszok köré özönlött, integettek, kiabáltak, sírtak. A szememmel szüleimet és öcsémet kerestem, és amikor végül megpillantottam őket, kipréseltem magamból egy erőtlen integetést. Néhány szülő a buszok mellett futott egy darabon, és az ablakok felé kapkodott, hogy még egyszer, utoljára megérinthesse gyermekét, vagy csak a kocs oldalát ütögette, mintha azzal elnyújthatná az utolsó pillanatokat, mielőtt végleg búcsút kell vennie szerettétől. A busz felgyorsult, lassan mindenki lemaradt. A fejemet az ablakhoz nyomtam, és zokogva integettem, míg szüleim és öcsém el nem tűntek a busz mögött kavargó porban és füstben.

Az ülésembe süppedve rázkódtam ide-oda, ahogy a busz zötykölődve haladt kifelé a városból. Ott felgyorsult, és a hegyek felé vette az útját. A párttisztviselő mereven ült a sofőr mögötti ülésen, és szenttelenül bámult ki az ablakon. Ahogy elhagytuk a város környékét is, az út, amelyen haladtunk, egyre rosszabb minőségű lett, mindenhol lyukak, sőt árkok szaggatták. A sofőr ügyesen kerülgette őket, éles kanyarokat vett, fékezett, gyorsított, mintha csak egy viharos tengeren vergődő ladik kapitánya volna. A

zötykölődés ellen azonban nem volt mit tenni, az ósdi busz rugói nem állhatták a vidéki útviszonyokat.

Amikor a sofőr nem tudott kikerülni egy nagyobb lyukat, az egész busz rázkódni és nyikorogni kezdett, mint egy szögekkel teli konzervdoboz. Az utasok az előttük lévő székekbe vagy egymásba kapaszkodtak, hogy ne boruljanak be a sorok közé. Gyenge gyomromnak ez már sok volt, nem telt bele egy óra, és máris éreztem, hogy a reggelim liftezik a gyomromban. Előrekiabáltam a kádernek, hogy hányni fogok, és imbolygó léptekkel megindultam az ülések között a busz eleje felé. A káder a sofőr felé fordult, és utasította, hogy nyissa ki az ajtót, de ne álljon meg, sőt ne is lassítson. A nyitott ajtóhoz botladoztam, és a lépcső legalsó fokán állva, a kapaszkodókat szorosán markolva kihajoltam a buszból hányni. Egy másik lány, aki az egyetlen volt az én középiskolámból, odarohant, hogy hátulról megfogja a derekamat, nehogy kizuhanjak a változatlanul hullámvasutat idéző járműből. A tisztségviselő mindvégig megvetően bámult ránk.

Az járt a fejemben, hogy soha többé nem látom a családomat. Paraszt leszek. Olyanná válok, mint Kao falu lakói, egész életemre. Vuhu, mint kiderült, nem az a menedékhely volt, amelynek korábban reméltem, inkább csak egy rövid közjáték két szenvedéssel és fájdalommal teli időszak között. Tudtam, hogy egy fekete család gyermekeként a vidéki élet nem sok jót tartogat a számomra. Azon gondolkodtam, talán a legjobb lenne kiugrani a buszból, hogy a kerekek alá zuhanva véget vessek mindennek, legfőképpen annak véve elejét, ami még el sem kezdődött. Egy kicsit kijebb hajoltam a busz nyitott ajtaján, mire társam egyből szorosabbra fogta ölelését a derekamon. – Óvatosan – szólt –, még a végén kiesel.

Amikor megfordultam, és ránéztem, könnyeket láttam a szemében. Olvasott a gondolataimban.

Három óra telt el, mire egy kisváros határában megálltunk. – Egy órát fogunk itt állni, mindenki ebédeljen! – jelentette be a tisztségviselő. Mindenki felállt a helyéről, és tudomást sem véve rólam, ellépdeltek mellettem, ahogy leszálltak a buszról. Én viszont szinte mozdulni sem bírtam. Mindenem fájt. Lefeküdtem a hátsó ülésre, hogy pihenjek egy kicsit. Amikor a többiek visszaszálltak a

buszra, a káder kiállt a sorok közé, és a kezében egy halom borítékot tartva elkiáltotta magát:

– Mindenki figyeljen rám! Itt van a lista a falvakkal, ahova küldenek benneteket. A busz minden kommunánál meg fog állni, hogy letegye azokat, akiknek az lesz az otthonuk, úgyhogy mindenki figyeljen! Nem akarok szerencsétlenkedést.

Elkezdte felolvasni a neveket. Az egyik csoportot ennél, a többieket annál a kommunánál rakják majd ki, és így tovább, míg a lista végére nem ért. Az én nevem nem hangzott el. A többiek lassan emésztgették a hallottakat, ki boldogabban, ki szomorúbban, akik pedig felismerték társaikban azokat, akikkel együtt maradnak, egymás kezét fogva ültek a helyükön. Amikor a káder végzett, az osztálytársamhoz fordultam, és így szóltam: – Én nem hallottam a nevemet. Megtennéd, hogy megkérdezed tőle, engem hova osztottak be? Felállt, és a busz elejébe ment.

– Meg tudná mondani az elvtárs, hogy Vu Ji-mao melyik faluba kerül? Nem hallotta a nevét. A káder összezavarodva még egyszer átfutotta a listáját. Egy pillanatig gondolkodott, aztán felragyogott az arca. – Ó, hát persze... már emlékszem! Ő az, aki senkinek nem kellett. A családi háttere miatt. Fekete családból származik.

Ekkorra már két éve voltam aktív tajga a KISZ-nek. Minden eseményen részt vettem, kiváló előmenetellel rendelkeztem, aminek köszönhetően az osztályomban káder lehettem. Szinte el is felejtettem már, hogy a családi hátterem sötét fellege életem utolsó percéig felettem lebeg majd, hogy emlékeztessen: rossz csillagzat alatt születtem. Szavai hallatán mindez újra keserű valóságként tudatosult bennem, az addig halványan még bennem élő vak, szárnalmas remény egy szempillantás alatt foszlott szerte. A múltam utolért, és úgy rántott magával, akár a futóhomok.

– Vele kapcsolatban csak az utolsó pillanatban született meg a döntés. A Hszijang kommunába kerül, Lo faluba -mondta a káder. – Fent, mélyen a hegyek között remek helyre bukkantunk, ahová az ő fajtáját elrejtethjük a világ elől. Csak egy olyan elhagyatott, primitív helyen nem kell tartanunk attól, hogy ellenforradalmi gondolkodásmódjával megfertőz másokat is.

Szavait keményen és határozottan ejtette ki, mégis furcsa élvezet hangzott belőlük. A többi diák úgy nézett rám, mintha egy közénk épült kémeket lepleztek volna le az imént. Ugy éreztem magam, mintha egy akkoriban nagyon népszerű opera gonosz főhőse lettem volna: maga a nép belső ellensége, aki beépül és bomlaszt. De immár lelepleződtem, így méltó büntetésként felküldenek a hegyek közé egy eldugott faluba, ahol már nem tudok ártani senkinek. Megérdemelt, drámai büntetése ez egy leleplezett kémnek.

Megint hatalmába kerített az érzés, hogy a legjobb lenne levetni magam a rohanó buszról, de sem az erőm, sem az elszántságom nem volt elég ahhoz, hogy meg is tegyem. A busz újra és újra megállt, a diákok pedig kettesével-hármasával szálltak le csomagjaikat cipelve. Végül egyedül maradtam. Még nagyjából tizenöt percig mentünk, amikor a káder megveregette a sofőr vállát, hogy álljon meg.

– Te! Kotródj a buszról! – fordult felém gyilkos arckifejezéssel.

Felvettem a bőröndömet, végigbotladoztam az ülések között, és leszálltam, de ahogy földet éreztem a lábam alatt, összecsuklottam. A káder átlépett felettem, és egy közelben álló épület felé indult, amely téglafalával és cseréptetejével igen furcsán hatott a semmi közepén. Egy férfit talált az épületben, akit odahozott hozzám.

– Ezt itt neked hoztam – lendítette felém a lábát, mintha egy disznót akarna eladni a feketepiacon.

A férfi, akit magával hozott az épületből, nagyon alacsony volt, nem lehetett több százötven centinél. Sovány volt és ráncos, szájából egy kézzel sodort cigaretta állt ki. Kiguvadó szemekkel bámult rám, kivillantotta hiányos, fekete fogsorát, miközben odalépett hozzám, és így szólt:

– Huang termelési csoportvezető vagyok Lo faluból. Olyan vaskos tájszólással beszélt, hogy alig értettem, amit mondott.

Felvette a földre dobott csomagomat, és elindult vele az út mentén.

– Rettenetesen fáradt vagyok – kezdtem. – Nem pihenhetnék egy percet? Egész úton hánytam a buszon.

– Nem – válaszolta anélkül, hogy hátranézett volna –, nem várhatunk. Hosszú út áll előttünk, és ha sötétedés előtt nem érünk vissza a faluba, könnyen megeshet, hogy tigris támad ránk.

Azt hittem, csak tréfál, és vártam, hogy felnevessen azon, milyen viccet eszelt ki a riogatásomra. De nem állt meg, nem fordult hátra, és nem nevetett.

Talpra kászálódtam, és elhaló hangon suttogva így szóltam:

– Nos, akkor tényleg menjünk.

Követtem a férfit a kacsaringós hegyi ösvényen. Hozzá volt szokva a meredek kaptatokhoz, gyorsan haladt előttem, én pedig minden igyekezetem ellenére egyre jobban lemaradtam. Időről időre hátrafordult, hogy bevárjon, miközben a földre sercintve mormogta: – Haszontalan, átkozott városi úrilány. Hát mi az ördögnek küldtek téged ide? Mit fogok én kezdeni veled? Csak egy újabb éhes száj, amelyet etetnem kell, semmi több.

Az ösvény minden egyes fordulójánál megállt, ismételten engem és a sorsát kárhóztatva.

Ahogy a nap lenyugodott a hegycsúcsok mögött, a gyönyörű kék és zöld színekben pompázó vidék tompa vörössé változott. Az ösvény fölé magasodó meredek sziklafal csillogva verte vissza a bágyadt nap utolsó sugarait, az út mentén álló fák körvonalai pedig úgy meredtek az ég felé, mintha az utunkat vigyázó őrszemek sorfala előtt haladtunk volna el.

Ahogy feljebb és még feljebb másztunk a meredek kaptatón, a ritkás levegőben egyre nehezebb volt tartanom a lépést a férfival, és

gyakran meg kellett állnom kifújni magam. A környék lenyűgöző szépségére ügyet sem vetve szinte az életben maradásért küzdöttem. Az járt a fejemben, hogy valamennyi lépéssel, amelyet minden erőmet összeszedve megteszek, egyre messzebb és messzebb kerülök a világtól, amelyben barátaival és családjával az a kamaszlány élt, aki pár nappal ezelőtt még egy szebb városi jövőről álmodott. Minden és mindenki, akit szerettem, a hátunk mögött hagyott völgy ködös sötétjébe vészett. Felértünk az előttünk magasodó hegycsúcsra, majd egy alacsonyan lebegő felhőn gyalogoltunk keresztül, görnyedten kaptatva egyre feljebb. Kiértünk a felhőből, és az előttünk heverő völgy barna földnyalábján megpillantottam a falut. – Megjöttünk – szólt Huang csoportvezető. Megvárta, amíg utolérem, és bevezetett a faluba. Egyenesen egy vályogkunyhóba ment, és belépve a földre dobta a csomagjaimat.

– Cuj-hua, hoztam neked valakit! – kiabálta.

– Ki vagy? – érkezett a válasz álmatag hangon.

– Huang csapatvezető vagyok – válaszolta.

Egy fiatal lány jelent meg. Nagyjából velem egyidős volt, termetre is olyasforma. Karcsú volt, hosszú, keskeny orral és nagy szemekkel. Éppen fésülködött. Kíváncsian nézett rám.

– Szun Cuj-hua a nevem, képzett fiatal vagyok Csing járásból. Te ki vagy?

Megnyugodva mutatkoztam be, örültem, hogy találtam valaki hasonzorút itt is. Leültem a csomagjaimra, teljesen kimerültem.

– Nem vagy éhes? – kérdezte Cuj-hua. – Hozok neked valami ennivalót, ha kérsz.

– Nem vagyok éhes – sóhajtottam. – Viszont nagyon fáradt vagyok, és nem érzem jól magam. Azt hiszem, le kellene feküdnöm.

Egy négy lábon álló falap szolgált mindkettőnk fekvőhelyéül aznap éjszaka. Egyetlen, vékony takarónk volt csak. Bemásztam az ágyba, és amilyen szorosan csak tudtam, a falhoz tapadtam. Másodpercek alatt mély álomba merültem.

Másnap reggel Huang csapatvezető ébresztett minket. Egy másik falubeli volt vele.

– A kommuna központjába megyünk – jelentette be –, a kormány minden képzett fiatal számára biztosítja a munkájához szükséges szerszámokat. Kapsz egy sarlót, egy ásót, egy lapátot és egy hámot, meg persze egy ágyat.

– Nekem is mennem kell? – kérdeztem. – Még mindig nagyon fáradt vagyok, és teljesen kiszáradtam. Fáj a lábam és a hátam, nem hiszem, hogy tudnám tartam magukkal a lépést, csapatvezető elvtárs.

– Nem kell velünk jönnöd – válaszolta. – Úgyis csak lassítanál minket. Ma még a földre sem kell kimenned dolgozni.

Megköszöntem a megértését.

Nagy meglepetésemre a férfiak alig három óra alatt megfordultak. Elhozták az ellátmányomat, és a faanyagot, amelyből az ágyamat készítették.

– Nézd csak, mit találtunk az úton! – kiabálta a háta mögött húzódó völgy felé mutatva Huang csapatvezető már messziről, ahogy a falu felé közeledtek. Hunyorogva erőlködtem, hogy jobban lássam a mögöttem kanyargó ösvényt. Egy alak bontakozott ki. Egy nő botladozott mögöttük a falu felé. Felénk nézett, és integetni kezdett. Mama volt az. Életemben nem futottam még olyan gyorsan, mint ahogy akkor elé siettem az ösvényen.

– Hogy találtál rám? – kérdeztem kifulladásra, ahogy odaértem.

– Miután letaszigáltak a buszról – mondta –, megpróbáltam keresni valakit, aki elhoz utánad. Egy darabig nem találtam senkit, aki errefelé jött volna. A menetrend szerinti busz három jüanba került volna, úgyhogy muszáj volt ingyen-fuvarot találnom. Végül egy barát barátjának a barátja szólt, hogy ismer valakit a postahivatalban, és el tudja intézni, hogy a postavonattal eljőjsek. Csomagod érkezett, Jimao. Minden állomáson felőled érdeklődtem, az emberek mindenhol csak annyit mondtak: „tovább, még feljebb a hegyekbe”.

Kimerült volt a hosszú gyaloglástól, de lelkes és boldog, hogy újra láthat. Két falubeli férfi egy bambuszfalat akasztott fel a kunyhó egyik sarkába, így lett saját szobám is. Később Mamával és Cujhuával az előkészített darabokból összeraktuk az ágyamat is, és már kész is volt az új otthonom. Egész nap beszélgettünk. Mama azt

mondta, nagyon nehéznek tűnik itt az élet, és aggodalmas hangon arra intett, hogy tegyek mindig mindent úgy, ahogy mondják. – Az idők változna, mondta. – Egyszer ennek az örületnek is vége lesz majd. És amikor ez bekövetkezik, újra rendes életet, a saját életünket élhetjük majd. Tudom, hogy ezt most nehéz elhinned, de muszáj bíznod benne. A reményt soha ne add fel! Soha!

Cuj-huával úgy hallgattuk, ahogy a papot a nyája. Próbáltuk összegyűjteni Mama erős hitének morzsáit.

– Mindig egyél rendszeren – mondta Mama –, és ne dolgozd halálra magad!

Rizst főztünk, és hármasban megvacsoráztunk, utána pedig kiültünk Mamával a konyhá elé, és néztük a lenyugvó napot. Kérdezgetett az utazásról, de nem akartam, hogy még jobban aggódjon értem, úgyhogy azt hazudtam, eseménytelen, unalmas út volt. Figyelte az arcomat, amikor ezt mondtam, én pedig nem voltam biztos benne, hogy el is hitte.

– Mao-mao – kezdte, miközben a kezemet szorongatta –, van valami, amit tudnod kell, mielőtt itt hagynálak. Emlékszel még, mi történt veled a Hofej kórházban?

– Emlékszem, de azt mondtad, soha ne beszéljek róla.

– És beszéltél róla bárkinek is?

– Nem.

– Mikor bementem hozzád a kórházba, és láttam, milyen állapotban vagy, megkereszteltelek. Tudod, hogy ez mit jelent?

– Nem, csak arra emlékszem, hogy vizet locsoltál rám.

– Mao-Mao – mondta hangját suttogóra fogva –, keresztény vagyok, és téged is azzá tettelek.

– Nem tudom, mi az. Te hogy lettél keresztény?

– Amikor tizennégy éves voltam, a fivérem és a nővérem – a nagybátyád és a nagynénéd – elvittek magukkal egy templomba. Ők akkoriban a pekingi katolikus egyetemre jártak, ott keresztelték meg őket. Évekkel korábban keresztények lettek mindketten. Először azt hittem, csak tréfa az egész. Soha nem láttam korábban ilyesmit, ott viszont teljesen magával ragadott a templom hangulata, a

keresztelés rituáléja, az éneklés, a furcsa illat, és a gyönyörű szobrok látványa. A következő héten megint elmentem velük, ők pedig elmagyarázták, mit jelent ez az egész. Elmondták, hogy van egy isten, és van neki egy fia, és van isten anyja is. Egy másik, új világba vezettek. Tudom, hogy ezt nagyon nehéz most megértened, főleg itt és így elmondva. De ezekkel a dolgokkal tisztában kell lenned, hiszen ők mindig veled lesznek, különösen akkor, amikor elhagyna az erőd.

Lenyűgözve hallgattam Mamát, ünnepélyes fennköltége teljesen magával ragadott.

– Amikor tizenöt éves lettem – folytatta –, egy tiencsini pap megkeresztelt, ezt ugyanis általában papok csinálják. De amikor megláttalak Hofejben, azt gondoltam, elveszítelek, ezért kereszteltelek meg én magam.

– És így lett belőlem is keresztény, Mama?

– Igen, így.

– De miért?

– Azért, mert azt akartam, hogy valaki mindig vigyázzon rád, akkor is legyen veled, amikor én nem tudok ott lenni. Mert nem akarlak elveszíteni téged is azok miatt, akik már eddig is annyi szenvedést okoztak nekünk, akik szétszakították a családukat. Mert tudom, hogy Isten létezik, és mindig vigyázni fog rád.

– És miért kell titokban tartanunk? Miért nem mondhatom el senkinek?

– Azért, mert a kommunista párt gyűlöl minket. És fél tőlünk. Amikor kitört a forradalmuk, az első dolguk a keresztények letartóztatása volt.

– Téged is letartóztattak?

– Engem nem, még túl fiatal voltam. De figyelmeztettek minket, hogy bajba kerülünk, ha nem tagadjuk meg az istenünket. Azt mondták, „a saját babonáink rabjai” vagyunk, aztán megfenyegettek, hogy jobban tesszük, ha „átmossuk az agyunkat, és elfelejtjük ezt az ostoba vallást”. 1951-ben rendőrök törtek be a házukba, abba a házba, amelyben Nagymamával laktatok Tiencsinben. Felforgatták

az egész lakást, mindent összetörtek, és magukkal vitték a nagynénédet. Kis híján agyonverték, aztán börtönbe vetették. Máig ott van, mert azóta sem tagadta meg a mi Istenünket. Érted ezt? Huszonöt éve ül börtönben csak azért, mert keresztény vallású.

– És mi történik, ha rájönnek, hogy én is keresztény vagyok? – kérdeztem. – Már így is van elég bajom, nem?

– Nem fognak rájönni. Senki sem tudja, hogy keresztények vagyunk. De jól jegyezd meg: soha nem bízatsz senkiben annyira, hogy elmondd neki.

– Nem fogom elmondani senkinek.

– Emlékezz a szavaimra, kicsi Mao-mao – mondta –, ha bármikor segítségre van szükséged, mert beteg leszel, vagy úgy érzed, nincs miért tovább élned, csak jusson eszedbe, amit mondtam neked. Isten veled van, és veled lesz akkor is. Csak hunyd be a szemed, és kérd, hogy segítsen. Hidd el, segíteni fog!

– És hol van ő?

– Itt van veled, fent a hegyek között. De velünk is ott van, lent Vuhuban. Amíg nem tanulsz meg mindent, csak gondolj rá erősen, és súgd: Istenem, segíts meg!

Halvány fogalmam sem volt róla, miről beszél Mama. Zavarodott pillantást vetettem rá, mire ő, mintha a gondolataimban olvasna, így szólt:

– Egy nap megérted majd, ne félj! De most, ezekben a rettenetes időkben bőven elég, ha megtanulod, hogy hitnek és reménynek mindig lennie kell benned, bármilyen nehéz is.

– Így lesz, Mama – biztosítottam.

Reggel engedélyt kaptam Huang csapatvezetőtől, hogy lekísérjem Mamát a völgybe. Megérkezett a busz, Mama felszállt. Intgettünk, míg szem előtt nem veszítettük egymást. Leengedtem a kezem, és olyan elkészerítően egyedül éreztem magam, ahogy még korábban soha. – Istenem, segíts meg! -mormoltam. Vártam, hogy hallok majd egy hangot, vagy valami jelet kapok. De egyik sem jött.

A falubeli élet sajátosságaihoz meglehetősen gyorsan hozzászoktam. Mivel magasan a hegyek között voltunk, a nap csak reggel kilenc körül jelent meg a keleti csúcs fölött, és délután öt körül

már sötét is volt. A nappalok rövidek, az éjszakák hosszúak voltak. Minden reggel vizet forraltunk egy termoszban Cuj-huával, majd rizst főztünk reggelire. A változatosság kedvéért az ebéd és a vacsora is rizs volt. Ez volt a mindennapi táplálék, semmi más. A hegyekben lévő forrásokban nem volt jód, ennek és a zöldségmentes étrendnek – a zöldségek és gyümölcsök meg sem teremtek ilyen magasan - köszönhetően a falubeliek közül sokan szenvedtek abban a betegségben, amelyet maguk között vastagnyak-kórnak, vagy egyszerűbben golyvának hívtak. Legtöbbjüknek dülledt, nagy szemei voltak, amely ugyancsak az egyhangú, egészségtelen táplálkozás következménye volt.

Mindennap virradattól napnyugtáig dolgoztam a falubeliekkel a rizstáblákon. Rizst ültettünk, tealevelet szedtünk, fákat metszettünk, és bambuszt vágtunk. Megtanultam, hogyan csapkodjam magam előtt a bokrokat és az aljnövényzetet a pálcámmal, hogy elijesszem a hegyvidéken szinte minden lépésnél ott leselkedő mérges kígyókat. A legveszélyesebbnek tartott kígyót ötlépésesnek hívták a falubeliek, mert akit megmart, még nagyjából öt lépést tudott megtenni, mielőtt holtan esett volna össze. Volt egy másik is, amelytől szintén nagyon tartott mindenki, ezt zöld bambuszlevél kígyónak hívták. Nevét arról kapta, hogy gyakran fészkelte a bambusznád belsejében, amelyből aztán mindkét irányba menekülhetett szükség esetén. Így természetesen támadni is bármelyik irányból tudott, ha a szükség úgy hozta. Mérge nem volt kevésbé veszélyes, mint az ötlépésesé.

Csak akkor nem kellett a földekre mennünk, ha nagyon erősen esett vagy havazott. A hetek összefolytak, egyik sem különbözött a másiktól semmiben. Mindennap imádkoztam Istenhez, hogy essen vagy havazzon. Az egyik ilyen esős napon történt, hogy éppen a szennyest mostam egy lavórban, amikor megéreztem, hogy valaki áll mögöttem. Azt hittem, Cuj-hua az. Megfordultam, és egy pár fehér, magas szárú tornacipőt pillantottam meg, amely nagyon furcsán hatott, hiszen itt a hegyekben mindenki mezítláb járt. Felnéztem, és egy elegánsan öltözött; kedvesen mosolygó, jóképű fiút láttam fölém magasodni. Az arcát pír futotta el. Felegyenesedtem. A kezem nedves és szappanos volt, hirtelen azt

sem tudtam, mihez kezdjek vele. Cuj-hua jött be a szobába, megpillantotta a látogatónkat, és így szólt:

– Vu Ji-mao, ez itt Csu tanár úr. Csu tanár úr, ez itt Vu Ji-mao, az újonnan érkezett képzett fiatal. A régi otthonodból, Vuhuból küldték hozzánk.

– Üdvözlöm, Csu tanár úr – mondtam.

– Kérlek, hagyjuk a formásokat – válaszolta. – Szólíts Csu Jipingnek.

Amint meghallottam az ismerős Vuhui akcentust, boldog borzongás futott végig rajtam. Végre egy földim, valaki hazulról! Idegesen dörzsöltem össze kezeimet. – Hallottam, hogy új képzett fiatal érkezett a városból, gondoltam, beugrók köszönni – mondta. – Sikerült már hozzászoknod a magaslati levegőhöz és a falusi élethez?

Itt aztán nagyon igaz, hogy egyszer fent, máskor lent, nem? – tette hozzá nevetve. Kényelmetlenül éreztem magam, hogy egy velem egykorú fiúval beszélgetek, aki ráadásul ilyen közel jött hozzám, és ilyen bizalmas hangnemben társalog. Ilyen beszélgetésben még soha nem volt részem. Nem is tudtam elrejttem a bennem lévő feszültséget.

– Te mióta vagy itt? – nyögtem ki végül.

– Már négy éve – válaszolta. – Négy hosszú éve.

– Jól gondolom, hogy tanár vagy, nem paraszt?

– Igen, jól látod – mondta. – Érdekes történet az enyém. Fekete családból származom, engem is azért küldtek ide, hogy földműves legyen belőlem. Aztán egyszer, amikor a földeken dolgoztam, egy paraszt átment a lábamon a traktorával. Kis híján eltaposott, de végül csak a lábamban törte el szinte valamennyi csontot. Két hónapig feküdtem a baleset után, s még utána is hosszú hónapokba telt, mire újra fájdalom nélkül tudtam járni.

– De hát miért nem küldtek haza, hiszen szinte megnyomorodtál? – kérdeztem. – Azt hittem, az a szabály, hogy ilyenkor hazaküldik az embert.

– Ó, hiszen te még ennyire új vagy nálunk! – mondta nevetve. – Hidd el nekem, ha egy ilyen sérülés miatt hazaküldenék az embereket, az összes vidéken élő képzett fiatal folyamatosan a traktorok körül őgyelegne! Egy lábtörés, még akár a láb elvesztése is túl kis ár a hazabocsátáshoz. De még mennyire hogy kicsi. Sajnálatos, de így van, ezt mindenki tudja. Megvárják, amíg jobban leszel, és újra tudsz mozogni, aztán kitalálnak neked valami új megbízatást. Ji-mao, hidd el, soha nem küldenek minket haza! Mikor újra megtanultam rendesen járni, rájöttek, hogy a földeken nem sok hasznomat vesznek már, ezért beosztottak tanítani az iskolába.

Fel-alá sétált a szobában, hogy megmutassa, az egyik lábát még mindig húzza egy kicsit. – Látod? – mondta. – Soha nem gyógyul meg rendesen. De itt fent ez senkit nem érdekel.

Szavai nyugtalanítóak voltak. Újra hatalmába kerítette a szörnyű érzés, hogy soha nem hagyom el ezt a helyet, csak holtomban.

Csu Ji-ping egész délután nálunk maradt, jól elbeszélgettünk. Sötétedés előtt indult csak vissza a falujába. Néztam, ahogy a kígyópálcájával suhogtatva, valóban enyhén sántikálva távolodik. – Hogy tudsz ezeken a meredek ösvényeken menni? – kiáltottam utána.

– Nehezen! – fordult vissza nevetve.

A kunyhónk bejárata mellett volt egy nagy edényünk, amelyben tiszta vizet tartottunk. Néhány naponta mindig el kellett mennie valamelyikünknek friss vízért. Amikor megérkeztem, Cuj-hua mindkettőnk számára elegendő vizet hozott a közeli kúttól, hamarosan pedig beálltunk egy rendszerre, amelyben egymást váltva jártunk vízért. Két nagy vödörrel indultam el a földbe fúrt, nagyjából hét méter mély kúthoz. Kellemetlen élmény volt először fölé állni: a fenekem nem is látszott, és nagyon féltem, hogy beleesek. A peremére térdeltem, miközben erősen kapaszkodtam a köré épített kőfalba. Ledobtam a vödröt, és egy hosszú kötél segítségével jobbra-balra mozgattam, de valahogy nem sikerült megtöltenem. Kihúztam, és azon gondolkodtam, mit rontok el. Mielőtt azonban feladtam volna, és elindultam volna hazafelé, Csu Ji-ping jelent meg.

– Cuj-hua mondta, hogy itt talállak – mondta. – Hadd segítsek!
Felvette az egyik vödröt a földről.

– Mindig tartsd fejjel lefelé, amikor ledobod. Ha csak úgy behajítod, lebegni fog a víz tetején – mondta, miközben mindkét vödröt megtöltötte. A kezembe nyomta a kígyópálcáját, a vállára vetett hámrá ráakasztotta a két vödröt, és visszacipelte őket a kunyhókhöz. Én mögötte gyalogoltam.

Cuj-hua odakint várt ránk, az ajtóban állva nézte, ahogy közeledtünk. – Úgy néztek ki, mint egy család – mondta. – Olyanok vagytok, mint egy házaspár.

Zavarba jöttem, nem jutott eszembe semmi, amit mondhattam volna. Ji-ping is elvörösödött, letette az ajtó elé a vödröket, és így szólt: – A víz mindkettőtöké, Cuj-hua, nekem pedig eszem ágában sincs két feleséget tartani.

Tökéletes válasz volt, mindhárman hangos nevetésben törtünk ki.

Ezután Ji-ping rendszeres látogatónk lett. Sokszor hozott magával rizst, ilyenkor együtt főztünk és ettünk, aztán késő éjszakáig

beszélgettünk. Megtudtam, hogy bár csak középiskolát végzett, önszorgalomból, saját kedvére a klasszikus kínai irodalmat és költészetet tanulmányozta. Ez közös vonásunk volt, mindketten imádtunk olvasni. Elmeséltem neki, hogy rengeteg könyvet hoztam magammal a városból, mire azt válaszolta, hogy pont ugyanígy tett ő is. Amikor legközelebb jött, hozott magával néhányat, én pedig fogtam a Tang-dinasztia hatalmas verseskötetét, és késő éjszakáig a kunyhó előtt ülve olvastunk fel belőle egymásnak. A nap fénypontjaként néha délutánonként ősi szerelemről és magányról szóló verseket szavalt, miközben én az ujjammal követtem a könyvben az éppen idézett verset. Voltak sorok, amelyek melegséggel töltöttek el, ilyenkor felgyorsult a szívverésem, és az járt a fejemben, vajon Ji-ping hozzám akar-e szólni a verseken keresztül, vagy valóban csak a költészet szeretete miatt olvasta fel vagy idézte fejből azokat a sorokat.

Egyik este az ablakunknál állva nézte a lenyugvó nap utolsó sugarait, miközben egyik kezében a verseskötettel, hevesen gesztikulálva hangosan olvasott:

Tavaly történt, pont ezen a napon,

Hogy beleszerettem vakon
Arcába, mikor a barackfa virágba borult.
Ragyog. Tükrözi szépségünket. De jajj,

Vajon hova
Tűnt a csoda?
Hisz idén is virágba borul a barackfa,
Mikor a tavaszi szél borzolja kacagva.

A szívem a torkomban dobogott. Egy csapásra elfelejtettem a mindennapok fáradalmait és reménytelen életemet, szelíd hangja szinte felemelt és magával ragadott. Nyitott szemmel álmodtam, miközben fejből idéztem a választ: Azt kérded, miért élek a zöld hegy csúcsán?

Választ nem kapsz, csak mosolygok furcsán.

Ahogy barackfa virágzik a hegyi patak mellett, Úgy élek az emberiségen túl,

Alattam csak föld, mellettem csak te, felettem csak felleg.

Ji-ping rám pillantott, miközben szavaltam. Úgy nézett rám, hogy zavarba jöttem, és el kellett fordulnom tőle. Utolsó szavaim már az ablak felé nézve buktak ki belőlem. Azonnal válaszolt, ő is fejből idézve a sorokat: Rég kivágott erdők tarlóján, emésztő füstfelleg haragos alját, Hideg hegyek ölelik az egykor volt zöld szívszaggató híját. Köd ül a messzi vár fölött vérszomjasán várakozva, A távolban valaki keserűn sóhajt és sír vágyakozva.

Egy pillanatig nem jutott eszébe a népszerű Li Taj-po-vers következő sora. Csendben vártam, miközben lehunyta a szemét, úgy próbálta felidézni a folytatást, majd amikor végül elkezdtem szavalni a következő versszakot, azonnal eszébe jutott, és a szavakat egyszerre kiejtve, együtt fejeztük be a költeményt: Márványlépcsőkön hiába vár,

Felé csak a madár száll.

Merre nézzen, szerelme vajon merre jár?

Körös-körül néptelen, csendes a határ.

– Li Taj-po biztosan valahogy így halt meg – mondta. Megköszörültem a torkomat, elpirultam, és egyetértésem jeléül csak bólintani tudtam.

Amikor gyermekkorunkról és gyors felnőtté válásunkról beszélgettünk, megállapítottam, hogy Ji-ping jószerével ugyanazokon a dolgokon ment keresztül, mint én, és ezek ugyanolyan érzéseket, mély sebeket és keserű emlékeket hagytak mindkettőnkben. Magányosak voltunk, mindketten hazavágytunk. A lelkünk szétfoslott az évek során. Ellopták a gyermekkorunkat. Szavainkkal egymást vigasztaltuk, de közben tisztában voltunk vele, hogy óvatosnak kell lennünk. Tudtuk jól, hogy a szenvedély csak a politikában bocsánatos érzelem – ettől az érzelemtől pedig megtanultunk rettegni, amint valakinek az arcán vagy a hangjában felismertük. A szenvedély azoknak a kiváltsága lett, akik arra használták, hogy másokat gyötörjenek vele. A többieknek, azaz nekünk pedig maradt a bánat, az alázat, a félelem és a megbánás. De ott és akkor a szívünkben szenvedély gyúlt, méghozzá olyan emésztő, hogy egymásra sem mertünk nézni, mert attól tartottunk, lángba borít minket, és egész megmaradt életünket felperzseli. Foglyok voltunk saját belsőnkben. A fal, amelyet kettőnk közé húztunk, szilárdan állt. Soha nem értünk egymáshoz, még arra is figyeltünk, hogy ne nézzünk túl hosszú ideig egymásra. Tudtuk, mikor kell megálljt parancsolnunk magunknak. Muszáj volt megtartanunk azt a távolságot, amelyet még nem ítéltünk veszélyesnek.

Azon kaptam magam, hogy várom Ji-ping látogatásait. Megfésülködve, megmosdva vártam, hogy megérkezzen. Cuj-hua nevetett rajtam, de éreztem, hogy egyre féltékenyebb lesz, a féltékenységről pedig azt olvastam, hogy mindig rettenetes következményekkel jár. Úgy határoztam, még óvatosabb leszek, különösen akkor, amikor kettesben vagyunk Ji-pinggel.

Egyik délután, amikor a rizsföldről tértem vissza, sikoltozás és kiabálás hangjai ütötték meg a fülemet. A kunyhóig hátralevő rövid távot futva tettem meg. Cuj-hua a tömeg közepén fetrengett a földön, és öklével verte a földet, ahogy a kisbabák szokták. Elkeseredett hangon, sikítva böngött.

- Mi történt? – kérdeztem egy asszonytól.
- Cuj-hua beleesett a latrinába – válaszolta.

A hegyekben nemcsak egyszerűen ástak egy lyukat a földbe latrina gyanánt, mint ahogy a síkságon lakók, hanem besüllyesztettek egy hatalmas agyagedényt, amelynek a szája jó félméternyire kiállt a földből. Két pallót tettek keresztbe az edény szája fölött, így az ürítés igazából egy cirkuszi kötéláncos-mutatvánnyal volt egyenértékű. Mindkét lábunkat megvetve a pallókon az edény fölé kellett állni, és nagyon vigyázni, nehogy túl sokat mocorogjon az ember, hiszen így könnyen kicsúszhatott az egyik palló, az egyensúlyvesztésnek pedig súlyos következményei voltak. Féelve használtam a latrinát, akárhányszor fölé guggoltam, mindig ezek a súlyos következmények jártak a fejemben.

Cuj-hua szép, hosszú haját barnára festette a szennyvíz.

Zavarban volt, egyrészt amiatt, hogy beleesett a latrinába, másrészt azért, mert oda kellett hívnia néhány falubelit, hogy kihalásszák az agyagedény mélyéről. A látvány, amely fogadott, egyszerre volt tragikus és komikus; a falubeliek is nevetgélve beszélgettek a földön fekvő lány körül. Egyszer csak megjelent Huang csapatvezető, és tudni akarta, mi történt, majd a viháncolva szórakozó kör közepére állva így szólt:

– Cuj-hua, állj fel, és mosakodj meg! Mindannyian tudjuk, hogy városi lány vagy, de idővel megtanulod, hogy itt, falun néha koszos lesz az ember.

– Hogy néha koszos lesz az ember? – sikoltotta Cuj-hua, miközben talpra kászálódott. – Hát nézzen rám! Ez nem kosz! Ez az egész falu szara rajtam! Egyszerűen nem élhetek itt tovább, egy senki vagyok itt! Akár meg is halhatnék holnap reggel.

– Nem fogsz meghalni holnap reggel – válaszolta szenvtelenül a csapatvezető.

– Haza akarok menni, hogy összeszedjem magam. Csapatvezető, kérem, csak két hetet engedélyezzen! Megérdemlem, megdolgoztam érte!

Huang csoportvezető furcsa pillantással, de nem minden részvét nélkül nézett a fertelmes látványt nyújtó lányra.

– Rendben van – mondta. – Kapsz egy hét eltávozást.

Cuj-hua arcán széles mosoly jelent meg, majd elrohant a folyóhoz, hogy megmosakodjon. Másnap reggel, amikor az asszonyokkal tartottam éppen a még nálunk is magasabban lévő hegyekbe, hogy tealevelet szedjünk, láttam, amint Cuj-hua egy táskával a kezében, magában énekelve sétál az ösvényen lefelé.

A falubeliek minden évben több hétre otthagyták a rizsföldeket, és tealevelet szedtek. Akkor hasított belém, amikor velük dolgoztam, hogy milyen lélegzetelállító szépségűek is a minket körülvevő hegyek. A meredek hegyoldalakon ezrével nőtt az azálea, s amikor a nap átbukott a hegyek orma fölött, a távolban vöröslő völgyek olyan látványt nyújtottak, mintha vérrel locsolták volna le őket. Ezredévek óta hagyomány volt, hogy az itt szedett tealeveleket a mindenkori uralkodónak ajánlotta fel a nép. Az volt a szokás, hogy a betakarítást kizárólag asszonyok végezték. Napfelkelte előtt keltem, és az

asszonyokkal együtt a hegycsúcsra indultam. Mindenkinél volt egy nagy bambuszkosár, abba szedte a tealeveleket. Minden cserje ágáról csak a legfelső három levelet téptük le. En olyan ügyes voltam, hogy egyszerre két kézzel tépkedtem, ami egyszerűen lenyűgözte a többieket. Bár egész nap megállás nélkül dolgoztunk, mégis csak nagyjából félkilónyi levelet szedtünk fejenként.

Öt, a hegyek közötti munkával eltöltött nap után egyre gyengébbnek éreztem magam. A kaptatón messze lemaradtam a többiek mögött, ahogy a teacserjék felé kapaszkodtunk, és többször abba kellett hagynom a munkát, hogy leüljek pihenni, annyira elhagyott az erőm. Szombaton nem is jelentkeztem le a csapatvezetőnél, csak feküdtem egész nap. Senki nem hiányolt. Másnap is ágyban maradtam, még főzni sem keltem fel, amitől persze még gyengébb lettem. Elfogyott a vizem is, de nem volt erőm, hogy a vödörket elcipeljem a kútig. Kiszáradtam. Azon gondolkodtam, vajon mikor tűnik fel valakinek, hogy hiányzom. Cuj-huának vasárnap kellett volna visszatérnie a faluba, de nem érkezett meg. Sőt, a következő napokban sem jött haza. Kedd délután Ji-ping ugrott be. Több mint egy hete nem találkoztunk már, mert azt gondolta, én is hazamentem Cuj-huával. Megdöbbenve látta, milyen állapotban vagyok.

Azonnal a kúthoz szaladt, hogy friss vizet hozzon. Olyan szomjas voltam, hogy még mielőtt felforralhatta volna a vizet, kikönyörögtem magamnak egy kortyot. Ji-ping ápolt, begyűjtotta a tűzhelyet, felforraltta a vizet, és főzött egy nagy adag rizskását. Miután ittam egy kortyot, már képes voltam felülni az ágyban, étvágyam viszont változatlanul nem volt, de Ji-ping addig erősködött, míg lenyeltem néhány kanál rizst. Az ágyam szélén ülve diktálta belém falatonként az ételt, akár egy aggódó anya. Amikor megérintette a nyakamat, és a szemembe nézett, úgy éreztem, az iránta érzett vonzalmam még tovább nőtt. Szerelmes lettem Ji-pingbe. Csodálatos érzés volt. De tudtam, hogy hiába csodálatos, ha egyúttal tilos is.

Miután megetetett, odahúzott egy széket az ágyamhoz, és verseket olvasott nekem. Éjszakára hazament, de másnap reggel újra ájtött, hogy gondomat viselje.

Kicsit aggódtam Cuj-hua miatt, hiszen már jó néhány napja vissza kellett volna térnie, de ezt az érzést elnyomta az öröm, amelyet a Ji-pinggel kettesben töltött idő jelentett, ő ugyanis minden áldott nap ott volt mellettem, míg fel nem épültem.

Abból, ahogy rám nézett, a versekből, amelyeket kiválasztott nekem, ahogy éjszakába nyúlóan nem tudott elszakadni tőlem, tudtam, hogy ő is szerelmes lett belém. Nem volt szükség rá, hogy kimondja. Csendben ültem a széken, és hallgattam, ahogy szebbnél szebb verseket olvas fel, és néztem, amint finoman lapoz a könyvben, ahogy a kezével gesztikulál, és ujjával követi a sorokat a verseskötetben. Dallamos, szelíd hangja elvarázsolt, magával ragadott. A szemembe nézve könnyedén olvashatott gondolataimban, ő pedig a versek szavaival tudatta irántam érzett szerelmét.

De egyikünk sem tudta, mihez kezdjen ezzel az egészszel. A kettőnk közt lángoló érzelmekről csak annyit tudtunk, hogy nem helyesek, hiszen mindketten ugyanazzal a bűnnel a vállunkon élünk – fekete családból származtunk. Ha rájönnek, vagy akár csak gyanúba keveredünk, hogy átléptük az érzelmeknek központilag megszabott határt, jól tudtuk, hogy sokkal súlyosabb büntetésre számíthatunk, mint amilyen hasonló esetben egy vörös családból származó párnak járna. Hallottunk olyan történeteket a hegyek között élőkől, hogy vörös családok leszármazottai egymásba szerettek, összeházasodtak, és letelepedtek az eldugott falvak egyikében, hogy paraszti sorban éljenek tovább együtt. Mindezt úgy, hogy megfogadták, amint a politikai helyzet megváltozik, az elsők között térnek majd vissza a városba. A mi helyzetünk azonban egészen más volt: biztosan tudtuk, ha összeházasodunk és letelepszünk a hegyek között, minden esélyünket elveszítjük, hogy valaha is hazajussunk innen.

Ji-pinggel gyakran beszélgettünk, vagy mondjuk inkább úgy, álmodoztunk arról, hogy ha egyszer hazatérünk a családjainkhoz, egyetemre fogunk járni. Nem győztük biztosítani egymást erős hitünkről, miszerint a mindenki által szajkózott tényekkel ellentétben

falusi száműzetésünk egy napon véget ér majd. A jövőnk, az igazi életünk a hegyeken túl, a városban várt ránk. De tudtuk azt is, hogy kettőnk szerelme semmi másra nem volna jó, csak ezeknek az álmoknak a végleges elvesztésére. Közel maradtunk egymáshoz, de ugyanakkor igen távol is. Amikor mások is voltak a közelünkben, kínosan távolságtartóan viselkedtünk, hogy a gyanú árnyékát is elkerüljük, ha pedig párttagok is voltak köztünk, nem is néztünk egymásra.

Ji-ping két másik, Vuhból származó képzett fiatalal lakott együtt. A betakarítás utáni napokban, amikor nem kellett dolgozni mennünk, Cuj-huával meglátogattuk őket. Miután ittunk velük egy teát, az az ötletünk támadt, hogy felmászunk a környék legmagasabb csúcsára. Becsomagoltunk néhány adag főtt rizst, egy termoszban teát vettünk magunkhoz, az egyik fiatal pedig kölcsönkért egy falubelitől egy ősrégi vadászpuskát. Azt mondta, talán fent a hegytetőn puskavégre kap valami madarat, és akkor hatalmas lakomát csapunk.

Az emelkedő sokkal megerőltetőbb volt, mint gondoltam. Az ösvény egy idő után meredek kaptatóvá változott, volt olyan rész, ahol már csak négykézláb tudtunk haladni. Félttem a magasságtól. Lemaradtam. Ji-ping jött vissza értem, kézen fogott, és átvezetett a legnehezebb részen, közben azt tanácsolta, semmiképpen ne nézzek le.

Reszkettem a félelemtől, ahogy egy szűk, meredek ösvényen kapaszkodtunk fölfelé.

– Nem hiszem, hogy tovább tudok menni – mondtam Ji-pingnek.

– Már hogyan tudnál? – szólt nyugodt hangon. – Csak fogd jól a kezem! Semmi bajod nem eshet.

Én pedig megfogtam a kezét, és a szememet egy pillanatra sem véve le róla, követtem. Egy alacsony felhőn haladtunk keresztül, a mögöttünk elterülő táj hirtelen ködbe burkolózott. Kiértünk a felhőből, és megpillantottuk a hegytetőn ránk váró csoportot. A csúcson lenyűgöző volt a látvány. A felhők fölött állva minden irányba mérföldekre elláttunk.

Varázslatos birodalomban jártunk. Az alattunk elterülő táj virágzó hegyoldalait itt-ott piros, rózsaszín és sárga foltok tarkították, madarak repkedtek a színes völgyek fölött mit sem tudva a fölöttük

báméskodó emberekről. Az ég kék volt felettünk, a fejünk fölött elúszó hatalmas fehér felhők olyanok voltak, akár a földrészek. Hosszú ideig nem szólalt meg egyikünk sem. Végül Cuj-hua felém fordult, hogy mondjon valamit, de a szavak a torkán akadtak, és meglepve nézett rám. Akkor eszméltem rá, hogy még mindig fogom Ji-ping kezét. Azonnal elengedtem, és elléptem mellőle.

Szabályos kört alkotva heveredtünk le a földre, a fejünk szinte összeért, ahogy az eget bámultuk. Becsuktam a szemem, és a tiszta, nehéz levegőt ízlelgettem. Az egyetlen hang, amelyet hallottunk, a sziklákon szelíden megtörő szél süvítése volt. Hirtelen hatalmas robaj törte meg a csendet. Felültem, ijedtemben majd kiugrott a szívem a helyéről.

– Mi volt ez? – kérdeztem zihálva.

A többiek nevetve néztek rám. Az egyik fiú elsütötte a puskát, annak volt ilyen hangja.

– Nézzétek már, hogy megijedt! – mondta Cuj-hua. – Valld csak be, hogy bepisiltél ijedtedben.

– Nem is félek. Csak nagyon meglepődtem – válaszoltam elpirulva.

– Ha nem félsz – mondta az egyik fiú –, akkor gyere, lőjj egyet te is a puskával!

Megtöltötte a fegyvert, és a kezembe nyomta. Vaskos darab volt, felemelni sem tudtam erőlködés nélkül. Megmutatta, hova tegyem a kezemet, hogy tartsam a vállamat, hogyan célozzak, és hogy húzzam meg a ravaszt.

– Így, jól csinálod! – mondta a fiú, majd egy madárra mutatott az égen. – Tessék, lődd le a madarat!

Én azonban aznap nem éreztem helyénvalónak, hogy lelőjek egy madarat, úgyhogy egy felhőt vettem célba, behunytam a szemem, és elsütöttem a puskát. Hatalmas robaj hasított a völgy nyugodt csendjébe, a csőből tűzcsóva lövellt ki, és a puska nagyot rúgott vissza. Hátrahőköltem, majd két ügyetlen lépés után hanyatt is dőltem. Eldobtam a puskát és úgy sikítottam fel, mintha meglőttem volna magam.

– Hát, meg kell hagyni, jó sok madarat megijesztettél -mondta nevetve egy másik fiú –, de egyik sem halt meg ijedtében, úgyhogy vacsoránk nem lett a dologból.

A puska hangjára valóban több madárraj is felriadt. A bokrok és bambuszerdők szinte megelevenedtek, ahogy a színpompás, gyönyörű madarak felrebbentek közülük. Egy hatalmas sas repkedett a fejünk felett, méltóságteljesen, óriási ívben körözve. Csapott néhányat a szárnyával, majd lejjebb ereszkedett, és az emberi szem által láthatatlan szellőkések hátán vitorlázott tovább.

Ott, azon a helyen szereztem egy verset, amelyet elő is adtam:

A sas a hegy felett száll,
A nap fényesen ragyog felette,
Mégis mi vagyunk itt, a világ tetején.
Gyermekek vagyunk csak, életünk elején.
De ha a nap lenyugszik, sötét lesz az éjszaka,
A sast is várja fészke, sebesen szállva tér haza.
Mi is visszatérünk, vár ránk
Otthonunk, mely nem otthon, s nem miénk,
Messze kerültünk mind, s nem tudjuk, miért.

A többiek csendben hallgattak, majd Ji-ping szólalt meg.

– Nem szabad ilyen szomorú szavakkal rontani el ezt a gyönyörű napot.

– Ji-mao, mindannyiunkat megríkatsz! – mondta Cuj-hua. – Ma egyikünk sem akar ilyen szomorú dolgokra gondolni.

– Igen, ez most túl szomorú, Ji-mao. Mit szólnál inkább valami ilyesmihez? – szólalt meg egy másik fiú.

A hegy csúcsán esett meg,
Csodája az alábbi esetnek:
Mikor bátor Vu Ji-mao a hegy csúcsán
Mellélőtt a sasnak csúnyán.
Nagyot szólt a puska, mikor tüzelt,
A bátor kislány pedig a nadrágjába vizelt.
Korgó gyomorral mászunk le a csúcsról,

Lemondtunk a finom húsról.

Mindannyian nevetni kezdtünk. Az én versem által keltett borongós hangulat egy szempillantás alatt szertefoszlott. Körbeültünk, lábaink összeértek, miközben ettük a magunkkal hozott rizst, és egymásnak adogattuk a termosz forró teát. Evés közben keveset beszéltünk, mindannyiunkat mélyen megérintett a környék szépsége, de talán még ennél is nagyobb hatással volt ránk a hirtelen támadt bajtársias sorsközösség.

– Legjobb lesz elindulnunk visszafelé, mielőtt besötétedik – mondta Ji-ping, miután elfogyott a rizs és a tea.

A hegyről leereszkedni még nehezebb volt, mint felkapaszkodni. A köd és a felhők vaskosabbnak tűntek, szinte nem is láttuk az ösvényt a lábunk előtt, miközben lépdeltünk lefelé. Ji-ping nem hagyott magamra, fogta a kezemet, és vigyázott rám. Amikor elértük a füves domboldalt, leültünk a földre, és az út hátralévő részét a hátsónkon csúszva tettük meg. Mire visszaértünk a kunyhókhöz, már sötét volt. Teljesen kimerülve, fáradtan és kitikkadva estünk haza.

Másnap Cuj-huával a teraszos rizsföldeken dolgozók közé voltunk beosztva, de olyan lomhán mozogtunk felfelé menet, hogy messze lemaradtunk a csoporttól.

– Vajon mivel töltötte a tegnapi éjszakáját a mi öt képzett fiatalunk? – kérdezte Huang csapatvezető. – Felmásztok a hegyre, ahelyett, hogy valami hasznosat csinálnátok. Nem vágatok bambuszt, nem szedtetek gombát, fát sem gyűjtöttetek. Nem is értem, mi az ördögnek fecséreelitek ilyesmire az időtöket.

Lehetetlen lett volna megmagyarázni neki, mit csináltunk előző nap, és milyen érzés volt a hegy csúcsáról lepillantani, így válaszul hallgattunk.

51.

Két héttel azután, hogy megmásztuk a hegyet, úgy döntöttem, hogy szervezek egy másik közös ünnepséget a közelgő holdújév tiszteletére. Meghívót küldtem Ji-pingnek és barátainak, sőt a közelben élő összes képzett fiatalat meghívtam. Két nappal később tíz képzett fiatalember és két leány csatlakozott hozzánk, hogy együtt ünnepeljünk.

Megkértünk mindenkit, hogy hozzon valamit az ünnepélyes lakomához. A fiúk lőtték néhány madarat, azokat hozták el, mások elemeltek néhány bambuszrudat a kommuna raktárából, míg a lányok egy nagy, zöld sütőtökkel a kezükben érkeztek. Óriási lakomát csaptunk. A fiúk kivitték az asztalt a kunyhó elé. Lámpásokra és gyertyákra nem volt szükség, olyan gyönyörű telihold volt aznap éjszaka. Vettem néhány üveg bort a kommuna központjában lévő üzletben, a fiúknak tisztán töltöttünk belőle, mi, lányok pedig felvizeztük egy kicsit a magunkét. Az asztal köré gyűltünk, de mielőtt enni kezdtünk volna, a fiúk tósztot mondtak. Minden felszólaló igyekezett túltenni az előtte szólókon, így egyre vadabb és

hangosabb kiáltozás kerekedett a jókívánságokból. Ettünk, ittunk, sokat nevettünk, és egymás után idéztük fel városi emlékeinket. A parasztok között töltött időt mindannyian nehezen viseltük, a város utáni vágyakozás közös volt bennünk. Időközben teljesen besötétedett. Ji-ping félrevont, és megkérdezte, nincs-e kedvem sétálni egyet.

Észrevétlenül kisurrantunk a többiek közül és a folyópart felé indultunk, miközben arról beszélgettünk, hogy milyen jó ötlet volt összejönni a többi képzett fiatallal, és milyen jó lenne a jövőben ugyanezt egy városban tenni meg. Volt a folyó egyik kanyaránál egy sima, lapos szikla, amely mellett egy fűzfa állt. Leültünk a sziklára, a hold gyönyörűen ragyogott felettünk, a tökéletes csendet csak a rohanó folyó zaja törte meg. A lábunkat a vízbe lógatva pontosan tudtuk, hogy ugyanaz jár mindkettőnk fejében, de túlságosan féltünk ahhoz, hogy közelebb ülünk egymáshoz.

A bokrok közül egyszer csak érdes hang recsegett ránk.

– Ne mozduljatok, mert lelőlek benneteket! – Jéggé dermedve ültünk.

– Ne lőjön, Csu Ji-ping vagyok! – kiabálta Ji-ping a kezét a magasba emelve.

– Ó, hát ti vagytok azok? – szólt a válasz a bokrok közül. Huang csapatvezető lépett elő. – Jól megijesztettetek.

– Hát még maga minket – válaszoltuk.

– Azt hittem, szellemeket látok – mondta.

– Hát ezt meg miből gondolta? – kérdeztem.

– De hiszen maga párttag. Nem lenne szabad hinnie a szellemekben, nem igaz? – tette hozzá Ji-ping.

– Hiszek a pártban és a szellemekben. Nem hiszem, hogy a két dolog ne férne meg egymás mellett az emberben.

Kis híján elnevettem magam, de valahogy sikerült elfojtanom a feltörő kacagást.

– Ostoba városi kölykök! – mondta a fejét rázva, majd a felé a szikla felé mutatott, amelyen addig ültünk, és így folytatta: – Azt a sziklát, amelyen ültetek, úgy hívják: Szellemek

asztala. A folyó itt olyan nyugodt, mint egy nagy tükör. Telihold idején a szellemek pont a ti sziklátokra ülnek, hogy megfésülködjenek, és a folyó tükrében nézegessék magukat. Ezért hoztam ma magammal a puskámat is. A falubeliek, ha csak tehetik, nem jönnek a szikla közelébe telihold idején.

– Előfordult már, hogy a szellemek bántottak valakit? -kérdeztem.

– Sokan vesztek bele errefelé a folyóba. Nők és férfiak. Néha gyerekek is.

Idegessé váltam, vetettünk a fodrozódó habokra, és elindultunk Huang felé.

– Éppen a havi pártgyűlésről igyekeztem hazafelé – tette hozzá –, amikor hangokat hallottam.

– Egy kis ünnepséget tartunk éppen – mondtam. – Volna kedve csatlakozni?

Huang visszasétált velünk a kunyhókhöz. Közelebb érve láttuk, hogy a többiek körben ülnek a földön. A hold fénye megvilágította az arcukat. Egyből felismertem azt a szomorú dalt, amelyet éppen énekeltek. A dal rólunk, képzett fiatalokról szólt. Hallgattam szomorú, mélabús hangjukat, és alig tudtam visszatartani a könnyeimet.

Lámpás világítja meg szomorú arcomat,
Távol otthontól, egyedül vívom harcomat.
Feltámad a szél, eloltja a lámpát.
Apu! Anyu!
Megöl a bú, hogy nem lehetek veletek,
Értetek sír most elárvult gyermekeitek.

Huang felnevetett, amikor meghallotta a dal szövegét. – Elkényeztetett városi kölykök! – mormolta maga elé. – Olyanok vagytok, mint az erdőben eltévedt kislányok.

A többiek nem zavartatták magukat, folytatták az éneklést. Ji-ping és én is csatlakoztunk. Huang csapatvezető megállt a kör szélénél, és a társaságot vizsgálgatva bámulta vendégeinket. Amikor véget ért a dal, az egyik fiú felállt, és töltött neki egy italt. Elfogadta a felé nyújtott poharat, amelyet aztán egy szempillantás alatt kiürített. Letette a fegyverét, majd leült közénk a földre. Elővett egy cigarettát, rágyújtott, és kért még egy italt. Négy pohár bor és további jó néhány cigaretta után nem ment egykönnyen a feltápászkodás, puskája keresgélése a sötétben pedig még ennél is nehezebb feladatnak bizonyult.

– Már indul is haza? – kérdezte Ji-ping.

– Ja – válaszolta Huang a fogai közt szűrve a szavakat. – Itt az idő lefeküdni – mondta, és eltámolygott a sötétben.

Miután eltűnt a szemünk előtt, a fiúk közül néhányan nehezményezték, hogy ilyen sok borunkat megitta. – Szemét hiéna! – mondta egyikük, a többiek pedig egyetértően bólogattak.

– Szemét hiéna puskával! – tette hozzá egy másik.

– Vén fattyú! – mondta valaki. – De veszélyes vén fattyú! Mindannyian neveltünk, miközben a szemünk sarkából arra lestünk, amerre Huang eltámolygott. Nekem még egy pillanatra úgy is tűnt,

hogy látom vizenyős szemeit csillogni a holdfényben. – Csitt, most is lát és hall minket! – mondtam a többieknek. Mindenki elcsöndesedett. Aztán valaki hirtelen belekezdett egy melankolikus dalba, amely az otthonról szólt.

Északkeletről jöttem, a Szunghua folyó partjáról,
Hol az erdők hangosak a szénbányák hangjától,
Szója és cirok borítja a hegyeket és mezőket nálunk,
Onnan jövök én, ott vannak szüleim, ott áll házunk.
Szörnyű nap jött el, mikor mindezt hátra kellett hagynom,
Minden kincsem odavan, fejem nincs már hova hajtanom.
Csak várom, vágyom, kémlelem a percet,
Mikor egyszerre vége szakad ennek,
És otthon leszek újra, s minden a régi lesz.
Ó, édesanyám! Ó, édesapám! Ó, drága szüleim!
Fivérem, nővérem, mikor leszünk újra együtt,
Szeretett véreim.

Hat, munkával eltöltött hónap után eltávozást kaptam, hogy hazautazzak szüleimhez a hegyvidékről. Huang csapatvezető kiállította az engedélyeket, miszerint két hetet tölthetek Vuhuban. Amikor hazaértem, szüleim boldogok voltak, hogy látnak, ugyanakkor nagyon aggódtak egészségi állapotom miatt. A hegyvidéki koszt miatt, amely tulajdonképpen kizárólag rizsből állt, hízásnak indultam, folyamatosan letört és fáradékony voltam. Mama azonnal nekivágott a városnak, hogy zöldségeket és húst szerezzen. Különleges ételeket főzött, csupa olyat, amit nagyon régen ettem utoljára. Hamarosan visszanyertem az erőmet.

Megkérdeztem a szüleimet, hogy van régen látott barátnőm, Jüan-jü. Papa rám bámult, és rövid hallgatás után így szólt:

– Hát nem hallottad?

– Semmit nem hallottam – válaszoltam. Csak jó hírt akartam hallani. Semmi rosszat, csak azt, hogy megfordult a szerencséje, valami csodás dolog történt vele, jó állást talált, vagy bármi hasonlót.

– Sajnos rossz hírem van – mondta Papa.

– Mi az? – kérdeztem arra számítva, hogy Jüan-jü boldogtalanná vált vidéken, már nem szeretett ott lenni, de legrosszabb esetben is csak arra, hogy valami apró gond van az egészségével.

– Az apjához járok fodrászhoz, mindig beszélgetünk, amíg a hajamat vágja – mondta Papa.

– Hazajön hamarosan? Találkozhatok vele, amíg itthon vagyok? – kérdeztem izgatottan.

– Az apja azt mesélte, hogy talált magának egy fiút vidéken. Aztán... hogy is mondjam ezt el neked, Ji-mao... szóval teherbe esett. Hosszú ideig nem szólt róla senkinek, aztán mire kiderült, már késő volt, nem volt mit tenni. Megszülte a gyermekét, de nem hagyták, hogy megtartsa, azonnal elvették tőle.

Összeszorult a szívem. Újra eszembe jutott, ahogy éjszakáról éjszakára mellettem sírt a fal túloldalán, majd arra gondoltam, milyen furcsa gondolatai voltak arról, hogy talán örökbe fogadták, és nem a vér szerinti szülei nevelik. Most pedig elvették a gyermekét, hogy valaki más fogadhassa örökbe. Vagy még ennél is rosszabb.

– Persze jelezték a szüleinek, hogy milyen gyalázatos dolgot művelt. Amikor megtudták, mi történt, nagyon elszégyellték magukat, az apja pedig olyan rettenetes haragra gerjedt, hogy írt neki egy levelet, amelyben közölte vele, hogy soha ne merészeljen hazajönni, mert nem a lánya többé. Sőt azt mondta, igazából soha nem volt a lánya, Ji-mao.

– Mit gondolsz, vajon igaz? Tényleg nem a lánya volt, csak örökbe fogadták?

– Nem tudom. Nagyon dühös volt, amikor erről beszélt. Mindenesetre ezt mondta.

– És hol van most Jüan-jü?

– Múlt héten voltam az apjánál haját vágatni. Azt mondta, Jüan-jü meghalt.

Az arcom elé tettem a kezem, mintha azzal megvédhetném magam Papa szavaitól.

– Mi történt vele?

– Megint teherbe esett, és ezúttal sem szólt senkinek. Úgy döntött, megoldja egyedül. Mindenféle gyógyszert vett be, hogy megszabaduljon a babától. De túlzásba vitte.

Elfordultam Papától, és zokogni kezdtem.

– Amikor az apja megtudta, átkozni és gyalázni kezdte. Azt mondta, csak szégyent és bánatot hozott a családjára, semmi más.

Megrohantak a Jüan-jüvel eltöltött idő emlékei, a közös játék, az iskolába és piacra járkálás, ahogy együtt ültünk a fa ágain, és csak néztük az alattunk nyüzsgő várost. Nem tudtam abbahagyni a sírást.

– Miért sírsz ennyire, Ji-mao? Az apja és az anyja egyáltalán nem sírt. Hidd el, ő hozta a saját fejére a bajt!

Válaszolni akartam valamit, de egyszerűen nem találtam a megfelelő szavakat. Nem hittem, hogy bárki más megérthetné, mit érzek. Összegömbölyödtem a széken, és csak sírtam tovább. Tudtam, hogy ha lefekszem az ágyamba, és a fal felé fordulok, semmi másra nem fogok tudni gondolni, csak szegény barátnőmre, akinek a sírását már soha többé nem fogom hallani. Elment a legjobb barátnőm. Életem legutóbbi rövid és boldog időszakával immár megszűnt minden kapcsolatom.

A két hét gyorsan elszaladt otthon. Nehezen készülődtem a visszatérésre a hegyekbe, de nem volt mit tenni, menni kellett. Mama rengeteg könyvet csomagolt be, hogy legyen mit olvasnom az úton és később a faluban. Ezúttal könnyek nélkül zajlott a búcsúzás. Mamával szomorú pillantást vetettünk egymásra. A már mindennapi társammá szegődött állandó fájdalom tovább erősödött barátnőm, Jüan-jü elvesztésével. Ahogy a busz kigurult a városból, az utcán mászkáló járókelőket és kerékpárosokat néztem, szívemben rettenetes irigységgel, vágyakozó bánattal és maró fájdalommal.

A faluba való visszaérkezésem másnapján szokatlan szaladgálásra figyeltem fel a kunyhók között. Az emberek egymással versengve rohantak ki házaikból, és a meredek ösvényen ereszkedtek le a völgybe.

– Mi történt? – kérdeztem az egyik mellettem elszaladó asszonytól.

– Egy vadász csapdába ejtett egy tigrist – válaszolta.

Cuj-huával csatlakoztunk a többiekhez, hogy mi is megnézzük a látványosságot. A tigris hatalmas volt. A vadász egy nagy ketrecben tette közszemlére a csapdába ejtett állatot. A ketrecnek olyan vastag farácsai voltak, mint egy felnőt combja. A tigris fel-le járkált a ketrecben, néha megállt, és a kíváncsiskodó falubeliekre vetette jéghideg tekintetét. Vadul, félelmetesen morgott.

Cuj-huával a tömeg szélén álltunk, és lenyűgözve bámultuk a csodálatos állatot. Soha életemben nem láttam még ilyen gyönyörű színeket, sem ilyen hatalmas mancsot. Közelebb léptem a ketrechez, és lehajoltam, hogy minél közelebből nézhessek a tigris borostyán sárga szemébe. Visszabámult rám. Éreztem az állat szagát, a bőrömön éreztem forró, szagatatott lélegzetét. Elcsendesedett, én pedig megsajnáltam. Saját magamra emlékeztetett. Csapdába estünk mindketten egy Isten által magára hagyott helyen, ahonnan nem volt menekvés. A helyzet, amelybe én és a többi képzett fiatal került a hegyek között, nem volt kevésbé kétségbeejtő és reménytelen, mint a tigrisé. Vad vágyak és remények hajtottak minket, és mindennél jobban vágytunk sorsunk megváltoztatására. A tigris hatása alá kerültem. A falubeliek eközben hol az állatot piszkálták, hol a vadászt ajnározták, és nevettek, amikor a tigris a ketrec oszlopainak támadt. Néhányan kavicsokkal dobálták, hogy még dühödtebb támadásra ingereljék. Kétségbeesett dühöt és félelmet láttam az állat szemében. Egyáltalán nem féltem már tőle. Ki akartam szabadítani.

52.

Beköszöntött a tél. Hó borította a hegytetőket, a völgyek lenyűgöző zöld és vörös színeit csillogó, fehér takaró fedte el. Az iskolásokat hazaengedték a téli szünet idejére, így Ji-ping is engedélyt kapott, hogy hazautazzon. Én is haza akartam menni. Papa küldött egy sürgönyt, amelyben csupa olyan dolog állt, melyekre hivatkozva különleges engedélyt kaphattam a hazatérésre. Azt írta: „Apa kórházban, anya eltörte a kezét, siess haza!” Az otthonról érkező hírek aggodalommal töltöttek el, azonnal Huang csapatvezetőhöz siettem. Éppen vacsorához készült. Falun ugyanis az volt a szokás, hogy a családfő egyedül evett. Ilyenkor a felesége és a gyerekei nem is ülhettek le az asztalhoz. Ahogy körbenéztem, most sem láttam őket sehol. Beinvitált a konyhába, én pedig megmutattam neki a sürgönyt, majd amikor elolvasta, két hét különleges eltávozást kértem.

– Vacsoraidő van – mondta. – Gyere be, ülj le, evés közben átbeszéljük a dolgot.

– Vissza kell mennem a konyhánkba, megígértem Cuj-huának, hogy vele vacsorázom ma – válaszoltam.

– Megmondom, mi legyen – mondta. – Ha megiszol velem három pohár bort, megkapod az eltávozást.

Mivel szükségem volt az engedélyére, beleegyeztem. Leültem vele szemben az asztal másik oldalára. Csordultig töltötte a poharamat borral, majd magának is öntött, és tósztot mondott a hosszú és boldog életre. Egy kortyintásra kiitta a sajátját, nekem viszont két korty után le kellett tennem a poharamat.

– Idd meg a borodat, ha el akarsz utazni! – cukkolt. Nagy nehezen rávettem magam, hogy felemeljem a poharat, és a példáját követve egy hajtásra ledöntöttem az egészet. Égette a torkomat, miközben lenyeltem. Kéjes örömmel a hangjában kiröhögött, majd újratöltötte mindkettőnk poharát. A sajátját ismét villámgyorsan kivégezte, és várakozóan tekintett rám. Nagyon haza akartam

menni, és tudtam, hogy mit kell tennem ezért. A vér kifutott az arcomból, rosszul voltam, émelyegtem.

– Huang csapatvezető – szólítottam meg –, azt hiszem, nem bírok többet inni. Megkaphatnám most az engedélyt?

– Megegyeztünk, nem? – mondta három ujját felém mutatva. – Három pohár bor. Nem kettő, három!

Kitöltötte a harmadik pohár bort is. Koccintottunk, és mindketten magunkba döntöttük az italt az utolsó csöppig. A gyomrom megmozdult, úgy éreztem, azonnal kihányok mindent, ami benne van. Nem voltam biztos benne, hogy fel tudok állni.

– Megkaphatom végre az eltávozási engedélyt? – kérdeztem.

A petróleumlámpa ritkás fényében áthajolt az asztalon, és vizenyős szemével engem bámult.

– Ezen még gondolkodnom kell egy kicsit – mondta.

– Huang csapatvezető – kezdtem dühösen –, azt ígérte az imént, hogy ha megiszom három pohár bort...

– Még gondolkodnom kell a dolgon! – villant fel a szeme a fényben, miközben hátradőlt a székén.

– Elmegyek! – jelentettem ki határozottan, felálltam, és az asztal szélébe kapaszkodva próbáltam összeszedni magam, hogy ne essek hanyatt.

– Ne menj még! – szólt, miközben a csuklómat elkapva erősen visszatartott.

Kiszabadítottam a karomat, és kiléptem az ajtón a hideg, sötét éjszakába. Egy szempillantás alatt mögöttem termett. A tarkómon éreztem a leheletét.

– Ne menj még! – lihegte, miközben éreztem, hogy nyál csöppen a nyakamra. Karjait a derekam köré fonta.

Leráztam magamról a kezét, elhúzódtam, és sietősen elindultam hazafelé.

– Azt mondtam, nem mész sehova! – hörgött mögöttem. – Még nem végeztem veled!

Átrohantam a kertjén, és futva indultam neki a kunyhónkig vezető emelkedőnek. Rettegtem, hogy utánam jön, botladozva, vörös fejjel

lihegve szinte menekültem hazáig. A konyhához érve belöktem az ajtót és Cuj-huát pillantottam meg, ahogy az asztalnál ülve éppen vacsorához készül. Meglepetten nézett rám.

– Hát veled meg mi történt? – kérdezte.

– Megpróbáltam engedélyt kérni Huang csapatvezetőtől, hogy hazamehessek – zokogtam.

Elhúzta a száját, megrázta a fejét, és furcsa mosollyal befejezte a mondatomat:

– Mire Huang csapatvezető azt mondta, „Ha megiszol velem három pohár bort...”, így volt? – Pontosan tudta, mi történt.

– Igen.

– Hát, igen, minden lányra ez vár a kéréséért cserébe - mondta a fejét rázva. – Három pohár bor és a karjai a derekad körül egypár percig, ez a hazaút ára.

– Én elszaladtam – mondtam, és leültem az asztalhoz vele szembe.

– Ez esetben – mondta szárazon –, azt hiszem, búcsút mondhatsz a hazaútnak.

Megint elsírtam magam. Cuj-hua rám nézett, és felsóhajtott: – Azért vagyunk itt, hogy tanuljunk a parasztoktól -mondta pontosan olyan hangon, mint a párttitkár a színpadon az indulásunkkor. – Mindent meg kell tanulnunk a szegény, keményen dolgozó parasztoktól – jelentette ki. Amikor ránéztem, láttam, hogy mosolyog, de a szemében könnyek rebegtek.

Másnap indulás előtt beugrott hozzánk Ji-ping. Elmondtam neki, mi történt velem előző este.

– Rohadt vén kéjenc! – kiáltott fel dühösen. – Lássuk csak, mit tehetünk az ügyben. Nyugodj meg, gondom lesz erre a szemétládára! – mosolygott magabiztosan.

Aznap éjszaka ismerős kopogtatást hallottam az ablakdeszkán. Felkeltem, és beengedtem Ji-pinget.

– Megszereztem neked az engedélyt – mondta.

– Hogy csináltad?

– Van egy párttag barátom. Eljött velem látogatóba Huang csapatvezetőhöz. Mondtam neki, hogy azért jöttem, hogy segítek neked engedélyt szerezni a hazautazáshoz, a barátom pedig hozzátette, hogy hallott róla bizonyos dolgokat, amik nem vetnének jó fényt rá egy jelentésben. Azt mondta neki, hogy a kommuna központjában néhányan elég dühösek rá, és már fogalmazzák a központnak szánt levelet. Huang persze berezelt. A barátom alkut ajánlott. Lebeszéli a többieket a jelentésről, ha megkapod az engedélyt, hogy hazamehess.

– Mit mondott erre?

– Azt mondta, mehetsz. Viszont sietned kell, most azonnal pakolj – mondta –, még mielőtt a vén disznó meggondolja magát!

Az arcom ragyogott a boldogságtól, ahogy ránéztem, az övé pedig visszarágyogott rám.

– Délben itt vagyok érted – mondta. – Készülj össze addigra!

Néhány órával később Ji-pinggel rohantam le a hegyről a buszmegálló felé.

– Mit fogsz csinálni Vuhuban? – kérdeztem.

– Olvasok. Sokáig alszom. Sétálok. Szépírást gyakorlok. Moziba megyek.

– Elmész majd a Tükörtó Parkba is? – kérdeztem. – Úgy hallottam, gyönyörű télen, a legromantikusabb hely a városban – elhallgattam és elpirultam. Meglepett saját nyíltságom, ez korábban egyáltalán nem volt rám jellemző.

– En is hallottam – mondta mosolyogva. – Mit szólnál, ha valamelyik délután kettesben sétálni mennénk oda?

Egymás mellett ültünk a buszon, és az ablakon kifelé bámulva néztük a mellettünk elrohanó tájat. Amikor a busz éles kanyart vett, egymásnak dőltünk, én pedig éreztem, hogy a testem felforrósodik az érintésétől. Vigyáztam, hogy ne kelljen a szemébe néznie ilyenkor.

Családom félórás sétára lakott a buszpályaudvartól. Ji-ping segített hazacipelni a csomagjaimat. Mikor közeledtünk, gondolataimat már a szüleimért való aggodás foglalta le, amely

egyből el is párolgott, amikor megláttam Mamáékat, annyira megörültek nekem.

Papa maláriát kapott, és jó néhány napot kórházban kell töltenie. Mama bejárt hozzá, hogy ápolja, és ételt vigyen neki, de egyik nap, amikor a piac felé igyekezett, elcsúszott a jégen, és eltörte a karját. Bár már az öcsém is tudott ebben-abbban segíteni neki, a főzés, bevásárlás és takarítás nem ment zökkenőmentesen. Egy barátunkat kérték meg, hogy sürgönyözzön nekem, mert Mama igencsak a segítségemre szorult, arról nem is beszélve, hogy alkalom volt arra, hogy ismét lássanak. Mama melegen üdvözölte Ji-pinget is, és meghívta, hogy maradjon vacsorára.

A következő napokban sokat segítettem Mamának a ház körüli teendőiben, és mindennap meglátogattam Papát a kórházban. Reggelente átjött Ji-ping, hogy elkísérjen a piacra, és segítsen hazacipelni a szenet, amelyet az állami ellátóból hoztunk el.

Miután otthon mindent rendbe tettem, és már nem maradt elvégzendő feladat, meglátogattam Ji-ping családját, találkoztam a szüleivel és a nővérével is.

Kettesben sétálgattunk a hófödte Tükörtó Parkban. Amíg Vuhuban voltunk, szinte minden napunkat együtt töltöttük. Vagy náluk, vagy nálunk, de mindig együtt ettünk. Úgy láttam, mindenki örül, hogy ilyen közeli baráttra tettem szert a hegyek között.

A visszatérésnek már a gondolatától is rettegettem. Elmondtam Ji-pingnek, mennyire félek tőle, hogy Huang csapatvezető nem hagy majd békén, és erőszakoskodni fog. Ji-ping megnyugtatóan, hogy vigyázni fog rám.

Amikor visszatértünk a hegyek közé, Cuj-hua fogadott a kunyhónk ajtajában.

- Isten hozott itthon. És viszontlátásra, ugyanis te méysz is tovább.
- Hogy érted ezt? – kérdeztem.
- Huang csapatvezető áthelyeztetett – mondta. – Nagyon dühös lett, amikor megtudta, hogy elmentél.
- De hiszen ő adott rá engedélyt.
- Ő nem így meséli a faluban.
- Hova küldenek?

– Tőle kell megkérdezned – válaszolta.

Ahogy Huang csapatvezető kunyhója felé siettem, egyszerre voltam dühös és rémült.

– Nem maradhatsz egy percig sem a falumban – adta tudtomra, amikor beléptem.

– De hát miért nem?

– Mikor idejöttél, előre szóltak, hogy miféle ember vagy - mondta. – Felforgató elemnek mondtak, és most be is bizonyítottad, hogy az vagy, mivel az engedélyem nélkül távoztál.

– De hiszen...

– A tunghszini brigádhoz irányítottak, általános iskolás gyerekeket fogsz tanítani. Reggel indulsz.

A tunghszini brigád kétórányi járásra volt, még feljebb a hegyek között. Mikor Cuj-hua meghallotta a hírt, megvonta a vállát, és így szólt:

– Örülnöd kellene, ott legalább nem kell a földeken dolgoznod. Tanár leszel, mint Ji-ping.

Annak tényleg örültem, hogy nem kell többé a földeken dolgoznom, de ennek komoly ára volt, hiszen így messze kerültem Ji-pingtól. Az járt a fejemben, hogy pontosan ez volt Huang célja, amikor a büntetést kiróta.

Elkezdtem csomagolni. Aznap délután még egy meglepetés várt rám. Levelet kaptam Sanghajból, apám nővérétől, Ning-Hui nénémétől.

Azt gondoltam, a levél majd biztosan felvidít valamelyest.

Drága Mao-mao! – kezdte.

Tegnap levelet kaptam apádtól, azt írta, találtál magadnak egy fiút.

Találtam egy fiút – gondoltam, és elpirultam. Ez volt az első alkalom, hogy valaki velem kapcsolatban ilyesmit leírt vagy mondott.

A hírek hallatán vegyes érzések kerítettek hatalmukba. Egyrészt boldog voltam, hiszen csodálatos fiatal nő lett abból a kislányból, akit egykor a karomban tartottam, és ő Mamának szólított. Ugyanakkor szomorú is lettem kapcsolatod várhatóan szörnyű következményeitől féelve, hiszen ez a dolog kizárólag bánattal és fájdalommal járó jövőt hozhat számodra.

Ha összeházasodsz valakivel a hegyek között, elveszíted az esélyedet, hogy valaha is hazatérj onnan. Kérlek, gondold ezt meg! Gondolj a mérhetetlen fájdalomra, amit ez a szüleidnek jelentene! Gondolj a saját jövődre!

Jól figyelj szavaimra, kicsi Mao-mao: egy szakadék szélén egyensúlyozol most. Minden kapcsolatot meg kell szakítanod azzal a fiúval, nem szabad az érzelmeidre hallgatnod! Fialat vagy még, gyönyörű, intelligens és tehetséges fiatal leány vált belőled, aki előtt ígéretes jövő áll. Hidd el, egy nap megváltoznak a dolgok körülötted, de hiába jön el az a nap, ha te addigra férjes asszonyként élsz a hegyek között. Soha nem fogják engedni, hogy visszatérj a városba, életed végéig ott kell majd élned. Elveszíted minden reményedet, hogy valaha hazatérj. Húzd be a féket még a szakadék előtt, ne vedd magad a mélybe ilyen könnyelműen. Szegény szüleid eleget szenvedtek már az évek során. Olyanok ők, akár a madártoll a szélben, ide-oda hordja őket a szél, és semmiféle befolyásuk nincs rá, hogy éppen hol kötnek ki a következő napon. Nem bírnak már el több szenvedést, így is sokkal több jutott nekik belőle, mint amennyit ép ésszel el lehet viselni.

A jövő előtted áll! Rengeteg fiatalember vár rád, bizonyára találsz majd köztük olyat, aki méltó lesz a szerelmedre, de az égre kérlek, ne dobd el az életedet magadtól!

Amikor befejeztem az olvasást, kiesett a levél a kezemből. Remegve ültem le az ágyam szélére.

– Mi baj? Rossz hírek? – kérdezte Cuj-hua.

Nem tudtam válaszolni, csak sírtam és sírtam, míg el nem fogytak a könnyeim. Bemásztam az ágyamba, és aznap már kis sem keltem belőle. Cuj-hua felvette a levelet a földről, és elolvasta.

– Ji-mao, a nagynénédnek igaza van.

Csak könnyek jöttek válaszul. Később hallottam, ahogy Ji-ping a nevemet kiabálja az ajtó előtt. Meg sem mozdultam a hangja hallatán. Cuj-hua engedte be végül. Amint bejött, egyből látta könnyáztatta arcomból, hogy baj van. Odajött az ágyamhoz.

– Mi a baj? – kérdezte.

– Ji-ping... – kezdtem, de sírásba fulladtak szavaim. El akartam mondani neki mindent, de fogalmam sem volt, hogy kezdjek hozzá.

Mély, emésztő szerelmet éreztem iránta, de ezt soha nem hoztam a tudomására szavaimmal. Amikor ott volt a lehetőség, hogy egy romantikus pillanatban szavakba öntsem érzéseimet, mindig úgy éreztem, megbénult a nyelvem. Most viszont valóban el kellett volna mondanom neki, mit érzek. De nem ment.

Áadtam neki a levelet és figyeltem, ahogy kíváncsi arca szomorúvá változik olvasás közben. Az ágyam mellett álló székhez vonszolta magát, nagyot sóhajtva leült, és behunyta a szemét.

Mikor újra kinyitotta, rám nézett és így szólt.

– Olyan bolondok voltunk – mondta alig hallhatóan –, de igazán, Ji-mao! Mindketten tudtuk, mi fog történni, mégis hagytuk, hogy idáig jussunk. Pontosán tudtuk, hogy nincs esélyünk, hogy reménytelen a helyzetünk.

– Nem – mondtam –, nem reménytelen, Ji-ping!

– Csitt – mondta szelíden. – Hidd el, a nénéd nagyon okos asszony, csak jót akar neked.

Akkor már elég jól ismertem ahhoz, hogy meg tudjam állapítani, ő is erősen küzd, hogy megőrizze higgadtságát. Abban viszont nem voltam biztos, hogy éppen a saját érzelmeit tárja elém, vagy csak azt mondja, amit szerinte hallani akarok, vagy még inkább, amire szükségem van, hogy halljam.

– Ji-ping – mondtam –, mihez kezdünk most?

– Te mit szeretnél? Mondd, mit érzel most?

– Magam sem tudom. – Elhallgattam, és szégyenlősen tettem hozzá: – Megteszek bármit, amit akarsz.

Hosszú csend következett.

– Én tudom, mit akarok. De az nem lehetséges.

– Miért nem lehetséges?

– Mert nem akarjuk életünk hátralevő részét itt leélni. Még ha együtt is lehetnénk, nem bíránk ki. Egy nap arra ébrednénk, hogy megbántuk, de akkor már késő volna.

– Ne mondj ilyet!

– De igen. Ki kell mondanunk! Fekete családból származunk mindketten. Ránk más szabályok vonatkoznak.

Ránéztem. A tekintetemből kiolvasta, hogy én is tudom, szavai a kegyetlen, de megkérdőjelezhetetlen igazságot hordozzák.

– Ji-mao, az hiszem, tudom, hogy érzel. Én is így érzek. Olyan ez, mint egy csodálatos álom. De... eleget álmodoztunk már! Túl régóta

tart már, ideje felébrednünk!

– Nem – mondtam. – Ne mondd ezt!

– Nem szabad úgy tennünk, mintha a nénédnek nem volna igaza. Mert igaza van, te is tudod. A szüleid eleget szenvedtek már. Az enyémekek szintúgy. És mi magunk is.

– És mi lenne, ha egyszerűen csak... – hebegtem.

– Ha egyszerűen csak várnánk? – fejezte be a mondatot helyettem. – Talán közben megváltozik minden és akkor...

– Az érzéseim irántad soha nem változnak meg, Ji-ping!

– szipogtam. – Soha!

– Ahogy az enyémekek sem – válaszolta. – De te is tudod, hogy nem ez számít.

Összehajtotta a levelet, és letette mellém az ágyra. Egyenesen a szemembe nézett, és így szólt:

– Az az igazság, Ji-mao, hogy mindannyian csak madártollak vagyunk a szélben. A szüleid, az enyémekek, a képzett fiatalok... te és én. Semmit nem tehetünk ellene. És ez az, amit mi ketten elfelejtettünk. Ha azt akarjuk, hogy az álmaink valóra váljanak, akkor be kell fejeznünk. Itt és most.

– Nem! – zokogtam. – Képtelen vagyok rá!

A tenyerébe vette a kezemet, erősen megszorította, és meleg szeretettel a szemében nézett rám.

– Talán erősebb vagyok nálad. Talán csak nem vagyok olyan vak, mint te. Nem tudom, miért van így, csak azt tudom, hogy így van... – elengedte a kezemet, felállt és kinézett az ablakon. – Talán egyszer... sokára... – kezdte reménykedve.

– Talán...

Nem fejezte be a mondatot. Megfordult és kiment a szobából.

Másnap reggel korán keltem, hogy becsomagoljam a holmimat. Kitéptem egy lapot a füzetemből, és egy rövid versbe foglaltam minden gondolatomat.

Ha ezer és ezer mérföldre leszünk is egymástól,
Ugyanaz a hold ragyog majd ránk,

és egyszerre gyönyörködünk majd benne.

Szépen összehajtottam a lapot, és az asztal közepén hagytam. Egy másik papírra rövid üzenetet írtam Cuj-huának, amelyben megkértem, hogy levelemet adja oda Ji-pingnek.

Felvettem a kabátomat. A falu felől kakas kukorékolása hallatszott. Kiléptem az ajtón, és mély lélegzetet vettem a hideg hajnali levegőben. Vittem magammal, amim csak volt: egy nagy doboz könyvet, egy táskát a ruháimmal, és reménytelenségben összetört szívemet.

53.

A tunghszini brigád faluja felé vezető ösvény keskeny, meredek és veszélyes volt. Ahogy a hátam mögött hagytam a hajnali ködbe burkolózó Lo falut, hallottam a tigris bömbölését a távolból. Meglepődtem. Azt hittem, a falubeliek már régen megölték az állatot. De még élt, ott mászkált egész nap faltól falig a ketrecében böszön morogva és bőgve, karmaival börtönének rácsaira támadva.

Menet közben többször megálltam, és Ji-ping faluja felé tekingettem, míg az is bele nem vezett a hajnali ködbe a hátam mögött. Az út közben elkeskenyedett előttem, és egy mély szakadék peremén vezetett tovább. Minél feljebb kaptattam az ösvényen, egyre ritkásabb lett a bambuszok és fák erdeje. Madarak éneke kísért. Az út mentén egyszer csak egy ősrégi pihenőhelyet pillantottam meg egy kőből épített pavilonnal a szélén. A tákolmány az évek során szinte teljesen összedőlt, de a fedél alatti kőpad sértetlen volt. Az erre járó utazók közül többen belevésték nevüket, néhányan pedig gondolataikat is. Nevek és rövid versek egész sora borította a padot. Úgy tűnt, a legtöbbje az ösvényen fel-le járőröző vörösgárdisták műve lehetett, legalábbis erre utalt, hogy szinte mindegyik Mao elnököt dicsőítette, amiért erőt adott nekik, értelmet adott életüknek, illetve egy új étellel ajándékozta meg őket.

Egyre feljebb kapaszkodtam, de Tunghszint még mindig nem láttam. Már kezdtem kétségbeesni, amikor hirtelen egy magában álló épületet pillantottam meg a távolban egy földterazon. Gyerekek játszottak körülötte. – Ez biztosan az iskola épülete – mondtam magamban. – De vajon hol lehet maga a falu?

Az ösvényt és az iskolát egy sebesen vágató folyó választotta el egymástól, mely a terasz mellett hirtelen meredeken zúdult le a völgy irányába. Egy alig fél méter átmérőjű fatörzset döntöttek keresztül a folyón híd gyanánt. Megtorpantam és haboztam, mielőtt rá mertem volna lépni. A gerenda egyik végén ácsorogva néztem az alattam elrohanó folyó fodrozódását. A víz tiszta és áttetsző volt, láttam a sziklákat és a kavicsokat a meder alján. Letettem a csomagomat a földre. A folyó túloldalán játszó gyerekek észrevettek. Boldogan kiabálva a tönk másik feléhez futottak, majd megálltak, és

bevártak egy fiatal lányt, akiről azt gondoltam, biztosan a tanárnőjük lehet. Álltunk a folyó két oldalán, és néztük egymást.

– Gyere át! – kiabálták. – Nem nehéz, hidd el!

De engem nem volt könnyű meggyőzni, továbbra sem tudtam rászánni magam, hogy elinduljak. Két fiú gyors léptekkel átszaladt hozzám, és felkapta a csomagjaimat.

– Te vagy az új tanárunk? – kérdezte az egyikük. Bólintottam.

– Gyere! – mondta. – Ne félj! – kiáltott még vissza, és már futottak is vissza a folyó túloldalára.

Már az összes gyerek a híd másik végében állt, és rajtam nevetett, ahogy rettegve méregetem a gerendát. Próbáltak bátorságot önteni belém, mire a tanár is átszólt.

– Nem lesz semmi baj, gyere nyugodtan! Csak ne nézz le!

Tekintetemet a hídra szegezve megpróbáltam nem a köveket és a rohanó folyót nézni. A fatörzs nagyjából öt méter hosszú lehetett, szépen, lassan oldalazva indultam el rajta.

Amint szerencsésen földet értem a túloldalon, a lány odajött hozzám.

– Te vagy az új tanár? – kérdezte.

– Igen, én vagyok.

– Már nagyon vártunk. Mondták, hogy jönni fogsz. Az én nevem Hsziang Tung-mej.

– Vu Ji-mao vagyok.

A zsvajgó gyermeksereg kíséretében bementünk az iskolába. Tung-mej körbevezetett az egész épületen, amely négy helyiségből állt. Két tanterem mellett egy konyha és egy tanári lakrész kapott helyet benne.

Tung-mej az iskoláimról és a Lo falubeli tapasztalataimról kérdezett. Arra volt kíváncsi, hogy tisztában vagyok-e a hegyvidéki élet veszélyeivel. Megnyugtattam, hogy tisztában vagyok velük. – Elmondták neked, miért van nálunk üresedés? – kérdezte aztán.

– Senki nem mondott nekem semmit.

– Négy héttel ezelőttig egy sanghaji képzett fiatallal tanítottam itt. Egyik este, miután a gyerekek visszatértek a falvaikba, sétálni indult

a folyópartra. Nem messze innen megmarta egy bambuszvipera. Óriási szerencséje volt, hogy az ujját kapta csak el. Felsikoltott, egy közelben bambuszt vágó paraszt meghallotta és odafutott hozzá. Gyorsan elmondta neki, hogy mi történt, és leírta a kígyót. A paraszt tudta, mit kell tennie. Arra kérte, hogy csukja be a szemét, és tartsa a feje fölé a kezét. Amikor így tett, a paraszt megragadta a karját, egy sziklához nyomta, és baltával levágta azt az ujját, amelyet a vipera megmarta. Az ingébe tekerte a társam kézfejét, nehogy elvérezzen, és visszakísérte a faluba, onnan pedig a többiek levitték a völgybe, ahol a kommuna kórháza áll. Teljesen rendbe jött, és a baleset miatt engedélyt kapott, hogy hazaköltözzön Sanghajba. Egy ujjába került, hogy kiszabaduljon innen.

Hitetlenkedve hallgattam a történetet.

– Ha engem mart volna meg a vipera – sóhajtott nagyot –, hiába vágják le az ujjamat, akkor sem engedtek volna haza innen. Rossz családból származom. Számomra csak a halál jelent kiutat a hegyek közül.

– Számomra is – válaszoltam.

– Fekete család?

– Igen.

Egy üres ágy felé mutatott, amely a falnak volt támasztva. – Az ő ágya volt. Most már a tiéd. Üdvözöllek a tunghszini iskolában.

Miközben kicsomagoltam, elmondta, amit tudnom kell az iskoláról és a gyerekekről. Két tanterembe voltak beosztva, az elsősök, másodikosok és harmadikosok az egyik, a negyedikesek, ötödikesek és hatodikosok pedig a másik teremben tanultak. Azt mondta, ő politikai ismereteket és matematikát tanít, az én feladatomban pedig a kínai nyelv és az ének oktatása lesz. Délelőttönként a felsősökkel foglalkozott, míg én a kicsiket tanítottam, délután pedig cseréltünk.

Az első éjszakámon, ahogy utána számtalanszor, hajnalig beszélgettünk Tung-mej jel. Hamarosan nagyon közel kerültünk egymáshoz, szinte testvéreként gondoltunk a másikra. Tung-mej Sanghajból jött, tizenkilenc éves volt. Még hasonlítottunk is egymásra, ugyanolyan magasak voltunk, testalkatunk is szinte ugyanolyan volt, és ugyanolyan körülmények között nőttünk fel. Az ő családját is rettegésben tartotta a Vörös Gárda. Imádta az iskolát,

szeretett tanulni. Arról álmodozott, hogy egy nap egyetemre fog járni, de amikor ebbe az isten háta mögötti faluba küldték, fájón tudatosult benne, hogy ezek az álmok bizony soha nem válnak valóra.

Meséltem neki az én életemről, a Ji-pinghez fűződő vegyes érzelmeimről: az iránta érzett szerelemről és a következményektől való félelemről. Azt tanácsolta, írjak neki, és magyarázzak el mindent. Így is tettem, de akárhányszor belekezdtem a levélbe, mindig az lett a vége, hogy a sírástól képtelen voltam tovább írni. Ehelyett vártam, hogy majd ő ír. De nem jött levél.

Amikor rájöttem, hogy nem tudom szavakba önteni, mit érzek iránta, az jutott eszembe, hogy elgyalogolok az iskoláig, ahol tanít, és személyesen beszélek vele a kapcsolatunkról és a jövőnkéről. Ehhez viszont egyszerűen nem volt elég bátorságom.

Féltem, hogy mindkettőnket bajba sodrom, féltem, hogy kellemetlen helyzetbe hozom magamat, de legjobban attól féltem, hogy visszautasít. Így csak vártam, és reménykedtem tovább.

Megpróbáltam kitisztítani a gondolataimat. Elkezdtem egyedül feljárkálni a hegyi ösvényeken, miközben a kígyópálcámmal suhogtattam a lábam előtt. Minden békés volt körülöttem. Hatalmasra nőtt bambuszok és fák egész erdeje vett körül az összes létező színben pompázva, élettől harsogón. Felhők úsztak el közvetlenül a fejem fölött, a völgyet pedig vastag köd borította a falu alatt. Találtam magamnak egy eldugott helyet egy sziklás meredély tetején. Leültem, és a semmibe lógattam a lábamat, miközben a ködös völgyet bámultam, és megpróbáltam találni valamit, amivel begyógyítom sebzett lelkemet.

Ő az én igaz szerelmem – gondoltam. Soha nem leszek képes más szeretni rajta kívül. Ő az én életem szerelme. Biztos, hogy ilyenből csak egy van. Sírtam. Ő az első és utolsó ilyen. Nem tudtam, mihez kezdjek.

Ahogy a napok hetekké nyúltak, megváltoztam belül. Másként kezdtem szemlélni a világot magam körül. Sötét, borús gondolatok jártak a fejemben. Arra gondoltam, hogy legjobb lenne leugrani a szikláról, bele a ködbe, hogy aztán a völgyben érjen véget nyomorult életem. Mert nyomorult volt, erre a nap minden percében figyelmeztetett sajnó szívem. Akkor miért ne vessek véget neki én magam? Csak egy lépés az egész, egy mozdulat, egy elhatározás. Ennyi kell, semmi más. Végre megszabadulhatnék a gyötrő fájdalomtól, talán a völgyben nyugalom és béke vár rám.

Egyik késő délután a meredély szélén álltam, és az alattam zöldellő fák tetejét néztem a szürkés ködtakaró alatt. Becsuktam a szemem és minden bátorságomat összeszedve felkészültem az utolsó lépésre, amikor egy hangos kiáltás hallatszott a hátam mögül.

– Ji-mao! Ne tedd!

Kinyitottam a szemem, és hátrébb léptem a szakadék peremétől. Tung-mej szaladt oda hozzám.

– Ne tedd! – kiáltotta sírva. Megfogta a kezemet, és erősen szorította, miközben ömlöttek a könnyek a szeméből. – Az élet nehéz, de nem ez a megoldás. Élni kell, ha így, akkor így – mondta.

– Kell, érted?! Muszáj! Az nem lehet, hogy ilyen végzetet szánt nekünk a sors. Hinned kell benne, hogy majdcsak jobb életünk lesz. Nem tudom, mikor és hogyan, de minden megváltozik egyszer. Ez nem lehet a vége!

– Nem, semmi nem változik – sírtam.

– De majd fog. Hidd el nekem! Tudom, mit érzel most. Pontosan itt álltam én is a sötét völgybe bámulva. Tudom, mire gondolsz most, tudom, mi jár a fejedben, hidd el!

– Gyűlölöm az életemet – hüppögtem. – Elfáradtam. Belefáradtam, nincs erőm folytatni.

Aznap éjszaka egymás karjaiban sírtuk álomba magunkat.

Úgy döntöttem, nem kísértem meg magam többször, és nem megyek többé a szikla közelébe. Lassan telt az idő. Tanítottunk, beszélgettünk, énekeltünk, és megpróbáltuk felvidítani egymást. Nem sikerült, fájdalom nem enyhült, mély depresszióba süllyedtem. Hamarosan észrevettem, hogy Tung-mejre is kezd átragadni a hangulatom, ahelyett, hogy fordítva történne. Derűlátása elpárolgott, egyre kevésbé tudott magabiztosnak látszani a jövőnkét illetően. Az én egész lényemet borító sötétség az ő lelkébe is befészkelte magát. Csendes lett, sokszor ült ki a konyhá elé a sötétben.

Egyedül a tanítás tartott minket valamelyest egyben. A gyerekek épp annyira terelték el a figyelmünket saját bajunkról, hogy ne bolonduljunk bele, viszont amint véget értek az órák, visszasüppedtünk saját koromsötét világunkba. Egyre kevesebbet beszéltünk egymással, csendben ültünk az ágyunkon az éjszakai beszélgetések helyett. Szép lassan Tung-mej is átesett azon, amin én. Elveszítette a reményt.

– Itt fogunk megöregedni és meghalni – mondta egyik este, miközben a hídnak csúfolt fatörzsön ülve bámultuk az alattunk rohanó folyót.

Ugyanez járt az én fejemben is.

– Mégis, azt hiszem, van egy kiút számunkra. Ha párttagok lennénk, jobb eséllyel indulnánk, nem gondolod? A párttagoknak mindent könnyebb elintézniük.

– De hogyan lehetnék párttagok? – kérdeztem vissza. – Az én családi háttérrel ez lehetetlen. És a tiéd sem jobb.

– Nos, talán mégsem lehetetlen – mondta. – Egy próbát legalábbis mindenképpen megér. Minden jobb, mint itt megrohadni, nem igaz?

– De, igaz – hagytam rá.

– Két lehetősége van a párttagság elnyerésére azoknak, akik fekete családból származnak – magyarázta. – Az egyik a „kosártagság”. Ez annyit jelent, hogy fogunk egy kosarat, tele rakodjuk mindenféle ajándékkal, és elvisszük a párttitkárnak. Aztán ha úgy látja, már elég ajándékot kapott, tisztára mossa az aktáinkat, és beajánl minket a pártközpontban. Tulajdonképpen megvesszük a tagságunkat.

– Nincs sok mindenünk, amit ajándékba adhatnánk -lomboztam le –, pénzünk pedig még annyi sincs.

– Ebben igazad van – mondta, és felnevetett –, úgyhogy inkább a másik utat kell járnunk. – Habozott egy darabig, és az arcomat kutatta, mielőtt folytatta volna. – Ezt úgy hívják, „övlazítás” párttagság.

– És ez mit jelent?

– Ez azt jelenti, hogy lefekszel a párttitkárral.

– Hogy mit csinálok? – kérdeztem. Nem voltam biztos benne, hogy jól értem, amit mondott.

– Nem tudod?

– Fogalmam sincs.

– Leveszed a ruháidat, bemászol az ágyába, és azt teszed, amit ő akar. És ha elég kitartó vagy, egy idő után a kommunista párt tagja leszel, és már itt sem vagy.

Teljesen ledöbbsentem. – Én soha nem lennék erre képes, Tung-mej – mondtam. – Te igen?

– Én bármire képes lennék, Ji-mao. Csak nézz körbe itt. Nos? Még most sem? Tényleg nem? Majd ha már annyi ideje leszel itt, mint én – mondta –, te is így fogsz érezni. Várj csak, majd meglátod!

Egy héttel később Tung-mej elment, hogy meglátogassa a párttitkárt, aki egy félórányi járásra lévő faluban lakott a völgyben. Azt mondta, azért megy, hogy kitöltse a jelentkezési lapját, mielőtt belép a pártba. Megmosakodott, megfésülködött, kölcsönkérte a fehér virágmintás blúzomat, megcsodálta magát a tükörben, megcsipkedte az arcát, hogy piros legyen, és elment.

Nem tudtam aludni, ébren vártam rá, amíg haza nem jött. Ahogy teltek az órák, egyre jobban aggódtam érte. Kimentem a hídhöz, hogy megnézzem, nem esett-e bele a folyóba, de a sötétben semmit nem láttam.

Már hajnalodott, amikor hazaért. Sírt.

– Rendben vagy? – kérdeztem. – Mi történt?

Azt mondta, most nem akar beszélni róla. Bekúszott az ágyába, és csendben sírt tovább.

Másnap éjszaka megint elment a párttitkárhoz. Majd a következőn is. Minden alkalommal sírva jött haza. A negyedik napon ismét elment, de nem telt bele két óra, és már otthon volt. Ezúttal őrjöngött.

– Mi a baj? – kérdeztem.

– Az a szemét rohadék! – fújta. – Az a mocskos szemét rohadék! Azt mondta, ma nem akar találkozni velem, hogy megvitassuk a párttagságom kérdését.

– Miért nem? – kérdeztem.

– Mert ma egy másik lány megy hozzá egy másik faluból, azért! Csak annyit mondott, hogy az én jelentkezésemet elutasították.

– Nagyon sajnálom – mondtam.

– Az a hazug disznó! – kiabálta. – Remélem, megmarja egy kígyó! Nem is, falja inkább fel egy tigris! Vagy essen bele egy szakadékba! Zuhanjon rá egy szikla a hegy tetejéről! Remélem, valaki egyszer elkapja és szétszabdálja.

– És most mihez kezdesz? – kérdeztem.

– Nem tudom – mondta. – Nincs már semmi, amit tehetnék. Nincs már remény. Ennél reménytelenebb már nem is lehetne.

54.

Egyik nap a gyerekek izgatottan jöttek iskolába. Azt mondták, egy jövendőmondó járja a környékbeli falvakat, és mindent tud arról, mi vár az emberekre.

Mikor Tung-mej meghallotta, izgatottan felém fordult, és így szólt:

– Találkozni akarok veled.

– Én is – válaszoltam.

– Hol van most? – kérdezte Tung-mej a gyerekeket.

– A híd túloldalán láttuk – válaszolták a gyerekek. – Éppen ott járt, amikor jöttünk reggel az iskolába.

Kiszaladtunk a szabadba Tung-mejjel, és a folyó túlsó oldalán csakugyan láttunk egy magányos alakot távolodni. Átszaladtunk a hídon, és kiáltozni kezdtünk, hogy várjon meg minket. Jövendőmondó léte meglehetősen fiatal ember fordult felénk. Harmincas éveinek közepén járhatott, és elég jóképű volt. Nagy, villogó szemmel méregetett minket borzas szakállal fölül. A kezében egy botot tartott, az alvómatraca a hátára erősítve, és volt nála egy doboz, amelyben a jövendőmondáshoz szükséges kellékeit tartotta.

A gyerekek közben utánunk futottak, és körbeálltak minket.

– Azt akarjuk, hogy elmondd, mit hoz a jövőnk – szólította meg Tung-mej.

Méregetett minket egy darabig, aztán így szólt:

– Öt fen lesz. Fejenként.

– Rendben – válaszoltam. – Van pénzünk.

A férfi kihajtotta a matracát, leült, és kinyitotta a dobozát. Egy pakli ősréginek látszó, foszlott kártyát vett elő. Hosszúkás lapjain furcsa fejű figurák és ősi kínai jelek voltak. Alaposan megkeverte és csoportokra szedte, majd fejfelé a doboz tetejére fektette a lapokat. Tung-mejre nézett és így szólt:

– Tanárnő, húzz három lapot! Tung-mej izgatottan fordult felém.

– Látod, máris tudja, hogy tanárnő vagyok – mondta. Kihúzott három lapot, és átadta őket a jövendőmondónak, aki megnézte a

kártyákat, behunyta a szemét, és lassú, vontatott kántálásba kezdett. Azok a gyerekek, akik már látták korábban munka közben a mágust, azt suttogták a hátunk mögött, hogy éppen az istenekkel beszél, tanácsot kér tőlük.

Pár másodpercig még csendben volt, majd hirtelen megszólalt:

– Ó, hát látom már. Te nagyon boldogtalan vagy itt. Gondolatban messze jársz innen.

– Igen, igen – mondta Tung-mej –, méghozzá Sanghajban.

– Hát persze, Sanghaj! – kiáltott fel a férfi. – És haza szeretnél menni, ugye?

– Igen. Nagyon szeretnék hazamenni! Mikor fogok? -kérdezte.

A jövődömondó ismét becsukta a szemét, és úgy tett, mintha távoli neszekre figyelne, amelyeket csak ő hallhat. Beleegyezően bólintott. Kinyitotta a szemét, és egyenesen Tung-mej arcába nézve válaszolt:

– Hamarosan elmész innen – mondta.

– Mikor? – kérdezte.

– Hamarosan – érkezett a válasz. Barátnőm arcán széles mosoly terült szét.

– És soha nem öregszel meg – tette még hozzá –, nem úgy, mint én.

– Ó – sóhajtott fel megkönnyebbülten –, de hiszen te sem vagy öreg.

– Soha nem öregszel meg – ismételte meg –, nem úgy... mint... én.

– Örökké fiatal maradok – nevetett Tung-mej. – Ennél több nekem nem is kell.

Én is kihúztam három kártyát, és átadtam neki, ő pedig ismét csukott szemmel meditált, és az istenekkel beszélgetett pár percig, mire megszólalt.

– Nos, én is hazajutok? – kérdeztem türelmetlenül.

– Igen, tanárnő, te is hazajutsz – válaszolta. Ismét behunyta a szemét, és megint úgy tűnt, hogy távoli hangokra figyel, majd

folytatta. – De te bizony megöregszel. Messze innen, de megöregszel.

Mielőtt válaszolhattam volna bármit is, Tung-mej hangos nevetésben tört ki.

– Szegény drága Ji-mao – mondta. – Elveszíted a szépségedet, én viszont örökké szép és fiatal maradok.

A gyerekek boldogan kacagva táncoltak körülöttünk. A jövőmondó engem nézett. Úgy éreztem, van még valami, amit nem mondott el. Talán szavainak valódi értelmét nem fedte fel, nem tudhattam. De mit láthatott? Valóban látta a jövőnket, vagy hazudott?

– Van még valami ezen kívül? – kérdeztem. Összeszedte a kártyáit, és a dobozba tette őket.

– Nincs semmi más – mondta. – Isten legnagyobb titkait nem fedhetem fel előttetek, mert ha mégis megteszem, elveszítem az erőmet, amivel a jövőbe látok.

Kifizettük, és megköszöntük a segítségét, majd nevetve visszaszaladtunk az iskolába. Tung-mej olyan boldog volt, amilyennek hosszú hetek óta nem láttam.

Pár héttel a jövőmondó látogatása után fogyóban volt a rizsünk. Felajánlottam, hogy lemegyek a kommuna üzletébe, mert Tung-mej nem érezte jól magát. Utánam szólt, mikor elindultam, hogy vigyázzak a kígyókra.

A kommuna központjában nagy nyüzsgés fogadott, igazi tömeg verődött össze. Mindenki sírt, hangos beszélgetés, néhol kiabálás hangjai hallatszottak már messziről. Egy zokogó asszony közeledett felém, erőtlen járásán látszott, hogy a sírás teljesen kimerítette. Megállítottam.

– Mi a baj? Mi történt? Miért sír mindenki?

– Hát nem hallottad? – zokogta.

– Mit nem hallottam? – kérdeztem vissza.

– Leszakadt az ég! Szeretett Mao elnökünk ma hajnalban Pekingben elhunyt. – Utolsó szavai elcsuklottak, nem tudta befejezni a mondatot. Vigasztalhatatlanul sírva botladozott tovább.

A tömeg ijedtnek és zavarodottnak tűnt. Senki nem tudta, mihez kezdjen a hírekkel, hogy elhiggye-e őket egyáltalán. Sokan voltak,

akik nem is hitték el. Hogy Mao elnök meghalt? Hát ez meg hogyan lehetséges? Nem kellene halhatatlannak lennie? Az, hogy ő akár meg is halhat, soha nem jutott eszébe senkinek. Mao Ce-tungnak tízezer évig kellett volna élnie. Mégis, lehetséges, hogy csak nyolcvanhármat élt?

A boltban jó időbe beletelt, mire találtam valakit, aki hajlandó volt foglalkozni velem. Hosszas könyörgés után végül valaki adott tíz kiló rizst, én pedig a hátamra dobott zsákkal sietve indultam hazafelé. Meg sem álltam pihenni, pedig majd leszakadt a lábam a meredek kaptatón. Amikor végül megpillantottam a távolban az iskola épületét, a szívem majd kiugrott a helyéről, úgy kalapált. Még a híd előtt ledobtam a hátamról a zsákomat, és eszeveszetten kiabálni kezdtem.

– Tung-mej! Tung-mej, gyere ki! Jó híreket hoztam! Kilépett az ajtón, és a szeme elé ernyőt formálva a kezével felém hunyorgott.

– Mi történt? – kérdezte.

– Meghalt! – üvöltöttem, miközben kacagva rohantam felé. – Mao elnök meghalt! Végre lenyugodott a Vörös Nap!

Odaszaladt hozzám, és a karjaiba vett. Egymást körbetáncolva, nevetve ölelgettük a másikat.

– Igaza volt a jövendőmondónak – mondta. – Tényleg hazamegyünk, Ji-mao. Eljött, amire olyan régóta vártunk már! - kiáltotta. Örömmel mindketten sírva fakadtunk.

Egész éjszaka fent maradtunk, verseket szavaltunk egymásnak, és a jövőnkéről beszélgettünk. Tung-mej azt mondta, amint hazaér, szépen végiglátogatja az összes rokonát és barátját, aztán nekifekszik a tanulásnak, hogy egyetemre mehessen.

– Azt hiszem, orvos leszek – mondta. – És te?

– Én meg tanár – mondtam. – Az angol nyelv és irodalom professzora, mint az apám. De ígérjük meg egymásnak, hogy kapcsolatban maradunk, Tung-mej! Évente legalább egyszer találkozoznunk kell, akárhol lakunk is.

– Így lesz – mondta, és felnevetett.

A nemzet egész éjszakán át tartó virrasztásba kezdett mély bánatában. A falvak hangosbeszélői hírek és politikai agitáció helyett

gyászzenét játszottak, az emberek az utcákon sírtak. Minket Tung-mejjel arra utasítottak, hogy tereljük a gyerekeket a kommuna központjába, ahol a hivatalos gyászszertartást tartották. Kora reggel indultunk útnak, mivel azonban a mi iskolánk esett legmesszebbre a kommuna központjától, mégis az utolsók közt érkeztünk meg. Közeledve láttuk, ahogy a környékbeli iskolák összes gyereke és gyászoló parasztok tömege özönlí el a gyászszertartásra feldíszített teret. A hangosbeszélőkből a szokásos hírek helyett recsegő halotti énekek visszhangoztak a hegyek közt.

A színpad fölé fehér virágokkal díszített, hatalmas fekete drapériát húztak, Mao elnök arcképével. Utasítást kapott minden csoport, hogy megérkezésekor forduljon a drapéria felé, és hajtson fejet. Mindenki sírt. Többen voltak, akik féktelenül zokogva, a kezüket a magasba dobva integettek. Úgy tűnt, szinte eszüket vette a fájdalom. Mások nem kevésbé lesújtva, de csendben pityeregtek, és zsebkendőikkel törölgették arcukat. Megpróbáltam valahogy kipréselni pár könnycseppet, de nem sikerült. Túl sok öröm és vidámság járta át belsőmet hozzá. Ahogy a színpadon egymást váltották a Mao elnököt dicsőítő szónokok, szinte nehezemre esett megállni, hogy ne nevessek fel, és ne pördüljek vidám táncra a gyászoló tömeg kellős közepén. Tung-mejre pillantva tudtam, hogy az ő fejében is hasonló gondolatok cikáznak. Cinkos pillantásokat vetettünk egymásra, mindketten tudtuk, mit gondol a másik.

Több mint két órát gyalogoltunk a központig, a gyerekek teljesen kimerültek, mire leértünk. Voltak, akik nem is bírtak állva maradni, és a földre ülve hallgatták a szertartást. Szinte láttam, ahogy a hatóságok elővesznek, amiért tiszteletlen viselkedésre nevelem a gyerekeket, úgyhogy köztük sétálva mindegyiket talpra rángattam, és a drapéria felé fordítottam. Amikor a szertartás véget ért, a csoportok szétszéledtek és mindenki elindult a dolgára, én pedig a gyerekeket terelgetve hirtelen Ji-pinget pillantottam meg. Ő nem vett észre engem, a saját csoportjának összetartása kötötte le minden figyelmét. Ereztem, hogy a szívem gyorsabban ver, és vér tolu az arcomba, de fogalmam sem volt, mit tegyek a többbezernyi zokogó gyászoló között. A feloszló tömegeből lökdösődve próbáltak kijutni az emberek, mindenki a mellette állót taszigálta. Ji-pinget az ellenkező irányba sodorta a tömeg, a karjaimba kapaszkodó gyerekekkel

megpróbáltam felé indulni, de nem sikerült. Amikor a gyászolók feje fölött láttam, ahogy Ji-ping a csoportjával elindul lefelé a völgybe vezető ösvényen, elsírtam magam. Megpróbáltam a nevét kiáltani, de nem jött ki hang a torkomon. Felnőttek gyűltek körém, és vigasztalni kezdtek, mert azt hitték, Mao elnököt siratom. Pedig dehogy. A szerelmemet sirattam.

A hirtelen változásba vetett reményeink ellenére napok, majd hetek teltek el eseménytelenül, de ezúttal eszünkben sem volt csüggedni Tung-mejjel. Erősen kapaszkodtunk az újonnan kapott reménybe. Végül, hetekkel később hírek érkeztek Pekingből, miszerint új politikai irányvonal kerül bevezetésre. Országszerte egyetemi felvételiket szerveznek, amelyeken bárki részt vehet, sőt biztosítják azt is, hogy a felvételtől elsősorban ne a családi háttér, hanem a vizsga eredménye döntsön.

Az elmúlt évtizedben végzett rengeteg középiskolás diáknak eddig nem volt lehetősége folytatnia tanulmányait, így ők most egyszerre rohanták meg az egyetemeket és főiskolákat. Ennek köszönhetően a jelentkezőknek csak két százalékát vették fel, így igencsak jól kellett teljesítenünk, ha be akartunk kerülni.

A képzett fiatalok könyveikbe temetkezve töltötték a következő heteket, hogy leporolják a középiskolában tanultakat. Mindenki tudta, mi múlik a vizsgán. Egy jól megírt felvételi eldönthette hátralévő életük alakulását. A remény erőt adott mindenkinek.

Mivel a könyvek jelentős része a Vörös Gárda pusztításának esett áldozatul, nagy becsben tartott, kézzel írt jegyzetek és másolatok jártak kézzel kézre a hegyek közötti falvakban. Csodával határos módon Tung-mej szüleinek sikerült valahonnan három teljes épségben maradt tankönyvet szerezniük, amelyet azonnal le is küldtek nekünk. A matematika-, fizika-és kémiatankönyvek nagyobb értékkel bírtak számunkra, mint Mao vörös könyvecskéje a vörösgárdistáknak. Tanítás után órákra bezárkóztunk lakrészünkbe, és együtt tanultunk. Néha napokig nem aludtunk, hajnalonként kikérdeztük egymást, és egyetlen alkalmat sem szalasztottunk el, hogy biztosítsuk a másikat, minden rendben lesz.

December elején a kétnaposra nyújtott felvételin több mint háromszáz környékbeli képzett fiatal özönlötte el a kommuna középiskoláját. Mindannyiunkat külön asztalhoz ültettek, amelyre már oda volt készítve a rózsaszín tesztlap. Mielőtt írni kezdtém volna, Isten segítségét kértem. Aztán újra megkértem. Emlékeztettem rá, hogy keresztény vagyok. Végül úgy döntöttem, túl fontos a teszt ahhoz, hogy elszalasszak egy esélyt, ezért behunytam a szemem és megkértem Buddhát is, hogy segítsen. Majd az őseimet, Földatyát, Földanyát és Mao elnököt is. Végül, hogy biztos legyek benne, nem sértődik meg a dolgon, harmadszor is Istenhez fohászkodtam. Mikor az összes általam ismert istenség segítségéért imádkoztam egy sort, tollat ragadtam, felütöttem a tesztlapot, és írni kezdtém.

A vizsga végeztével, útban hazafelé Tung-mej olyan lelkesen ugrándozott, mint egy kölyökkutya. Én viszont komor voltam. – Tudom, hogy jól sikerült – kacagott boldogan. – Érzem, egészen biztos vagyok benne. Most már csak azt kell kitalálnom, melyik

egyetemet válasszam. Lássuk csak... biztos, hogy visszamegyek Sanghajba. Így is van, a Fudan Egyetemet írom be első helyre. Milyen boldogok lesznek a szüleim!

Én nem voltam ilyen optimista. A vizsga nagyon nehéz volt.

– Hát, a Fudanról csupa jót hallottam – mondtam. – De én nem biztos, hogy bárhova is megyek.

– Fel a fejjel! – vigasztalt Tung-mej. – Együtt tanultunk, tudom, milyen sokat tudsz, Ji-mao. Biztos vagyok benne, hogy te is az első helyen megjelölt egyetemre mehetsz!

Januárban a gyerekeket hazaengedték a tavaszünnepre, így a tanítás véget ért, mi pedig egyre türelmetlenebbül vártuk a teszteredményeket. A Mao halálát követő nyugodtabb időszakban a képzett fiatalok hosszabb időre kaptak eltávozást, hogy ők is hazatérhessenek az ünnepekre. Éppen az új év beköszöntét ünnepeltük szüleimmel, amikor levél érkezett a kommuna központjából, amelyben értesítettek, hogy elég magas pontszámot értem el a felvételin ahhoz, hogy felvételt nyerjek az Anhuji Egyetem Tanárképző Főiskolájára Vuhuba, ahol a szüleim tanítottak. Ez volt a harmadik helyen megjelölt iskolám. Ji-ting értesítésében ugyanez szerepelt, őt is a vuhui egyetemre vették fel. Nemcsak véget ért a vidéki száműzetés, de mindketten hazatérhettünk.

A jó hírek miatt még két napig Vuhuban maradtam. Semmit nem csináltam, csak mászkáltam a városban. Aztán visszatértem Tunghszinbe. Útközben megálltam a kommuna központjánál, ahol több tucat képzett fiatal verődött össze. Mindenki a falujába tartott otthonról, csak ellátmányt vásárolni jöttek be a központba. Kevés örömteli arcot láttam köztük. Megtudtam, hogy én voltam az egyetlen képzett fiatal a kommunából, aki felvételt nyert valamelyik főiskolára vagy egyetemre.

Belém hasított, hogy ez azt jelenti, sem Ji-ping, sem Tung-mej nem jutott be. Hirtelen vegyes érzéseim ébredtek a saját szerencsés sorsomat illetően.

Senki sem gratulált. Beszélgetéseinket rövidre fogták, inkább egymás között diskuráltak, engem igyekeztek kirekeszteni a társalgásból. Elkaptam az egyik szomszéd faluban élő képzett fiatalt, és félrehúztam.

– Miért kerül engem mindenki? Tettem valami rosszat talán?

– Az összetört álmainkra emlékeztetsz minket – válaszolta.

– Sajnálom – mondtam. Majd rövid szünet után így folytattam: – Nagyon aggódom Tung-mej miatt, azonnal vissza kell mennem a falumba.

– Tung-mej már nincs ott – mondta.

– Hol van?

– Miután megtudta, milyen pontszámot ért el a felvételin, levetette magát egy szikláról, Ji-mao. Több falubeli is látta lezuhanni.

Elgyengült a lábam, egy padra rogytam.

– Tung-mej, drága Tung-mej... nem... nem... nem! -zokogtam. – Tung-mej, miért tetted ezt? Miért nem voltam ott én is mögötted, hogy megakadályozzalak? Miért nem mentettelek meg? – A lány átölelte a vállamat, és vigasztalni próbált, a többiek csak álltak, és pár lépésről minket néztek.

Miután valamelyest összeszedtem magam, a sokkoló hírektől még kótyagosan elindultam a meredek ösvényen, hogy még egyszer, utoljára felkaptassak Tunghszinbe. Átmentem a hídon, és beléptem az iskolaépületbe. Vártam, hogy Tung-mej elém szalad, hogy köszöntsön. Egyszerűen nem tudtam elfogadni, hogy meghalt. A ruhái szépen összehajtvva heverték az ágyán. A sarokban egymás hegyén-hátán álltak a könyvek, amelyekből hosszú éjszakákon át tanultunk együtt.

Végül leültem az ágyamra, és barátnőm nevét kiáltottam, mintha meg akarnám idézni, akármilyen messze került is tőlem. Ahogy ledőltem az ágyon, éreztem, hogy a fejem alá egy papírdarab kerül. Egy fecni volt abból a füzetből, amelybe jegyzeteket készítettünk

egymásnak tanulás közben. A nevem volt ráírva Tung-mej kézírásával.

Ji-mao! – kezdte.

Hallottam a remek hírt, őszintén gratulálok. Veled örülök, hidd el! Emlékszel a jövőmondóra? Emlékszel, hogy kinevettük, amit mondott? Nos, úgy tűnik, mégis igaza lett. Nem akarok itt megöregedni. Haza akarok menni. Ha valaha eszedbe jutok, emlékezz azokra az éjszakákra, amikor együtt nevtünk és álmodoztunk! Ne gondolj rám szomorúan, szárítsd fel a könnyeidet, drága barátnőm!

Emlékszem arra az éjszakára, amikor azt a Li Taj-po verset szavaltad, amelyet Ji-pingtől tanultál. Az volt az én kedvencem is.

Azt kérded, mivel telnek napjaim?
Egy fa odvába fészkelve
Az őszi széllel tovaszállnak gondjaim.
A fenyves csodás dalát énekelve
Santung bortól soha be nem rúgok,
Unalmas költők rossz versei
Helyett is inkább csak rád gondolok.
Akár az örök Ven folyó,
Úgy rohanok én is veled együtt
Az örökkévalóságba.

Köszönj el a gyerekektől a nevemben! Mondd meg nekik, hogy azt üzenem, tanuljanak rendesen! Gondolatban veled vagyok, Ji-mao. Az örökkévalóságig rohanva:

Tung-mej

Mire befejeztem a sorok olvasását, úgy éreztem, fuldoklóm. Ki kellett mennem a házból, hogy levegőt vegyek. Az iskola és a híd között sétálva csendesen sírdogáltam, miközben percenként felnéztem a hegycsúcs felé vezető ösvény irányába, és Tung-mejt szólítottam. Csak saját bánatos hangom visszhangja válaszolt.

Másnap folytatódott a tanítás. Összetereltem a gyerekeket, és elmondtam nekik, hogy immár én vagyok az egyetlen tanár az iskolában. Nem tudtam, hogy elmondták-e nekik, mi történt Tung-mejjel.

– Hsziang tanárnő azt kérte, mondjam meg nektek, hogy tanuljatok továbbra is keményen, és legyetek jó gyerekek. Azt üzeni, sokat gondol majd rátok – mondtam. Szavaimat csend és könnyek fogadták.

Aznap délután egy tisztviselő jött fel hozzánk a kommuna központjából, és elmondta, hogy az új tanár csak két nap múlva érkezik meg.

– Tudjuk, hogy alig várja, hogy hazatérhessen, tanárnő -mondta –, de szeretnénk megkérni, hogy maradjon, amíg nem érkezik meg a váltás.

Bólintottam.

– Lenne egy kérésem cserébe – mondtam. – Szeretném még utoljára látni Tung-mejt.

Nyugtalan pillantást vetett rám.

– Attól tartok, ez nem lehetséges – mondta. – A testét nem találták meg. A faluból többen látták, ahogy lezuhan, de a völgy ott olyan mély, hogy lehetetlen megtalálni a holttestét.

Szavai hallatán ismét búskomorságba estem.

Két nappal később elhagytam Tunghszint. A hegyről lefelé menet úgy döntöttem, teszek egy kitérőt, és meglátogatom Ji-pinget. Ahogy közeledtem a falujához, az utam a falu mellett vitt el, ahol a vadász csapdába ejtette a tigrist annak idején. Azon gondolkodtam, vajon mi lett vele. Észrevettem, hogy a vastag gerendák, amelyek egykor a ketrec rácsait alkották, a vadász rozoga kunyhója mögé vannak dobálva. Felidéztem, ahogy a parasztok tágra nyílt szemmel bámulják a csapdába esett tigrist, az pedig félelmében mély hangon morog rájuk, majd a ketrecre támad. Annyira sajnáltam! Az járt a fejemben, talán sikerült valahogy kitörnie a ketrecéből, és most szabadon él valahol a hegyek között. Reméltem, hogy így történt.

Az utolsó pillanatban meggondoltam magam, és mégsem látogattam meg Ji-pinget. Mi értelme lett volna? Ő itt marad a hegyek között, én pedig útban voltam hazafelé. A találkozás csak arra lett volna jó, hogy emlékeztessen minket tragikusan rövidre metszett kapcsolatunkra. Azt gondoltam, semmi értelme feltépni a még be sem hegedt sebeket. Úgy döntöttem, nekem is jobb, ha úgy emlékszem vissza Ji-pingre, ahogy éppen verseket szavalunk

egymásnak, vagy kéz a kézben kaptatunk keresztül a felhőkön, mint hogy egy összetört, szomorú fiút lássak utoljára. Lassan megfordultam, és elindultam visszafelé az ösvényen, még egy utolsó pillantást vetve a szétszedett tigrisketrec darabjaira, majd a völgy felé vettem az irányt.

Ahogy leértem a hegy lábához, úgy éreztem, a vállamon nyugvó láthatatlan teher egyszer csak felemelkedik rólam, lépteim gyorsabbá, könnyeddé váltak. A friss hajnali szellő simogatta és hűtötte kimelegedett arcomat. Olyan voltam, mint egy madártoll, amely lassan hull alá az égből, és finoman vitorlázva ér földet. Megérkeztem a buszmegállóhoz, ledobtam a csomagjaimat, leültem rájuk, és vártam. Jóval azelőtt, hogy megláttam volna a buszt, meghallottam az emelkedővel küzdő motor hangját, és felálltam. Pöfögve megállt, én pedig felszálltam, és a hátsó ülések egyikére ültem.

Néztem a rohanó tájat, de nem tudtam, mihez kezdjek a látvánnyal. A pillanat, amelyet oly hosszú ideig hiába vártam, végre érkezett, én mégsem tudtam örülni. A szívem keserű fájdalommal volt telve azokért, akiket hátrahagytam. Utoljára visszanéztem a hátam mögötti zöld csúcsokra, a teraszos rizsföldekre, a teacserjékre, a roskatag kunyhókra és a felettük lebegő hatalmas felhőkre. Hangtalan búcsút rebegtem a gyerekeknek, a parasztoknak, az összes képzett fiatalnak, mindenkinek, akit hátrahagytam. Végül Ji-pingtől és Tung-mejtől is elbúcsúztam.

Aztán lehunytam a szemem, előredőltem, a fejemet a karomhoz szorítottam, és sírva fakadtam. A könnyeim, akár az esőcseppek, a lábamra hullottak, és szép lassan mosni kezdték róla a hegyekben rátapadt földet.

Köszönetnyilvánítás

Emily szülei, Vu Ning-kun és Li Ji-kaj számos olyan dokumentummal, írott és elmesélt történettel segítettek a munkánkat, amelyek nélkül nem készülhetett volna el a regény. Ha bármilyen kérdésünk merült fel, csak fel kellett hívnunk őket, és már mondták is, mi hogyan történt pontosan. Li Se-csin és Li Se-jü nagybácsik, Li Ji-min és Vu Ning-huj nagynénik számos adattal és emlékekkel segítettek a múlt felidézését. A fényképek jelentős részét Emily testvéreitől, Ji-tíngtól és Ji-kuntól kaptuk, de érkeztek képek az unokatestvérektől, Li Hsziao-fengtől, Li Hsziao-jingtől, Szu Csia-mintől és Szu Csia-csiétől is.

Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hogy több olyan rokon és barát vett minket körül, akik örömmel olvasták el a kéziratot annak különböző állapotában, és tartották bennünk a lelket a több éven át zajló kutatás idején.

Mindannyiuknak nagyon hálásak vagyunk: Mark Norman, Marya Flood, Erika Erhart, John Snetsinger, Liao Kang, Amy Klatzkin, Terry Fry, Liu Hsziao-po, Li Csien-hua, Rudolf Wegener, Jim Mackanic, Mark Zafra, Vang Jü, Fang Tao, Liu Huang-tien, Ceng Ning, Szu Fej-mej, Tsang Waiyin, Huang Mej-huj, Csi Csün, Ting Vei-ping, Ben Klein, George Crane, Robin Huaxu, Sharon Chu, Paul Campbell, Ping Vej, Lucia Cao, Vicky Cao, Jianping Kwong, Youjuang Ling, Yan Liu, Yan Li, Liyan Liyu, Terry Johnson, Joe Holt, Frances Park, Al Conetto, May Jap és Kirk Sorrell segítségéért.

Emily egyik hosszabb kínai útját Chris Biliing *Up to the Mountain, Down to the Village* című filmje tette lehetővé, amelyben maga is szerepel. A forgatás alatt rengeteg Kao és Lo falubeli baráttal és ismerőssel találkozott, mely szintén nagy segítségére volt, hogy a káosz időszakából származó emlékeit minél pontosabban felidézze.

Köszönet Dr. Irving Olendernek, aki még egyszer megmentette Emily életét, valamint Dr. Lee Stone-nak, Dr. Dominic Chiongnak, Dr. Pilan Lunak, Dr. Constance Bowie-nak, Dr. Terry Sullivannek és az O'Connor Kórház Sugárkezelési Osztályán dolgozó többi orvosnak és nővérnek – Shabnak, Stacynek, Karennek, Marilynnek és Elaine-nek –, akik segítettek Larrynek visszanyernie erejét és egészségét, hogy befejezhesse a könyvet.

Bili és Boom Bayley kényelmes és nyugodt körülményeket teremtett a szerzőknek Bangkokban és Phuketen. Az ő kedvességük és vendégszeretetük igazán sokat segített a hatékony munkához szükséges tökéletes körülmények kialakításában. A barátság, mely jelen kötet megalkotása közben szövődött, minden kétséget kizáróan egy életre szól.

Végül, de nem utoljára Sandra Dijkstra és Jül Marsai nélkül talán még ma sem volna kiadónk, a Pantheon munkatársa, Shelley Wanger pedig a könyv végleges formájának kialakításában és kiadási munkálataiban volt segítségünkre nagy gyakorlattal és hozzáértéssel. Mindannyiuknak köszönjük a türelmet, hitet és bizalmat, amellyel elárasztottak minket a könyv elkészítése során.

Emily Wu és Larry Engelman

Tartalom

[A szerző előszava](#)

[ELŐSZÓ](#)

[Látogatók](#)

[ELSŐ RÉSZ](#)

[A káosz](#)

[MÁSODIK RÉSZ](#)

[Mulandó társak](#)

[Köszönetnyilvánítás](#)

Tartalom

A szerző előszava

ELŐSZÓ

Látogatók

ELSŐ RÉSZ

A káosz

MÁSODIK RÉSZ

Mulandó társak

Köszönetnyilvánítás